

EKOIQ

OCAK - ŞUBAT 2017 SAYI:68

YEŞİL İŞ / YEŞİL YAŞAM

“Türkiye Çöpünü Dönüştürüyor”

**AB İlerleme Raporu’nda
Türkiye’nin Çevre ve İklim Karnesi**

“Muhit”inizde Çözümün Parçası Olun!

**Türk İş Dünyası
İklim Değişikliğine
Nasıl Yanıt
Veriyor?**

Gezegenin ve İnsanlığın Geleceği
**Zaman Değişiyor,
Yüzmeye Başlasak
İyi Olur!**

www.ekoiq.com

16 TL (KDV DAHİL)

CLIMATE
VOLUNTEERS
İKLİM GÖNÜLLÜLERİ

Karbon Nötr Yayın

Çimento Sektörünün EN BEĞENİLEN Şirketi AKÇANSA

Capital Dergisi tarafından düzenlenen Türkiye'nin En Beğenilen Şirketleri araştırmasında, bu yıl da çimento sektörünün en beğenilen şirketi seçildik. 15 yıldır çimento sektörünün en beğenilen şirketi olmaktan gurur ve mutluluk duyuyoruz.

15

Barış Doğru
baris@ekoIQ.com

Ya Barbarlık Ya Sürdürülebilirlik!

Francis Fukuyama düşünce dünyasını dağıtan o ünlü **“Tarihin Sonu”** makalesini yayınladığımda üniversite öğrencisiydim. Totaliter ve otoriter ideolojilerin bittiğini, liberalizmin zaferini ilan ettiğini duyurmasının ardından derin bir sessizlik sardı ortalığı ve arkasından zincirlerinden boşanmış bir değişim çağı başladı hepimizin gözleri önünde. “Kati olan her şey buharlaşıp havaya karışıyor, kutsal olan her şey dünyevileşiyor ve insanlar nihayet kendi gerçek yaşam koşulları ve diğer insanlarla ilişkileriyle yüzleşmeye zorlanıyor”. Marx bu sözleri edeli 150 yıldan fazla olmuş. Bugünleri görseydi ne derdi bilmek zor ama cümleler sanki bugün için yazılmış gibi. Ama tabii fazlası var. Diyalektik yeniden işliyor ve küreselleşme kendi mikro karşıtlıklarını milliyetçilik veya din-mezhep kimliklerini, belki de hiç görülmediği kadar güçlü bir biçimde tekrar doğuruyor. Fukuyama’nın öngördüğü tarzda bir liberalizm ve tarihin sonu düşüncesi, zaferini kutlamaya vakit bulamadan ta en derinden sarsılmış durumda. Samuel Huntington’ın ünlü **“Medeniyetler Çatışması”** tezi ise önümüzde çatır çatır gerçekleşiyor gibi. Çatışan medeniyetler mi, bölgesel güç alanları mı emin olmak zor; kim, kimi gerçek anlamda temsil ediyor, o da büyük bir tartışma konusu (Trump, statü ve gelir kaybı yaşayan beyaz alt ve orta sınıfların temsiliyetiyle başkan oldu ama kabinesine bakınca, o beyaz alt ve orta sınıfların, kısa süre içinde “yandım Allah” diyeceğini tahmin etmek zor değil).

Peki bunların arkası nasıl gelecek?

Bunu hiçbirimizi bilemiyor, sadece tahminler yapabiliyoruz...

Ama sanırım insanlık bir kez daha kendi önüne derin bir çukur açtı ve içine düşmek için hemen herkes elinden geleni ardına koymuyor. Ve bütün bunların üzerinde artık bir başka olgu ve değişken daha var: İklim değişikliği. İnsanlığın kendi eliyle yarattığı en büyük tehdit, hiç de azımsanmayacak bir hızla ilerlerken, bu gidişata dur demek için on yıllardır uğraşanların bir şekilde ayağa diktiği tüm uluslararası zemin, anlaşma ve tahhütler de kimsesiz ve desteksiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya...

***

Bu çukura düşmemek veya çukurdan çıkmak nasıl mümkün olur; ulus aşırı, küresel sorunlar, kafasını bu kadar dar ulusal çıkar ve saplantılarla, kısa vadeli bakış açılarıyla ufkunu sınırlamış liderler ve ne yazık ki onların peşinden sürüklenen insanlarla nasıl hal yoluna koyulabilir? Ne yazık ki sorunun tam cevabını verebilmek için uzman değil, kahin olmak gerekiyor.

Ama belki insanlığın birikimini de çok hafife almamak gerekli. Bilimden sanata, toplulukların

Daha iyisini yapabilmek için, daha çok dayanışmaya, en küçük umut kıvılcıklarını büyütme, ateşli bir sabırla yürümeye, düşünmeye ve söylemeye devam etmemiz gerekiyor.

enerji ve yaratıcılıklarına kadar uzanan o geniş birikim olmasaydı, insanlık büyük ihtimalle çok daha uzun süre önce kendini çukurların birinde bulur, bir karış suda boğmuş olurdu... O büyük birikim ne yazık ki bugün gerçek-sonrası (*post-truth*) çağın kaosunda geniş kitleler tarafından, demagojinin ve hamasetin gürültüsünde duyulmaz durumda. Ama inanın, insanlığı hâlâ ayakta tutan bir şey varsa, işte o birikim ve ortak akıldan başkası değil. Tarih kolay kolay biten bir şey değil, insanlık sürgit demagogların ve lafazanların peşinden gitmez, bugüne kadar gitmemiş, bundan sonra da gitmez. Önümüzde, çok uzaklarda, karanlıkların arasında parıldayıp duran küçük bir ışık var. O ışık, insanlığın geleceğiyle, ekosistemin, tüm canlıların geleceğini birlikte anlayıp kavrayanların, şartlar ne kadar umutsuz olursa olsun bu uğurda uğraşanların, okuyanların, yazarların, söyleyenlerin ve eyleyenlerin ışığı... O ışığı bilenlerin, fark edenlerin, hissedenlerin, başka bir yola, umutsuzluğun karanlığına kapılıp yola devam etmekten vazgeçmesi pek mümkün değil. Bunun da ötesinde bir kere bildin mi, bir daha hiç bilmemiş gibi yapmak da hiç kolay değil. 2016, o ışığın ateş böcekleri gibi bir parlayıp bir söndüğü simge bir yıl oldu. Daha iyisini yapabilmek için, daha çok dayanışmaya, en küçük umut kıvılcıklarını büyütme, ateşli bir sabırla yürümeye, düşünmeye ve söylemeye devam etmemiz gerekiyor. İnsanlığın önünde, biraz iddialı olacak ama iki seçenek kaldı gibi; bende daha fazlası yok: Ya barbarlık ya sürdürülebilirlik!

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoik.com

Yayın Koordinatörü
Nevra Yaraç nevra@ekoik.com

Art Direktör
Özlem Sarar D. ozlem@ekoik.com

Dış Haberler Editörü
Zeynep Heyzen Ateş zeynep@ekoik.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoik.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Gökçe Vahapoğlu Şahin vahapoglu@fas.harvard.edu

Sosyal Medya Editörü Yağmur Çoban yagmur@ekoik.com

Fotoğraf Editörü Özgür Güvenç

Redaksiyon Şöhret Baltas

Katkıda Bulunanlar
Ceren Nur Pekdemir, Elif Kolçak, Emrah Kurum, Özgür Öztürk, Serra Titz, Caner Demir, Hulusi Barlas, Fatma Gül Altındağ, Ateş Uçurel, Berkan Özyer

Abonelik dergi@ekoik.com
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Caferağa Mahallesi, Sakız Sokak, Berkel Apt. No: 6/9
Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Basım Yeri: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Ömerli köyü, Hadımköy - İstanbul Caddesi, No: 159 34555
İstanbul - Turkey
Telefon: 0212 798 28 40 pbx Faks: 0212 798 20 63

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

Danışma Kurulu

Aynur Acar, Gönüllü Çevre Danışmanı
Prof. Dr. Melsa Ararat, CDP Türkiye Direktörü
Prof. Dr. Nuri Azbar, Ege Üni., Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Dr. Erhan Baş, Bilim İlaç A.Ş. Genel Müdürü
Dr. Barış Gencer Başkan, Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Konca Çalkavık, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği Genel Sekreteri
F. Fatma Çelenk, Soyak Holding Kurumsal İletişim Koordinatörü
Prof. Dr. Nüzhet Dalfes, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Ebru Şenel Erim, Unilever Türkiye Kurumsal İletişim Müdürü
Aykan Gülten, Coca-Cola Kurumsal İlişkiler Müdürü
Ebru İlhan, Eczacıbaşı Kurumsal İletişim ve Sürdürülebilir Kalkınma Uzmanı
Prof. Dr. Selahattin İncecik, İTÜ Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Meteoroloji Mühendisliği Bölümü
Bahar Keskin, 3P Sustainability Consulting
Cihan Koral Malak, İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi
Prof. Dr. M. Pınar Mengüç, Özyeğin Üni., Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi Direktörü
Selçuk Özdil, ÇEDBİK Yönetim Kurulu Başkanı
Dr. Uygur Özemesi, change.org Türkiye Direktörü
Aysun Sayın, Boyner Holding Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Müdürü
Rifat Ünal Sayman, REC, Bölgesel Çevre Merkezi Türkiye Direktörü
Neylan Süer, Bosch Ev Aletleri Pazarlama Müdürü
Ergem Şenyuva, Climate Project Türkiye Temsilcisi, Yeşilist.com kurucusu
Ateş Uçurel, Solarbaba Platformu kurucusu

İÇİNDEKİLER

20 “Muhit”inizde Çözümün Parçası Olun!

Bütün mahallelilerin yaşadıkları yerde bir şeyleri değiştirebilecekleri fikrinden yola çıkan Muhit'in çekirdek ekibi Sera Tolgay, L. Daniel Swakman ve Gizem Çele Öcal, platformun nasıl işlediğini ve hedeflerini anlattı.

24 Emisyon Azaltımı, Ekonomik Canlandırıcı Bile Olabilir Ama...

Prof. Dr. Erinc Yeldan, geniş bir yazar kadrosuyla beraber hazırladığı TÜSİAD'ın “Ekonomi Politikaları Perspektifinden İklim Değişikliği ile Mücadele” raporunu değerlendirdi.

30 Çöp Değil Değer!

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin öncülüğünde yürütülen “Türkiye Çöpünü Dönüştürüyor” projesini, derneğin eş genel müdürü Gizem Altın Nance anlattı.

34 İyi Şeyler, Sigorta ve İklim Eylemi

Allianz Türkiye CEO'su Aylin Somersan-Coqui, yeni sürdürülebilirlik stratejilerini ve BM'nin 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinden beşini nasıl ve neden rehber edindiklerini anlatıyor...

38 İklim Değişikliği Gıdaları da Zehirliyor

BM Çevre Programı (UNEP) tarafından yayımlanan “Frontiers 2016” raporuna göre iklim değişikliğinin etkileri hava sıcaklıklarındaki artışa ve azalmaya indirgenemeyecek kadar büyük.

47 DOSYA: Zaman Değişiyor, Yüzmeye Başlasak İyi Olur!

Geçen yıl önce Brexit, sonra da Donald Trump'ın ABD başkanı olması tüm dünyada şaşkınlık yarattı. “Aşırı sağ” eğilimlerin giderek güçlendiği Avrupa'nın lokomotif ülkelerinde de bu yıl seçimler var. Bir yanda da Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Paris Anlaşması gibi çoktarafli uzlaşmalar... Peki küreselleşme karşıtı, milliyetçi söylemlerin küresel işbirliğine nasıl etkisi olacak? Milliyetçilik ve iklim eylemi arasında nasıl bir ilişki var? ABD'nin iklim değişikliğiyle mücadelede “liderlik”ten çekilme durumu dünyayı nasıl etkileyecek? Bu soruları yanıtlayabilmek için bu güne nasıl geldiğimizi anlamamızın ve oturup ciddiyetle yeni bir düzen üzerine düşünmemizin vaktidir. Zaman aleyhimize, teknoloji lehimize işlerken, gezegenimizin kaderi sadece hükümetlere bırakılmayacak kadar ciddiyet arz ediyor.

76 AB İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin Çevre ve İklim Karnesi

Kasım ayında Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan 2016 İlerleme Raporu, Türkiye'nin çevre başlığı altında “hazırlık evresinde” olduğunu belirtiyor.

38

80 Biz de “Kışları Koruyalım”

Aralarında Norveç, İsveç ve Finlandiya'nın da bulunduğu altı ülkede başlatılan “Kışları Koruyalım” kampanyası kışların kısılması ve iklim değişikliği konusunda bilinç oluşturmaya amaçlıyor.

84 Ekmek Elden Su Gölden Gelmeyecek

Ürdün'ün başkenti Amman'da düzenlenen AMWAJ Forum, Basra Körfezi'ndeki ülkelerin ekonomilerini çeşitlendirmek, su kaynaklarını daha verimli kullanmak adına sosyal girişimcileri, STK'ları, gazetecileri, kamu ve özel sektör temsilcilerini bir araya getirdi.

92 Sürdürülebilirlik Raporlaması Eforları “Sürdürülebilir mi”?

Sürdürülebilirlik raporlama çalışması hangi açılardan faydalı? Sustineo Sürdürülebilirlik İş Platformu Kurucu Ortağı Gülin Yücel bu soruya yanıt arıyor...

96 Türk İş Dünyası İklim Değişikliğine Nasıl Yanıt Veriyor?

Almanya Büyükelçiliği'nin finansal desteğiyle REC Türkiye tarafından yürütülen “Türk İş Dünyasının İklim Değişikliğine Yanıtı” projesinin temel çıktısı olan anket sonuçlarını, REC Türkiye Direktörü R. Ünal Sayman ve REC Türkiye uzmanları Dursun Baş ve Gözde Odabaş değerlendirdi.

102 Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Rapor!

Sercom Danışmanlık kurucusu Elif Özkul Gökmen, IIRC ve Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) konferanslarının öne çıkan mesajlarını EKOIQ okurları için kaleme aldı.

104 Su Kaşifi Programında 3. Dönem!

Türkiye'deki yürütücülüğünü Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danışmanlığı'nın üstlendiği Su Kaşifi programının üçüncü dönemi başladı.

112 Yeşil Ekonomi için “Geri Kazanalım”

Malzeme, enerji geri kazanımı, sürdürülebilir kalkınma alanlarında dünyanın en geniş katılımlı fuarlardan Ecomondo, 20. kez İtalya'nın Rimini kentinde düzenlendi.

HER SAYIDA

4 Haberler Kuzey Kutbu'nu Koruyacak Tarihi Karar, Yeşil Büyümeye 250 Milyon Euroluk Finansman, Su Kıtlığı Alarm Veriyor, Turmepa Gönüllü Evi Açıldı...

36 Son Buzul Erimeden Prof. M. Levent Kurnaz: Küresel Yakıt Olarak Kömür, Petrol ve Doğalgaz

40 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Kentlerde Kapsayıcı, Güvenli ve Sürdürülebilir Kalkınma

44 Ekomobil Ersoy Yaşar: Otomotivde Örneklem Değişiyor

70 ÇEDBİK'ten Selçuk Özdil: Neye Rağmen Kalkınmak?

74 İş Dünyasından Konca Çalkıvık: İş Dünyası İklim Değişikliğiyle Mücadele için Bir Arada!

82 Afetlerle Kalkınma Dr. Murad Tiryakioğlu: Kalkınmanın Sürdürülebilirliği ve Diğer Önemli Bazı Şeyler...

95 Sosyal Medyadan Özgür Öztürk: Gübreye Dönüşen Gıda Atıkları, Güneş Enerjisiyle Çalışan Otomobil, Süt Sektörüne Döngüsel Yaklaşım...

100 Sürdürülebilirlik Akademisi'nden Turizmciiler “Sürdürülebilir Gelecek” İçin Buluştu. Gıdanın Geleceği Bu Platformda!

106 Change.org'dan Fıstık mı? Çimento mu?

110 Veri-Analiz Gökçe Vahapoğlu Şahin: Küresel Enerji Sektöründen İyi Haberler, Etki Yatırımı Geridönüşleri ve Beklentileri Artışta, Yoksulları Doğal Afetlerin Etkilerinden Korumak Mümkün, Her Eşilimde bir Hayır Vardır

114 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: %100 Ekolojik Pazarlar internet sitesi açıldı; Arjantin'de hayvanat bahçesi kararı; hava kirliliği yüzünden her yıl 600 bin çocuk hayatını kaybediyor...

116 Kitap Küresel Yönetişim; Homo Deus / Yarının Kısa Bir Tarihi; Kurumsal Davranış ve Sürdürülebilirlik: İyi Olarak, İyi Yapmak (Corporate Behavior and Sustainability: Doing Well by Being Good)

Yeşil Büyümeye 250 Milyon Euroluk Finansman

Fransız Kalkınma Ajansı (AFD), Türkiye'nin yeşil ve katılımcı büyüme çabalarını desteklemek amacıyla Aralık ayında **toplu taşıma** ile **ormancılık** sektörüne olan desteğini iki yeni finansman ile yeniledi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile imzalanan sözleşme, 2019 yılında hizmete girecek olan M7 Mahmutbey-Mecidiyeköy-Kabataş metro hattı projesinin kısmi finansmanını kapsıyor. 100 milyon euro değerindeki finansman, İBB ile toplu taşıma alanında başlatılan uzun vadeli bir ortaklığın devamında gerçekleşti. Hazine Müsteşarlığı ile imzalanan 150 milyon euroluk anlaşma ise, Orman Genel Müdürlüğü'nün ağaçlandırma, orman yangınlarıyla mücadele, coğrafi bilgi sistemleri ve orman köylülerine destek konusundaki faaliyetlerini destekliyor. Faaliyetler, yaklaşık 375 bin hektarlık yeni ağaçlandırmalar, 688 bin hektarlık erozyonla mücadele ağaçlandırmaları ile ormanların ve çayırların rehabilitasyonunu kapsayacak.

İklim Değişikliği-Sağlık İlişkisi Raporlanacak

Sağlık bilimi dergisi **The Lancet**, uluslararası ve disiplinlerarası bir araştırma girişimi olan **Lancet Countdown**'ı Marakeş İklim Zirvesi'nde kamuoyu ile paylaştı. 16 akademik kuruluşun bir araya geldiği girişimin temel amacı iklim değişikliğinin halk sağlığı üzerindeki etkilerini izlemek ve analiz etmek. Hazırlanan raporlar yıllık olarak **The Lancet**'te yayınlayacak. Girişimin çıkış noktası Lancet Sağlık ve İklim Değişikliği Komisyonu'nun 2015 yılı bulguları oldu. Bulgulara göre iklim değişikliği hem insan sağlığı için çok yıkıcı bir risk oluşturuyor, hem de doğru adımlar atılırsa 21. yüzyılın küresel sağlık alanındaki en büyük fırsatını sunuyor.

Kuzey Kutbu'nu Koruyacak Tarihi Karar

ABD Başkanı Barack Obama (20 Ocak'ta görevini devredecek) ve Kanada Başbakanı Justin Trudeau geçen ay ortak bir kararla, Kuzey Kutbu ve Atlantik Okyanusu'nda yüz milyonlarca hektar alanı, bölge ekosistemi ve ekonomisinin sürdürülebilirliği, deniz kaynaklarının bilimsel yönetimi ve petrol endüstrisinin risklerinden korumak amacıyla **petrol sondaj faaliyetlerine** süresiz olarak durduklarını açıkladı. Konuyla ilgili Greenpeace Amerika adına açıklama yapan **Mary Sweeters**, bu hamleyi Başkan Obama'nın attığı en güçlü adım olarak nitelerken "ABD açık denizlerde sondaj izinleri vermeye son verene

kadar işimiz bitmeyecek" dedi. Ekim ayında Greenpeace İskandinavya ve Nature and Youth, Norveç hükümetinin petrol şirketlerine Kuzey Kutbu'nda yeni petrol aramaları yapmasına izin vermesinin, Paris Anlaşması'nı ve Norveç Anayasası'nın tanımladığı "gelecek nesiller için sağlıklı ve güvenli bir çevre" hakkını çiğnediği iddiasıyla "gelecek nesiller için sağlıklı ve güvenli bir dava açmıştı. Greenpeace Akdeniz İletişim Müdürü **Gözde İncegöl**, bu davanın Kuzey Kutbu'nun narin doğasını petrol şirketlerinden korumak için verilen mücadelenin çok önemli bir parçası olduğunu söylerken, Norveç'in ne yapacağı merak konusu...

HiPP'e Biyoçeşitlilik Ödülü

Avrupa Komisyonu 1987 yılından beri ticari alandaki yenilikçiliği ve rekabeti çevre hizmetleriyle birleştirmeyi başaran işletmelere verdiği **European Business Award for the Environment**'in (EBAE) İşletmecilik & Biyoçeşitlilik kategorisinde bu yıl, HiPP ödülle layık görüldü. EBAE ödül töreni Estonya, Tallinn'deki Eco-Innovation Forumu çerçevesinde 27 Ekim'de gerçekleşti. HiPP, 2009 yılından bu yana Ehrensberger Çiftliği'nde biyoçeşitliliğin artırılması için bilim insanları ve doğa koruma dernekleriyle işbirliği içinde biyolojik çeşitliliğin istikrarlılığının ve korunabilirliğinin günlük zirai yaşama ne şekilde entegre edilebileceği konusunda denemeler

yapıyor, aynı zamanda tedarikçi yönetimi çerçevesinde gerçekleştirdiği düzenli teftişlerle istikrarlı ve biyoçeşitliliği önemseyen üretime ilişkin önemli verileri gözden geçiriyor.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYI DESTEKLİYORUZ

MAZARS DENG E

@MazarsDenge

Mazars Denge

@mazarsdenge

Mazars Denge

MazarsDenge

www.mazars.com.tr

İklim Mücadelesinde Performanslar Düşük

İklim Değişikliği Performans Endeksi (CCPI) 2017, Paris Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle beraber yenilenebilir enerjide ivme ve enerji verimliliğinde olumlu gelişmeler yaşandığını gösteriyor. Bu cesaretlendirici trendler küresel düzeyde meydana gelirken, gerekli olan enerji devrimi ise hâlâ yeterince hız kazanabilmiş değil. Pozitif trendler, CCPI 2017 sıralamalarında ilerleme kat eden Hindistan (20.), Arjantin (36.) ve Brezilya (40.) gibi gelişmekte olan G20 ekonomilerinde de gözlemleniyor. Türkiye listede 51. sırada ve notu "çok zayıf". Kanada (55.), Avustralya (57.) ve Japonya (60.) da "çok zayıf" olarak tanımlanan grupta yer alıyor. ABD (43.) ve Çin'in (48.) performansları ise CCPI tarafından hâlâ "zayıf" olarak değerlendiriliyor.

Güvenlik ve Tasarrufun Karakutusu

İETT'nin, Kalkınma Bakanlığı ve İstanbul Kalkınma Ajansı'nın (İSTKA) desteğiyle başlattığı "Sürdürülebilir Toplu Ulaşım için Karakutu" projesinin ilk fazı tamamlandı. İlk etapta 520 İETT otobüsüne takılan karakutu donanımı 48 ayrı veriyi kayıt altına alıyor. Toplanan verilerle, anlık uyarılar ve geçmişe yönelik raporlamalar yapılabiliyor. Karakutu, otobüsler seyir halindeyken aracın haberleşme altyapısından çektiği veriyi kaydediyor ve GSM operatörü vasıtasıyla İETT sunucularına yüklüyor. Uygulama ile kazaların azalması, yol ve sürüş güvenliğinin artırılması ve yakıt tasarrufu sağlanması amaçlanıyor.

Su Kıtlığı Alarm Veriyor!

Dünya genelinde yaşanan küresel ısınma ve su yönetiminin kötülüğü, kullanılabilir su kaynaklarında ciddi azalmaya yol açıyor. Ege İhracatçı Birlikleri'nde Konak Rotary Kulübü tarafından düzenlenen "Su Atölyesi" organizasyonunda su kaynaklarının ciddi erozyona uğradığı ve 2025 yılında dünya genelinde 3 milyar insanın su kıtlığı çekeceği vurgusu yapıldı. Ege İhracatçı Birlikleri Koordinatör Başkan Yardımcısı Nurettin Tarakçıoğlu, günümüzde dünyada altı insandan birinin güvenilir içme suyuna

Öğrenciler Sürdürülebilir Geleceği Tasarlıyor

Rönesans Holding'in düzenlediği Sürdürülebilir Geleceği Tasarla Yarışması'na başvurular başladı. Türkiye'nin geleceğini tasarlayan gençleri desteklemek amacıyla düzenlenen yarışma, mimarlık ve mühendislik olmak üzere iki ayrı kategoride yapılacak. Mimaride "Sürdürülebilir Rekreasyon ve Gençlik Merkezi", mühendislik alanında ise "Sürdürülebilir İnşaat Yönetimi" temaları işlenecek. Yarışmada dereceye giren öğrenciler, çeşitli ödüllerin yanı sıra Rönesans Holding'de staj yapma imkanına da sahip olacak. Başvurular 3 Mart'a kadar devam ediyor. Bilgi için: surdurulebilirlik.ronesans.com

sahip olmadığını kaydetti. Rotary Kulübü Federasyon Başkanı İsmail Rodoplu ise su ve hijyeni öncelikli konu olarak ele aldıklarını; Afrika, Hindistan ve Türkiye'de su ile ilgili projeler geliştirdiklerini, yatırımlar yaptıklarını belirtti.

Turmepe Gönüllü Evi Açıldı!

Çok sayıda deniz dostu kuruluşun desteğiyle oluşturulan TURMEPA Gönüllü Evi 5 Aralık'ta tüm denizseverlere kapılarını açtı. TURMEPA Gönüllü Evi, gönüllülerin dernek çalışmalarına destek olabilecekleri, projeler geliştirebilecekleri, eğitim ve oryantasyon çalışmaları yürütebilecekleri bir ortam sunmasının yanı sıra, yaz aylarında bahçesinde dalış ve sualtı eğitimleri gibi aktivitelere de sahne olacak. Derneğin Genel Müdür Yardımcısı Semiha Öztürk açılış konuşmasında, "Şu anda ülke olarak gönüllülük konusunda katılım süresi açısından 135 ülke arasında sondan üçüncü sıradayız. Şehirlerde 18-35 yaş arası gönüllülük oranı sadece %5. Bizim işimiz geri kalan %95'i de sizlerle birlikte bu mücadelemize dahil etmek. Bu nedenle sizler bizim için çok değerlisiniz. Hepinize gönüllü olduğunuz için gönülden teşekkür ediyorum" dedi.

*BİFO'nun Yeni Yıl Konseri
opera dünyasının iki yıldızını
bir araya getiriyor.*

*Thomas Hampson ve Luca Pisaroni
BİFO eşliğinde yeni yılı
müzik ve umutla karşılarken
bizlerle olacak.*

5 Ocak 2017 Perşembe 20.00
İstanbul Lütfi Kırdar ICEC

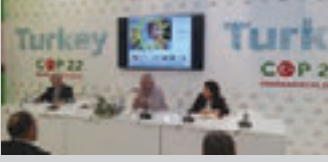
YENİ YIL KONSERİ

**BORUSAN İSTANBUL
FİLMARMONİ ORKESTRASI**
SASCHA GOETZEL şef
THOMAS HAMPSON bariton
LUCA PISARONI bas

MOZART, ROSSINI, VERDI, VIVALDI,
RİMSKİ-KORSAKOV, BELLINI, FALL, LEHAR,
GASTALDON, KÁLMÁN, BERNSTEIN, PORTER,
RODGERS & HAMMERSTEIN, GILLIS
ve WRIGHT & FORREST'in yapıtlarından bir seçki.

Tam Fiyat: 250 / 120 / 70 / 49 TL
BİFOKART sahipleri %40
BİFOKART sahipleri %20
oranında indirimden yararlanabilir.

biletix
Okuldan Önce

Enerji Güvenliği için Güneş

Marakeş'te düzenlenen COP22'de Türkiye güneş enerjisi sektörünü temsilen yan etkinlikler düzenleyen **GÜNDER**'in Genel Sekreteri Faruk Telemcioğlu, Avrupa'nın güneş enerjisi potansiyeli açısından en zengin ülkesi olan Türkiye'nin düşük karbonlu ekonomiye geçişinin anahtarının Güneş'te olduğunu söylerken 2030 yılında 15 bin MW kurulu güce ulaşılmasının da mümkün olduğunu ifade etti. Telemcioğlu ayrıca, YEKA (Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları) modelinin Türkiye'nin öncelikli sorunlarından birisi olan istihdamın artırılması ve güneş enerjisi sanayiinin gelişimi için çok önemli bir fırsat sunduğunu da vurguladı.

Plansız Planlamadan Hatalı Enerji Politikalarına

Ekoloji Kolektifi'nin hazırladığı Türkiye'de Çevre Düzeni Planlamasında Enerji Politikaları adlı çalışma yayınlandı. Çalışma kapsamında, termik santral projelerinin yoğunlukta olduğu 35 ili kapsayan 12 planın nasıl oluşturulduğu ve bu planların enerji yatırımları ile ilişkileri incelendi. Çalışma, çevre planlarında nüfus tahminlerinin abartılı olduğunu, doğal varlıkların sadece kaynak olarak görüldüğünü, alt planlar ile çevre planları arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu ortaya koyuyor. Çevre planlarının sosyal, çevresel ve ekonomik dengeleri gözeten bir biçimde hazırlanmadığı, sadece sektör bazlı büyümeyi hedeflediği bulgusuna ulaşılan çalışmada, kendi öz varlıklarına dayalı, yenilenebilir, yenilikçi, ekolojik, eşitlikçi, adil bir gelişme yaklaşımının ortaya konulmadığı belirtiliyor.

Sanal Ağaçtan Gerçek Ormana

Dünyayı elbirliği ile ağaçlandırmayı hedefleyen Belçikalı sanatçı **Naziha Mestaoui**'nin sosyal sorumluluk projesi "**Bir Yürek, Bir Ağaç**", MARKA 2016'da yoğun ilgi gördü. Projenin lansmanı Aralık 2015'te Paris'te düzenlenen COP21'de yapılmış ve bu enstalasyona altı gün boyunca Eyfel

Kulesi ev sahipliği yapmıştı. Proje, halı markası STEPEVI ve MARKA Konferansı'nın ortak girişimleriyle Türkiye'ye getirildi. STEPEVI, MARKA 2016'da dikilen toplam ağaç sayısı kadar ağacı WWF-Türkiye'nin katkılarıyla Türkiye'de bir ormana dönüştürecek.

Bu Yılın "Yeşil Noktaları"

ÇEVKO Vakfı'nın yasal sorumluluklarının ötesinde örnek çalışmalar yapanları ödüllendirmek, daha fazla sorumluluk üstlenmelerini teşvik etmek ve diğer firmaları özendirmek amacıyla üçüncü kez düzenlediği "**Yeşil Nokta Ödülleri 2016**" sahiplerini buldu. Ödül alan firmalar ise şöyle; **Yeşil Nokta Sanayi ödülü kazanan firmalar:** Atık Yönetim Sistemi ve Uygulamaları kategorisinde; "Sürdürülebilir Atık Yönetim Sistemi ve 5R Atık Azaltım Uygulamaları" ile **Tofaş Türk Otomobil Fabrikaları A.Ş.** ve "Doğayı İyileştiren Atık Yönetim Sistemi ve Uygulamaları" projesiyle **Abdi İbrahim İlaç San. Tic. A.Ş.**; Çevre Konulu Sosyal Sorumluluk Uygulamaları kategorisinde "Cam Yeniden Cam" projesi ile **Anadolu Cam. San. A.Ş.** ve "Sürdürülebilir Tarım için PepsiCo Tarsus Fabrika Çiftçi ile Elele" projesi ile **PepsiCo Türkiye.**

Yeşil Nokta Teşvik ödülü kazanan firmalar: Atık Yönetimi Sistemi ve Uygulamaları kategorisinde, **Klimasan Klima San. ve Tic. A.Ş.**; Ambalaj Tasarımında Kaynak Azaltarak Önleme Uygulamaları kategorisinde **PepsiCo**

Türkiye ve Mondi Tire Kutsan Kağıt ve Ambalaj San. A.Ş.; Çevre Konulu Sosyal Sorumluluk Uygulamaları kategorisinde ise Viko Elektrik ve Elektronik Endüstrisi San. ve Tic. A.Ş.

Geleneksel Yeşil Nokta Basım Ödülleri kapsamında ise; **CNN Türk TV, Dünya Gazetesi, TRT Radyo 1**'de yayınlanan "Çevreci Yaklaşım" programı; **Ambalaj Dünyası dergisi, Doğan Haber Ajansı (DHA)** ve **Yeşilist.com** ödüle hak kazandı. **ÇEVKO** Vakfı'nın Çevre ve Şehircilik Bakanlığı işbirliği ile yaptığı; geridönüşüm bilincini geliştirmek hedefi ile tüm Türkiye genelindeki TV kanallarına sunduğu ve gönüllülük esasına dayalı olarak yayınlanan kamu spot filmine en çok yer veren **LİG TV** ise "Yeşil Nokta 2016 Özel Ödülü"nün sahibi oldu.

YERLİ ENERJİ YENİLENEBİLİR GÜÇ!

Zorlu Enerji olarak Türkiye’de kurulu mevcut gücümüzün

%67’sini yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlıyoruz.

Ülkemizin enerji kaynaklarını yine ülkemizin hizmetine sunuyoruz.

Değişmeyen hedefimiz: Daha fazla yerli kaynak, daha fazla yenilenebilir ve temiz enerji.

Yerli, yenilenebilir ve temiz enerjiyle daha güçlü Türkiye!

Fosilden Uzaklaşanlar Çoğalıyor!

Arabella Advisors tarafından hazırlanan Küresel Fosil Yakıtlardan Fonları Geri Çekme ve Temiz Enerji Yatırımı Hareketi raporu yayınlandı. Divest-Invest ağı tarafından açıklanan rapora göre, küresel çapta fonları fosil yakıtlardan geri çekme taahhütleri, aralarında toplam 5 trilyon doları yöneten 77 ülkeye yayılmış 688 kuruma erişti. ABD'de üniversite kampüslerinde bir kampanya olarak başlayan hareket zamanla toplumun her sektör ve kesimine yayılan küresel bir harekete dönüşmüş durumda. 350.org Küresel Fonları Geri Çekme Kampanyacısı Yossi Cadan, bu konuda birçok kurumun fazlasıyla yavaş hareket ettiğini belirtirken Mayıs 2017'de dünyanın dört bir yanında fosil yakıt sanayiinin etkilerine ışık tutmak, hükümet ve kurumlara fonları geri çekme çağrısını tırmandırmak için harekete geçeceklerini belirtti. Fosilsiz bir dünya için fonları geri çekme küresel eylemliliği 5-13 Mayıs'ta gerçekleşecek.

Düşük Karbon Ödülleri Nisan'da

Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Derneği (SÜT-D) tarafından, 26 Nisan'da düzenlenecek 4. İstanbul Karbon Zirvesi'nde karbon salımını azaltmaya yönelik projeler yapan kişi ve kurumlara "Düşük Karbon Kahramanı" ödülleri bu yıl üçüncü kez verilecek. Ödüllerin amacı, vizyon ve misyonuna uygun olarak, üretim ve tüketimde karbon yönetimini mükemmel başarıları, düşük karbon ekonomisi için uğraş verenleri desteklemek ve böylece toplumda konunun bilinirliğini artırmak. Bilgi ve başvuru için: www.istanbulcarbonsummit.org

Güçlü Binalar, Sürdürülebilir Şehirler

WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler ile Özyeğin Üniversitesi Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi (EÇEM) bir protokol imzalayarak Eskişehir'de yürütülen binalarda enerji verimliliği projesinde işbirliği yapacağını duyurdu. 2011 yılında BM'nin açılışını yaptığı Sustainable Energy for All (SE4ALL) Girişimi, 2030 yılına kadar ileri teknoloji enerji hizmetlerine erişim sağlamayı, enerji verimliliği girişimleri ile yenilenebilir enerji payını iki katına çıkarmayı amaçlıyor. Bu kapsamda 2014 yılında kurulan Küresel Enerji Verimliliği Platformu ile bina, aydınlatma, teçhizat, bölgesel enerji sistemleri, endüstri ve ulaştırma olmak

üzere altı ana başlık belirledi. Binalar özelinde ise "Binalarda Enerji Verimliliği Platformu" (BEA) kuruldu. İşbirliği kapsamında, platforma Türkiye'den seçilen tek şehir olan Eskişehir'de bir yıl boyunca çalıştaylar düzenlenecek, politika geliştirmeye katkı sağlanacak ve teknik destek verilecek.

Cama Yeniden Hayat Verdiler

Şişecam Topluluğu ve Ataşehir Belediyesi'nin "Cam Yeniden Cam" projesi konusundaki işbirliği kapsamında, 15 Kasım'da İçerenköy semt pazarında camın geridönüşümüne dikkat çekildi. "Getir Boş Cam Şişeyi, Kurtar Geleceği" sloganıyla katılımcılara, "Bu Gücü Çöpe Atma" mesajı verildi. Yaklaşık 3000 kişinin ziyaret ettiği semt pazarı etkinliğinde, 3000 adet cam şişe geridönüşümü kazandırıldı. Şişecam Topluluğu'nun 2011 yılında hayata geçirdiği projeye bugüne kadar 220 bini aşan ilköğretim öğrencisine cam geridönüşümü hakkında eğitim verildi; 22 ildeki 148 ilçe belediyesiyle işbirliği yapıldı, belediyelere 16 bin 700 adet cam kumbarası hibe edildi; 2 milyar adedi aşan cam şişenin çöpe atılması önlendi.

Sütaş'a "Platin" Ödül

Sütaş'ın "Geleceği Düşünmemiz Çok Doğal" konseptiyle hazırladığı Sürdürülebilirlik Raporu, LACP Vizyon Ödülleri'nde "Tüketici Ürünleri" kategorisinde en büyük ödül olan "Platin"i aldı. Sütaş Yönetim Kurulu Üyesi ve Sürdürülebilirlik Komitesi Başkanı Duygu Yılmaz, konuyla ilgili açıklamasında "LACP'nin değerlendirmesinde 'Dünyanın En İyisi' seçilmemiz, dünyanın sürdürülebilirlik konusunda sahip olduğu evrensel anlayış ve hedeflerle aynı yolda olduğumuzu bize bir kez daha kanıtladı. 'Sütün iyiliğini ve bereketini yaymak' olarak tanımladığımız misyonumuzla şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da gelecek kuşakların iyiliğini düşünerek çalışmaya devam edeceğiz" dedi.

Çatıda yangına geçit yok!

B_{ROOF}(t2) Belgesi İzocam Tekiz'de

Yüksek yangın direnci gösteren
Tekiz Çatı Paneli SPÇ Fibro (PIR),
B_{ROOF}(t2) Belgesi'ni almaya hak kazandı.
Daha etkili, daha güvenli çözümler için
çalışmaya, geliştirmeye devam...

www.izocam.com.tr

- [/izocam](#)
- [/izocamOfficial](#)
- [/company/izocam](#)
- [/izocamofficial](#)
- [/izocamofficial](#)

IZOCAM TEKİZ

Çevre Teknolojileri REW İstanbul'da Buluşuyor

İFO Fuarçılık tarafından 16-19 Mart tarihlerinde Tüyap Beylikdüzü'nde gerçekleştirilecek olan REW İstanbul, çevre konusunda teknoloji üreten firmalar ile bu alanda alternatif çözüm arayışında olan sanayicileri ve kamu kurumlarını bir araya getirecek. "Katı Atık, Atık Su, Atık Gaz ve Yeşil Enerji" başlıkları altında düzenlenen ve 27 ülkeden 350 firmanın katılımıyla 13. kez kapılarını açacak olan REW İstanbul; yurtiçi ve yurtdışından 12 bin profesyoneli ağırlamaya hazırlanıyor. Son iki yılda olduğu gibi İSG Avrasya 3. İş Sağlığı ve Güvenliği Fuarı ile eşzamanlı düzenlenecek olan etkinlik hakkında bilgi için: www.rewistanbul.com.

Temiz Su için Kamu-Üniversite İşbirliği

Orman ve Su İşleri Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü ile İTÜ Teknoloji Transfer Ofisi İTÜNOVA Teknoloji A.Ş., yoğun tarım, endüstri ve turizm faaliyetlerinin su kaynakları üzerindeki kirli baskısını azaltmaya, su kaynaklarının insan sağlığı üzerindeki etkilerini en aza indirmeye ve sudaki ekosistemi korumaya yönelik olarak işbirliğine gidiyor. İTÜNOVA Teknolojileri A.Ş., su kaynaklarının endokrin bozucu kimyasallardan temizlenmesinde ve araştırma teknolojilerinin araştırılmasında kamuya rehberlik edecek. Proje, AB mevzuatı içerisinde bulunan ekosistemin devamlılığı ve insan sağlığının korunması bakımından da önemli bir işlev üstlenecek.

Güneş Sektörü SOLAR TR2016'da Buluştu!

İki yılda bir düzenlenen ve güneş enerjisi sektör paydaşlarını buluşturan SOLAR TR2016, 6-8 Aralık tarihlerinde İstanbul'da 1000'den fazla ulusal ve uluslararası katılımcıyı ağırladı. **GÜNDER** ve **UFTP**'nin ev sahipliğinde, Ege Üniversitesi Güneş Enerjisi Enstitüsü, Harran Üniversitesi GAP Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Merkezi,

TÜBİTAK-MAM, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü işbirliğinde gerçekleşen SOLAR TR2016'da, hızla büyüyen güneş enerjisi sektörünün gelişimi için önerilerle birlikte olası tehditlerin giderilmesi ve engellerin kaldırılmasına katkı sağlayacak yol haritalarının ve eylem planlarının altyapısı hazırlandı.

Enerji Tasarrufu ile 75 Bin Ağaç Kurtuldu

Türkiye'de yapı malzemeleri sektöründe yapı alçıları, duvar ve asma tavan sistemleri alanlarında faaliyet gösteren **Rigips**, Ankara'daki Hasanoğlan fabrikasında gerçekleştirdiği enerji tasarrufu ve enerjinin verimli kullanımı projeleriyle son 10 yılda 75 bin ağacı doğaya kazandı. Özellikle elektrik tüketimini azaltma ve daha verimli kullanma projeleri sayesinde Hasanoğlan fabrikasında elektrik tüketimi geçmiş yıllara kıyasla %50 oranında azaldı. Alçı üretim prosesinin büyük girdilerinden olan doğalgaz tüketiminde ise son 10 yılda %17 tasarruf edildi. Fabrikanın karbondioksit salımı değeri de 10 yıl içinde %18 oranında azaltıldığı açıklandı.

Anadolu Efes 2015 Sürdürülebilirlik Raporu'nu Yayımladı

Anadolu Efes'in 2015 yılı Sürdürülebilirlik Raporu'na göre şirket 2008 yılına kıyasla bira üretiminde %23, malt üretiminde %24 daha az su tüketimi gerçekleştirdi. Yine 2008 yılına kıyasla bira üretiminde birim ürün başına %11 daha az enerji tüketirken, %8 daha az CO₂ emisyonu yaptı, katı atık ve yan ürünlerin **%96,6 oranında geri kazanımını** sağladı. Çevresel sürdürülebilirlik alanındaki çalışmalarıyla Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi'ne giren ilk Türk şirketi olan, BM Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne ve The CEO Water Mandate gibi işbirliklerine imza atan Anadolu Efes, 2016'da da 43 şirketin yer aldığı BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde listelenmeye de hak kazandı.

Gelecek nesillere en değerli mirası bırakmak için çalışıyoruz.

BOSCH

Yaşam için teknoloji

Bir Bosch ürünü kullandığınızda,
dünyanın bir yerinde bir canlı
yaşam hakkını kullanmış oluyor.
www.bosch-home.com.tr

Geridönüşümde Vatandaş Personel İşbirliği

Zeytinburnu Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü, Biruni Üniversitesi işbirliğiyle “Eğitilmiş Personel, Sağlıklı Çevre” projesini hayata geçirdi. Sokak, mahalle ve caddelerin daha temiz hale dönüştürülmesini amaçlayan projede çöp toplama personeli, sokak süpürge ekibi ve geridönüşüm personeli, çevre ve atık bilinci hakkında bir yıl boyunca Biruni Üniversitesi’nde uygulamalı ders aldı. Personel aynı zamanda iş sağlığı ve iş güvenliği hakkında da daha donanımlı hale getirildi. Geridönüşümde vatandaş ve personel işbirliğini artırmayı hedefleyen projede, sürdürülebilir atık yönetimi sağlanarak daha sağlıklı bir çevrenin oluşturulması amaçlanıyor.

Adalar için Sürdürülebilir Ulaşım Çözümleri

WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler, Adalar Kent Konseyi ile birlikte Adalar’ın ulaşım sorunlarına sürdürülebilir çözümler geliştirmek için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile belediye temsilcilerinin yanı sıra yerel halkın da katıldığı “Adalar Sürdürülebilir Ulaşım Çalıştayı”nı düzenledi. Ulaşım hakkında toplam 10 başlık özelinde en önemli sorunlar belirlenirken, her birine çözüm önerileri geliştirildi. Tüm sorun ve çözüm önerilerinin yer aldığı çalıştay raporuna göre Adalar için öncelikle harekete geçilmesi gereken üç konu fayton, elektrikli ve motorlu araç kullanımı ile güvenlik olarak ön plana çıkıyor. Raporun tamamına / www.wrişehirler.org/calismalarsmiz/ yayınlar adresinden ulaşılabilir.

“Sürdürülebilirlik için, İyiliğin Yanında”

Allianz Türkiye, “Allianz Seninle, İyiliğin Yanında” sloganıyla, sektörün ilk sürdürülebilirlik modelini açıkladı. Bir yıla yakın süredir çok sayıda paydaşla çalışılan model, BM’nin 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi’nden “iklim eylemi”, “sağlıklı bireyler”, “insana yakışır iş ve ekonomik büyüme”, “sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları” ile “toplumsal cinsiyet eşitliği” ilkelerine doğrudan katkı sağlıyor. Allianz Türkiye CEO’su **Aylin Somersan-Coqui**, sürdürülebilirliğin kendileri için bir kurumsal sosyal sorumluluk projesi olmadığını; iyi bir çevre ile bireylerin, kurumların ve toplumun iyiliği, esenliği için işlerin kendisini

sürdürülebilirlik prensiplerine uygun bir şekilde dönüştüreceklerini söyleyerek, bu yolculukta girişimcilik ve inovasyona destek vererek önleyici çözümler sunacaklarını belirtti.

EkoRE’den Konya’ya Güneş Santral

EkoRE, 2017 yılında tamamlamayı hedeflediği beş güneş enerjisi santralinden ilki olan Konya Kulu projesini hizmete soktu. 75 bin metrekare üzerine kurulan ve 5 MW güce sahip bulunan **Konya Kulu** santralının ardından yine Konya’nın Akören ilçesinde ve Osmaniye, Antalya, Aydın, Tokat illerinde faaliyete geçecek olan santrallerle birlikte EkoRE’nin enerji üretiminde kurulu gücü toplamda **25 MW**’a ulaşacak. Toplam lisanssız GES portföyünü 120 milyon euroluk bütçeyle 100 MW’a çıkarmayı hedefleyen EkoRE’nin CEO’su Serhan Süzer, küresel hedefleri doğrultusunda yurtdışında da faaliyet göstereceklerini belirtti.

Geçiş Döneminde Yabanmersinli Elma Püresi

HiPP Organik Yabanmersinli Elma Püresi, düşük asitli meyve içeriği ile ek gıdalara geçiş dönemlerinde 4. aydan itibaren tüketilebiliyor. İçerisinde süt, yumurta bileşeni; glüten ve ilave şeker bulunmuyor. Şeker içeriği, organik meyvelerden geliyor. **A ve C vitamini** bakımından zengin olan HiPP Organik Yabanmersinli Elma Püresi; bu özelliğiyle bebeklerin gelişimini de destekliyor. BIO sertifikalı, GDO’suz ve sanayi bölgelerinden uzak özel organik çiftliklerde yetiştirilen ürünleriyle HiPP Joker, Gratis, Migros, Kipa, Carrefour, E-Bebek yerel marketler ve eczanelerde satılıyor.

15 ülkede 69 havalimanında kusursuz bir seyahat deneyimi sunuyoruz. Bunu yaparken doğal kaynaklar üzerindeki etkimizi en aza indirmek için çalışıyoruz.

Geleceğin havalimanları için çalışıyoruz

gelecekicinhalimanlari.org

[f](#) [t](#) /tavairports

Topra Akfen
TAV
Havalimanları

Oyuncaklar Yoğurt Kabına

Bahar ve yaz ayları boyunca çiçek ve bitkilere sakısı olan **Pınar Yoğurt** bu kez yenilenen ambalajıyla çocuklar için renkli ve eğlenceli oyuncak kutularına dönüşüyor. Ayrıca oyuncak kutularının üzerinde yer alan etiketlere isim ya da kutuda yer alan oyuncakların adı yazılabiliyor. Pınar Yoğurt'un bir yüzüne yeşil ve turuncu renkli oyuncak kutusu tasarımı uygulanan 2000 ve 2250 gramlık oyuncak kutusu ambalajlarına Türkiye'deki tüm satış noktalarından ulaşılabilir.

Çevre Eğitimi Anaokulunda

Maltepe Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü'nün, "Geleceğin Sahibi Bugünün Çevrecileri Eğitim Projesi" kapsamında 50 anaokulu öğrencisine çevre kirliliği ve geridönüşüm konularında eğitim verildi. Proje ile geçen yıl, Marmara Eğitim Köyü içinde yer alan anaokulu, Orhangazi İlkokulu, Küçükyalı E.C.A Elginkan İlkokulu ve Gülsuyu İlkokulu gibi okullardan yaklaşık 1000 öğrenci bilgilendirildi. Çalışmalar hakkında bilgi veren Çevre Koruma ve Kontrol Müdürü Canan Aslan, hedeflerinin tüm resmi ilköğretim okullarında bu eğitimi vermek olduğunu belirterek, özel okullara da istedikleri takdirde eğitim vermeye hazır olduklarını ifade etti.

Biyolojik Çeşitliliğe Katkı için Yarıştılar

Akçansa tarafından maden sahalarının biyolojik değerlerini artırmayı amaçlayan "**Biyoeçitlilik Proje Yarışması**"nda ödül kazanan projeler belli oldu. 5000 Euro değerindeki birincilik ödülünü İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Berke Olcaysoy, Galip Can Güçlü, Nedim Hacısmanoğlu; 3000 euro değerindeki ikincilik ödülünü Gazi Üniversitesi'nden Sena Kurtulmuş, Ezgi Okumuş, Dr. Nurcan Uzel; 1500 euroluk üçüncülük ödülünü ise Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nden Mustafa Eray Bozyl, Prof. Dr. Sezginer Tuncer, Prof. Dr. Ahmet Gönüz aldı. Organizasyonun ikinci aşaması olan uluslararası yarışmada başarı elde eden yarışmacılar

ise 10.000 euro değerinde para ödülü kazanacak. Akçansa Genel Müdürü Umut Zenar, "Gençleri dinleyen, onlara kulak veren ve yaratıcılıklarını destekleyen bir şirketiz. Maden sahalarının biyolojik değerlerini artırmak için düzenlediğimiz bu yarışmayla da, sürdürülebilir geleceğe önemli katkılar sağlanacağına inanıyoruz" dedi.

"Ulusal Niyet Beyanı Ortaklığı"

Marakeş'te düzenlenen COP22'de Fas ve Almanya'nın girişimi ile "Ulusal Niyet Beyanı

Ortaklığı" kuruldu. Girişimin amacı **ekonomilerini dönüştürmek**, %100 yenilenebilir enerji hedefine ulaşmak için ülkeleri bir araya getirerek işbirliği yapmalarını sağlamak. 33 ülkenin dahil olduğu girişimde ABD, Avustralya, İtalya, Almanya, Fransa, Japonya gibi gelişmiş ülkeler ile Meksika, Fas gibi gelişmekte olan ülkeler bulunuyor. Girişimin üç temel hedefi ise şöyle: Var olan girişimlere, araçlara ve finansman da dahil kaynaklara daha geniş çaplı erişim için kapsamlı bilgi kaynakları oluşturmak ve bunları yaymak; çevre ve kalkınma kurumları arasındaki işbirliklerinin gelişmesini teşvik ederek ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde teknik destek ve kapasite geliştirme olanakları sağlamak; ülkelere özgü, iki taraflı ya da uluslararası NDC destek programlarının daha fazla finansal destek bulmasını sağlamak.

Atıktan Enerji Üreten Vinçler

İmalat ve proses endüstrileri, tersaneler, limanlar ve terminaller dahil olmak üzere geniş yelpazede bir müşteri kitlesine hizmet veren **Konecranes**, Türkiye'deki atıktan-enerjiye (WTE) ve biyokütle uygulamaları için özel olarak tasarlanmış kaldırma ve malzeme elleçleme teknolojilerini piyasaya sunuyor. Atıktan enerji üretimi, kentsel atıkların yakılması ile ortaya çıkan ve genellikle elektrik ve buhar formundaki enerji oluşturma süreci anlamına geliyor. Vinçler, modern atık yakma tesislerinde atıkların taşınmasından, yakılması için ayrıştırılana kadar önemli bir rol oynuyor. Konecranes'in atıktan enerjiye otomasyonunun programlanmasına yönelik yeni uygulaması "**Ana Kullanıcı Arayüzü**" (MUI) vincin PLC (Programlanabilir Mantıksal Denetleyici) sistemine entegre oluyor ve operatörün tam otomasyonda 20 farklı iş rutinini planlayıp programlamasını sağlayarak atıkların teslim alınması, karıştırılması ve yakılmasına kadar olan tüm ocak operasyonlarındaki verimliliği artırıyor.

SICAK BİR YUVA EN GÜZEL HEDİYE

Ultra küçük, sessiz, verimli
Baymak idee Yoğuşmalı Kombi ile
yuvanıza sıcaklık katın.

- 109.2 verim değeri *
- Kompakt Ölçüler **
- Sadece 38 desibel ***
- Sadece 26kg ****
- 3 yıl garanti *****

* Merkez ısıtma kapasite yükü verim değeri: 102/42000°C'ye göre döşenmiş suyu sıcaklığı +30° için

** 54,1cm x genişlik 36,8cm x derinlik 36,4cm. Verilen boyut alt bina/parçaları satılma hariç değerlerdir

*** Ses değeri 24-28kW modeller için maksimum güçteki ses seviyesidir

**** Ağırlık değeri 24-28kW modeller için geçerlidir

***** 3 yıl garanti süresi yasal servis tarafından ilk çağırılma işlemi yapılan idee yoğuşmalı kombilerde geçerlidir

baymak
BİYOM THERMIA GROUP

www.baymak.com.tr

444 0 235

İklim Değişikliği ve Su Konusunda Şirketler Nerede?

Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu tarafından Çimsa'nın ana sponsorluğu ve Deloitte Türkiye'nin derecelendirme ve raporlama desteği ile yürütülen CDP Türkiye 2016 İklim Değişikliği Programı ile Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu tarafından Garanti Bankası'nın desteği ve işbirliği ile yürütülen CDP Türkiye Su Programı'nın 2016 yılı sonuçları açıklandı.

Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu tarafından, CDP İklim Değişikliği Programı'nın 2016 Türkiye sonuçları raporu, 30 Kasım'da Zorlu Performans Sanatları Merkezi'nde düzenlenen etkinlik ile kamuoyu ile paylaşıldı. Etkinlikte CDP Küresel A listesi Ödülleri ve CDP Türkiye İklim Liderleri Ödülleri de sahiplerini buldu. İklim değişikliği ile mücadele konusunda üstün performans göstererek CDP Küresel A Listesi'nde yer alan 193 şirket 25 Kasım'da CDP Londra Merkez Ofisi tarafından açıklanmış, Türkiye'den **Arçelik** ve **Garanti Bankası** bu listeye girmeye hak kazanmıştı. CDP Türkiye İklim Liderleri Ödülleri'ne ise bu sene Brisa, Coca-Cola İçecek, Çimsa,

Ekoten Tekstil, Migros, Pınar Süt ve Tofaş layık görüldü.

Küresel İklim Değişikliği Raporu'nun Ana Bulguları

- Paris Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi düşük karbonlu ekonomiye geçişi hızlandırdı. Şirketlerin %85'i emisyonlarını azaltmak üzere hedefler belirledi. %55'i 2020 ya da sonrası için hedefler koydu. Şirketlerin %29'u iklim risklerini ve fırsatlarını yönetmede yardımcı olması için dahili karbon fiyatlandırması kullanıyor. 2017 itibarıyla 1839 şirketten oluşan örneklem listesinin yaklaşık yarısı karbon fiyatlandırması uygulamasına başlamayı taahhüt etti.
- Beş yıllık dönemde 62 şirket emisyonlarını %10 ya da üzerinde azaltırken gelirlerini aynı marjda artırmayı başardı.
- Şirketlerin %85'inin emisyon azaltım hedefi olmasına rağmen, sadece %14'ü 2030 yılı ya da sonrası için azaltım hedeflerini

belirledi. Şirketlerin %9'u emisyon azaltım hedeflerini Paris Anlaşması'nda da belirtilen küresel ısınmanın 2 derecenin altında tutulması hedefi doğrultusunda yerine getireceğini belirtti.

Türkiye İklim Değişikliği Raporu'nun Ana Bulguları

- İklim değişikliği konusunda şirketlerin sorumluluk algısı CDP Türkiye'nin faaliyetine başladığı 2010 yılından bu yana artmaya devam etti. 2010 yılında yanıt veren şirket sayısı 11 iken, bu yıl toplam 50 şirket yanıt verdi. Yanıt veren şirketlerin 38'i BIST 100 içindendi. CDP derecelendirme metodolojisine göre Türkiye'den toplam dokuz şirket A ve A-bandında yer aldı.
- Bu yıl kendilerine mutlak hedef belirleyen şirketlerin oranı %41'e yükseldi. 2015 yılında bu oran %25'ti. Yoğunluk hedefi belirleyen şirketlerin oranı ise %29'dan %35'e çıktı.
- Yanıt veren şirketlerin %85'i

en az bir emisyon azaltım inisiyatifi belirlediğini raporladı. Bu inisiyatiflerin %70'i ise enerji tasarrufu süreçleri ile ilgili.

● Bazı sektörlerdeki şirketlerin yanıt verme oranı yükselirken enerji yoğun sektörler geride kaldı.

● Emisyon azaltım hedefi koyan şirketlerin oranı %79, 2020 ve sonrası için hedef belirleyenlerin oranı ise %32.

Karbon fiyatlandırması uygulayan şirketlerin oranı da %18 oldu.

● 2016 yılında, yanıt veren şirketlerin %79'u doğrudan ve dolaylı emisyon verilerini açıkladı. Şirketlerin %62'sinin ise emisyon rakamları geçen seneye oranla arttı.

● Şirketlerin %91'i iklim değişikliğini iş stratejilerine entegre etti. % 24'ü ise yenilenebilir enerji hedefleri olduğunu belirtti.

● Şirketlerin %94'ü iklim değişikliği konusunu üst düzey ve yönetim kurulu seviyesinde ele aldıklarını belirtti.

CDP TÜRKİYE 2016 SU PROGRAMI RAPORU

Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu tarafından Garanti Bankası'nın desteğiyle yürütülen CDP Türkiye Su Programı'nın 2016 yılı sonuçları 8 Aralık'ta Zorlu Performans Sanatları Merkezi'nde gerçekleştirilen toplantıyla kamuoyuna duyuruldu.

Küresel Su Raporu'nun Ana Bulguları

●Yıldan yıla görülen trendler şirketlerin sağladığı ilerlemenin neredeyse durağan olduğunu gösteriyor. Örneğin su kullanımlarını takip eden ve izleyen şirket sayısı geçen seneye oranla sadece %3 artarak %61'e ulaştı. Şirketler şeffaflık konusunda ilerleme sağlamış olsalar da 1252 şirketin yarısından fazlası (677)

henüz CDP'ye yanıt vermedi.

●Raporda analiz edilen neredeyse tüm sektörlerde bu yıl su ile ilişkili finansal etkilerde artış görüldü. En çok etkilenen sektörler ise malzeme ve enerji sektörü şirketleri oldu.

● Şirketlerin dörtte birinden fazlası (164) sadece geçen yıl sudan kaynaklanan önemli kayıplar yaşadı. Üstelik şirketler belirledikleri 4.416 su riskinin yarısından fazlasının önümüzdeki altı yıl içerisinde gerçekleşmesini bekliyor.

● Analizde şirketler tarafından beyan edilen seragazi emisyonu azaltım faaliyetlerinin dörtte birinin devamlı ve güvenilir su teminine bağlı olduğu ortaya konuyor. Ancak, suyun daha iyi yönetilmesi şirketlerin karbon emisyonlarını düşürmelerini de sağlayabilir. Şirketlerin yarından fazlası suyu daha verimli kullanmanın daha az emisyon salımı anlamına geldiğini belirtiyor.

Türkiye Raporu'nun Ana Bulguları

● Bu sene toplam 19 şirketin yanıt verdiği CDP Su Programı'nın Türkiye ayağında yanıt verme oranları geçen seneye göre %27 arttı.

● Yanıt veren şirketlerin yarından fazlası su kaynaklı olumsuz etkilere maruz kaldığını bildiriyor ve şirketlerin %21'i bu etkilerin uzun vadede değil, raporlamayı takip eden bir yıl içerisinde kendilerini etkileyeceğini belirtiyor.

- Su ile ilgili tüm çekme, kullanım ve boşaltım süreçlerini ölçen ve takip eden şirket sayısı oldukça yüksek (%58) fakat daha çok şirketin bu ölçüm ve takipleri gerçekleştirmesi ve bu alana yatırım yapması bekleniyor.

● Şirketlerin %63'ü su ile ilgili kapsamlı risk yönetimi değerlendirmesi yapıyor ki bu değerlendirmeler şirketlere su ile ilgili fiziksel, yasal ve itibarla ilişkili negatif etkileri önceden değerlendirebilme ve hatta bu riskleri fırsata çevirebilme şansı veriyor.

● Şirketlerin %79'u su ile ilgili stratejileri tüm iş yapış stratejilerine entegre ettiklerini belirtiyor. Ayrıca şirketlerin neredeyse yarısı su kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için hedefler koyuyor.

● Yanıt veren şirketlerin sadece %5'i suya bağlı riskleri hem kendi doğrudan operasyonları hem de tedarik zincirleri kapsamında değerlendiriyor. Kapsamlı su riski değerlendirmesi yapılabilmesi için şirketlerin özellikle kendi havzalarındaki yerel yönetimler, politika yapıcılar, tedarikçiler ve diğer paydaşlarıyla işbirliği içinde olması gerekiyor.

● Türkiye'de su konusunda liderlik yolunda olumlu adımlar atılıyor. Henüz bir A listesi şirketimiz olmasa da Türkiye'den üç şirket (Garanti Bankası, Pınar Süt ve Sekerbank) A- kategorisinde yer alarak umut verici bir başlangıç yaptı.

“Muhit”inizde Çözümün Parçası Olun!

Katılımcı şehircilik ve yerelliği temel alan Muhit, insanların yaşadıkları şehirlerin, mahallelerin iyileşmesi için önerilerini paylaşabilecekleri, ilgili paydaşlar ile birlikte çözüm üretebilecekleri ve bu konuları takip edebilecekleri çok zeminli bir platform. Bütün mahallelilerin yaşadıkları yerde bir şeyleri değiştirebilecekleri, sorunların çözümünün bir parçası olabilecekleri fikrinden yola çıkan Muhit’in çekirdek ekibi Sera Tolgay, L. Daniel Swakman ve Gizem Çele Öcal, platformun nasıl işlediğini ve hedeflerini anlattı.

 Nevra YARAÇ

Muhit nedir? Nasıl bir ihtiyaçtan yola çıktınız?

Muhit web tabanlı bağımsız bir katılımcı şehircilik platformu. İnsanların yaşadıkları şehirlerin, mahallelerin iyileşmesi için önerilerini paylaşabilecekleri, ilgili paydaşlar ile birlikte çözüm üretebilecekleri ve bu konuları takip edebilecekleri çok zeminli bir platform.

Projemiz 2014 Aralık'ında Toplum Gönüllüleri Vakfı'nın düzenlediği bir sosyal girişimcilik hackaton'undan, yani "Things Challenge" yarışmasından kazanılan hibe ile hayata geçti. Bu süreçte "Muhit" hakkında heyecanlanan, **mahallelerini iyileştirmek** için motivasyon sahibi olan, bunu gönülden isteyen birçok kişi ile çalışma fırsatımız oldu ve ekibimizi kurduk.

Sera, Daniel ve Gizem çekirdek ekibiz; Güney, Ersoy, Emre, Tekan, Gülşen ve Arda da yazılım ve iletişim konularında yardımcı oluyorlar. Şimdilik herkes bu işi gönüllü olarak, yarı zamanlı yapıyor.

Her gün muhitimizde gördüğümüz sorunları ya da gerçekleşmesini istediğimiz projeleri birbirimizle apartman toplantılarında veya çay bahçelerinde tartışıyoruz. Ancak çoğu zaman söylediklerimizle kalıyor, eyleme geçmiyoruz. Eyleme geçmek istediğimizde ise yerel yönetimlerin bizlere sağladıkları beyaz masa veya sosyal medya kanalları gibi uygulamaları kullanıyoruz. Bu tür uygulamaların başarı sağladığı zamanlar oluyor fakat sorunlar çok **paydaşlı** çözümler gerektirdiğinde süreç içinde tıkanmalar yaşanabiliyor. Muhit ekibi olarak yaşadıkları şehirleri, mahallelerini iyileştirmek isteyen insanlara;

bu konuda yetkili olan yerel yönetimlere ve ilgili STK'lara ortaklaşa kullanabilecekleri bir platform oluşturmak istedik. Bu sayede önerilerin hayata geçmesini, insanların isteklerinin duyurulmasını, iyi örneklerin çoğalmasını ve yerel yönetimlerle iletişimin kuvvetlenmesini amaçladık.

Platform nasıl kullanılıyor? Süreç nasıl işliyor?

Muhit'te şu anda iki farklı kullanıcı tipi var. Bunlardan ilki mahalle sakinleri, diğeri ise muhtarlar. Siz bir mahalle sakini olarak mahallenizi seçip, dilediğiniz sorunu tanımlayıp önerinizi paylaşabilirsiniz; bunun yanı sıra diğeri sorun ve çözüm önerilerini görebilir, kendi mahalleniz için çözüm önerilerine destek verebilir ve hatta fikrin gelişmesi için yorumlarınızı yazabilirsiniz.

Muhtarlar ise ilk olarak kendi mahallelerindeki sorunları sımsıfırlanarak, bu konudaki gelişmeleri raporlama şansına sahipler. Örneklemek gerekirse, herhangi bir muhtar, o mahalledeki kaldırım sorunu ile ilgili gelen öneri için direkt Muhit üzerinden kullanıcıyla irtibata geçerek yapılan iyileştirmeleri duyurabilir. Ayrıca tercih etmesi durumunda "çayımı iç" butonuna basarak kullanıcıyı muhtarlığa davet edebilir ve karşılıklı fikir alışverişi yapabilirler. Projeyi bir adım öteye taşıyarak muhtar hesaplarının yanında ilgili STK'ları, katılımcı mahallelileri ve **kent konseylerini** de sistemin içine dahil etmek için çalışmalarımızı başlattık.

Fikirlerin geliştirilip proje haline getirilmesinde paydaşların rolü çok büyük. Biz, interneti olan herkesin bu platforma erişebilmesini, öneriler arasında gezinebilmesini ve katılım gösterebilmesini istiyoruz. Sistemde paylaşılan her fikir herkeşe açık. Yapılması gereken tek şey Muhit'e kaydolmak, bu da kolayca Facebook hesabı üzerinden de ya-

Gizem Çele Öcal, L. Daniel Swakman, Sera Tolgay

“Muhit ekibi olarak yaşadıkları şehirleri, mahalleleri iyileştirmek isteyen insanlara; bu konuda yetkili olan yerel yönetimlere ve ilgili STK'lara ortaklaşa kullanabilecekleri bir platform oluşturmak istedik. Bu sayede önerilerin hayata geçmesini, insanların isteklerinin duyurulmasını, iyi örneklerin çoğalmasını ve yerel yönetimlerle iletişimin kuvvetlenmesini amaçladık”

pılabilir. Kullanıcılarımız isterlerse fikirlerini isimsiz olarak da sitede yayımlayabiliyorlar. Paylaşılan tüm fikirler ve destekler o muhit sakinlerinin ortak sorunlarının tespitinde çok önemli rol oynuyor. Mahallelilerin rahatça fikirlerini beyan edip, başka fikirleri destekleyebilmeleri için sistem içerisindeki deneyimi de buna göre tasarladık. Bu sayede biz bu sorunları ve çözüm önerilerini raporlayabiliyor ve belediyelerle sosyal ağları kullanarak da paylaşabiliyoruz.

Yerel yönetimlere raporlanan fikirler uygulamaya geçme imkanı buldu mu bugüne kadar? Örnek verebilir misiniz?

Bizim ilk amacımız platformu kurmak ve önerileri toplamaktı. Şu anda çok kısıtlı bir reklam ile ulaştığımız üye sayısı 1500'ün üzerin-

de ve fikir sayısı yaklaşık 500 adet. Facebook üzerinden açtığımız reklamlar altına gelen yorumlar da hiç azımsanacak sayıda değil. Buradan aslında kullanıcıların mahallelerini güzelleştirmek için fikir üretmeye gönüllü olduklarını ve başkalarının paylaştığı fikirlere sahip çıkıp desteklediklerini görüyoruz.

2017'nin ilk çeyreğinde hedefimiz Muhit'te bulunan fikirlerin hayata geçmesini sağlamak. Bu fikirlerin projelendirilmesi ve çözüme kavuşturulması için ilgili paydaşlarla görüşüp çalışıyoruz. Kullanıcılarımızın özellikle bazı bölgelerde yoğunlaştığını fark ettik. Örneğin İstanbul'un Kadıköy ilçesi bu anlamda iyi bir örnek. Zira örgütlenmiş bir yerel yapısı var. Bu örnekten yola çıkarak diğeri ilçelerin yerel yönetim örgütleri ile temasa geçmeye başladık. Sonuç olarak

amacımız herkesin katılabileceği, öneri geliştirebileceği bağımsız bir tartışma platformu oluşturmak, önerilerin doğru adreslenmesini sağlamak. Bu doğrultuda, bizimle aynı vizyona sahip, aynı hedefler doğrultusunda faaliyet gösteren herkes ile beraber çalışmak istiyoruz.

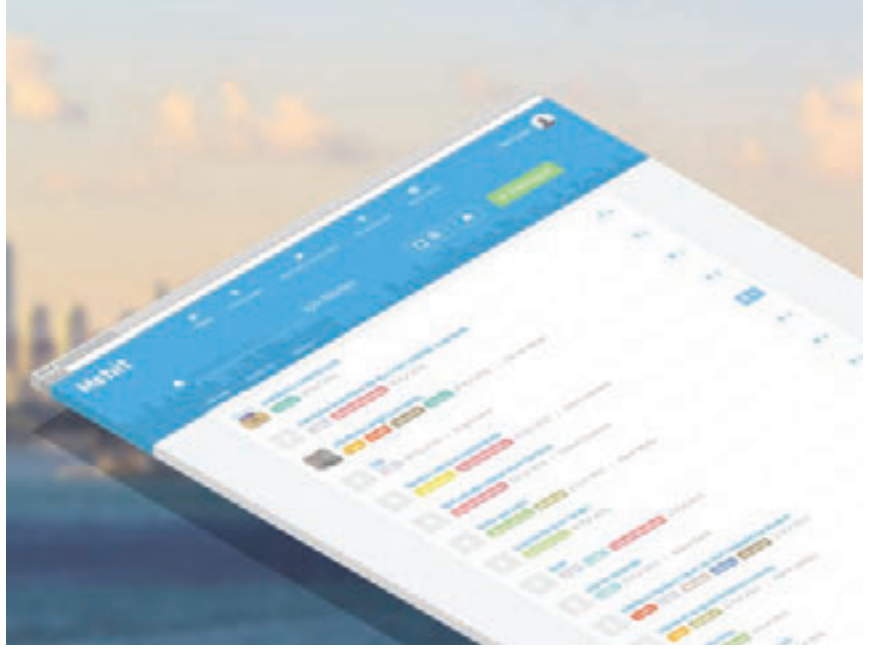
En çok hangi iller/mahallelere yönelik fikirler geliyor? En çok hangi sorunlar üzerinde duruluyor?

Muhit Türkiye geneline açık bir platform. İstanbul, İzmir, Eskişehir, Ankara, Antalya gibi birçok şehirden fikirler girilmiş durumda ve fikir sayıları gün geçtikçe artıyor. İlçe bazında en yoğun ilgi ise **Kadıköy** ve **Beşiktaş** diyebiliriz. Muhit genelinde üzerine en çok fikir üretilen konular ise kaldırım, trafik, parklar ve kamusal alanlar, sosyal etkinlikler, altyapı ve toplu taşıma sorunları.

Günümüzde dünyada yerelliğin önemi ve gücü artarken bu noktada Türkiye'yi nasıl değerlendiriyorsunuz? Yerel inisiyatiflerin önündeki engeller ve fırsatlar nelerdir Türkiye açısından? Bu engeller nasıl aşılabılır, fırsatlar nasıl değerlendirilebilir?

Geçmişimize baktığımızda aslında Türkiye'de yerelleşme tartışmalarının Tanzimat Dönemi'ne kadar uzandığını görüyoruz. Dönemin yetkilileri, belediyeler ve yerel yönetimleri bu dönemde oluşturarak merkezi idarenin çözüm getiremediği toplumsal, siyasi ve idari alanlara ulaşmayı hedeflemiş. Kısacası, aslında "yerelin önemi" çok yeni bir tartışma değil.

Türkiye'de bu tartışmalardaki en yaygın düşünce de tespit ettiğimiz kadarıyla yerelleşme ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin **demokratikleşmeye** olan katkısı yönünde. Çünkü yerel yönetimle-

“2017'nin ilk çeyreğinde hedefimiz Muhit'te bulunan fikirlerin hayata geçmesini sağlamak. Bu fikirlerin projelendirilmesi ve çözüme kavuşturulması için ilgili paydaşlarla görüşüp çalışıyoruz”

re güç ve yetki aktarımı özünde yerel-bölgesel düzlemde katılımı artırarak, yerelin taleplerini dile getirmesini ve kendi kendini yönetme yeteneğini geliştirmesini sağlayacak bir gelişme. Öte yandan bu yetki artırımının bir diğer artısı da sivil inisiyatiflerin filizlenmesini mümkün kılması ve hatta daha olası hale getirmesi. Ne yazık ki Türkiye'de halen kurumsal yapısı kuvvetli sivil toplum örgütlerinin sayısı oldukça az ve olanların da birbirleri ile iletişimleri zayıf durumda. Hatta kimi örneklerde, aynı amaç uğruna çalışsalar da birbirleriyle yarış halinde olan STK'lar olabiliyor. Oysa burada çok büyük bir potansiyel var. İşbirliğinden ve iyi uygulamaların tekrarlanarak yayıl-

masından doğabilecek etkiyi hayal ettikçe çok heyecanlanıyoruz. Biz bu potansiyeli gözler önüne sermeyi, değişimin yapılabilir olduğunu göstermeyi, değişimi tetikleyenleri ve değişimin yürütücülerini birlikte harekete geçirmeyi istiyoruz ve hedefliyoruz.

Muhit olarak önümüzdeki süreçte dair planlarınız nelerdir?

Her zaman hedefimiz daha fazla öneri, daha fazla tartışma ve daha fazla paydaşla işbirliği olacak. Mahallelileri daha katılımcı kılmak adına sorunlar çözüme ulaştıkça paylaşmaya devam ederek bir aktif vatandaşlık kültürünü desteklemek hedefimiz. Bütün mahallelilerin bir şeyleri değiştirebileceklerine, çözümlerin parçası olabileceklerine inanmalarını istiyoruz. Bunun yanı sıra gelen fikirler ve çözümler üzerine analizler yapıp bunları yayımlayacağız. Bu verilerin olası sorunların tespitinde ve önlenmesinde de çok önemli olduğuna inanıyoruz. 2017 ilk çeyreğinde Muhit üzerinden paylaşılmış fikirlerin projelendirilip çözülmesi ile ilgili harekete geçtik bile! ○

Türkiye'nin **atık yönetimi** lideri

İZAYDAŞ, kamu sorumluluğu bilinciyle özel sektör dinamizmini birlikte yürüterek, müşteri memnuniyeti odaklı çalışma sistemi ile atık yönetiminde kaliteli, güvenilir ve hızlı çözümler sunuyor.

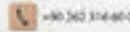
Kağıttest
ISO 9001:2008

Kağıttest
ISO 9001:2008

Kağıttest
ISO 14001:2004

Kağıttest
OHSAS 18001

Kağıttest
ISO 50001:2011

Emisyon Azaltımı, Ekonomik Canlandırıcı Bile Olabilir Ama...

Aralık ayında, TÜSİAD adına, Prof. Dr. Erinç Yeldan'ın oldukça geniş bir yazar kadrosuyla beraber hazırladığı “Ekonomi Politikaları Perspektifinden İklim Değişikliği ile Mücadele” raporu kamuoyuyla paylaşıldı. Raporla ilgili görüşlerine başvurduğumuz Prof. Dr. Yeldan, çalışmalarının ana mesajının iklim değişikliği ile mücadelede farklı mücadele araçlarının söz konusu olduğu ve bunların bütüncül olarak ele alınması durumunda karbon emisyonlarında azaltımın ekonomik etkilerinin beklendiğinin aksine “canlandırıcı” olabileceğini göstermek olduğunu söylüyor. Ancak tabii burada vurgulanması gereken çok önemli bir mesele var: Böyle bir siyasi irade ve toplumsal kararlılık var mı? Ya da oluşacak mı?

 Barış DOĞRU

TÜSİAD için, oldukça geniş bir yazar kadrosuyla beraber ürettiğiniz “Ekonomi Politikaları Perspektifinden İklim Değişikliği ile Mücadele” başlıklı çalışma, önümüzdeki dönem için bu alandaki en önemli yol haritalarından biri olmaya aday. Öncelikle sizi ve tüm ekibi kutluyoruz. Sunumunuzda da belirttiniz, iklim değişikliğine karşı mücadelede Piyasa Temelli Mekanizmalar iki başlık altında toplanıyor. Vergi veya teşvik ve kota tahsisine dayalı emisyon ticaret sistemi. Bu konularda rapor kapsamında önerileriniz nedir genel olarak? Sunumda enerji vergilendirmesine dayalı bir emisyon azaltım stratejisinin maliyetlerinin yüksek olacağını saptıyorsunuz. Onun ye-

rine nötr vergi öneriyorsunuz. Bu konuyu biraz açar mısınız?

Çok teşekkürler ederim. Bu rapor gerçekten tam bir ekip çalışması ürünü oldu. Aramızda ODTÜ'den, Boğaziçi'nden, Bilkent'ten, Sabancı'dan, Kemerburgaz'dan ve bağımsız çalışma kurumlarından 25 akademisyen var. Sadece ekonomistlerden değil, çevre ve endüstri mühendislerinden, sektör uzmanlarından katkılar aldık. Sadece iktisadi değil, uluslararası güvenlik, sosyal politika gibi diğer sosyal bilimler alanlarından uzmanlar ile meteoroloji, çevre ve endüstri mühendisliği uzmanlarıyla bir araya geldik. Raporda sadece emisyonların seyri değil, aynı zamanda bunun günlük hayatımızda nasıl etkiler yaratacağına, uluslararası ener-

ji güvenliği sorunlarına değin farklı ancak birbiriyle bağlantılı geniş kapsamlı konuları ele aldık. Sanırım bu kapsamda bir çalışma Türkiye'de bir ilk gerçekten...

Şimdi, okuyucularımızın da yakından bileceği üzere, iklim değişikliği ile mücadelede, “**iktisadi**” araçlar genelde iki kümede toplanıyor: **Emisyon Ticareti Sistemi (ETS)** ve **Doğrudan Vergilendirme**. Emisyon ticaret sisteminde bir kota tahsisine dayanarak, şirketlerin (ya da sektör temsilcilerinin) tahsisatlarına göre gerçekleşmiş emisyonlarına bakarak karbon alım-satımı yapması ve bu arada da karbon fiyatına bir değer biçilmesi öngörülüyor. Bu fiyat şirketlere ve tüketicilere piyasanın sunduğu bir “enformas-

yon” olarak değerlendiriliyor. Bu arada da “kota” düzeyi sayesinde toplam emisyon azaltımında “kesin” bir sonuç elde edilebileceği tahmin ediliyor. Öte yanda karbon (ya da kirletici öder) vergisinin ucu açık ve bu vergiyi ödeyenin dilerse bedelini ödeyerek emisyon artırmaya devam edebileceği yönünde bir tehlike söz konusu. Bir de “vergi” sözünü kimse duymak istemiyor.

Ancak gerçek hayatta işler hiç de seminer odalarında tasarlandığı gibi gitmiyor. ETS’ye baktığımda kişisel olarak çok ciddi sorunlar görüyorum. Her şeyden önce, bırakın şirket düzeyini, sektör ve hatta coğrafi bölge bazında çok ciddi ölçüm sorunlarımız var; Türkiye’de örneğin emisyon düzeylerini detay düzeyinde ölçmemiz söz konusu değil. Bunun dışında karbon tahsisatının ardından, bakıyorum (ki bu benim kişisel görüşüm, kesinlikle ne TÜSIAD’ı ne de çalışma arkadaşlarımı bağlıyor) tüm “oyuncular”, “satıcı” olma hevesinde. Kotasının altına düşerek karbon alma rolüne hiç kimse hazır değil. Bununla şunu kastediyorum: Ölçüm ve denetleme sorunlarının halledilemediği bir kurumsal mekanizma olduğu sürece, şirketler sürekli yasal boşluklarla ETS’den “para kazanmaya çalışacaklar”. Bu elbette çok doğal, ama bu “havayı alım-satım ticareti” olgusunda yolsuzluklar, sahte bilgiler, denetim eksikliklerinden kaynaklanan yasal sorunlar ve gerek ulusal, gerekse uluslararası tahkimlere dayanacak bitmez tükenmez bir karışıklık ve dağınıklık ortamı öngörüyorum ben. Tabii bu benim bu söyleşi bağlamında kişisel yorumum. Ama bu yorumları destekleyecek ne yazık ki geniş bir literatür ve deneyim birikti dünyada.

Örneğin geçen seneki **Paris İklim Değişikliği Taraflar Konferansı** sonucu ilan edilen “Ulusal Katkı Niyet Belgeleri”nde verilen taahhütleri topladığımızda gezegenimizin

“Raporda sadece emisyonların seyri değil aynı zamanda bunun günlük hayatımızda nasıl etkiler yaratacağına, uluslararası enerji güvenliği sorunlarına değin farklı ancak birbiriyle bağlantılı geniş kapsamlı konuları ele aldık. Sanırım bu kapsamda bir çalışma Türkiye’de bir ilk gerçektir”

yüzey ısısındaki artışı 2 derece ile sınırlama hedefinin hâlâ çok çok gerisinde (daha doğrusu “ısı anlamında” üstünde) olduğumuz hesaplanıyor. 2050’ye değin gerçekten 2 derece ısı artışı hedefi tutturulmak isteniyorsa, küresel toplam karbon emisyonu miktarını bugünkü 50 gigaton düzeyinden 20 gigatonun altına çekmemiz gerekiyor. Ancak, Paris’te verilen taahhütler bütün ihtisamlı, gösterişli duyurulara karşın hâlâ bunu gerçekleştirmekten uzak. Ciddi anlamda harekete geçmemiz gerekiyor. İklim değişikliği tehdidinin artık soyut öngörülerle ve kurumsal fantezilerle kaybedecek vakti kalmadı.

Bu yorumlardan hareketle biz de “kirletici öder” prensibine dayalı bir **doğrudan vergilendirme** siste-

minin olası etkilerini de rapor kapsamında çalıştık. Türkiye ekonomisi için geliştirdiğimiz bir ekonomik model aracılığıyla Türkiye’nin resmi azaltım taahhüdünü (2030 itibarıyla artıştan %21 azaltım) gerçekleştirmeye hizmet edecek bir karbon vergisini araştırdık. Model çözümlerimiz bize bu verginin ton başına 1000 TL civarında olacağını, ancak bunun iktisadi etkilerinin oldukça daraltıcı olacağını gösterdi. Bunun üzerine bu vergiyi, mevcut diğer üretim vergi yüklerini azaltmak suretiyle uygulamayı denedik. Karbon üzerine vergi koyarken, üreticilere toplam maliyeti artırmayacak biçimde mevcut istihdam vergilerini düşürmek suretiyle emisyonların azaltımını hedefledik. Literatürde bu tür politika paketlerine “**nötr vergi**” stratejisi ismi veriliyor. İstihdam vergisini düşürerek, karbon vergisi yoluyla hem emisyon da azaltım gerçekleştirilirken, bir yandan da istihdam maliyetlerini düşürmek suretiyle ekonomide yeni maliyet yaratmadan iklim değişikliği ile mücadelede kazanımlar elde edebileceğimizi gördük. Bu politikayla, örneğin bu tür bir politika uygulanmasının ilk 10 yıl boyunca milli gelirden herhangi bir azaltım getirmediğini, daha sonra da kayıpların görece düşük olduğunu gördük. Dolayısıyla böylesi bir nötr vergi paketi, bir yandan da teknolojik yenilenmeler ve ek yatırım teşvikleri aracılığıyla uygulandığında, Türkiye’nin %21 gibi aslında son derece iddialı bir azaltım hedefini milli gelir ve istihdamda kayıplarını en aza indirgeyerek yürütebileceğini öngördük.

Tabii böylesi bir paket emisyon ticaret sistemine dayalı tasarımlara bir alternatif değil. ETS Türkiye’de geliştirilmesi arzu edilen bir politika tercihi olarak düşünülüyorsa (ya da en azından uluslararası arenada bu akımın yarattığı tartışma ve uygulama örneklerine Türkiye’nin de dahil

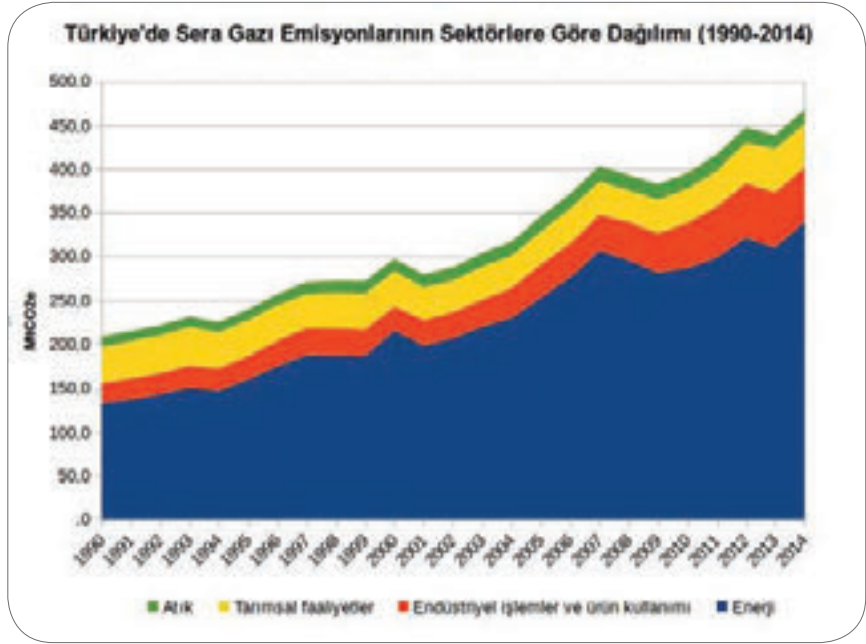
“Hem karbon emisyonunu azaltalım, hem de bütün sektörlerde büyüme sağlayalım, böyle bir politika paketi gerçekçi değil. Bu yüzden enerji yoğunluğunun azaltımına ilişkin yatırımların ve teknolojik değişimin desteklenmesi şart”

olması arzu ediliyorsa) bu iki paket birbirini tamamlayacak biçimde bütüncül olarak da kullanılabilir. Sanırım çalışmamızın ana mesajı da bu: İklim değişikliği ile mücadelede farklı mücadele araçlarının söz konusu olduğu ve bunların bütüncül olarak ele alınması durumunda karbon emisyonlarını azaltımın ekonomik etkilerinin beklendiğinin aksine “canlandırıcı” olabileceğini gösteriyoruz. Ancak, bu arada vurgulanması gereken çok önemli mesele: **Siyasi irade ve toplumsal kararlılık.**

Emisyon ticaret sistemi ile ilgili bazı kaygılardan da bahsettiniz. Başka kaygılarınız var mı bu konuyla ilgili?

Burada ek olarak vurgulayabileceğim bir sorun, “piyasa” fiyatının dengeye gelememe olasılığı. Ya da bu dengeye anlamsız bir şekilde çok çok düşük bir düzeyde gerçekleşmesi, yani **piyasanın tökezlemesi**. Bu tehlikeye karşı fiyat hareketlerinin bir “koridor” aracılığıyla sınırlandırılması, oynaklığının azaltılması tedbirleri düşünülmekte/uygulanmakta. İşte gene pragmatik ve “bütüncül” tasarımlar konusuna geliyoruz.

Sunum sırasında da özellikle vurguladınız: Bu mekanizmaların uygulanmasında sektörel farklılıklar son derece önemli. Bu konuda neler söylersiniz? Enerji, demir-çelik, çimento ve sigorta sektörlerine baktınız araştırma kapsamında. Orada neler görüyorsunuz? Uygulanan her politikanın makro

düzey etkileri kadar sektör, işletme ve hanehalkları düzeyinde **mikro** etkileri de kuşkusuz önemli. Burada nötr vergi düzenlemesinin makro anlamdaki etkilerinin sektörel düzeyde farklılaşması doğal. Sektörlerin emek-sermaye oranlarına, emek yoğunluklarına ve karbon yoğunluklarına bağlı olarak sonuçlar farklılaşıyor. Örneğin elektronik ve da yazılım/tasarım gibi sektörler bundan kazançlı çıkarken, demir-çelik veya çimento gibi görece sermaye ve karbon yoğun sektörlerde kayıplar gerçekleşiyor. Hemen belirtelim ki bu sonuçlar sadece vergi düzenlemesinde değil, ETS’ye dayalı politika paketlerinde de söz konusu. Hem karbon emisyonunu azaltalım, hem de **bütün sektörlerde** büyüme sağlayalım, böyle bir politika paketi gerçekçi değil. Bu yüzden enerji yoğunluğunun azaltımına ilişkin yatırımların ve teknolojik değişimin desteklenmesi şart.

Türkiye’nin Paris Anlaşması sonrası verdiği ulusal karbon azaltım kararı, artıştan azaltım şeklinde özetlenebilecek bir pozisyon içeriyor. Ancak burada yıllık büyüme

hızı %7 üzerinden hesaplanmış. Ancak bu yıl büyük ihtimalle %3’ün altında bir büyüme gerçekleşecek. Bundan sonraki birçok öngörü de büyümenin uzun bir süre %7’yi tutturamayacağı yönünde. Dolayısıyla birçok uzman, mesela Prof. Levent Kurnaz, zaten hiçbir şey yapmasak, mevcut iş yapış şekilleriyle o %21 azaltımı tutturacağımızı dile getiriyor. Bu saptama hakkında ne söylersiniz?

Bu doğrultuda çok önemli ve yerinde eleştiriler var. Levent Kurnaz hocanın uyarıları son derece yerindeydi. Buna benzer bir çalışmayı geçen sene Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi ve WWF-Türkiye için hazırladığımız bir raporda da tartışmıştık. Burada söz konusu olan sorunun, uygulanan metodolojik yaklaşımın karbon patikası öngörülerini ile ekonomik etkilerini birleştirmemesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Türkiye’nin INDC taahhütlerinde öngörülen tarihsel baz patikanın gerçekçi olmadığı konusunda herkes hemfikir. Bu da ne yazık ki toplumsal kararlılığımızı ve siyasi iradeyi olumsuz etkiliyor. ○

HiPP

Yaşamdaki en değerli varlık için.

Bebeğinizin anne
sütünden sonra
alacağı İlk Süt
HiPP COMBIOTIC® olsun

- ✓ Probiyotik® ve Prebiyotik® ilaveli
- ✓ Değerli Omega-3 ilaveli

İlk ve tek **ORGANİK** devam sütü

HiPP, bir bebek maması üreticisi olarak fazlasıyla ağır bir sorumluluk taşımaktadır. HiPP Premium kalitede üretim yapar. Bu üretimi mümkün olan tüm yönleriyle doğayla uyumlu bir şekilde yüksek HiPP standartlarını hedefleyerek gerçekleştirir. Uzun HiPP kalite kontrol süreci daha hammadde aşamasında henüz üretime geçmeden başlar. Bu yöntemle HiPP ürünlerindeki hammaddelerin en iyileri olduğundan emin oluruz.

Bunu şahsen garanti ederim.

Claus Hipp

www.hipp.com.tr

Kalıcı Organik Kirleticiler (KOK'lar)

Dünya kaynakları tükeniyor. Dünya nüfusu hızla artıyor. Daha fazla verimli toprağa, daha verimli elektriğe, daha iyi koşullarda yaşamaya ihtiyacımız var. İnsanlık olarak bu sorunları gördük ve daha fazla tarım ürünü için tarım zararlılarıyla mücadelede kullanmak üzere, daha verimli elektrik üretebilmek, trafolarımızda kullanmak için güçlü kimyasallar ürettik. Bu kimyasallara başarılarından dolayı ödülleri verdik. Ağır sanayilerimizde çok çeşitli kimyasal madde ve bunların karışımlarını kullandık. Yanmaz ürünlerde alev geciktiriciler, silikon gibi su itici, vb. ürünlerde kimyasallar kullandık. Bazen de belli sanayi türlerinde üretimin doğal bir sonucu olarak istenmeden ortaya çıktı bu kimyasallar. Niyet, iyi niyetti... Nüfus artıyordu, kaynaklar tükeniyordu, üretim insanların rahat yaşamalarını kolaylaştırıyordu ve kâr büyüktü.

Rahat yaşayan, ekonomik anlamda güçlenen insan hastalanmaya başladı, soluduğu havada çiçek kokularının yerini gri toz bulutları aldı, nefes almak o kadar da kolay değildi artık. Yedikleri daha lezzetsiz, içtiği su daha şüpheliydi artık. Bir tuhafılık vardı...

1962'de Rachel Carson'ın, Sessiz Bahar isimli kitabı yayımlanınca, insanlığın yaşadığı tuhafılık kelimelere döküldü. Bu kitap insanın dünyada kendine verdiği rolün ve doğaya müdahalelerinin sonuçlarını insanlığa ilk defa bu kadar çarpıcı ve bilimsel bir dille anlattı ve küresel düzeyde genişleyen bir çevre mücadelesi başlattı. İnsan artık çevreyi daha yaşanabilir kılmaya, korumaya; kendi ürettiği, çevreye olduğu kadar kendi sağlığına da zararlı kimyasallarla mücadele etmeye hazır. Bu zararlı kimyasallarla, özellikle KOK olarak adlandırılanlarla bu mücadele kolay değil.

Kolay değil, çünkü;

1. KOK'lar insan kaynaklıdır: İnsanlar tarafından pestisit, gübre, ilaç, yapı malzemesi, tekstil/döşeme ham maddesi olarak sanayide ve günlük yaşamımızda kullanılmak üzere ticari olarak üretilir ve/veya insan aktiviteleri sonucu çevreye salınırlı olur.

2. KOK'lar kalıcıdır: Kimyasal ve biyolojik bozunmaya karşı dirençliler ve doğaya salındığında uzun yıllarca parçalanmadan/bozunmadan kalan belirli bir takım fiziksel ve kimyasal özelliklere sahiptirler.

3. KOK'lar uzun mesafelerle taşınabilirler: Çevrede kolayca yok olmuyor, besin zincirinde birikiyor, hava, su ve göçmen türler aracılığı ile çevrede uzun mesafede taşınıp hiç üretilmedikleri yerlerde birikebilirler.

4. KOK'lar biyolojik olarak birikirler: KOK bulaşmış küçük türleri yiyen daha büyük canlı türlerinde yağ dokuda ve çevrede büyük miktarlarda birikebilirler.

5. KOK'lar insan sağlığı ve çevre için oldukça toksiktir: Doğada bitki ve hayvanların büyüme ve gelişme problemlerine, üreme yeteneğinde azalmaya, doğum kusurlarına, davranış bozukluklarına ve ölüme neden olabilir. İnsanlar için kanserojendir. Endokrin ve bağışıklık sistemi üzerinde bozucu etki gösterir.

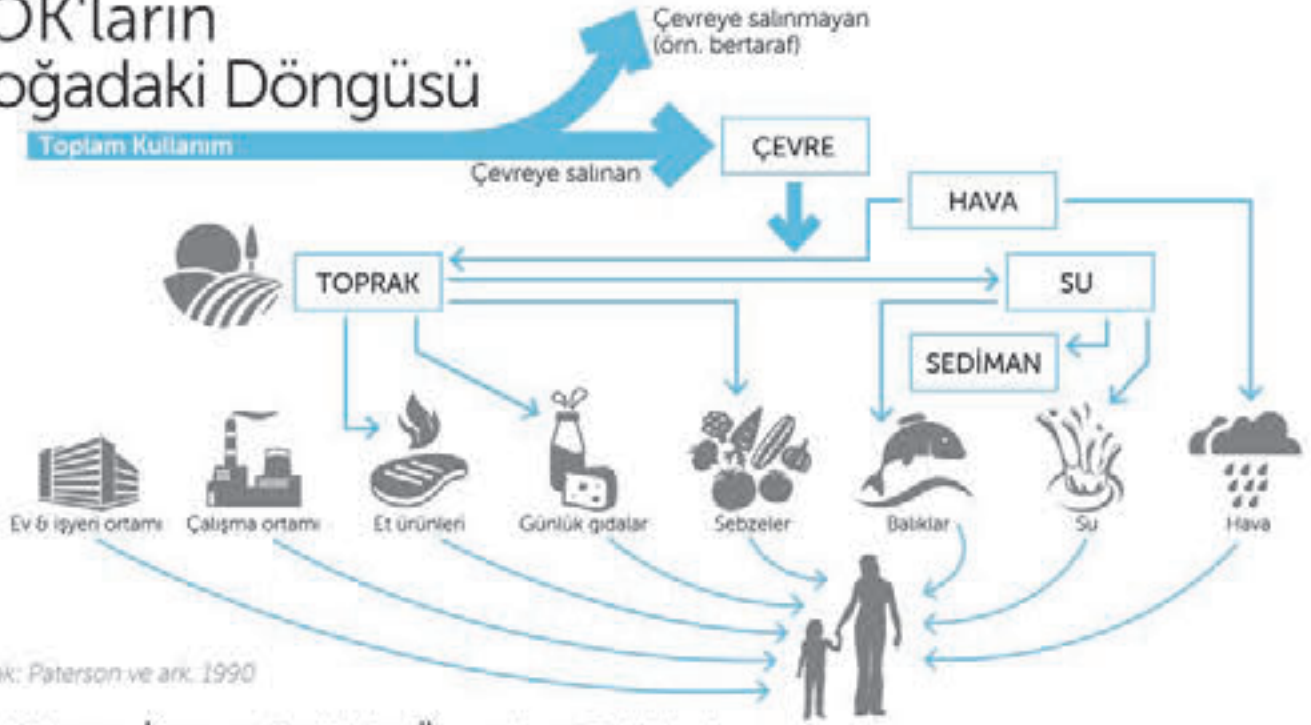
Bu kimyasallarla mücadele dünyada büyük bir titizlikle sürdürülmekte olup, KOK'ların insan sağlığı ve çevreye olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla Stockholm Sözleşmesi ülkemizin de dahil olduğu 180 ülke tarafından onaylanmıştır. Sözleşme kapsamındaki KOK'lar üç farklı grupta değerlendirilebilirler.

1. Pestisitler: Aldrin, Klordan, Klordekon, Dieldrin, Endrin, Heptaklor, Hekzaklorobenzen (HCB), Alfa-hekzaklorosikloheksan, Beta-heksaklorosikloheksan, Lindan, Mireks, Pentaklorobenzen, Toksafen, DDT, pentaklorofenol ve tuzları ve esterleri.

2. Endüstriyel kimyasallar: Hekzabromobifenil, Hekzabromodifenil eter ve heptabromodifenil eter, Hekzaklorobenzen (HCB), Pentaklorobenzen, Poliklorlu bifeniller (PCB), Tetrabromodifenil eter ve pentabromodifenil eter, Hekzabromosiklododekan, Perflorooktan sülfonik asit, tuzları ve perflorooktan sülfonil florit, Hekzaklorobutadin, Poliklorlu naftalinler.

3. İstenmeden ortaya çıkan yan ürünler: Poliklorlu dibenzo-p-dioksiner (PCDD'ler), Poliklorlu dibenzofuranlar (PCDF), Hekzaklorobenzen (HCB), Pentaklorobenzen, Poliklorlu bifeniller (PCB).

KOK'ların Doğadaki Döngüsü

Kaynak: Paterson ve ark. 1990

KOK'ların İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri:

Maruz kalma ve birikim: KOK'lara, bu bileşiklerle kirlenmiş havayı soluyarak, besinleri yiyerek veya deri teması yoluyla maruz kalınabilmektedir. KOK'ların bir kısmı vücut dışına atılabilmekte, bir kısmı ise yağ dokuda birikerek uzun yıllar vücutta kalmaktadır. KOK'lar hem ilk alındığı sırada, hem de vücutta kaldığı süre boyunca sağlık için zararlı etkilere neden olmaktadır. KOK'ların bir bölümünün plasenta ile bebeğe geçtiği ve maruz kalmanın anne karnında başladığı kabul edilir. Yağ dokuda birikmesi nedeniyle emzirme sürecinde devam eder.

Toplumsal Sağlık Etkileri	Etkiden sorumlu olması olası KOK'lar	Risk altındaki toplum katmanı
Kanser	DDT, Toksafen, 2,3,7,8-TCDD, Mireks, HCH, PCB'ler, HCB	Öncelikle yetişkinler (meme kanseri, prostat ve testis kanseri), bazı çocukluk dönemi kanserler
	Klordekon	Prostat kanseri ile olası ilişki
Doğurganlık üzerine etki	PCB'ler bazı dibenzodioksinler ve dibenzofuranlar	Cenin (canlı doğanlar), yeni doğanlar (genital ve diğer doğumsal anomaliler), doğurganlık çağındaki kadınlar
	PentaBDE	
Büyüme geriliği	PCB'ler, bazı dibenzodioksinler ve dibenzofuranlar	Cenin, yenidoğanlar ve çocuklar (yenidoğanların boy, kilo ve baş çevresi)
Nörolojik bozukluklar ve bağışıklık sisteminin baskılanması	PCB'ler, bazı dibenzodioksinler ve dibenzofuranlar	Cenin ve çocuklar (kavrama, dikkat süresi, hafıza)
		Yetişkinler (Parkinson ve alzheimer hastalıkları)
Davranışsal gelişme bozukluğu	PCB'leri bazı dibenzodioksinler, pentaBDE	Çocuklar, yetişkinler (dikkat eksikliği sorunu, öğrenme güçlüğü)
Kardiyovasküler ve troid üzerine etkiler, metabolik sorunlar ve kemik hastalıkları	Tüm KOK'lar	Çocuklar ve yetişkinler (kan basıncı ve kalp atım hızında değişiklikler) Perimenopozal dönemdeki kadınlar (hipotiroidizm) Yetişkin kadın ve erkekler (diyabet, obezite, osteomalazi, osteoporoz)

Hayatımızın bu kadar içinde olan, bize zarar veren KOK'lar ile ilgili tüm detaylara ve yapılan çalışmalara www.kalicikirleticiler.com adresinden de ulaşabilirsiniz.

Çöp Değil Değer!

Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen, Sivil Toplum Diyalogu IV Programı dahilinde yürütülen “Türkiye Çöpünü Dönüştürüyor” projesi, bakanlıkların, belediyelerin ve diğer kamu kuruluşlarının ortak çalışmalarını gözetererek büyük ölçekli kompost üretimi hakkında bilgi ve deneyim aktarmayı hedefliyor. Proje, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin öncülüğünde, Sürdürülebilir Kaynak Yönetimi ve Geri Dönüşüm için Kentler ve Bölgeler Birliği (ACR+) ortaklığında yürütülüyor. Buğday Derneği Eş Genel Müdürü Gizem Altın Nance ile projeyi, sorunları ve yapılması gerekenleri konuştuk.

 Nevra YARAÇ

“Türkiye Çöpünü Dönüştürüyor” projesi kapsamında gerçekleştirdiğini anket çalışması sonucunda belediyelerin kompost tesisi kurmasına köstek olan mali ve siyasi engeller olarak neler öne çıkıyor?

Proje kapsamında hazırladığımız belediyelere yönelik ihtiyaç analizi anketi sonuçları bize 5491 ve 5216 sayılı Çevre ve Büyükşehir Belediye Kanunları'nın belediyeleri “evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak ve işletmekle yükümlü” kılmasına rağmen, belediyelerin bu kanunlara uymadıklarını gösterdi. Anket sonucu hazırladığımız raporda, belediyelerin kompost tesisi kuramamalarının önündeki engelleri maddelelendirdik. Mali nedenlerde öne çıkan sebep, kötü planlanmış pek çok kompost tesisinin şu anda Türkiye’de atıl kalmış veya kapasite altı çalışıyor olması. Bu durum pek çok belediyeyi kompost

Türkiye'deki faal, kapalı ya da planlama aşamasındaki kompost tesisleri.

tesis kurmaktan soğutuyor. Oysa baştan iyi planlandığında kompost, orta-uzun vadede belediyelerin üzerindeki mali yükü azaltacak, hatta kompost satışından önemli miktarda **girdi yaratma potansiyeli** olan bir yatırımdır.

İl ve ilçe belediyeleri arasındaki **görev ve yetki karmaşası**, buna bağlı olarak **fon yaratılamaması** da kompost tesislerinin kurulmasının önündeki engellerden biri. Türkiye'de alınan Çevre Temizlik Vergisi'nin hesaplanma biçimi de, hane başına tüketilen temiz su miktarıyla doğru orantılı hesaplanıyor ve bu da belediyelerin atık yönetim masraflarının ancak küçük bir kısmını karşılayabiliyor. Yani, kompost yatırımına para olmadığı için tesis kurulamıyor, tesis kurulamadığı için yüksek maliyetli çöp toplama ve bertaraf mekanizması devam ediyor. Klasik yumurta-tavuk hadisesi. Kompostun, hükümet tarafından uzun vadeli, sürdürülebilirlik yolunda atılmış bir adım ve yatırım olarak ele alınması veya kompost konusunda gerçekçi yetkilendirmeler yapılması gerekiyor. Bütçesi kendini döndüremeyen ilçe belediyelerine kompost tesis yaptırma zorunluluğu getirmek gerçekçi değil.

Belediye başkanlarının siyasi parti üyesi olarak seçilmeleri ve seçimlerin de dört yılda bir yapılması, geri dönüşü uzun vadede alınan kompost tesislerinin kurulmasının siyasi nedenlerinden biri.

Türkiye'deki Kompost Tesisleri, Standartları ve Pazarlanması ile İlgili mevzuatı yeterli buluyor musunuz? Ne gibi düzenlemeler yapılmalı?

Yukarıda da kısaca belirttiğimiz gibi, Türkiye'de iyi planlanmadan yapılmış, bu sebepten dolayı da atıl kalmış veya kapasite altı çalışan pek çok tesis var ne yazık ki. Bazılarının yolu yapılmamış, bazılarının atık girdisi iyi hesaplanmadığı için işletilmesi pahalıya gelmiş, bazıları ithal ekipmanla yapılmış, yabancı firma iflas edince yedek parçası bulunamamış... Kompost tesislerinin, kurulduğu yerdeki atık kompozisyonu, altyapısı, toplama sistemleri göz önünde bulundurularak planlanması gerekiyor. Barselona'da harika verim aldığımız bir kompost tesisi Erzurum'da çalışmaz. "Türkiye Çöpünü Dönüştürüyor" projesinde, bu hataların tekrarlanmaması için belediyelere tüm döngüyle ilgili (atık toplanmasından kompost pazarlamasına) eğitim veriyor ve bilgi aktarımı yapıyoruz. Sistemde giderilmesi gereken en büyük aksaklık da, atık toplama, depolama, işleme konusundaki büyükşehir ve yerel belediyeler arasındaki yetki karmaşasını gidermek. Ayrıca bu tesislerin kurulumu ciddi bir yatırım gerektirdiğinden, ilgili kurumlara fon aktarımı sağlanması gerekiyor.

Şu anda Türkiye'de nispeten başarılı şekilde işletilen tesislerde de, atık ön ayrıştırma yapılmadan toplanıyor, mekanik

"Sistemde giderilmesi gereken en büyük aksaklık da, atık toplama, depolama, işleme konusundaki büyükşehir ve yerel belediyeler arasındaki yetki karmaşasını gidermek. Ayrıca bu tesislerin kurulumu ciddi bir yatırım gerektirdiğinden, ilgili kurumlara fon aktarımı sağlanması gerekiyor"

“Projemizin kırsal kompost ayağı için, yedi belediyeyi temsil eden heyetimizle İtalya’da Entsorga ve EGEA tesislerindeydik. Entsorga’da günlük 100 ton kapasite ile çalışan ve yerinde ayrıştırma yapan belediye / taşeron tarafından doğrudan tesise getirilen biyoatıklar kompostlaştırılıyordu. Ozegna bölgesindeki EGEA tesisinde de, hayvan gübresi ve silajdan anaerobik kompostlama ile biyogaz ve elektrik üretiliyordu”

olarak ayrılıyor. Yani kompostladığımız organik atığın içerisine, aynı çöpte bulunan pillerden akan cıva, ağır kimyasallar sızmış oluyor. Bunlar kompost sürecinde yok olmuyor. Bu nedenle elde edilen ürün düşük nitelikli bir kompost oluyor. Başka bir tesis türü de atığın yakılarak enerji elde edilmesi. Ancak bu süreçte de, elde edilen kompost miktarı son derece düşük oluyor.

Bizim amacımız, ön ayrıştırma yapılan ve tarımda kullanılabilecek nitelikte kompost üretebilen tesislerin yaygınlaştırılması.

Dünyanın farklı yerlerinde, STK’lar, yerel inisiyatifler ve bireylerin yerel yönetimlerle bu konuda başarılı işbirlikleri gerçekleştirdiğini görüyoruz. Bu anlamda Türkiye’deki durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çevre, Türkiye’nin önceliklerinden biri değil ne yazık ki. Oysa atığın verimli şekilde değerlendirilmesi sadece çevrenin bir konusu değil, atığın kompostta dönüştürülmesi orta-uzun vadede çok büyük bir **ekonomik değer**. Çöpün toplanması, depo alanına götürülmesi, bertarafı son derece pahalı bir operasyon. İyi planlanmış kompost tesisleriyle tüm bunların önüne geçip, tarımda kullanabileceğiniz harika bir gübre elde etmek mümkün! İnanılmaz bir potansiyel var ancak iyi bilinmediği

ve önceliklendirilmediği için bu aşamada herhangi bir işbirliğinden söz etmek çok mümkün değil. Ancak belediyelerin bir araya gelerek kurdukları katı atık birlikleri var, bu birliklerin olumlu girişimleri var, biz de heyecanla takip ediyoruz.

İtalya’daki ilk saha gezinizde, uygulamalara dair gözlemlerinizi özetler misiniz?

Projemizin kırsal kompost ayağı için, yedi belediyeyi temsil eden heyetimizle İtalya’da Entsorga ve EGEA tesislerindeydik. Entsorga’da günlük **100 ton kapasite** ile çalışan ve yerinde ayrıştırma yapan belediye / taşeron tarafından doğrudan tesise getirilen biyoatıklar kompostlaştırılıyordu. 24 saat boyunca çalışan tesiste, insan gücü yerine son derece otomatize ve izlenebilir bir sistem tasarlanmış. Firma, aynı zamanda sattığı bu teknolojinin dışında yeni bir ünite üzerine çalışıyor. Bu yeni ünite ile birlikte; ek 40 ton işlenmesi ve bu sayede tesisin ihtiyaç duyduğu tüm elektriği de kompost üretimi ile karşılamayı hedefliyorlar.

Ozegna bölgesindeki EGEA tesisinde de, hayvan gübresi ve silajdan anaerobik kompostlama ile biyogaz ve elektrik üretiliyordu. Aynı zamanda çıktılardan biri olan sızıntı, 180 gün ayrı havuzlarda bekletildikten sonra çiftçiler tarafından toprak düzenleyici olarak kullanılıyor. Tesisten yakın şehirlere doğrudan hatlar aracılığıyla, metan sayesinde ısıtma hizmetleri de veriliyor. Tesiste aynı zamanda metandan biyoyakıt üretiliyor ve yakın zamanda yine yeraltından doğrudan taşıma yöntemi ile yakındaki birçok şehirde satışı bekleniyormuş. Benzinden %25 daha ucuz ve araç km mesafesi daha uzun. İlginç olansa, 3,5 milyon euro yatırım yapılan tesisin 1,7 milyon eurosunu, işletme giderleri dahil, geri kazanmış olması. İşletme giderleri de olmasa aslında neredeyse %85’lik bir oran söz konusu. Dolayısıyla kompost tesisi işletmek, ekolojiden ekonomiyeye, uzun vadede düşünüldüğünde her açıdan büyük kazanımı olan bir yatırım.

Dünyada “çöpünü dönüştürme” konusunda özellikle İskandinav ülkelerinin öne çıktığını görüyoruz. Başka hangi ül-

keler bu konuda sağlam adımlarla ilerliyor? Bu ülkelerin başarısının kökeninde ne yatıyor?

Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, kompost konusunda en ileri olan ülkeler. Hukuki, finansal ve eğitimsel olarak kompostu hayata geçirmeyi başarmışlar. Eğitimsel diyorum, zira kompostta ön ayrıştırma yapabilmek için, tıpkı geridönüşümde olduğu gibi, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi çok önemli. Bunun yanı sıra, küçük bir bahçe veya balkonda da kompost yaparak bir ailenin çıkardığı atık miktarını %60-70 oranında azaltması, elde ettiği kompostu da balkon veya bahçesinde yetiştirdiği domates-bibere kullanması aslında en etkili, üstelik en ucuz yöntem.

Bu ülkelere baktığımızda, aradaki farkın kompost ya da ulaşım veya sürdürülebilir enerji kaynaklarının desteklenmesi değil, bunların tamamını etkileyen bambaşka bir bakış açısı olduğunu görüyoruz. Mesela Türkiye otoban yapmakla övünürken Avrupa bisiklet yolu yapıyor, şehir merkezlerine araç girişini engelliyor. Türkiye nükleer, termik santral, en ufak derelere HES yapmaya çalışırken, Almanya her gün daha fazla enerjisini güneşten elde ediyor. Türkiye’de gerçek bir çevre devrimi yaşanması gerekirken ne yazık ki sürecin tam ters yönde ilerlediğini görüyoruz. İçselleştirilmeyen, göstermelik yapılan projeler de bu sebeple işlemiyor.

Farkındalık olsa dahi, bunun çok da uygulamaya geçmediği göz önüne alındığında atığı “kaynağında ayrıştırma” noktasında evlerde ve işletmelerde nasıl teşvik edici mekanizmalar oluşturulabilir?

Etkin kompost sistemlerinin kurulması ve verimli şekilde işletilmesi için ilk adım, hanelerden ziyade, yüksek miktarda organik atık üreten mekanların (catering hizmetleri, fırınlar, yemekhaneler...) çöplerinin veya bağ-bahçe-park atıklarının ayrı olarak toplanması.

Hane atıklarının kompostlaştırılması için en verimli adımsa, yerinde kompost yapılması. Küçük bahçelerde ve hatta balkonlarda bile kompost yaparak, hane atıklarının %60-70’ini komposta dönüştür-

Anket Sonuçları

Belediyenin bir katı atık eylem planı var mı?

%59,4 Hayır, %40,6 Evet

Çöpler nasıl toplanıyor?

%43,8 Taşeron tarafından, %28,1 Taşeron ve Belediye tarafından, %28,1 Belediyenin çöp toplama olanakları var.

Geri dönüştürülebilir atıklar ayrı toplanıyor mu?

%18,8 Hayır, %81,3 Evet

Kağıt, cam, plastik, metal gibi geri dönüştürülebilir atıklar için toplama noktaları ve kutuları var mı?

%17,2 Hayır, %82,8 Evet

Bu atıklar geri dönüştürülüyor mu?

%21,9 Hayır, %78,1 Evet

Organik atıklar ayrı toplanıyor mu?

%89,1 Hayır, %10,9 Evet

Park ve bahçelerin atıkları ayrı toplanıyor mu?

%53,1 Hayır, %46,9 Evet

Büyük ticari işletmeler, AVM’ler ve oteller için ayrı bir çöp toplama sistemi var mı?

%64,1 Hayır, %35,9 Evet

mek mümkün. Dolayısıyla ilk adım, halkı buna teşvik etmek olmalı. Pek çok ülke, kompost eğitimleri vererek, ücretsiz kompost tumburları dağıtarak ilçesindeki atık miktarını düşürmeyi başarıyor.

Proje kapsamında 12 Ocak’ta Kadir Has Üniversitesi’nde düzenleyeceğimiz konferansın içeriği hakkında bilgi verebilir misiniz?

Amacımız AB’den bilgi ve tecrübe aktarımı olduğu için uluslararası bir konferans olacak. Öncelikle Türkiye’deki ve AB’deki kompost sistemlerini ele alacak, karşılaştıracak ve izlenmesi gereken yolu tartışacağız. Kırsalda, turizm bölgelerinde ve şehirleşmiş bölgelerde nasıl toplama sistemleri ve tesisler kurulması gerektiğini ayrı ayrı aktaracak uzmanlarımız olacak. Günün sonuna doğru yapacağımız oturumdaysa AB ve Türkiye’den iyi örnekleri ele alıp, konferansı umutla bitirmek istiyoruz. ○

İyi Şeyler, Sigorta ve İklim Eylemi

7 Aralık günü tarihi Pera Palas otelinin toplantı salonu tarihi bir toplantıya tanıklık etti. Agatha Christie'nin de kaldığı otelle hemen hemen yaşıt olan küresel sigorta şirketi Allianz'ın Türkiye birimi, uzun süredir üzerinde çalıştıklarını bildiğimiz "Sürdürülebilirlik Stratejileri ve Modeli"ni kamuoyuyla paylaştı. Sunumunu bizzat Allianz Türkiye CEO'su Aylın Somersan-Coqui'un yaptığı lansmanda, kurumun Birleşmiş Milletler'in geçtiğimiz yıl açıkladığı 17 Sürdürülebilirlik Hedefinden beşini nasıl ve neden rehber edindiklerini ve oraya ulaşmak için ortaya koydukları özgün stratejilerini heyecanla dinledik. İşte anlatılardan bize kalanlar...

 Barış DOĞRU

İşte "iyi" şeyler de oluyor. İyi şeyler olması için iyi bireyler, iyi ekipler, iyi yöneticiler ve iyi bir yönetişimin olması gerektiği de tekrar doğrulanıyor. 7 Aralık'ta Pera Palas'ta düzenlenen Allianz Türkiye'nin Sürdürülebilirlik Stratejisi lansmanında olan biteni izliyorum. Uzun süredir üzerinde çalıştıkları stratejilerini dinlerken o heyecanın bir parçası oluverdiğimi fark ediyorum. Dünyanın en büyük sigorta, dolayısıyla finans kurumlarından biri olan Allianz'ın küresel çapta iklim değişikliğiyle ilgili hem taahhütleri hem stratejileri, hem de onlarca sigortacılık ürünü (elektrikli arabalardan iklim değişikliği bağlantılı sigorta poliçelerine kadar uzanan) olduğu zaten biliniyor. Çoğu şirketin yaptığı gibi, global stratejinin Türkiye'ye basitçe çevrilmesi, uyarlanması mümkün. Ama bunun, aynı birebir şiir çevirilerinde olduğu gibi çoğu zaman yavanlık ve tatsızlık anlamına geleceği de açık. Allianz Türkiye ekibi ise (bu ekip de çok farklı birimlerden oluşmuş bir sürdürülebilirlik komitesi) neredeyse bir yılı aşkın süredir, küresel düşünüp yerel eylemin peşine düşüp kafa patlatmışlar Türkiye stratejisi için. Ve yapılması gerektiği gibi, onlarca paydaşla bir araya gelmişler. Sonuçta ortaya çıkan, tam da bu nedenlerle gerçek bir strateji. Başarısını ve etkilerini daha sonra hep beraber göreceğiz ama zaten ilk hedef kurum içinde böyle bir heyecanın ve etkinin yaratılması değil midir?

Radyoda her duyduğumda yüzümü gülümsetiren "Allianz Seninle" reklamlarına bir ekleme ile "Allianz Seninle; İyiliğin Yanında" mottosuyla duyurdukları stratejilerini Birleşmiş Milletler Küresel Kalkınma Hedefleri'nin beş maddesiyle ilişkilendirmeleri de son derece önemli ve yerinde. "İklim Eylemi", "Sağlıklı Bireyler", "İnsana Yakınsır İş ve Ekonomik Büyüme", "Sürdürülebilir Şehirler ve Yaşam Alanları" ve son olarak da "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" hedefleri, sürdürülebilirlik stratejisinin iş stratejileriyle nasıl iç içe geçirileceği konusunda ufak bir ders niteliğinde. Yani tesadüf eseri seçilmemiş bu hedefler.

Lansmanda stratejinin nasıl titizlikle oluşturulduğunu görebiliyorsunuz. Soru, bu beş temel hedef için somut olarak neleri, nasıl yapacakları üzerine kurulmuş. Stratejinin dayandığı bu dört sütunu da (hepsinin altı, bir sigorta şirketinin faaliyetlerini, çevresel ve sosyal etkilerini hesaplayarak kurgulanmış) şöyle özetleyebiliriz: İyi Çevre, İyi Bireyler, İyi

Kurumlar ve İyi Toplum. Bu dört uğraş alanını çevreleyen model ise, Önleyici Çözümler ile Girişimcilik ve İnovasyon başlıkları ile tarif edilmiş.

“Korunma Uçurumu” Dörde Katlanmış Bir Dünya

Lansmanın sonunda Allianz Türkiye CEO’su **Aylin Somersan-Coqui** ile sürdürülebilirlik stratejilerinin ayrıntıları ve planları üzerinde kısa bir sohbet etme şansı da buluyoruz. Konuya son derece odaklanmış bir yönetici olduğunu fark etmemek mümkün değil. İklim değişikliğiyle ilgili küresel sigortacılık ürünlerinin hangilerinin Türkiye’ye getirileceği, uyarlanacağı üzerinde çalıştıklarını anlatıyor Aylin Hanım yine aynı heyecanla. Sigortacılık sektörünün iklim değişikliği ve riskleriyle ne kadar bağlantılı olduğunu da vurguluyor. Nasıl olacak? Lansmandan dönerken posta kutuma düşen, sürdürülebilirlik konusunda yazı yazan dünyanın en etkili kalemlerinden biri olan Damian Carrington’un Guardian’da yayınlanan “**İklim Değişikliği Sigorta Şirketlerinin Risk Yönetim Kapiliyetlerini Tehdit Ediyor**” makalesi neredeyse herşeyi açıklıyor. Carrington, yazısını, aralarında Allianz’ın da olduğu 29 sigorta şirketinin kurduğu **ClimateWise Coalition**’ın yeni yayınlanan raporuna dayandırmış. Rapora göre, doğal felaketlerin maliyetleri ile sigortalanan varlıklar arasındaki fark -ki bunu korunma uçurumu (**protection gap**) olarak adlandırıyorlar-, 1980 yılından beri tam dörde katlanmış durumda.

Allianz Türkiye’nin Sürdürülebilirlik stratejisinin başarısı, bir sigorta şirketinin faaliyetlerini, çevresel ve sosyal etkilerini hesaplayarak kurgulanmış olmasında yatıyor.

Yine aynı kaynağa göre, su kaynaklı katastroflar, 1950’den bu yana altı kat artmış. Bu inanılmaz yükselişlerde, iklim değişikliğinin olduğu ve sonuçta daha önce sigortalanan varlıkların giderek sigortalanamaz kategorisine yükseldiği de raporun vurguları arasında.

Daha 2014 yılında “İklim değişikliği eylemi, dünya tarihinin en iyi sigortacılık politikasıdır” yazmışlığı da var Carrington’ın. Sanırım Allianz Türkiye’nin iklim değişikliği stratejisinin özü ve anlatmak istediği tam da bu. Bir yandan, iklim değişikliği ve dünyanın diğer sosyal altüst oluşları kaynaklı sorunlara önleyici çözümler geliştirirken, diğer yandan sosyal ve çevresel etkilerini olumlu yönde ilerletmek. Allianz’ın bunun için elinde önemli araçları mevcut. Küreseldeki **Divestment** (fosil yakıtlardan çekilme) hareketini Türkiye’ye de taşımaları, yani fosil kaynaklı enerji üretim tesislerindeki yatırımlarını kademeli olarak azaltmaları, zaten çok kısa zaman içinde, iktisadi terimle “kullanılmayacak varlıklara” (stranded asset) dönüşecek bu yatırımlardan

çekilmeleri son derece önemli. İkinci önemli nokta, benim her zaman vurgu yaptığım, tüm ülkeye yayılmış geniş bayi-acente ağı. Şimdiye kadar Türkiye’de hiçbir kurum bu bayi-acente ağlarını sosyal ve çevresel fayda, yani “iyilik” için efektif bir şekilde kullanmadı. Allianz Türkiye’nin buna niyeti var mı? Aylin Somersan-Coqui, gülerek bunun üzerinde çalıştıklarını, son derece önemli bir çalışma alanı olduğunu düşündüklerini söylüyor. Tam 4000 acenteden söz ediyoruz. Sadece onda birinin konuya yoğunlaşması bile, toplumun küresel hedeflerle buluşması için son derece önemli bir etkiye sahip olabilir.

Allianz Türkiye, beş küresel hedefi sık sıkıya tutmuş görünüyor. Tüm dileğimiz bu hedefleri asla bırakmamaları... Bu onlara itibar, finansal rekabette üstün bir konum ve etkin bir risk yönetimi olarak dönerken, Türkiye toplumuna ve gezegene de çevresel ve sosyal fayda olarak geri dönecek. İşte o zaman Carrington’un sözünü en iyi şekilde tersyüz etmiş olacaklar: En iyi sigortacılık politikası, iklim değişikliği eyleminin ta kendisidir! ○

Küresel Yakıt Olarak Kömür, Petrol ve Doğalgaz

2016 yılı bu gezegen üzerinde yaşadığımız en sıcak yıl oldu. Bundan önce tarihte yaşanan en sıcak yıl 2015 idi. Ondan önceki en sıcak yıl da 2014. Sanırım küresel ısınmanın mantığını kavradınız. 2017 yılının 2016 yılından daha sıcak olup olmayacağı konusunda kesin bir şey söylemek mümkün değil, ancak gezegenimizin her geçen gün biraz daha ısınmakta olduğu neredeyse tüm bilim insanlarının üzerinde anlaşmışları bir sonuç.

Gezegenimizin bu denli ısınmasının en önemli sebebi de bizim yaktığımız **kömür, petrol** ve **doğalgaz**. Bu yakıtların yanmasından çıkan karbondioksit atmosferimizi sararak yüzey ısısının dışarıya çıkmasını önüyor ve yüzeyin ısınmasına neden oluyor.

Peki kömür, petrol ve doğalgaz gerçekten gerekli mi? Bu soruya yanıt verebilmek için bu üç kaynağın kullanımında aklımıza ilk gelen alanı söyleyelim:

Kömür-Termik Santrallardan Elektrik Üretimi

Burada çoğumuzun aklına evlerde yakılan kömür de gelebilir ama kabul edelim ki neredeyse herkes evde kömür yakmak yerine imkan olsa doğalgaz ile ısınmayı tercih eder, bu nedenle ben elektrik üretimi üzerinden gideceğim.

Öncelikle, ülkemiz için olmasa bile dünyanın çoğu ülkesi için kömür, elektrik üretmek için en başta gelen kaynak. Başta Hindistan olmak üzere bu ülkelerin petrol ve doğalgaz kaynakları olmadığından kömür kullanan termik santraller yoluyla

elektrik üretmek ilk akla gelen yöntem oluyor. Küresel bir iklim politikasında bu ülkelerden kömür yakmayı bırakmalarını istemek neredeyse “üretimizi kesin ve geceleri karanlıkta oturun” demekle eşdeğer. Bundan dolayı da çoğu ülke kömür kullanarak elektrik enerjisi üretmekten başka teknolojilere geçebilme yolundaki dönüşümü en azından kısa vadede gerçekleştiremeyecek.

Bu ülkelerden beklenti orta ve uzun vadede enerji yatırımlarını kömür üzerine değil, **yenilenebilir kaynaklar** üzerine yapmaları. Bu ülkelerin büyük çoğunluğu ise zaten ekonomik sıkıntılar yaşadıklarından bugün için daha kolay ve ucuz görünen kömürden vazgeçerek yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapabilmeleri çok olası görünmüyor. Ekonomik gücü elinde tutan ülkelerin de bu ülkelere karşı kullanabilecekleri ya havuç ya da sopaya sahip olmaları gerekiyor. Ancak çoğu durumda ne havuç ne de sopa mevcut. Çin gibi, enerji üretimi önemli ölçüde kömüre dayanan ülkelere kömürden vazgeçemedikleri takdirde kısıtlama getirilmesi tehdidi bir yere kadar işe yarayabilir, ama Çin kadar satacak malı olmayan ülkelerde bu tehdidin de getirisiz fazla olmayacaktır.

Peki, yenilenebilir enerjiye yatırım yapmak devletlere neden bu kadar zor geliyor? Bunun vergi gelirleriyle olan ilişkisini ve bizim gibi çoğu gelişmekte olan ülkenin dolaylı vergilerle bütçelerini denkleştirme çabalarını hepimiz biliyoruz. Ancak çoğu ülkede geçerli olan bir diğer

önemli sorun da **enerji altyapısı** problemi. Yani üretilen enerjiyi üretildiği yerden alıp tüketileceği yere nasıl taşıyacağız?

Kömür veya doğalgazla çalışan termik santraller kurduğumuz zaman problemin çözümünü nispeten kolaylaştırıyoruz, çünkü elektrik dağıtım sisteminden üretim yaptığımız yere kalın bir kablo ile hat çekmek yeterli olabiliyor. Ancak yenilenebilir kaynaklar genelde daha küçük ölçekli olduklarından her noktaya ayrı bir hat çekme gerekliliği altyapı eksikliğini de beraberinde getiriyor. Bir diğer nokta da **baz yük** sorunu. Yani ülkelerin sağlamaları gereken bir elektrik enerjisi miktarı var. Bunu her gün ve günün her saati yenilenebilir kaynaklardan sağlayabilecekler mi? Eğer bireylerin enerji üretimi yapmaları desteklenecek olursa yenilenebilir kaynaklar yeterlidir. Bu kaynaklar Danimarka ve Almanya gibi nispeten kuzeyde yer alan ülkeler için bile yeterli oluyorsa Ekvator'a çok daha yakın ülkelerde de yeterli olacaktır. Demek ki eksik olan doğal kaynak değil, ekonomik kaynak.

Bizim gibi doğalgaz kaynaklarına yakın ülkeler ise elektrik üretimi için daha çok doğalgazı tercih ediyorlar. Ancak doğalgazı kendi topraklarından çıkarmadıkları sürece bu enerji kaynaklarının dışa bağımlılığı sorununu yaratıyor ki bu sorun günümüzde ve gelecekte insanlığın temel sorunlarından biri. Bu nedenle de bizim gibi ülkelerde kömürün enerji üretiminde kullanımından vazgeçilmemesinin ardındaki ana nedenler teknik veya baz

Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

yüke dayalı sebepler değil devletin **enerji tekelini** elinden bırakmak istememesi ve **altyapı eksikliğidir**. Küresel politika gerek havuç gerekse de sopa açısından bizim gibi gelişmekte olan ülkelere enerji yatırımlarını yenilenebilirle yönlendirme açısından önemli bir destek yaratabilir.

Ülkemiz özelinde de unutmamamız gereken şey ülkemizden çıkan kömürün enerji değerinin çok düşük olmasından dolayı termik santrallerde kullanılmak üzere dışarıdan kömür ithal etmekte olduğumuzdur. Yani daha fazla kömür santrali yaptığımızda yurtdışına daha fazla döviz vererek kömür almaya devam ediyoruz.

Kömürle ilgili son nokta şu: Bugün kömürle çalışan bir termik santral yaptığımızda bunun 30-50 sene arası bir çalışma ömrü oluyor. Bu nedenle kömüre yatırım yaptığımız an, ya geleceğimizi karbondioksit salımına bağlamış oluyoruz, ya da gelecekte küresel baskılar sonucu ekonomik ömürleri bitmeden bu santrallerden vazgeçmek zorunda kalmayı göze alıyoruz.

Sonuç olarak, bizim gibi kömüre muhtaç olmayan ülkelerin en kısa zamanda kömür yatırımlarını sona erdirip bu alana gerek yatırım gerekse de sübvansiyon olarak harcadıkları parayı yenilenebilir kaynaklara yönelmeleri gerekmektedir.

Petrol-Ulaşım

Ulaşımında neden petrol kullanıyoruz? Gayet basit, taşınması en kolay ve güvenli olan enerji kaynağı petroldür. Bugün için alternatifi var

Eğer bireylerin enerji üretimi yapmaları desteklenecek olursa yenilenebilir kaynaklar yeterlidir. Bu kaynaklar Danimarka ve Almanya gibi nispeten kuzeyde yer alan ülkeler için bile yeterli oluyorsa Ekvator'a çok daha yakın ülkelerde de yeterli olacaktır.

mi? Belki LPG, ama o da aslında karbondioksit salan bir yakıt. Bu nedenle de kısa vadede petrolden vazgeçmemiz kolay görünmüyor. Ancak petrolle çalışan taşıtların alternatifleri hızla geliştiriliyor. Bugün için **Tesla**'nın ABD'de yakaladığı büyüme rakamları bu şirketin cirosunun 2020'lerde Amerikan otomotiv devlerini geçeceğini gösteriyor. Bunun bize gösterdiği ise önümüzdeki 10-20 yıllık dönemde hâlâ petrole ve LPG'ye bağımlı olacağımız, ama sonrası için planlarımızı elektrikle çalışan araçlar üzerine kurgulamamız gerektiğidir. Ama buradaki sorun da elektrik üretim sistemlerine dayanıyor. Bizler elektriği kömür santrallerinden ürettiğimiz müddetçe arabaları elektrikle çalıştırmamız sisteme bir faydası olamıyor. Bu nedenle de dönüşüme ilk ve en hızlı şekilde başlanması gereken alan yukarıda bahsettiğim gibi elektrik üretimi. Elektrik yenilenebilir kaynaklardan üretildiğinde **elektrikli araçla** ulaşım sağlamak çözümlerden biri olacaktır.

Doğalgaz-Isınma

Aslında ısınmak için doğalgaza ihtiyacımız yok. Isınmanın en kolay yolu bir kazanda suyu ısıtmak ve o suyun soğuyana kadar yaydığı ısıyı etrafı ısıtmaya kullanmak. Isıtmak için hangi kaynağı kullandığımız suyun umurunda olmayacaktır. Hatta ısıtmak için elektrik enerjisi kullanacak olursak sistemin verimi de artacaktır. Yani **daha az enerji kullanarak daha fazla ısı** üretebileceğiz. Ama burada da iki sorun var. Öncelikle biz elektriği de doğalgaz ve kömürden elde ediyoruz. Bunun ötesinde eğer ısınmak için de elektrik enerjisi kullanacak olursak bize enerji sağlayan nakil hatları yetersiz kalacaktır.

İklim değişikliğini durdurmak için önümüzde çok kısa bir zaman kaldı. Bundan dolayı yukarıda anlattığım üzere yapmamız gereken işler ve bu işlerin sıralaması çok basit.

● Enerji üretimini yenilenebilir kaynaklardan yapmak için gerekli dönüşümü hemen başlatmalıyız. Bu, bugünden itibaren bir tek kömürle veya doğalgazla çalışan tek bir termik santral yapmamak anlamına gelse bile.

● Üretilen elektrik enerjisine gelecekte bugünkünden çok daha fazla ihtiyacımız olacaktır. Bundan dolayı elektrik taşıma altyapısını güçlendirmeye de hemen başlamalıyız.

● Diğer alanlar zaten yeterli elektrik üretimi olduğunda kendiliğinden gelişecek olan alanlar olduğundan, onlardaki dönüşüme odaklanarak ilk iki maddedeki önemli değişimi göz ardı etmemeliyiz.

İklim Değişikliği Gıdaları da Zehirliyor

İklim değişikliğinin getirdiği riskler ne yazık ki yavaş yavaş çeşitleniyor. BM Çevre Programı (UNEP) tarafından yayımlanan “Frontiers 2016” raporunda acilen ilgilenilmesi gereken tehlikelerden bahsediliyor. Rapora göre iklim değişikliğinin etkileri hava sıcaklıklarındaki artışa ve azalmaya indirgenemeyecek kadar büyük ve alınması gereken önlemler de evinize havalandırma taktırmaktan daha teferruatlı...

Zeynep Heyzen ATEŞ

İklim değişikliğinin olumsuz etkileri konusunda raporlar birbiri ardına geliyor. BM Çevre Programı'nın (UNEP) “Frontiers 2016” raporunda acilen ilgilenilmesi gereken risklerden ilki ise, iklim değişikliğinin etkisiyle mahsullerde kimyasal birikmesi, zehirli hale gelmeleri. Ve **mikotoksinler!**

Mikotoksinler, korku filmlerinden çok daha korkunç: Mantarların ürettiği ve kansere yol açabilen, bağışıklık sistemini bozan, doğrudan sizi öldürebilen toksinler. Dünyada satılan mısır gevreklerinin dörtte birinde zaten bu toksinler mevcut ama onlardan en çok etkilenenler mantarların çoğaldığı sıcak bölgelerde, örneğin tropik bölgelerde yaşayan insanlar. Kuzey kuşağında, daha soğuk bölgelerde bugüne dek ciddi sorunlara yol aç

Bitkilerin büyümek için nitrata ihtiyacı olsa da kuraklık zamanında bazı bitkiler bu kimyasalı proteine dönüştürecekleri yerde depoluyor (yüksek miktarda tüketildiğinde nitrat, alyuvarların oksijen taşımalarını engelliyor), başka bitkilerse bir seferde aşırı su çekip tehlikeli miktarda hidrojen siyanür biriktiriyor

madılar. Ama bu satırları okuyorsanız tahmin etmişsinizdir: Bu durum değişmek üzere.

İklim değişikliğiyle gelen tek gıda riski mitotoksinler de değil. İşin içinde kimyasallar da var. Bütün bitkiler az da olsa kimyasal madde içerir ve çok yerseniz zehirlidir. Kuraklık ne yazık ki bitkilerdeki **nitrat ve hidrojen siyanür** oranlarını da yükseltiyor.

Thompson Reuters Vakfı'nın yayımladığı ve UNEP'in raporuyla birlikte değerlendirilmesi gereken bir diğer rapor ise nitrat ölçümleri üzerine. Bitkilerin büyümek için nitrata ihtiyacı olsa da rapora göre kuraklık zamanında bazı

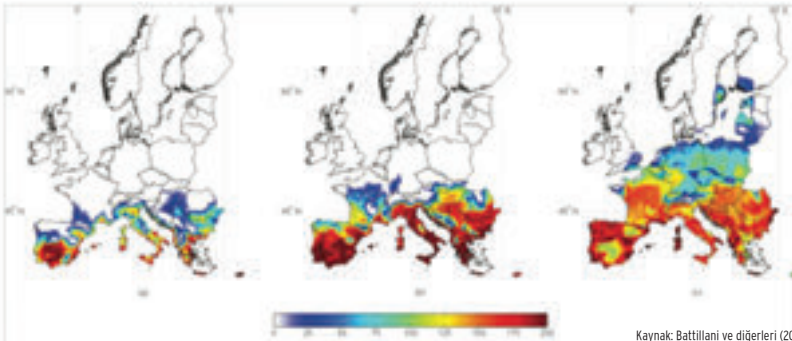
bitkiler bu kimyasalı proteine dönüştürecekleri yerde depoluyor (yüksek miktarda tüketildiğinde nitrat, alyuvarların oksijen taşımalarını engelliyor), başka bitkilerse bir seferde aşırı su çekip tehlikeli miktarda hidrojen siyanür biriktiriyor.

Ancak iyi haber, bu değişimle savaşmanın yolu yok değil. UNEP raporu mikotoksinlerle mücadelede mantara dayanıklı bitkiler yetiştirmeyi, tohumları düzgün kurutmayı, kirlenme olup olmadığını test etmeyi öneriyor. Ama uygulamada bu öneriler ne kadar gerçekçi, zaman gösterecek. Yale Üniversitesi'nin yayımladığı *e360* dergisine göre rapordaki öngörüler oldukça ürkütücü. **Buğday, mısır ve soyanın** özellikle risk taşıdığını belirten akademik dergi, stres altında kaldıklarında (kuraklık, sel veya sıcaklık dalgasından etkilendiklerinde) bu bitkilerin doğal tepkilerinin kimyasalları depolamak olduğunu hatırlatmış. Uzun süre, düzenli tüketildikleri takdirde nörolojik hastalıklardan kansere kadar sayısız hastalığa sebep olduklarından da altı çiziliyor.

Zoonotik Hastalıklarda da

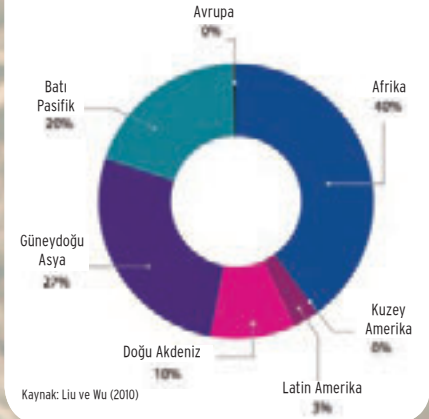

Üç farklı iklim senaryosunda (mevcut, +2°C, +5°C) mısır hasadı sırasında aflatoksin kontaminasyonu risk haritaları

Kaynak: Battilani ve diğerleri (2016)

Dünyanın farklı bölgelerinde aflatoksine bağlı karaciğer kanseri vakalarının dağılımı

Kaynak: Liu ve Wu (2010)

Artış Var

Frontiers raporu, hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar anlamına gelen Zoonotik hastalıklarda da artış olduğunu göstererek bu hastalıkların ekosistemle ne kadar iç içe olduğunu ispatlıyor. İnsanların doğaya dikkatsizce müdahale etmesi, doğa koruma alanlarındaki patojenleri sığırlara ve insanlara bulaştırıyor. Akla ilk gelen, son yıllarda Afrika'nın canına okuyan ve ABD'ye kadar sıçrayan **Ebola**. **Kuş gribi** ve **Zika** da diğer zoonotik hastalıklara örnekler...

Bilim insanları mikroplastiklerin yıkıcı etkisini de yeni yeni duyurmayı başardı. Sulara karışan bu plastikler planktondan balinalara kadar her yerde ne yazık ki. Bu besin zincirinin sonu insanlara kadar uzanıyor. Günümüzün en sık konuşulan konularından olsa da insanoglu olarak en miyop baktığımız risklerden biri mikroplastikler ve etkileri...

Bugün bu sorunlarla, hastalıklarla boğuşan **Afrika**, **Güney Amerika** ülkeleri ve **tropik bölgeler**. Ama içiniz rahat olmasın, iklim değişikliğiyle birlikte bu tehlikeler daha zengin olan kuzey ülkelerinde ve ülkemizde de baş gösterecek. Başkasının derdi deme lüksümüz yok. Mikotoksinlerle ve diğer zehirlerle savaşmak için öne çıkmalıyız, önlemlerimizi almamız. Yarın çok geç olabilir... ○

Kentlerde Kapsayıcı, Güvenli ve Sürdürülebilir Kalkınma

Birleşmiş Milletler 1976'da başlattığı HABİTAT toplantılarıyla iyi planlanmış, iyi yönetilen, iyi hizmet götürülen ve istihdam olanakları sunan kentler yolunda adımların atılması için dünyanın dört bir yanından kent sakinlerini sivil toplum, kamu, özel sektör ve yerel yönetim temsilcilerini bir araya getiriyor. İlk Vancouver'da, ikincisi İstanbul'da gerçekleştirilen toplantıların üçüncüsü Ekim ayında Quito'da yapıldı. EKOIQ Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay, HABİTAT III izlenimlerini ve kentler için yeni yönetim modelinin olmazsa olmazlarını EKOIQ okurları için kaleme aldı.

1976'da başlayan Birleşmiş Milletler (BM) HABİTAT toplantılarının amacı iyi planlanmış, iyi yönetilen, barınma ve diğer belediye hizmetlerinin karşılandığı, herkese iş imkanı sunan kentler. 20 yılda bir BM'ye üye ülkeler toplanıp kentlerin durumunu değerlendiriyor, gelecek için vizyon belirliyor. Bu yıl üçüncüsü yapılan toplantının süreci de Eylül 2014'te başladı. İki yıl boyunca dünyanın her köşesinden halk, sivil toplum, özel sektör, akademisyenler, ulusal ve uluslararası kurumlar çalışmalara katıldı. Milyonlarca kişi konu odaklı forumlarda, bölgesel toplantılarda, ulusal forumlarda ve internet üzerinden iki konuyu tartıştı: Kentsel sorunlarımız nedir? Nasıl bir kentte yaşamak istiyoruz? Bu süreç sonunda ortaya çıkan belge, **HABİTAT III Yeni Kent Gündemi**, bugüne dek en geniş katılım ile hazırlanmış oldu.

1976 Vancouver: HABİTAT I

1960'larda kentlerin nüfusu hızla artmaya başladı. Bunun başlıca nedeni kırsalda yoksulluk, kentlerdeyse iş imkanlarının olmasıydı. Plansız ve hızlı kentleşme sonucu gecekondu mahalleleri oluştu; çarpık kentleşme ve düşük yaşam kalitesi sorunları artmaya başladı. Sorunları tek başlarına çözmeye çalış-

şanlar başarısızlıkla karşılaşınca BM çatısı altında bir araya gelip çözüm arayışına girdiler. İlk BM İnsan Yerleşimleri Konferansı 1976'da Vancouver'da yapıldı. BM üyesi ülkeler hızlı kentleşmenin yarattığı sorunları, deneyimleri paylaştı. 1976'da dünya nüfusunun %38'i kentlerde yaşıyordu...

Konferansın temel çıktıları ise şunlar oldu:

- Konut ve kentleşme konularının **evrensel sorunlar** olduğu teyit edildi.

- BM İnsan Yerleşimleri Merkezi kuruldu. Merkezin ismi daha sonra UN HABİTAT olarak değiştirildi. Merkezin amacı şöyle tarif ediliyordu: "İnsan yerleş-

şimleri faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlamak, sürdürülebilir insan yerleşimleri ve iskân programları konularında bilgi alışverişi sunmak ve kentlerde karşılaşılan sorunların çözümü yolunda ülkelere teknik yardım ve finansman desteği sağlamaktır."

- Vancouver İnsan Yerleşimleri Bildirgesi ve Vancouver Yol Haritası, BM ülkeleri tarafından kabul edildi: "Ulusal ve uluslararası düzeylerde harekete geçilmezse eşitlik ve adaletsiz ekonomik büyüme ve kontrolsüz kentleşme sonucu kabul edilemez nitelikte insan yerleşimleri gelişecek. Yapılacak ilk iş cesur, etkili insan yerleşimi ve **mekansal planlama politikalarının** benimsenmesidir." (habitat.igc.org/vancouver/van-decl.htm)

1996 İstanbul: HABİTAT II

HABİTAT II'de iki önemli gelişme oldu. Sürdürülebilir kalkınma konusu 1992'de Rio de Janeiro'da yapılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda uluslararası gündeme resmen girdi. Dört yıl sonra da HABİTAT II Konferansı'nın gündemine sürdürülebilir kentler olarak entegre edildi (Rio Konferansı'ndan Dünya Zirvesi, İstanbul konferansından da Kent Zirvesi olarak bahsedilir). Diğer gelişme HABİTAT II Konferansı'nın **yerel yönetimler** ve **sivil topluma** açılmış olmasıydı. Konferans öncesi ülke delegasyonlarına yerel yöneticilerin dahil edilmesi çağrısı gitti. Oylamaya katılmamakla beraber bu gruplar ön hazırlık toplantılarına, konferans müzakerelerine, komite toplantılarına katıldılar.

Dahası, konferans başkanı toplantı kurallarını askıya alarak sivil toplumun da katılımını sağladı. Böylece devlet dışı katılımcılardan oluşan iki komite konferansta yer aldı, görüşlerini paylaştı. Sadece ülke delegasyonlarının katıldığı BM konferanslarının yeni paydaşlara açılması, sürdürülebilirliğin gelişmesi ve yaygınlaşması açısından çok önemliydi. 1996'da dünya nüfusunun %45'i

1976'da Vancouver'da öngörülen “eşitsizlik, adaletsiz ekonomik büyüme ve kontrolsüz kentleşme” sorunları 40 yıldır çözülemediği gibi, inadına daha da büyümüş olarak karşımızda duruyor.

kentlerde yaşıyordu...

Bu konferansın temel çıktılarıysa şöyle oldu:

■ Kentleşme konusu **uluslararası kalkınma gündeminin** merkezine oturdu.

■ Sürdürülebilir kentler kavramı gündeme yerleşti.

■ İnsan Yerleşimleri İstanbul Bildirgesi ve HABİTAT Gündemi BM ülkeleri tarafından kabul edildi. HABİTAT Gündemi “herkese konut ve yeterli barınak” ve “sürdürülebilir kentler” hedeflerinin gerçekleşmesi için küresel yol haritası düzenlendi. (www.toki.gov.tr/habitat/dokumanlar/habitatgundemi.doc)

2016 Quito: HABİTAT III

İki yıl boyunca milyonlarca kişinin belirlediği Yeni Kent Gündemi yüzlerce oturumda 30 bin kişinin katıldığı toplantıda dört gün boyunca konuşuldu. Ve sonunda BM üyesi ülkeler tarafından oybirliğiyle kabul edildi. Bu yıl HABİTAT III için Quito'da toplandığımızda dünya nüfusunun %55'i kentlerde yaşıyordu...

İnsanlar “Tesadüfler sonucu değil, tasarladığımız dünyada yaşamak istiyoruz” diyor. Kentlerde merkezi değil yerel yönetim istiyorlar ve

bunun katılımcı demokrasi olmasını talep ediyorlar. Eşitsizliği ve yoksulluğu ortadan kaldıran, doğayla uyum içinde sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınma; insan haysiyetine yakışır konutlarda, karma mahallelerde eşitlik, birlik ve beraberlik içinde yaşamak istiyorlar. Bunun için de 21.yüzyıl kentlerinin planlamasını, finansmanını, yönetimini ve gelişimini yeniden düzenlemek gerekiyor.

Kentlerde Durum

Kentler ekonomik hareketliliğin ve kalkınmanın merkezi. Üretim, inovasyon ve ticaret merkezleri; istihdam ve eğitim olanakları kentlerde. Gelirler artıyor ama kentlerde gelir dağılımındaki eşitsizlik ulusal ortalamaların üstünde. Eşitsizlik de her yıl artıyor. Yaşam kalitesi yükseliyor ama ezici yoksulluk, gecekondu mahalleleri hâlâ kent yaşamının gerçeği. Kentlerde sosyo-kültürel yaşam renkleniyor ama herkes bu etkinliklerden yararlanamıyor.

Kentler büyüdükçe **doğal kaynaklar** ve çevre yok ediliyor. Planlama konusunda yerel yönetimlerin kapasitesi yetersiz. İklim değişikliği beraberinde sağlık sorunları ve artan afet risklerini getiriyor. Ve afetler

1996'da HABİTAT II'ye ev sahipliği yapan İstanbul'un 2016'da HABİTAT III'te anlatabileceği tek bir gelişme, başarı, hiçbir şey yoktu. Bu 20 yıldır İstanbul'u yönetenlerin ayıbı...

çoğunlukla yoksul kesimi vuruyor. Kamu hizmetleri artıyor ama hizmet dağılımı eşit değil. Hem nüfus hem de hizmet beklentisi artıyor ama belediyelerin finansman kaynakları yetersiz. Ve tabii savaşların, gelir dağılımındaki eşitsizliğin tetiklediği **mülteci krizi**, kentlerin maddi olanaklarını ve sosyal yaşantıyı zorluyor. 1976'da Vancouver'da öngörülen "eşitsizlik, adaletsiz ekonomik büyüme ve kontrolsüz kentleşme" sorunları 40 yıldır çözülemediği gibi, inadına daha da büyümüş olarak karşımızda duruyor.

Yönetişim

2009'da dünyada kentlerde yaşayanların sayısı taşrada yaşayanların sayısını geçti. Artık çoğunluk kentlerde yaşıyor ve 2050'ye kadar kent nüfusu artmaya devam edecek. Kentler nüfus artışıyla beraber büyüyor, yayılıyor. Sorunlar çoğalıyor, büyüyor ve daha karmaşık hale geliyor. Vatandaşın hizmet beklentisi artıyor. Ve bunların karşısında yerel yönetimler yetersiz kalıyor. Yerel yönetimlerin bu sorumlulukları yüklenebilmesi için maddi kaynak ve teknik bilgi ile güçlendirilmeleri gerek. Merkezi hükümet ve yerel yönetimler arasındaki bütçe dağılımı, yerelde artan sorumluluğu karşılamıyor. Bütün bunlar için yeni bir yönetim modeli gerekli. 21. yüzyıl kentleri, 20. yüzyıl modeli ile yönetilemiyor. Nitekim HABİTAT III toplantısında yerel yönetimlerde kapasite geliştirme ve yönetim konusu farklı oturumların gündemindeydi ve sık sık dile getirildi.

Yeni yönetim modelinde iki unsur ön planda: **Yerellik** ve **katılımcı demokrasi**. Yerelin önemi insanların günlük yaşamını etkileyen konuların çoğunlukla yerel yönetimin sorumluluğunda olmasından kaynaklanıyor. İçme suyu, kanalizasyon, elektrik, atıklar, okula/işe/alışverişe nasıl ve kaçta gidileceği;

Yeni bir yönetim modeli gerekli. 21. yüzyıl kentleri, 20. yüzyıl modeli ile yönetilemiyor. Nitekim HABİTAT III toplantısında yerel yönetimlerde kapasite geliştirme ve yönetim konusu farklı oturumların gündemindeydi ve sık sık dile getirildi.

sosyal yardımlaşma ve sağlık hizmetleri; parkların düzenlenmesi, bakımı; kent planlaması; çevre sağlığı ve temizliği; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; trafik düzenlemesi; defin ve mezarlıklar ve daha nice hizmetler... Bugün parlamentoda bir mahalledeki dolmuş ücretlerinin tartışılması beklenmez. Merkezi hükümetin görevi bu değil. Bu konunun tartışılacağı yer muhtarlıktır, belediye meclisinin ulaşım komitesidir, UKOME'dir. Ama Parlamento değildir.

Piramidin tepesinde oturan, her şeye hakim, tüm kararları veren merkezi yönetim modeli geçerliliğini yitiriyor. Yeni yönetim modeli yerel yönetimlerin merkezi hükümetle ortaklığı, işbirliği üzerine kurulu. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş Ekim'de UCLG Yerel ve Bölgesel Liderler

Zirvesi'nde "Yerel yönetimler olarak hükümetlere paydaş olmak, çözüm ortağı olmak istiyoruz" demişti. Ekim'de Yaşanabilir Kentler Sempozyumu'nda Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı Zeki Toçoğlu da yerel belediyelerde hakim olan merkeziyetçi yönetim anlayışının sınırlarından bahsetmişti.

Ekonomide olduğu gibi siyasette de eşitsizlik var. Ve siyasi eşitsizliğin olduğu yerde kalkınma kapsayıcı olamaz. Bu nedenle yeni yönetim modeli **katılımcı demokrasi** üzerine kurulu. Sivil toplum, vatandaş, özel sektör, akademisyenler... Paydaşların tümünün katılımı önemli. Hepsi kendi geleceğini yönlendirecek, yaşamını biçimlendirecek kararlarda söz sahibi olmak istiyor. Paydaşların katılımı, ihtiyaçların ve beklentilerin iyi anlaşılmasını sağlıyor. Verilen hizmet yerini buluyor, memnuniyet ve yerelin başarısı artıyor. Katılımcı yönetim doğal olarak daha şeffaf ve güvenilir oluyor. Katılım olunca denetim de oluyor.

Katılımcı yönetimin başarılı olması için **kurumsallaşması**; bunun için de yasal ve finansal altyapı gerek. Tabii paydaşların da bu konuda bilgili olması önemli. Örneğin kararların konsensüs ile alınması bizim toplum için yabancı bir kavram olduğundan konsensüs konusunda eğitim verilmesi katılımcılığın başarısı açısından önemli. Akademisyen-

ler kurumların oluşturulmasını, bu konuda çalışacak gönüllülerin eğitilmesini destekleyebilir. Özel sektör de teknik bilgi ve kaynaklarıyla yerel yönetimlere destek verebilir. Sonuç olarak katılım sayesinde yerel hizmetler çok daha verimli ve etkili oluyor.

Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Kalkınma

Kentlerde iş ve eğitim olanakları çok ama herkes bu olanaklardan eşit olarak yararlanamadığından varlık içinde yokluk yaşıyor; eşitsizlik artıyor. Kentlerin %75'inde gelir dağılımındaki eşitsizlik artışta. TÜİK'in 2012'de yaptığı **Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması**'na göre Türkiye'de en zengin %20, toplam gelirin %47'sini alırken, en fakir %20 gelirden sadece %6 pay alabiliyor. Türkiye gelir eşitsizliğinde Avrupa birincisi. Kentlerde **soylulaştırma, ötekileştirme** sonucu yoksullar bir arada yaşamaya zorlanıyor ve burada zamanla kısır bir döngü oluşuyor. Ayırıştırılmış mahalleler toplumda derin yaralara yol açıyor. Kadınların eşitsizliğe uğraması, eğitilmemesi, kentteki ekonomik ve sosyal yaşama katılamaması büyük toplumsal haksızlıklara ve kayıplara neden oluyor.

Kapsayıcı kalkınmanın gerçekleşmesinde entegre planlama önemli bir rol oynuyor. Kentler yayıldıkça hizmette verimlilik düşüyor; altyapı maliyetleri artıyor. Ulaşım daha araba odaklı oluyor ve yoksul mahallelerde yaşayanlar gerekli ulaşım hizmetini alamıyor; alamayınca da iş ve eğitim olanaklarından yararlanamıyor. Trafikte zaman kaybı ve kaos artıyor. Oysa sağlık hizmetlerine herkes kolayca ulaşabilmeli. Kentte her mahallede herkesin kolayca ulaşabileceği yeşil alanlar, keyifli meydanlar olmalı. Afetlerde en büyük zararı yoksul mahalleler yaşamamalı.

Kent planlaması yapılırken kentin

Montréal Belediye Başkanı Denis Codere: "Kentler ve yerel yönetimlerin katılımı/girişimi olmazsa, küresel sorunların üstesinden gelmemiz mümkün değil".

tüm sistemlerinin bir bütün olarak ele alınması hizmetin kapsayıcı olması açısından çok önemli. Entegre planlamanın imar, ulaşım, afet yönetimi, eğitim, sağlık, konut, çevre, enerji, kültür ve kalkınma politikalarıyla beraber ve halkın katılımıyla yapılması gerek. Yerel yönetimler böylesine karmaşık bir planlama sürecini yürütecek kapasiteye sahip olmadığından bu konuda kapasite geliştirmeye ihtiyaç var. Kapasite yetersizliğinin yanı sıra Türkiye'de planlama konusunda diğer büyük sorun, planlama yapıldıktan sonra uygulanamıyor olması. 2014 yerel seçim öncesi belediye başkan adaylarının en büyük dertlerinden biri belediye meclisi toplantılarının çoğunlukla imar planı değişiklikleriyle geçiyor olmasıydı. Bu yetmiyormuş gibi yerel planlara sık sık merkezi hükümet de karışıyor ve planlamanın anlamı kalmıyor. Sürdürülebilir kalkınma konusunda çok şey yazıldı. Ben bu konuda tek bir şey söyleyeceğim: Eğer bu dünyada yaşayacak son nesil biz değilsek kaynaklarımızı tüketmeye hakkımız yok!

HABİTAT Sonrası...

Ulusal kent politikaları, finansman, konut politikası, bilgi/kapasite...

Yeni Kent Gündemi'nde konular çok. Ve biz ülke olarak geriden geliyoruz. İki yıllık HABİTAT sürecinden, küresel geleceğin yol haritasından çoğumuzun haberi olmadı. Kentlerimizde de bu konuda fazla bir çalışma yok. Ama durum böyle Kent planlaması yapılırken kentin tüm sistemlerinin bir bütün olarak ele alınması hizmetin kapsayıcı olması açısından çok önemli. Kent planlaması yapılırken kentin tüm sistemlerinin bir bütün olarak ele alınması hizmetin kapsayıcı olması açısından çok önemli ve mutlaka devam etmemeli.

Yeni Kent Gündemi çerçevesinden yola çıkarak diyalogla, bilgiyle, inovasyonla kentlerimizi yeniden düşünelim. Sürdürülebilir, afetlere karşı dayanıklı, güvenilir, kapsayıcı ve refah kentlerimiz olsun.

Bundan sonrası için üç **önerim** olacak:

- Yeni Kent Gündemi konusunda ülke çapında farkındalık yaratalım.
- Paydaşların katılımıyla yereli ön plana alan ulusal kent politikası oluşturulmasına katkı verelim.
- Kent Konseyi yapısını Yeni Kent Gündemi çerçevesinde değerlendirelim ve 21. yüzyıl yönetim modeline uygun hale getirip tüm kentlerimizde hayata geçirelim. Daha sonra hedefler, göstergeler ve yol haritası oluştururuz. ○

Not: HABİTAT III'ün son oturumu ülkelerin Yeni Kent Gündemi'ni kabulüyle bitti. Oditoryum kapıları açıldığında karşımızdaki manzara inanılmazdı. Toplantıda gönüllü çalışan yüzlerce genç kapıların sağ ve sol tarafına dizilmiş, içerden çıkanları alkış, ıslık, "high five" nidalarıyla karşılıyordu. Kimi "gracias", kimi "thank you" diye bağırıyor, kocaman gülümsüyorlardı. Bütün bu uğraş onlar ve onlardan sonra gelecek nesiller içindi. Ne yapacağımızı belirledik. Şimdi uygulama zamanı...

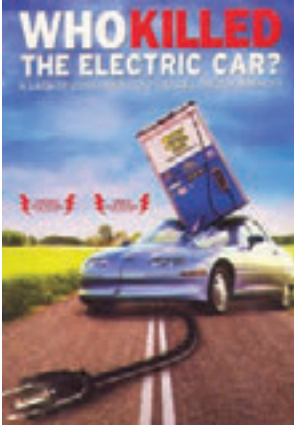
Otomotivde Örneklem Değişiyor

Otomotiv endüstrisinin, var olduğu, evrildiği ve kurumsallaştığı 100 yıllık kronolojinin büyük bölümünde, çevre ve ekoloji duyarlılıkları ile başarı öyküleri yazdığını, küresel farkındalık oluşturarak paydaş sektörlerle örnekler oluşturduğunu içtenlikle söyleyebilmek maalesef mümkün olamıyordu. Ancak koşullar değişti...

 Ersoy YAŞAR

Michelangelo Antonioni'nin unutulmaz filmi *The Passenger*'dan (Yolcu, 1975)

İlk yıllarında, içten yanmalı otomobillerin yanı sıra elektrikli araçlar da üreten otomotiv endüstrisi, süreç içerisinde elektrikli modelleri kimi zaman gündelik kimi zaman da “konsept” olarak tüketici ile buluşturdu. Yazar ve yönetmen Chris Paine, 2006’da bu konuyu gündeme taşıyan **Elektrikli arabayı kim öldürdü? (Who killed the electric car?)** belgeseliyle otomotiv endüstrisini mercek altına aldı. Belgesel, endüstriyi ABD merkezinde değerlendiriyor olsa da üreticilerin bakış açısını ortaya koyması, tüketici alışkanlıklarını yansıtması ve yasa yapıcıların endüstri ile ilişkilerini saptaması adına günün koşullarında çarpıcı bir örnek ortaya koyuyordu.

Tesla Faktörü

Otomobil pazarındaki değişimi, elektrikli otomobil sektörünün güçlü markası Tesla özelinde değerlendirmeye çalışalım. Elektrikli otomobil üreticisi Tesla Motors’un kurucusu **Elon Musk**, Nisan 2006’da, “Gizli 10 yıllık ana plan”ı Tesla’nın resmi web sitesinde yayınladığında, parantez içine bir de şerh koymuştu: Planda, “Aramızda kal-sın” olarak anlaşılabilir bu vurgu, söz konusu planın başlığındaki “gizli” vurgusu ile birleşince, Musk’ın takındığı mizahi tavır, hayallerinin peşinde koşan maceracı

bir girişimcinin **haddini bilmezliği** olarak görülerek iş çevrelerinden de eleştiri almıştı. Öyle ya, PayPal gibi küresel bir ödeme sistemini hayata geçiren bir girişimci yeni fikrinin adımlarını neden “gizli” başlığıyla toplumla paylaşacaktı ki?

“Kimseye Söylemeyin”

Planda, yüksek performanslı bir elektrikli otomobil üretmekle başlayan sürecin (Tesla Roadster) uzun vadede aileler için uygun fiyatlı elektrikli otomobiller üretmekle geleceğinden söz ediliyordu. Gelecekte, fosil yakıt kullanılan otomobillerin yerine, güneş enerjisinden sağlanacak elektrik enerjisi ile şarj edilebilen otomobillerin üretilmesi, üretim maliyetlerinin düşürülmesi, hibrit yerine tam elektrikli otomobillerin üretilmesine kadar farklı konu ve perspektifte öngörülere yer veriliyordu.

Musk, toksik olmayan pillerin üretilmesinden, fabrikanın üretim modeline kadar görüşlerini de “gizli” ana planda paylaşıyordu. Musk’ın 2006 tarihli planı, dört ana başlıkla son buluyordu: “Spor otomobil üret, kazandığımı uygun fiyatlı bir otomobil üretmek için kullan, o parayı daha da uygun fiyatlı bir otomobil üretmekte kullan, bunları yaparken sıfır emisyonlu elektrik üretim seçenekleri sun. Kimseye söylemeyin.”

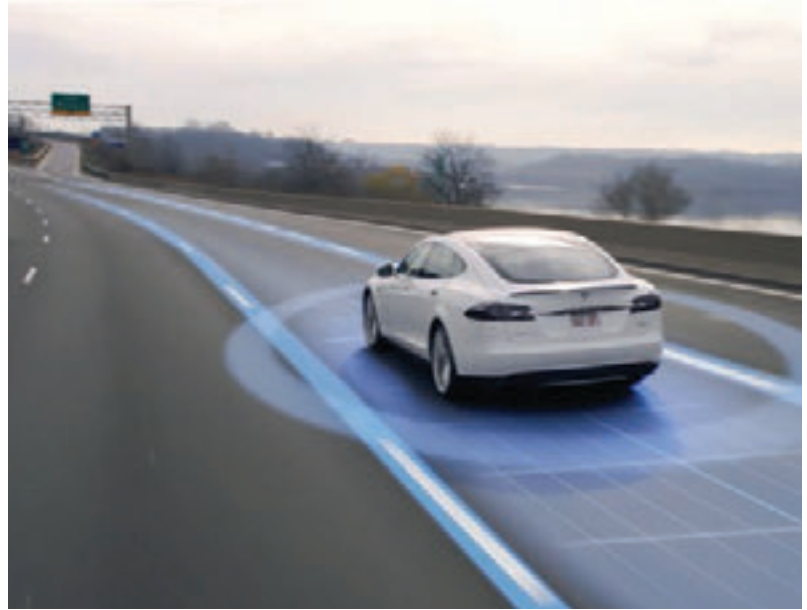
Geçen 10 yılda bu fikirler adım adım gerçekleşti. Tesla, birbiri ardına yeni modelleri pazara sundu. Üretim tesisini ve insan kaynağını geliştirdi, geçen yıl diğer modellere kıyasla daha uygun fiyatla pazara sürüleceği duyurulan Model 3, üç hafta içerisinde 400 bin adet ön sipariş aldı. Üstelik Tesla modelleri, sürekli güncellenen yazılımları ile şimdiden sürücüsüz (yarı-otonom) olarak kullanılabilir, park yerine yanaşabiliyor veya garajdan bir komutla çıkabiliyor.

İkinci Ana Plan

Musk, ilkinden 10 yıl sonra, Tesla’nın geleceği ve ikinci ana planı da “Master Plan, Part Deux” başlığıyla paylaştı. Planda, Tesla’nın ilk planındaki adımların karşılıkları değerlendirilirken şirket bu kez otomobilin yanı sıra diğer yatırımlarını sürdürülebilirlik odağında da ele alıyor. Musk’ın kuzenleri Peter ve Lyndon Rive tarafından kurulmuş olan ABD’nin en büyük güneş enerjisi sistemi sağlayıcısı SolarCity’ye 2,8 milyar dolarlık teklif veren Tesla, bu birleşme ile yenilenebilir enerji üretim ve depolaması alanında büyük bir atılım yaptı. Musk’ın planında Tesla’nın hedef kitlesini genişletmek ve elektrikli araçların “binek otomobil” özelinden diğer segmentlerdeki araçlara sıçrama yapmasını sağlamak da bulunuyor. Musk, Tesla’nın kamyon ve elektrikli otobüs geliştireceğine de planda yer veriyor. “Tesla Semi” adı verilen kamyon ve Tesla pikap ile birlikte Tesla otobüsünün de yakın gelecekte pazara sunulması hedefleniyor.

Araç Paylaşım Modeli ve Verimlilik

Tesla, gelecekte kullanıcıları bulunduğu yerden alıp istenilen adrese bırakacak bir sürücüsüz elektrikli araç filosu oluşturma-

yı da planlıyor. Araç sahiplerinin günün %5-10’luk diliminde otomobillerini kullandıklarını belirten Musk, bu yöntemle araç sahipleri için kullanım maliyetinin düşeceğini de öngörüyor. Tesla kullanıcıları, mobil uygulama üzerinden bir tuşla aracını filoya dahil edebilecek.

Musk, üretim tesislerinin verimliliğini 2022 sonuna kadar 5 ila 10 kat artırabileceğini de öngörüyor. Üretimin artması ile araç maliyetlerinin düşeceği ve elektrikli araçlara ulaşımın kolaylaşacağı da öngörüldüğü. Bu bakış açısı, markalar arasındaki rekabetten öte, vizyon ve sürdürülebilir gelecek öngörüsü üzerine kurulu. Şüphesiz, bu yeni perspektifin satır başları, Musk’ın vizyoner bir girişimci olmasının yanı sıra otomotiv endüstrisinin değişen tüketici eğilimlerine uyumu olarak da okunabilir. Köklü üreticilerin elektrikli-otonom araçlara yaptığı yatırımlar ve müşterilerine verdikleri “taahhütler” rekabetin gelecekte “elektrikli” pazarında yaşanacağını ipuçlarını veriyor.

En Yüksek Bariyer: Şarj ve Menzil

Elektrikli otomobillerin menzil kısıtı, satın alma kararlarında en önemli etken olarak öne çıkıyor. Şarj istasyonlarının sayısı ve ulaşılabilirliği de tüketicilerin kararlarını etkileyen diğer önemli faktörler. Tüketicinin önündeki bariyerleri alçaltmak ve so-

Bugün Avrupa’da içten yanmalı motorlu otomobil üretiminde kısıtlama görülmesi de İsveç, Norveç, Hollanda ve Almanya’nın gelecek yıllarda bu araçların üretim ve kullanımına yasak ve kısıtlamalar getireceğini duyurması, elektrikli veya alternatif enerji kaynakları ile işleyen araçları teşvik ederek, pazarın dinamiklerini değiştirecek.

Paris İklim Değişikliği Anlaşması'nı imzalayan 200'e yakın gelişmiş ve gelişmekte olan ülke, fosil yakıt kullanımını kontrol altına alarak küresel ortalama sıcaklık artışını 1,5 ile 2 derece arasında sınırlayacak. Uluslararası bağlayıcılığı olan bu anlaşma, ülkeleri temiz enerji kullanımına yönlendirirken üretim ve ulaşım politikalarını da gözden geçirmelerini gerektirecek.

rumlu rekabetle pazarı büyümek isteyen ülkeler de elbette girişimlerini sürdürüyorlar. Sosyal medyada da sıkça paylaşılan "Japonya'da şarj istasyonlarının sayısı akaryakıt istasyonlarının sayısını geçti" haberi ile sanırım karşılaştınız. Benzer biçimde, Avrupa'nın büyük üreticileri BMW, Daimler, Ford ve Volkswagen de Avrupa genelinde şarj istasyonu sayısını artırmak için son derece önemli bir ortaklığa gitme kararı aldılar. Anlaşmaya göre, 2018'de 400 şarj ünitesi açılacak, 2020'de ise Avrupa'daki elektrikli otomobil sahipleri binlerce noktada hızlı şarj istasyonlarından yararlanabilecekler. Gelecekte, elektrikli otomobillerin şarj süresinin içten yanmalı motorlu otomobillerin akaryakıt deposunun dolum süresine inmesi de amaçlanıyor.

Menzil de Artacak

Uzakdoğu ve Avrupa'daki gelişmeler de, sıfır emisyonlu elektrikli otomobillerin batarya teknolojilerinin ve menzil kısıtlarının öngörülenden daha kısa sürede artacağını gösteriyor. Örneğin, 2012'den bugüne 100 bin elektrikli araç satan Renault, yeni batarya teknolojisi ile elektrikli modeli ZOE'nin onaylı menzilin 400 km'ye yükseltti. Grup, yeni ve uygun fiyatlı bir elektrikli araç modeli üzerinde çalıştığını da duyurdu. Schaeffler, eCarTec Münih'te, tek vitesli elektrikli araçlara kıyasla yaklaşık %6 tüketim avantajı sağlayan iki vitesli STEP² konsept aracını sergiledi. Çinli akıllı elektrikli araç markası WM Motor,

2018'de üretime başlayarak yılda 50 bin araç üretmeyi planladığını duyurdu. Siemens, Bosch, Huawei gibi teknoloji üreticileri ile işbirlikleri bulunan marka, orta sınıf tüketicilere yönelik yediden fazla segmentte araç üreteceğini açıkladı. Bu ve benzeri girişimlerle Çin'de, bugün 300 bin olan elektrikli araç sayısının 2025'e kadar 3 milyona çıkarılarak yerel bir pazar oluşturulması hedefleniyor. Dünya genelinde ise yıl sonunda elektrikli araç sayısının iki milyonu aşması bekleniyor.

Yasak mı Kısıtlama mı?

Paris İklim Değişikliği Anlaşması'nı imzalayan 200'e yakın gelişmiş ve gelişmekte olan ülke, fosil yakıt kullanımını kontrol altına alarak küresel ortalama sıcaklık artışını 1,5 ile 2 derece arasında sınırlayacak. Uluslararası bağlayıcılığı olan bu anlaşma, ülkeleri temiz enerji kullanımına yönlendirirken üretim ve ulaşım politikalarını da gözden geçirmelerini gerektirecek. Bugün Avrupa'da içten yanmalı motorlu otomobil üretiminde kısıtlama görülmesi de İsveç, Norveç, Hollanda ve Almanya'nın gelecek yıllarda bu araçların üretim ve kullanımına yasak ve kısıtlamalar getireceğini duyurması, elektrikli veya alternatif enerji kaynakları ile işleyen araçların teşvik edilmesi, pazarın dinamiklerini de değiştirecek. Avrupa toplumlarının bu yasak ve kısıtlamalara nasıl uyum göstereceğini ise gelecek günler gösterecek. Köklü üreticilerin Ar-Ge ve üretim yatırımlarını ardı ardına bu yöne çevirmesi, endüstri 4.0 atılımları ve alternatif enerji kaynaklarına yapılan yatırımlarla ulaşımın "e-mobilite" ile birlikte anılması otomotiv sektörünün rotasının değiştiğini düşündürüyor. Endüstri 4.0 ve mobilitenin otomotive yansımalarını, çevre ve sürdürülebilirlikle ilişkisini ise bir başka yazıda ele almaya çalışacağım. ○

Zaman Değişiyor, Yüzmeye Başlasak İyi Olur!

9 Kasım 1989'da dünyayı iki bloka ayıran Berlin Duvarı yıkılarak yerini Batı'nın liberal demokrasisinin "üstünlüğüne" bırakmıştı. 27 yıl sonra, aynı gün, güney komşusuyla arasına "gerçek" bir duvar örme niyetinde olduğunu açıklayan, iklim değişikliğine oldukça şüpheli yaklaşan, "Önce Amerika" diyerek küreselleşme karşıtı, milliyetçi yaklaşımlarını sergileyen Donald Trump, Beyaz Saray'ın yeni sakini oldu. Geçen yıl Brexit ile benzer bir şaşkınlık yaşayan ve "aşırı sağ" eğilimlerin giderek güçlendiği Avrupa'nın lokomotif ülkelerinde de bu yıl seçimler var. Madalyonun diğer yüzünde ise son iki yıldır belki de tarihin en önemli çoktarafli uzlaşmalarına tanık oluyoruz: Birleşmiş Milletler'in Eylül 2015'te açıkladığı 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi ve Kasım 2016'da yürürlüğe giren Paris Anlaşması. Peki küresel işbirliğine en çok ihtiyaç duyduğumuz zamanlarda, küreselleşme karşıtı, milliyetçi söylemlerin çoktarafliğe, uluslararası anlaşmalara etkisi ne olacak? Milliyetçilik ve iklim eylemi arasında nasıl bir ilişki var? ABD'nin iklim değişikliğiyle mücadelede "liderlik"ten olası çekilme durumu dünyayı nasıl etkileyecek? Bu sorulara net yanıtlar vermek şu an çok mümkün olmasa da, bugüne nasıl geldiğimizi anlamamızın ve oturup ciddiyetle yeni bir düzen üzerine düşünmemizin vaktidir. Zaman aleyhimize, teknoloji lehimize işlerken, gezegenimizin kaderi sadece hükümetlere bırakılmayacak kadar ciddiye arz ediyor.

 Nevra YARAC

8 Kasım 2016'da Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) geçen beş yılın, kayıtlara göre, ölçülen en sıcak yıllar olduğunu açıkladı. Tüm araştırmalar kutup buzullarının erime hızının beklenenin üzerine çıktığını gösteriyor. Üstelik aşırı hava ve iklim olaylarında, tehlikeli ve maliyetli etkileriyle insan ayakizi giderek daha görünür hale geliyor. Ve bütün bunların çarpıcı sonuçları dünyanın dört bir yanında kendini yıllardır gösteriyor: Doğu Afrika'da 2010-2012 arasında yaşanan kuraklık 258 bin kişinin ölümüne neden olmuş, 2011'de Güney Asya'daki sel 800 insanın canını almış ve 40 milyar dolar ekonomik zarar yaratmış, 2012'deki Sandy Kasırgası ABD ekonomisine 67 milyar dolara mal olmuş, 2013'teki Haiyan tayfunu Filipinler'de 7800 kişinin, 2015'te Hindistan ve Pakistan'daki sıcaklık dalgaları da 4100'den fazla insanın canına mal olmuştu. Mevcut koşullarda, milyonlarca insan da risk altındaydı...

Aynı gün, 8 Kasım 2016'da dünyanın "süper güç"ü yeni başkanını belirlemek üzere seçime gitti. Adaylardan biri iklim değişikliğine, bu değişimde insanın rolüne inanmayan Donald Trump'tu.

Şimdi biraz geriye, 9 Kasım 1989'a gidelim. O gün, dünyayı 2. Dünya Savaşı sonundan beri iki bloka ayıran Berlin Duvarı, komünizm ve kapitalizmin on yıllarca süren "soğuk savaş"ının ardından yıkılarak yerini Batı'nın liberal demokrasisinin "üstünlüğüne" bıraktı.

27 yıl sonra, 9 Kasım 2016'da, güney komşusuyla arasına "gerçek" bir duvar örme niyetinde olduğunu açıklayan Donald Trump, Beyaz Saray'ın yeni sakiniydi artık...

Hem dünyada hem de Türkiye'de oldukça hareketli, acı ve öfke dolu günler geçirmiş ve artık "şaşıрма eşliğimiz" epey yükselmiş olsa da, Trump'ın seçimi kazanması bütün dünyayı ters köşe yaptı. "Önce Ame-

Küreselleşme karşıtı söylemleri, yabancı düşmanlığı, siyasetteki tecrübesizliğiyle Trump'ın ABD'yi yönetmeye aday olması bile birçok insana inandırıcı gelmezken başkanlık, gerçekten beklenmiyordu.

rika" yaklaşımıyla küreselleşme karşıtı söylemleri, yabancı düşmanlığı, siyasetteki tecrübesizliğiyle bu popülist milyarderin ABD'yi yönetmeye aday olması bile birçok insana inandırıcı gelmezken başkanlık, gerçekten beklenmiyordu. "**Küreselleşmenin kaybedenleri**"ne oynayan Trump, yoksulluk, eşitsizlik ve öfkeyi oya dönüştürmeyi başarmıştı. Üstelik bu sadece ABD ile sınırlı bir gerçeklik de değildi. Sol yanımızda, tarihin en önemli barış projelerinden Avrupa Birliği'nin (AB) lokomotifi olan ülkelerde de benzer söylemler, yeni değil, yıllardır zemin kazanmaya devam ediyordu. Sağ yanımızda süren savaşın milyonlarca insanı yerinden etmesi ise bu zemini daha da güçlendiriyor. İngiltere'nin AB'den ayrılma yönünde adım atması, namı diğer Brexit'in ardından Almanya, Fransa, Hollanda'daki seçimler de 2017 ajandasının en önemli maddeleri olacak gibi...

Çoktarafılığın Sonu mu?

Madalyonun diğer yüzünde ise son iki yıldır belki de tarihin en önemli çoktarafılı uzlaşmalarına tanık oluyoruz: Önce Birleşmiş Milletler'in Eylül 2015'te açıkladığı 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi (SKH) ve Aralık 2015'te Paris'te düzenlenen COP21 zirvesinde 25 yıl süren müzakerelerin ardından oluşturulan Paris Anlaşması. Nisan'da imzaya açılan ve Kasım 2016'da yürürlüğe giren bu anlaşma, iklim değişikliği gibi karmaşık bir konuda devlet dışı aktörlerin, tehdit altındaki ada devletlerinin, gelişmekte olan ekonomilerin ve sanayileşmiş ülkelerin sesini duyuran COP21'de çerçevesi çizilen etkin bir çoktarafılık örneğiydi. SKH'ler ise "Yoksulluğa son; açlığa son; sağlıklı bireyler; nitelikli eğitim; toplumsal cinsiyet eşitliği; temiz su, hijyen ve halk sağlığı; erişilebilir ve temiz enerji; insana yakışır iş ve ekonomik büyüme; sanayi, inovasyon ve altyapı; eşitsizliklerin azaltılması; sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları; sorumlu tüketim ve üretim; iklim eylemi; sudaki yaşam; karasal yaşam; barış ve adalet" ve en önemlisi "hedefler için ortaklıklar" diyordu.

İşin aslı, yaşadığımız günlerde terazinin bir tarafında küreselleşme

Javier Solana

NATO eski genel sekreteri Javier Solana: “Dünya kapalı sınırlar ve tek taraflı çözümler noktasını geçti. Halihazırda küreselleşmiş durumdayız, şimdi ekonomik ve mali istikrar kadar barış ve güvenliği destekleyecek küresel kurallara da ihtiyacımız var”

karşıtı söylemler, milliyetçilik, içe kapanma, korumacılık; diğer tarafta da gezegenin ve toplumların varlıklarını sürdürülebilmesi için tüm dünyanın topyekûn seferberliğini gerektiren hedefler var.

NATO eski genel sekreteri **Javier Solana** da 2 Aralık'ta yayımlanan “Why multilateralism still matters” (Çok taraflılık neden hâlâ önemli) başlıklı yazısında Batı'da uluslararası yönetişime ve ekonomik küreselleşmeye inancın azaldığını vurgulayarak adaletsizlik ve eşitsizlik hisleriyle hareket eden seçmenlerin, bu durumu daha da ileri götürecek siyaseti reddettiğini söylüyor ancak “Bu seçimleri besleyen şikayetler gerçek olsa da tedavi hastalıktan daha fazla zarara neden olacak gibi” diye ekliyor. Solana, içe dönmenin özellikle Batılı liberal demokrasiler için yaşanabilir bir seçenek olmadığını, karşı karşıya olduğumuz sorunların ve fırsatların ulusal sınırları tanımadığını söylüyor. “Dünya kapalı sınırlar ve tek taraflı çözümler noktasını geçti. Halihazırda küreselleşmiş durumdayız, şimdi ekonomik ve mali istikrar kadar barış ve güvenliği destekleyecek küre-

“Karbondiyoksit Sınır Tanımaz”

Bill McKibben

350.org kurucusu, yazar ve aktivist Bill McKibben ve 350.org genel direktörü May Boeve, iklim değişikliği ile mücadelede “Trump etkisi”ni EKOIQ'ya değerlendirdi.

Bill McKibben: Küresel ısınma temelde küresel bir karşılık gerektirir: Paris Anlaşması şimdiye kadar buna yaklaştığımız en yakın noktaydı. Şayet Trump anlaşmayı milliyetçilik adına bir kenara atarsa, belli bir zaman diliminde bu sorunun üstesinden gelmek için bunun yerine ciddi ve anlamlı başka bir şey gelmeyecektir. Eğer herkes evine dönüp kendi ülkesine odaklanmak isterse, öncelikle bu sorunla uğraşmak zorunda kalacaklar, zira karbondiyoksit sınır tanımaz.

May Boeve: İklim değişikliği herkesin birbirine bağlı olduğunun altını çiziyor. Dünyanın bir ucunda olanların diğer ucunu nasıl etkilediğini en net şekilde gözler önüne seriyor. Türkiye'deki bir kömür santrali, Fiji'de deniz seviyelerini etkiliyor; ABD'deki bir hidrolik kırılma Sahraaltı Afrika'daki kuraklığı körükliyor. Bu gerçeklik, daha önce görülmemiş düzeyde bir küresel işbirliği için fırsat sunmasının yanında en güçlü ticari çıkarlar için de bir tehdit oluşturuyor.

May Boeve

Yeni bir küreselleşmeyi tam olarak hayata geçirebilmek için güneş ve rüzgar gibi temiz kaynakların güdümünde, sadece merkezi ve sıklıkla da yolsuzluğa bulaşmış şirketler tarafından kontrol edilmeyen yeni tür bir ekonomi inşa etmeliyiz. Toplu taşımayı yeniden canlandırarak, şehirleri daha yürünebilir, havası daha temiz, trafik yoğunluğu azalmış güvenli yerler haline getirebilecek bir enerji sistemine ihtiyacımız var.

Bunların hepsi, insanların bir araya gelip yerel, eyalet çapında, ulusal ve küresel düzeylerde eyleme geçmesiyle gayet mümkün. Bu, doğmaya çalışan yeni küreselleşme. En son benim ülkemde Donald Trump'ın seçilmesinde olduğu gibi birçok seçimde daha iyiyi gitme yolunda bir eğilimin geri teptiğini görüyoruz. Trump'ın gündemi kömür ve petrol şirketlerini destekliyor, destekleyeceğini iddia ettiği insanları değil. Eğer gündeminde insanlar olsaydı biz iklim değişikliğini daha ciddi ele alır ve temiz enerji konusunda araştırmalar yapıyor olurduk. Ama aksine o tam tersini ortaya koyuyor. Dünyanın her yerindeki hareketlerde görüyoruz ki gündem her defasında tersine işleyecek. Nefret karşısında dirençlilik ve cesaretin peşinden gideceğiz.

sel kurallara da ihtiyacımız var”.

Peki siyasi ve ekonomik alanda yaşanan bu gelişmeler, yine siyaset ve ekonomiyle son derece ilişkili olan iklim değişikliğiyle mücadelede ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma yolunda nasıl etkiler yaratacak? Milliyetçilik ve iklim eylemi arasında nasıl bir ilişki var?

ABD'nin iklim değişikliğiyle mücadelede “liderlik”ten olası çekilme durumu dünyayı nasıl etkileyecek? Yıllardır tüm dünyada yaşananların (tek tek saymaya gerek yok, teknoloji sayesinde hepsinden anında haberdar olabiliyoruz) nedenleri farklı olsa da oluşturdukları tehditler ulus ötesi nitelikte. Finansal krizlerden

salgın hastalıklara, iklim değişikliğinden siber savaşa bu tehditler çoğunlukla kurbanlarının Türk mü, Fransız mı, Suriyeli mi, Etiyopyalı mı olduğunu umursamıyor. Bayraklarımız, dinlerimiz, ırklarımız bu tehdit unsurlarını ilgilendirmiyor. 350.org'un kurucusu, yazar ve aktivist **Bill McKibben**, "Savaş kelimesini bir metafor olarak kullanırız" diyor. "Yoksullukla savaş, uyuşturucuyla savaş, kanserle savaş..." "Bu beğenmediğimiz bir şeye odaklanmamızı ya da güçlerimizi onu düzeltmeye vakfetmemiz gerektiğini ifade eden bir terimdir. Ancak karbon ve metan fiziksel alanları ele geçiriyor, panik yaratıyor, can alıyor hatta hükümetleri istikrarsızlaştırıyor. Küresel ısınma bir dünya savaşına 'benzemiyor', dünya savaşının 'ta kendisi'. Kurbanları da ironik olarak bu krize en az neden olanlar. Ama bu savaş hepimizi hedef alıyor. Kaybettiğimiz takdirde de kazananlar olmayacak" diyor McKibben. İşte tam da bu nedenle acil çözüm gerektiren bu sorunlarla mücadele küresel işbirliği gerektiriyor. Bu da bize, belki de bildiğimiz anlamda

küreselleşmenin yerine başka türlü bir küreselleşme yaklaşımına ihtiyacımız olduğu hatırlatıyor. Ama nasıl? Bu "yeni" yapıyı şekillendirmek kuşkusuz "eskinin" açmazlarını, yani bizi bugüne getiren, en güncel örneğiyle Trump'ı ABD başkanı yapan koşulları, onun iklim değişikliği ve uluslararası işbirliklerine dair fikirlerini anlamaktan ve benzeri koşullarda yakın gelecekte bizi nelerin beklediğini görmekten geçiyor.

Yerleşik Düzeni Reddetme

Hayvanlardan Tanrılara - Sapiens'in ardından Türkçe versiyonu geçen ay yayınlanan ikinci kitabı *Homo Deus-Yarının Kısa Bir Tarihi* adlı çalışmasında **Yuval Noah Hariri**, sıradan seçmenin demokratik mekanizmanın artık onları yetkin kılmadığını hissetmeye başladığını söylüyor ve şöyle devam ediyor: "Dünya, seçmenlerin gözü önünde çepçevre değişiyor ve onlar bu değişimin neden ve nasıl gerçekleştiğini anlayamıyor. Güç ellerinden kayıp giderken bu gücün nereye gittiğini bilmiyor. İngiliz seçmen bu gücün kendi ellerinden kayıp

AB'ye göç ettiğini düşündüğünden Brexit lehine oy kullandı. ABD seçmeleri tüm gücün 'kurulu düzen'in tekelinde olduğuna inandığı için yerleşik düzene farklı açılardan karşı çıkan Bernie Sanders ve Donald Trump gibi adayları destekledi. Üzücü olan şu ki kimse tüm bu gücün nereye gittiğini bilmiyor. İngiltere AB'den çıktığında ya da Trump Beyaz Saray'ı aldığı anda sonuçta güç sıradan seçmenin eline dönmeyecek". Dünya basını taradığımızda, son altı ayda bu konuda işin ehli diyebileceğimiz isimler tarafından yazılanlar neyin, nasıl olduğunu; bizi nasıl bir dünyanın beklediğini ortaya koyuyor aslında. Evet, İngiltere'de de, ABD'de de seçmenler, statükoya karşı tepkisini ortaya koydu. Mevcut siyasetin kendileri için işlemediğini göstermek için oy pusulalarını kullandı. Yeni bir şey istiyorlar ama bu nasıl bir şey onu da çok iyi bilmiyorlar. Kurulu düzene başkaldırırken, alternatifler bizi iyi bir yere götürüyor mu, büyük bir soru işareti...

İşte bu konuda birkaç görüş: Amerikalı iktisatçı **Nouriel Roubini**, 4 Temmuz'da yayınlanan "Globalization's Political Fault Line" (**Küreselleşmenin Siyasi Fay Hatları**) başlıklı makalesinde "Brexit oylamasında fay hatları netti: Zengine karşı fakir, ticaretten/küreselleşmeden nemalananlara karşı kaybedenler, kalifiye elemanlara karşı kalifiye olmayanlar, eğitimlilere karşı daha az eğitimliler, gençlere karşı yaşlılar, şehirlilere karşı kırsaldakiler, çeşitliliğe karşı homojen toplumlar. Bu fay hatları, ABD ve Kıta Avrupası da dahil diğer gelişmiş ekonomilerde de aynen mevcut" diyor. Avrupa Dış İlişkiler Konseyi Direktörü **Mark Leonard** da 9 Kasım'da yayınlanan "Europe, Alone in Trump's World" (**Avrupa, Trump'ın Dünyasında Bir Başına**) başlıklı yazısında Trump'ın ABD'nin 2. Dünya Savaşı'ndan son-

İngiltere ve ABD'de seçmenler mevcut siyasetin kendileri için işlemediğini göstermek için oy pusulalarını kullandı. Kurulu düzene başkaldırırken, alternatifler bizi iyi bir yere götürüyor mu, büyük bir soru işareti...

ra kurduğu liberal dünya düzeni görüşünü kökten reddettiğini söylüyor. “Bunu da Amerikan değerlerini ve çıkarlarını savunarak yapıyor” diyor Leonard, “Tıpkı 11 Eylül’den sonra George W. Bush’un yaptığı gibi küresel kurumları ABD’nin hareket özgürlüğüne kabul edilemez kısıtlamalar koyan varlıklar olarak görüyor. Bu nedenle Dünya Ticaret Örgütü’nden, NATO ve Birleşmiş Milletler’e bütün uluslararası ilişkilerde ‘Art of Deal’ı (İş Bitirme Sanatı) uygulamaya geçirmek istiyor. Her anlaşmanın koşullarını yeniden müzakere etmek istiyor”.

Almanya dışişleri eski bakanı **Joschka Fischer** ise, 5 Aralık’ta yayınlanan “Goodbye to the West” (**Hoşçakal Batı**) başlıklı yazısında Trump’un seçilmesiyle şimdiye dek “Batı” olarak adlandırılan şeyin sonuna geldiğimizi, Trump’ın başkanlığına dair iki makul varsayımda bulunabileceğimizi söylüyor: “Birincisi, başkanlığının Amerikan iç ve dış politikası için oldukça yıkıcı olacağı. İkincisi de ‘Amerika’yı yeniden büyük yapacağı’ sözüne sadık kalacağı. ABD, izolasyonist bir milliyetçiliğe yönelmesi halinde yine açık ara dünyanın en güçlü ülkesi olmaya devam edecek ama Batılı ülkelerin güvenliğini daha fazla garantiye alamayacak ya da serbest ticaret ve küreselleşmeye dayalı uluslararası düzeni koruyamayacak”. Üstelik Cumhuriyetçiler hem Senato hem de Temsilciler Meclisi’nde kontrol sahibi artık, dolayısıyla Trump’ın eli, önceki başkanlara göre daha güçlü.

İsveç eski başbakanı **Carl Bildt** 9 Kasım’daki “Global Stability in the Trump Era” (**Trump Devrinde Küresel İstikrar**) başlıklı yazısında “Amerika’nın dünyada demokrasi güvenceye alma hedefi, ‘Önce Amerika’ politikasıyla yer değiştirdi. Kampanyası göz önüne alınır-sa, Trump’ın zaferi ile dünya kesin olarak artan bir belirsizlik ve istik-

Jeffrey D. Sachs

UN SDSN direktörü Jeffrey D. Sachs: “Washington Konsensüsü olarak adlandırılan küreselleşmenin şimdiki versiyonu ekonomik büyüme sağladı ama devasa bir bedelle: Artan gelir eşitsizlikleri, büyük çevresel yok oluşlar ve hukuksuzluğun artması”

rarsızlık dönemine girdi. Küresel zorluklar çoğalıyor ve 2. Dünya Savaşı’nın sonundan beri var olan uluslararası düzen ciddi tehdit altında. En iyi koşullarda bile Trump’ın seçilmesi bu rahatsız edici eğilimleri güçlendirdi” diyor.

Trump’ın “Enerji Devrimi”

Gelelim tüm dünyayı tehdit eden iklim değişikliğinde en önemli paya sahip olan ve önlemler konusunda da en büyük katkıları yapabilecek ABD’ye ve yeni başkan Trump’a... Öncelikle iklim değişikliği meselesi ABD seçim kampanyasında çok da önemli bir konu değildi. Trump’ın başkanlığının iklim ve enerji politikalarını nasıl şekillendireceği de net olarak bilinmiyor. Ancak kampanyası ve öncesindeki açıklamaları bazı işaretler veriyor.

Trump, küresel ısınma kavramının Çinliler tarafından yaratılan bir “aldatmaca” olduğunu söylemişti.

Paris Anlaşması’ndan da çekilmeyi planladığını dile getirdi. Her ne kadar seçimin ardından *New York Times*’ta yayınlanan röportajında bu konuyu yakından izlediğini ve

Reform mu, Yenilenme mi, Rekabet mi?

Avrupa’nın en büyük ikinci doğalgaz üreticisi Norveç’in Statoil şirketinin Enerji Perspektifleri Raporu geleceğin enerji trendlerini ortaya koyuyor. Raporda üç senaryo var:

Reform senaryosu: COP21’deki ulusal iklim hedeflerine odaklı. Enerji ve iklim politikalarında zaman içinde kısıtlayıcı önlemleri kapsıyor ancak 2 derece hedefine bu senaryoyla ulaşamıyor.

Yenilenme senaryosu: 2040’ta satılan yeni arabaların 10’da dokuzunun hibrit ya da elektrikli araç olmasını; 2040’ta küresel elektrik üretiminin %40’ının güneş ve rüzgardan yapılmasını öngörüyor. Bu senaryoda petrol ve gaz talebi mevcut düzeyin altında olacak.

Rekabet senaryosu: Jeopolitik çatışmalar ve bölgesel kalkınmada hem ekonomik kalkınma hem de enerji sistemleri açısından farklılıkların artmasını öngörüyor. Siyasi krizler, artan korumacılık ve devlet sistemindeki genel kırılmalar farklı yönlerde gelişen çok kutuplu bir dünya yaratacak. Bu senaryoda oyunun kuralları konusunda giderek artan anlaşmazlık ve siyasi, ekonomik ve çevre alanlarındaki krizleri yönetebilme becerisinin azalması söz konusu.

Statoil’in raporu, büyük güçlerin işbirliği yaparak iklim değişikliğini yavaşlatmaktan ziyade, kendi ekonomik ve enerji ihtiyaçlarını karşılama eğiliminde olduğunu gösteriyor. Bu da büyük güçlerin çoğu için en ucuz ve erişilebilir enerji kaynaklarına -genellikle kendi fosil yakıt kaynakları-yoğunlaşmaları anlamına gelecek. Bu koşullarda kömürün küresel enerji üretimindeki payı %29’dan %32’ye çıkacak. Ve iklim meselesi, gündeminin az öncelikli bir kalemi olacak.

Paris Anlaşması konusunda açık fikirli olduğunu ve hatta daha önce-leri inkar ettiği iklim değişikliği ile insan faaliyetleri arasında bir miktar ilişki olabileceğini söylese de, hemen ardından iklim değişikliği anlaşmasının Amerikan şirketlerine maliyetlerinin ve rekabet ortamına etkilerinin değerlendirileceğini ekledi.

ABD Çevre Koruma Ajansı'nın (EPA) hazırladığı, 2015 yılında Obama tarafından açıklanan **Temiz Enerji Planı'nı** da rafa kaldırmak istiyor Trump. Nitekim "EPA'nın sözde Temiz Enerji Planı devlete yılda 7,2 milyar dolara mal olacak. Obama-Clinton direktifi, kömürlü elektrik santrallerinin kapanması anlamına geliyor, bu da istihdamın öldürülmesi" demişti.

Temiz Enerji Planı'nın öncelikli amacı ABD'nin iklim değişikliğine yaptığı "aşırı" katkıyı azaltmak. 2030 yılı için planda belirtilen karbon salımlarındaki %32'lik (2005 seviyesine göre) azaltım 870 milyon ton daha az karbon kirliliği anlamına geliyor. Bunun otoyollardaki karşılığı ise 166 milyon araba. Plan bu doğrultuda, yenilenebilir kaynaklara ve enerji verimliliğine vurgu yaparak yenilenebilir enerji üretimini 2030 itibarıyla %30 artırmayı öngörüyor. Ancak Trump seragazı salımlarını azaltmaya yönelik yeni düzenlemeler yapmayacağını sinyallerini veriyor. Nitekim EPA'nın başına getirdiği Oklahoma Başsavcısı Scott Pruitt de iklim değişikliğine şüpheyle bakan biri. Madencilik ve petrol endüstrisi bu görevlendirmeyi alkışlarken, enerji bakanlığı koltuğuna da adı petrole özdeşleşmiş Teksas'ın eski valisi Rick Perry'nin oturacağını hatırlatalım.

Trump'ın enerji konusundaki önceliği ise Amerika'nın 50 trilyon dolarlık henüz çıkarılmamış **kayagazı, petrol ve doğalgaz** rezervlerini ortaya çıkarmak, **kömür madenciliğini** yeniden canlandırmak. Bu sayede

Trump'ın enerji konusundaki önceliği Amerika'nın 50 trilyon dolarlık henüz çıkarılmamış kayagazı, petrol ve doğalgaz rezervlerini ortaya çıkarmak, kömür madenciliği endüstrisini yeniden canlandırmak. Bu sayede istihdama katkı sağlayacağını söylüyor.

istihdama katkı sağlayacağını söylüyor. Bunun için de federal alanları petrol, gaz ve hatta kömür aramaları için açabileceği ya da satabileceği, çevresel kısıtlamaları kaldırabileceği belirtiliyor. Trump, bu "enerji devrimi"nin ülke için geniş bir servet yaratacağına inanıyor. Obama döneminde çevreye olumsuz etkileri de göz önüne alınarak yapımı reddedilen Kanada petrolerini Meksika Körfezi'ne taşıyacak Keystone XL petrol boru hatlarının inşa edilmesine yeşil ışık yakarken, rüzgar ve güneşe pek sıcak bakmıyor. Bilimsel araştırmalara, temiz enerji projelerine ve iklim değişikliği inisiyatiflerine ayrılan devlet fonlarını durdurabileceğine dair işaretler de var.

Trump'ın bu niyetleri uygulamaya geçerse ABD'nin seragazı salımlarını sıçrama yapacak. Diğer büyükler Hindistan ve Çin'in de, ABD çekildiği takdirde Paris Anlaşması sözlerini tutmada daha az zorunluluk hissedecekleri yönünde kaygılar söz konusu. Trump aynı zamanda ABD'deki işçileri korumak için BM iklim değişik-

liği anlaşmalarına aktarılan milyarlarca dolarlık ödemeyi keseceğini de söyledi. **Yeşil İklim Fonu'na** 3 milyar dolar destek sözü veren ABD'nin şu ana kadarki katkısı 500 milyon dolar. Ancak 2020'den itibaren fonun, sanayileşmiş ülkelerin desteğiyle yılda 100 milyar dolara ulaşması hedeflenirken, ABD'nin böylesi bir hamlesinin diğer ülkeleri de yavaşlatması ihtimaller dahilinde.

Uluslararası Toplum Paris'e Sahip Çıkıyor

İyi tarafta ise şöyle bir durum da söz konusu ki, hem ABD içinde hem de uluslararası düzeyde Paris Anlaşması'na sadık kalınması yönünde bir irade mevcut. Marakeş'te düzenlenen COP22 sırasında Fas Çevre Bakanı Hakima El Haite, Alman haber ajansı *DPA*'ya verdiği röportajda, "Güveni muhafaza etmenin tek yolu sözleri, taahhütleri yerine getirmek, bunlar için fonlar ayırmak, acı çeken insanların hayatlarında fark yaratmak. Hedefler için her birimiz, taraflar, taraf ol-

mayanlar, sivil toplum herkes Paris Anlaşması'nın yol haritasını uygulamalı. Bu da zaman, reform, politikalar ve para gerektiriyor" dedi. Yine zirve sırasında Pekin'den kıdemli bir müzakereci küresel toplumun iklim değişikliğiyle savaşta bir arada hareket etmek istediğini belirtirken "yeni ABD yönetiminin yeşil ekonomiye dönüşümü sekteye uğratacak bir harekette bulunmaması gerektiğinin" altını çizdi. Hindistan'ın başmüzakerecisi Ravi Prasad da Kyoto Protokolü'ne desteğin, Cumhuriyetçi başkan George W. Bush'un çekilmesinden sonra nasıl unufak olduğunu hatırlatarak Paris Anlaşması'nın da ABD'nin çekilmesi halinde "bulaşıcı bir hastalık"tan mustarip olabileceğini söyledi. AB ve Japonya Marakeş'te anlaşma kapsamındaki taahhütlerini yineledi ancak Çin de dahil olmak üzere, ABD'nin çekilmesinin yaratabileceği boşluğu doldurmak için seragazi salımında ekstra azaltıma gitmeye ya da daha fazla para vermeye pek de hevesli olmayabilirler. Zira Japonya Dışişleri Bakanlığı yetkilisi Shigeru Ushio, "ABD pozisyonunu değiştirirse bu bizim için çok ciddi bir durum yaratır, özellikle de finans anlamında" dedi.

Fransız Çevre Bakanı Segolene Royal de Trump yönetimi altında "Yeşil büyümeye yatırımlar frenlenebilir" diyerek Trump'ın iklim politikalarından bazılarını "felaket" olarak niteliyor. Amerikalı girişimci Richard Branson ise "Küresel ısınmaya inanmayan yeni bir yönetiminiz varsa, temiz enerji alanında on binlerce iş yaratacağımız konusunda insanları ikna etmek biz iş insanlarına düşecek" diyor.

Bilim İnsanları Uyarıyor

Bilim insanları ise kaygılı. 800 bilim insanı Trump'a bir açık mektup yazarak yapılması gerekenleri sıraladı. Tek tek açıklamalar ise olası tabloyu ortaya koyuyor. Potsdam

Ekonomi, Ulusal Güvenlik ve Kamu Sağlığına Tehdit!

ABD'nin 46 eyaletinden 800'den fazla bilim insanı ve enerji uzmanı Donald Trump'ı uyararak bir açık mektup yazdı. Change.org sitesinde de imzaya açılan mektubun ana hatları şöyle:

İklim değişikliği ABD'nin ekonomisini, ulusal güvenliğini, kamu sağlığını tehdit ediyor. Bazı topluluklar halihazırda onun etkilerini hissediyor, düşük gelirli ve azınlık gruplar ise orantısız olarak etkileniyor. Ülkenin, bu krizin üstesinden gelmek için çabalarının zayıflaması değil, güçlenmesini sağlayacak adımlar atması gerek. Dünyanın gözü bizim üzerimizdeyken ve yönetiminizin bu konuyu nasıl ele alacağı belirsizliğini korurken, göreve geldiğinizde aşağıdaki adımlarla başlamanızı talep ediyoruz.

1- Amerika'yı bir temiz enerji lideri haline getirin. Amerikalıların çoğu -Cumhuriyetçi, Demokrat ya da Bağımsız-, yenilenebilir enerji araştırmalarını ve kuruluşlarını destekliyor. Enerji verimli, düşük karbon toplumuna geçişin devasa ekonomik fırsatlarını kucaklayın. 1 trilyonluk taahhüdünüzün bir kısmını, demokratikleştirilmiş temiz enerjinin yaygınlaştırılmasını sağlayacak altyapı geliştirilmesine, ABD'nin rekabetçiliğinin artırılmasına ve istihdam için kullanın. 2008'den bu yana temiz teknoloji endüstrisi ABD'de 33 kişiden birine istihdam yarattı. "Rüzgar teknisyenliği" Amerika'da en hızlı büyüyen iş kategorisi ve güneş endüstrisi herhangi bir sektörden daha fazla gaziyi işe aldı.

2- Karbon kirliliğini ve Amerika'nın fosil yakıtlara bağımlılığını azaltın. Amerikalıların çoğu bunu destekliyor. Onlara seragazi salımlarını, hava ve su kirliliğini azaltmaya, temiz enerjinin büyümesine, inovasyonu ve istihdamı hızlandırmaya destek olan politikaların devam edeceği garantisini verin. Bu hedeflere erişebilmek için EPA, Enerji Bakanlığı, NASA gibi kurumlar da dahil iklim değişikliğiyle ilgilenen kurumlara fon ve esneklik sağlamaya devam etmek çok önemli.

3- Amerika'nın iklim hazırlığı ve dayanıklılığını güçlendirin. Sadece geçen beş yılda, fırtınalar, seller, kuraklıklar ve yangınlar 250 milyar dolarlık zarara neden oldu. Bu aşırı olayların sıklığını ve şiddetini artıracak iklim değişikliği devam ederken, felaketlerden kurtulma ve yaraları sarmak için vergi ödeyenlerin üzerindeki yük de büyüyor. Amerika'nın topluluklarını, ekonomisini ve doğal kaynaklarını, modern, iklim dirençli enerji, ulaştırma, bina ve su altyapısına yatırım yaparak sağlamlaştırın.

4- İklim değişikliğinin gerçek, insanın neden olduğu acil bir tehdit olduğunu kamuoyu önünde açıklayın. Yapmazsanız dünyada iklim bilimini inkar eden tek lider olacaksınız. Neredeyse bütün iklim bilimciler, birçok iktisatçı, askeri uzman, fosil yakıt şirketleri ve diğer iş liderleri ve bu konuda endişe duyan Amerikalıların üçte biriyle ihtilafa düşeceksiniz.

5- Politika yapımında bilimsel bütünlüğü koruyun. Kampanyanız sırasında "yönetiminizin siyasi tarafsızlık olmadan (bilimsel) şeffaflık ve hesap verebilirliği garantiye alacağını" söylediniz. Bu da şimdiye kadar kabineye ve geçiş ekibine atadığınız, insan eliyle meydana getirilmiş iklim değişikliğinin bilimsel gerçekliklerini reddeden çoğu kişiyi dışarıda bırakmanızı gerektirecektir.

6- Amerika'nın Paris İklim Anlaşması taahhüdünü muhafaza edin. Yeryüzündeki neredeyse bütün ülkelerin 25 yıllık müzakerelerinin bir ürünü olan bu anlaşmadan çekilmek, tehlikeli iklim değişikliğinden kaçınmak için en büyük şansımızı ortadan kaldıracaktır. Aynı zamanda çoğunun ABD'nin Paris Anlaşması'na katılımını desteklediği Amerikan halkını da temsil etmeyecektir. ABD uluslararası müzakere masasında etkinliğini kaybedecek, siyasi, teknolojik ve ahlaki lider olarak otoritesini Çin ve AB ile diğer ülkelere devredecektir. Başkanlığınızın inkar ve felaketle mi, yoksa kabullenme ve eylemle mi tarif edilmesini istediğinizi seçmeniz yolunda size çağrı yapıyoruz.

İklim Değişikliği Enstitüsü'nden Hans-Joachim Schellnhuber, artık Washington'dan iklim konusunda pozitif bir tavır beklemediğini söylüyor: "Dünya artık yoluna ABD'siz devam etmek zorunda". Rutgers Üniversitesi'nden deniz buzları araştırmacısı Jennifer Francis ise "Çevre ile ilgili bilimsel araştırmalara aktarılan fonların kontrolsüz ve bilimfobik Kongre tarafından kesintiye uğrayacağından korkuyorum. Umudum Başkan Trump'ın aday Trump'tan daha açık görüşlü olması ve kararlarını alırken gerçeklerin kendisine rehberlik etmesine izin vermesi" diye ifade ediyor endişesini. Maine Üniversitesi'nden paleoekolojist Jacquelyn Gill de benzer kaygıları dile getiriyor: "Özgür dünyada **iklim inkarcısı tek başkanı** seçtik. Bu durumun iklim değişikliğiyle savaş ve etkilerini hafifletme anlamında nasıl bir etkisi olacağını kesin olarak tahmin etmek mümkün olmasa da iklim değişikliği araştırmalarını destekleyen kurumlara fonların kesilmesi tehdidi en acil sorun gibi görünüyor. Bu da iklim sisteminin nasıl işlediğini, iklim değişikliğinin etkilerini öngörme ve etkin hafifletme stratejilerinin ne olması gerektiğini anlama çabalarını tehlikeye atacaktır".

Öte yandan ABD'de Trump'ı destekleyen eyaletler de dahil bazı belediye başkanları ve valiler iklim değişikliği konusunda halihazırda benimsedikleri planlara, Washington ne derse desin devam edeceklerini açıkladı. Mars, Nike, Levi Strauss ve Starbucks gibi büyük markaların da dahil olduğu 365 Amerikan şirketi Trump'ı, ABD'nin Amerikan refahını tehlikeye sokacak temiz ekonomiyi kurmada başarısızlık yaratacağını söyleyerek Paris Anlaşması'ndan çekilmemeye davet etti.

Popülizm ve Jeopolitik

Peki etki alanını giderek artıran popülist politikalar ile iklim değişikliği

Aralık 2015'te Paris'te düzenlenen COP21 zirvesinde 25 yıl süren müzakerelerin ardından oluşturulan Paris Anlaşması, iklim değişikliği gibi karmaşık bir konuda devlet dışı aktörlerin, tehdit altındaki ada devletlerinin, gelişmekte olan ekonomilerin ve sanayileşmiş ülkelerin sesini duyuran COP21'de çerçevesi çizilen etkin bir çoktarafılık örneği idi.

meselesi arasında nasıl bir bağ var? Jeopolitik, iklim eylemine nasıl yön verebilir? İşte bu konuya dair birkaç görüş:

Uluslararası Çevre ve Kalkınma Enstitüsü (IIED) Direktörü Andrew Norton, 15 Kasım tarihli "Climate denial and the populist right" (**İklim inkarı ve popülist sağ**) başlıklı yazısında popülist milliyetçi gündem ile iklim inkarcılığı arasındaki bağların güçlendiğine vurgu yapıyor. Fosil yakıtları destekleyen, güçlü çıkar gruplarıyla bağlantılı siyasi makamlar her zaman oldu. Ama şimdi yeni bir durum söz konusu. Peki iklim inkarcılığına dayalı popülist politikayı güdüleyen ne? Notron, "Ülkeler kendi ekonomik ve sosyal dinamikleri yerine 'ötekine' odaklanarak milliyetçiliği körüklüyor. Oysa iklim değişikliği meselesi ulusal seviyede çözülemez, devletler, ulusal ve yerel topluluklar arasında kolektif bir eylem gerektirir. Popülist milliyetçilik bu nedenle kanıtlar

ne kadar güçlü olursa olsun iklim değişikliği bilimini reddetme eğilimindedir. Bununla birlikte kendini izole etme arayışında olan herhangi bir ülke kaybetmeye mahkumdur" diyor. Çözüm ise, insanlığın ortak mirasını ciddiye alan yeni bir siyasi bakış açısı. Norton; "İklim eylemi için öncelikler net. Hükümetler arasında devam eden süreç yeni sorunlarla karşılaşsın kentler, şirketler, yatırımcılar ve toplulukların eylemleri her zamankinden daha önemli olacak. Tüm seviyelerde eylemin fark yaratabileceği bir mobilite oluşturmalıyız. Bilimsel gerçeklik ve insani dayanışma için çalışmalıyız. Hepsinden önemlisi, zengin ya da fakir bütün ülkelerde en yoksulların ve küreselleşmenin "mağluplarının" endişelerine yönelik yeşil politikaları yaygınlaştırmamız gerek. İklim eyleminin çalışanlar için bir engel oluşturmadığını, uzun vadede daha iyi ve güvenli işlere giden asli adımlar olduğunu göstermeliyiz" diyor.

Yazar Michael T. Klare ise, 15 Eylül'de yayınlanan "What's the Greatest Threat to Action on Climate Change? Nationalism" (**İklim Değişikliği için Eyleme Karşı En Büyük Tehlike Nedir? Milliyetçilik**) başlıklı yazısında Paris Anlaşması'nın başarı ya da başarısızlığını belirlemede jeopolitiğin çok önemli bir rol oynayacağını söylüyor. "Brexitçiler AB mevzuatını beğenmiyor, oysa iklim değişikliği ile etkin mücadele küresel işbirliği gerektiriyor. AB'nin iki ana ülkesinde Merkel ve Hollande böylesi bir işbirliğine sıcak bakmayan sağ, göçmen karşıtı partilerce sıkıştırılmış durumda. Trump'ın seçim kampanyasını da dizginlenemeyen milliyetçilik, iklim inkarcılığı, vahşi göçmen karşıtlığı ve yerel fosil yakıt üretimine sarsılmaz bir destek şekillendirdi. Hindistan'da Başbakan Narendra Modi Paris Anlaşması'na desteğini gösterdi ve güneş enerjisini yaygınlaştıracığını söyledi. Ama kömürden elektrik üretimine bağlılık da olmak üzere ekonomik büyümeyi her ne pahasına olursa olsun artıracığı konusunda kararlılığını da gizlemiyor. Bu da bir sorun. ABD Enerji Bakanlığı'nın Enerji Enformasyon Dairesi'ne göre Hindistan önümüzdeki 25 yılda kömür tüketimini neredeyse ikiye katlayarak Çin'den sonra ikinci sıraya yerleşecek. Petrol ve doğalgaz tüketiminde artış ile birlikte kömürde böylesine bir artış, Hindistan'ın karbondioksit salımlarını üçe katlayabilir. Rusya da iç ekonomik ihtiyaçlarını iklim değişikliğinin önüne koyacak gibi. Putin, Paris Zirvesi'nde milli gelirinin büyük kısmını oluşturan petrol ve doğalgaz ihracatlarına bağlılıktan vazgeçmeye niyetli olmadıklarını ifade etti" diyor.

Klare, "Felaket senaryolarından kaçınmak ve gezegeni korumak için iklim aktivistlerinin gelişen teknolojilere yoğunlaştıkları kadar uluslararası siyasi arenaya yoğunlaşmaları

Savaşın yıkıp geçtiği ülkelerden kaçan ya da iklim değişikliğinin yerinden ettiği mülteciler artık hayatımızın temel bir gerçeği.

Bu sorunlar yanı başımızda ve hiçbirimiz bu dalga dalga yayılan etkilerden muaf olmadığımızı anlamaya başladık.

gerek. Geldiğimiz noktada yeşil düşünen liderler seçmek, iklim inkarcılarının yükselmesini engellemek ve fosil yakıtlı aşırı milliyetçiliğe karşı çıkmak, gezegenimizin yaşanabilir kalması için tek seçenek" diyor.

İnsanlık Krizde

Dünyanın iklim değişikliğinin yanı sıra (ve onunla bağlantılı) karşı karşıya olduğu başka bir kriz daha var ki halihazırda etkileri çok acı şekilde hissediliyor: **İnsani kriz**. Trump'ın bu konuda da beyanları hiç iç açıcı değil. Müslümanların ABD'ye girişini engellemeyi, Meksika ile ABD arasına duvar örmeyi vaat ediyor... ABD, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) en büyük bağışçısı (toplam bütçesinin %40'ı). Ancak Trump çoktarafli kurumlara ve dış yardımlara şüpheyle bakıyor. Sadece ABD'de değil, benzer durumlardan etkilenen birçok ülkede bu yaklaşım söz konusu. Brexit taraftarları AB'den serbest göçü engelleme sözü verdiler. Yani bugünün popülist yabancu düşmanlığını körüklüyor; halkın korku ve endişesini öfke-

ye dönüştürüyor ve en nihayetinde bu öfkeyi "kendi ülkelerinin kontrolünü ele alabilecekleri" söylemiyle oy haline getiriyor.

Oysa 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana insani ihtiyaçların en üst düzeye ulaştığı günlerde yaşıyoruz. 125 milyon insan aşırı ihtiyaç halinde. 60 milyon insan zorla yerinden edildi ve son 20 yılda her yıl felaketlerden 218 milyon insan etkilendi. Acil önlemler alınmazsa 2030'da küresel nüfusun %62'si kırılgan koşullarda yaşayacak. Savaşın yıkıp geçtiği ülkelerden kaçan ya da iklim değişikliğinin yerinden ettiği mülteciler artık hayatımızın temel bir gerçeği. Bu sorunlar yanı başımızda ve hiçbirimiz bu dalga dalga yayılan etkilerden muaf olmadığımızı anlamaya başladık. İnsanlığa yatırım yapmak, çatışmaları bitirmek ve daha da önemlisi önlemek, elbirliğiyle çalışmak ve kimseyi arkada bırakmamak gerekli.

Akademisyen ve yazar **Antonio Donini**, 30 Kasım'da yayınlanan "The crisis of multilateralism and the future of humanitarian acti-

on” (**Çoktarafılık krizi ve insani eylemin geleceği**) başlıklı yazısında, Trump’ın seçilmesinden önce, Aydınlanmanın beşiği Avrupa’nın 1951 tarihli mülteciler konvansiyonunun taraf devletler için getirdiği yasal sorumluluklarını terk ederek, terör, savaş ya da zorba rejimlerden kaçarak sığınma talep edenleri engellemek amacıyla caydırıcı önlemler almaya başladığını hatırlatıyor. Mülteci konvansiyonu darmadağın edilirken, çok önemli konularla ilgili müzakerelerin de durma noktasına geldiğini, meseleler ciddileşirken retoriğin tumturaklı olduğunu ama eylemin kendisinden kaçınıldığını vurguluyor Donini: “Popülizm, milliyetçilik ve şovenlik Avrupa’nın tamamında, Rusya’da, Filipinlerde ve başka yerlerde yükselirken bu eğilimlerle küreselleşmeye ve uluslararası normlara olan destek de zayıflıyor. Çoktarafılık düşüşte ve öngörülebilir gelecekte de bu devam edecek gibi. Bunun insani eylemlere önemli etkisi olacak.”

Peki Çıkış Nerede?

Durum böyle, peki bundan çıkış nasıl olabilir? Küresel mücadeleye bu kadar ihtiyacımız olan noktada, başka türlü bir küresel yaklaşım nasıl doğabilir? Bunun kesin, belli kural-lar çerçevesinde şekillenen bir yanı-

tı yok elbette. Yeni dünya düzenleri, büyük şokların, savaşların ardından geldi hep. Ve belki de bugün, tarafları önceki ikisi kadar net olmasa da bir tür **dünya savaşı** yaşanıyor. Ne kadar süreceği, yeni bir düzenin ne zaman kurulacağı da öngörülebilir değil. İttifakların ortak değerlere değil, kısa vadeli çıkarlara dayandığı bir dünyanın nasıl sonuçlar yaratabileceğini görüyoruz hep birlikte ve bir süre daha görmeye devam edeceğiz gibi...

Edelman UK Temiz Teknoloji Direktörü **Nick Hay**, 25 Kasım’da yayımlanan “The climate action tent needs to be extended, before the window for action closes” (**İklim eylemi, kapı kapanmadan yağınlaştırılmalı**) başlıklı yazısında popülizmin hakim olduğu böylesi bir dünyada “İklim değişikliğinin geri döndürülemez etkilerinden gelecek nesilleri nasıl koruyacağız?” diye soruyor ve özellikle iklim eyleminin yeni dünyayla hızlıca bağ kurması gerektiğini özellikle vurguluyor: “Kitleleri müttefikler ve düşmanlar olarak kutuplaştırmak yerine hem yerel zihniyette hem de uluslararası değerleri benimseyenlerin faydasına olacak bir anlatı şekillendirmek hayati önemde. Düşük karbonlu geleceğin toplulukları dışlamayacağını ve küstürmeyeceğini vurgulayacak

Trump, ABD Çevre Koruma Ajansı’nın (EPA) hazırladığı, 2015 yılında Obama tarafından açıklanan Temiz Enerji Planı’nı da rafa kaldırmak istiyor. Planın öncelikli amacı ABD’nin iklim değişikliğine yaptığı “aşırı” katkısı azaltmak.

liderlerin ortaya çıkmasına ihtiyacımız var. Yerellik ve uluslararasılık arasındaki ayrıma rağmen, iklim değişikliği endişeleri konusunda genellikle birleşiyoruz. Avrupa Komisyonu’nun iklim eylemine ilişkin son raporuna göre Avrupalıların %91’i iklim değişikliğini ciddi bir sorun olarak görüyor ve %92’si enerji verimliliğini geliştirmek için ulusal eylemleri destekliyor. Amerikalıların da üçte biri iklim değişikliği ile orta ya da üst seviyede ilgileniyor”. Ona göre öncelikle iklim değişikliğine dair beyan edilen üst düzey endişelerle soruna verilen düşük düzeydeki davranışsal yanıtlar arasındaki uçurumun üstesinden gelmek gerekiyor. Savunuculuğu güçlendirmek için “markalar da iklim değişikliğini ele almada görülebilir araçlar haline gelmeli. Düşük karbon yöneliminin yerel düzeyde neler sunabileceğini, inovasyon, istihdam ve bağımsızlığı nasıl teşvik edeceğini **söylemek değil, göstermemiz gerekiyor**. “İklim eylemi, iş dünyası, STK’lar ve hükümetlerle son 20 yıldaki derin ittifakların getirdiği başarıları unutmamalıdır. İşbirliği ve gelişme için yeni gelenlere kapıyı açık tutmak hiç bu kadar hayati önemde olmamıştı” diyor Hay. Kuşkusuz bu tarz bir işbirliği benzer fikirdeki insanların yanı sıra küreselleşmeyi daha farklı deneyimleyen insanların da içinde olduğu, farklı geçmişlere sahip ve koşullarda yaşayan insanları bir araya getirmeli.

Amerikalı iktisatçı ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri (UN

Nick Hay

Edelman UK Temiz Teknoloji Direktörü Nick Hay:
“Düşük karbonlu geleceğin toplulukları dışlamayacağı ve küstürmeyeceğini vurgulayacak liderlerin ortaya çıkmasına ihtiyacımız var”

SDSN) Direktörü **Jeffrey D. Sachs**, 19 Temmuz'da yayımlanan “Sustainable development: a new kind of globalization” (Sürdürülebilir kalkınma: Yeni bir tür küreselleşme) başlıklı yazısında dünyanın dört bir yanından insanların yeni bir tür küreselleşme talep ettiğini söylüyor: “Washington Konsensüsü olarak adlandırılan küreselleşmenin şimdiki versiyonu ekonomik büyüme sağladı ama devasa bir bedelle: Artan gelir eşitsizlikleri, büyük çevresel yok oluşlar ve hukuksuzluğun artması. Sürdürülebilir kalkınma olarak da adlandırılan yeni yaklaşım, ekonomik büyümenin aynı zamanda sosyal, adil ve çevresel olarak da sürdürülebilir olmasını garantiye alacak.” Sachs'a göre, SKH'leri önemli kılan bunların siyasi bir kavram ya da ütopyik idealler olmamaları. Her BM üyesinin kabul ettiği, zamana bağlı, belli hedefler bunlar. Uluslararası anlaşmalar elbette uluslararası eylemi garantiye almıyor ama SKH'ler işleri daha iyiye götürebilmek için küresel ölçekte çaba için bir şans sunuyor. 12 Kasım'da Le Monde'da yayımla-

Nasıl Bir Dünya?

İngiliz yazar ve aktivist George Monbiot, insanlığın bugün karşı karşıya olduğu 13 krizi sıralıyor:

Donald Trump: Beyaz Saray'ın yeni sakini kendini zapt etme, dengeleme ya da empati kapasitesine sahip olmayan biri gibi. Ama intikam ve kincilik konusunda kapasitesi sınırsız. Kendini dünya hakkında bilgisi sınırlı insanlarla çevreliyor.

Ulusal güvenlik danışmanı: Askeri kararlar alırken Kongre'nin sınırlaması olmaksızın hareket edebilecek. Danışman Michael T. Flynn tehlikeli bir radikal.

Ekibinin geri kalanı: Ekibi profesyonel lobicilerden oluşuyor. Fosil yakıt, tütün, kimya ve finans şirketleri için çalışmış muhtelif milyarderler. Öncelikli siyasi hamleleri düzenleme ve vergilendirmeden kaçınmak. Bu insanların temsil ettiği çıkarlar yönetimde olacak.

Atlantik'in öte tarafı: İngiltere'nin AB'den çıkması beraberinde başa çıkılması zor bir karmaşıklık getiriyor.

Euro Bölgesi riskleri: İtalya bankacılık krizi büyük görünüyor. Euro Bölgesi'ne etkisi ne olacak bilinmiyor.

Ve bunların dallanıp budaklanması: Başka bir finansal krizi tetikler mi yanıtlamak zor. Böyle bir şey olursa hükümetler 2007-2008'de kullandıkları gibi bir kurtarma planı yapamayacaklar çünkü kasalar boş.

nan “Pour une autre mondialisation” (**Başka bir küreselleşme için**) başlıklı yazısında Fransız iktisatçı **Thomas Piketty** (Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital çalışması ile büyük ses getirmişti), Avrupa ve genel olarak dünyanın Trump'ın zaferinden alması gereken dersin net olduğunu söylüyor: “**Küreselleşmenin kökten ve acilen yeniden konumlandırılması**”. Piketty günümüzün en temel sorunlarının “**eşitsizlik ve küresel ısınmanın artması**” olduğunu vurguluyor. Bu sorunlara karşılık verebilmek için de uluslararası an-

İşleri yutan otomasyon: Enformasyon teknolojisinin ekonominin her kısmına nüfuz etmesi bir geçiş dönemi değil, yükselen bir trend. Hiçbir hükümet ya da önemli siyasi parti bu meselenin kapsamını anlamış gibi görünmüyor.

Marine Le Pen'in kazanması: Le Pen'in Mayıs ayında Fransa cumhurbaşkanı olma ihtimali var. Bu AB'nin dağılması için bir tetikleyici olmaya yeter mi, bir başka bilinmez. Ama sırada başkaları var (Orta ve Doğu Avrupa'daki milliyetçi hareketler) zincirleme bir reaksiyonu körükleyebilir.

BM Güvenlik Konseyi: Le Pen kazanırsa BM güvenlik konseyi şu kişilerden oluşacak: Donald Trump, Vladimir Putin, Xi Jinping, Theresa May and Marine Le Pen.

Paris Anlaşması: Ulusal iklim değişikliği programlarının Paris'te hükümetlerin verdiği taahhütlerle çok bağlantısı yok gibi. Anlaşmada öngörülenlerden uzakta.

Göç üzerindeki etkileri: İklim değişikliğinin birçok etkisinden biri insani, siyasi ve askeri etkileri standartların ötesinde olan kitleler halinde göç olacak.

60 yıl daha ekip biçebileceğiz. BM Gıda ve Tarım Örgütü'ne göre toprak kayıpları bu şekilde giderse sadece 60 yıl daha tarım yapabileceğiz.

Nesillerin tükenmesi: Giderek artıyor...

laşmaları uygulamak, adil ve sürdürülebilir kalkınma için bir model geliştirmek şart. Şöyle de bir önerisi var: Gümrük vergilerini ve diğer ticari engelleri azaltacak uluslararası anlaşmalar imzalanırken, mali ve iklimsel sorunlarla başa çıkabilecek bağlayıcı önlemlerin de aynı anlaşmalarda yer alması. “Örneğin kurumsal vergi ve karbon emisyonlarına ilişkin yaptırıma söz konusu olabilecek ortak bir asgari oran yer alabilir bu anlaşmalarda. Artık serbest ticaret anlaşmalarını karşılığında bir şey vermeden müzakere

etmek mümkün değil” diyor. İngiliz yazar ve aktivist **George Monbiot** da, 13 Aralık'ta yayımlanan “The case for despair is made. Now let's start to get out of the mess we're in” (**Umutsuzluk tamam. Artık içinde olduğumuz karmaşadan kurtulmaya başlama zamanı**) başlıklı yazısında geri dönüş olmadığını, dünyayı en baştan yeniden düşünmek gerektiğini söylüyor: “Piyasa tek başına ihtiyaçlarımızı karşılayamıyor, devlet de. İkisi de bağları yok ederken, aşırılığı besleyen öfkeyi yaratıyor. Hakim ideolojilerde eksik olan unsur şu: Müşterekler, yani bir topluluğun üzerinde eşit haklara sahip olduğu varlıklar; arazi, su, mineraller, bilgi, bilimsel araştırma ya da yazılım... Ancak bunlar ya devlet ya da özel çıkarlar tarafından ele geçirilmiş durumda ve herhangi bir sermaye olarak görülüyorlar. Bizler de ortak servetten mahrum kalıyoruz.” Monbiot'ya göre müşterekleri yeniden oluşturmak sadece servetin dağılımı değil, toplumun değişimi için de büyük potansiyel taşıyor: “Ortak kaynakları yönetmek kurallar, değerler ve gelenekler oluşturmak anlamına gelir. Bazı durumlarda yaşadığımız yerlere kendimizi yeniden yerleştirmektir. Yönetimi şirketlerin değil, toplumların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden şekillendirmektir. Başka bir deyişle, müşterekleri yeniden canlandırmak, şimdilerde binlerce formda toksik reaksiyon üreten, parçalayıcı, yabancılaştıran kuvvetlere karşı bir ağırlık işlevi görebilir”. Geçtiğimiz ay, CDP Türkiye'nin 2016 İklim Değişikliği Raporu lansmanı için Türkiye'ye gelen, Uluslararası Kurumsal Yönetişim Ağı (ICGN) politika direktörü **George Dallas** da EKOIQ için yaptığı değerlendirmede milliyetçiliğin ve kendi çıkarlarını düşünmenin güçlendiği bir dönemde yaşadığımızı söylerken, bir yandan da sürdürülebilir

kalkınma ve iklim değişikliği konusunda farkındalığın arttığını belirtiyor ve izolasyonun önümüzdeki yıllarda önemli tartışma konularından biri olacağını ekliyor. Bu noktada, iklim anlaşmaları için yol haritasını her ne kadar hükümetler çizse de özel sektörün rolünün de aynı derecede önemli olduğunu vurguluyor: “Soruna katkısı olan şirketler çözümün de bir parçası olabilir”.

Zaman Değişiyor

İklim değişikliği ortadan kalkmıyor. Her yıl, her ay sıcaklık rekorları kırılıyor. Okyanuslar hızla ısınıyor, buzzullar hızla eriyor, deniz seviyeleri hızla yükseliyor. Kasırgalar, kuraklıklar, seller devam ediyor. Sağlık sorunları ciddi boyutlara ulaşıyor, bazı canlıların nesli tükeniyor, biyoçeşitlilik azalıyor... Jeopolitik ittifaklar değişip küresel siyasetin öngörülemezliği artarken, mülteci krizi, yabancı düşmanlığı derinleşiyor. Zamanın aleyhimize, teknolojinin lehimize işlediğini akılda tutarak yeryüzünün bütün paydaşlarının bir araya gelip yeni bir küreselleşme tanımlamasının vakti geldi. Bu düzenin aktörleri sadece devletler, şirketler değil, şehirler, mahalleler, STK'lar, topluluklar, aktivistler ve bireyler olacak, olmalı. Zira gezegenin kaderi, sadece hükümetlere bırakılamayacak kadar ciddiyet arz ediyor...

2016'da şaşırtan bir şey daha oldu. Nobel Edebiyat Ödülü ilk kez “esasen şarkıcı olarak bilinen” bir isim, **Bob Dylan**'a verildi. Dylan'ın 1964'te çıkan albümüne adını veren şarkısı “The Times They Are A-Changin”de (Zaman Değişiyor) yaptığı çağırışı tekrarlayalım: *Gelin, toplanın insanlar, her nerede geziyorsunuz / Ve kabullenin çevrenizdeki sular yükseldi artık / Eğer zamanınız sizce biraz değerli ise yüzmeye başlasanız iyi olur / Yoksa bir taş gibi dibe çökeceksiniz / Çünkü zaman değişiyor...*

Zaman Değişiyor

Gelin, toplanın insanlar, her nerede geziyorsunuz.
Ve kabullenin çevrenizdeki sular yükseldi artık.
Eğer zamanınız sizce biraz değerli ise
Yüzmeye başlasanız iyi olur.
Yoksa bir taş gibi dibe çökeceksiniz.
Çünkü zaman değişiyor.

Gelin yazarlar, eleştirmenler
Kalemleriyle bilgeleşenler,
İyi açın gözlerinizi,
Şans bir daha geri gelmeyecek,
Acele etmeyin konuşmakta,
Çark hâlâ dönmekte
Ve kimse söylemiyor kimde topun duracağını
Şimdi kaybeden
Sonra elbette kazanacak,
Çünkü zaman değişiyor.

Gelin senatörler, kongre üyeleri,
Kulak verin çağırma.
Durmayın yolda
Tıkamayın koridoru,
Çünkü bugün incinen
Yarın koltukta olacak.
Dışarıda bir savaş var,
Ve kızırmakta.
Yakında pencerelerinizi sarsacak,
Ve duvarlarınızı titretecek,
Çünkü zaman değişiyor.

Gelin anneler babalar ülkenin her bir yanından.
Ve eleştirmeyin anlayamadığınızı.
Oğullarınız, kızlarınız kontrolünüzden çıktılar.
Sizin eski yolunuz hızla yıpranıyor.
Lütfen çekilin yeni yoldan
Eğer uzatmayacaksanız ellerinizi.
Çünkü zaman değişiyor

Çizgiler çekildi,
Lanetler okundu
Şimdi yavaş olan sonra hızlanacak,
Şimdi var olan yakında geçmişte kalacak,
Düzeniniz yitmekte alelacele,
Şimdi en önce giden yakında sonuncu olacak
Çünkü zaman değişiyor.

Hayallere de, gerçeklere de Açık Radyo.

Yeni sezon programını
Don Kişot'la açılıyor.

—“Açık Radyo.”
94.9

“Son Şans Barında Barmen Olarak Trump’ın Bulunması Hepimiz Açısından Kötü Oldu”

Donald Trump’ın zaferiyle büyük şaşkınlık yaratan Amerikan seçimlerini, Avrupa’da sağın yükselişini ve bizi nasıl bir dünyanın beklediğini Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi ve yazar Soli Özel ile konuştuk.

 Nevra YARAÇ

Dünya ve ABD bu noktaya nasıl geldi?

İngilizcede bir laf vardır, “*Be careful what you wish for*” yani “Neyi murad ettiğine dikkat et” diye, biraz sanki 1989 sonrasında böyle bir durumla karşılaştık. Yani Sovyetler Birliği yok olsun, komünizm bir alternatif sistem olarak yok olsun... Bu gerçekleşti. Beklenmedik bir anda duvar çöktü, alternatif sistemin de iç çelişkileri neticesinde çok zayıflamasıyla pek bir alternatiflik hali kalmadı. Fakat geri dönüp baktığımızda uluslararası sistemde Sovyetler Birliği’nin, ekonomik sistemde de bir sosyalist alternatifin -ne kadar başarısız olursa olsun- varlığının **dengeleyici unsurlar** olduğu ortaya çıktı. Fukuyama, “Tarihin Sonu” ile dedi ki insanlığın arayışı bitmiştir çünkü bundan daha iyisi bulunamamıştır. Fakat oradaki zayıf nokta **liberal kapitalist demokrasiydi**. Bunun iki ögesi var: Liberal demokrasi ve kapitalizm. Kapitalist ögenin işleyiş mantığı ve sonuçlarıyla liberal demokratik mantığının işleyiş ve sonuçları ya da ön şartları birbirinden farklı. Kapitalizm eşitsizlik üretiyor, buna karşılık demokrasi vatandaşın en azından hukuki eşitliği üzerine kurulu. Birinde piyasa özgürce hareket etme ön plana çıkıyor, diğerkinde eşitlik ilkesi. Aradaki dengeyi kurabilen de **refah devletiydi**. Halbuki küreselleşmenin işleniş tarzı refah devletinin altını

oydu. Piyasaya yönelik herhangi bir toparlama, dengeleme olmasını gereksiz ya da zararlı ilan etti. O zaman da kapitalizmin mantığı liberal demokrasinin gerekliliklerini yavaş yavaş eritmeye başladı.

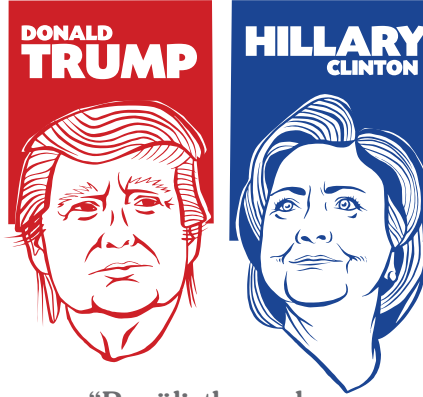
Bu gidişat görülemedi mi peki?

Aslında bunu gören pek çok insan oldu. Sonradan Bill Clinton’un çalışma bakanı olan Robert Reich, 1991’de *The Work of Nations* diye bir kitap yazdı ve orada yeni küresel sınıf ayrımının nasıl olacağından bahsetti. Yazılışından 20 yıl sonra keşfettiğim bir başka yazı Edward Luttwak’ın 1994’te yazdığı “**Faşizm Geleceğin Yönelimidir**” başlıklı neredeyse peygambervari diyebileceğiniz bir yazıydı. Ya da benim çok etkilenmiş olduğum Christopher Lasch adlı bir Amerikan sosyoloğun ölümünden sonra yayınlanmış olan *The Revolt of the Elites...* **Soğuk Savaş** döneminin kapitalizmde seçkinler toplumu olan bağlarını gevşetmiyorlardı. Bir CEO’nun aldığı maaşla, ortalama bir vasıflı işçinin aldığı maaş arasındaki fark 27 kattı, bugün 400 kata çıktı. Soğuk Savaş döneminin ilk 30-35 yılı çalışan sınıfların yaratılan değerden tarihte bugüne kadar görülmuş en yüksek payı aldıkları dönemdi. Bütün bunlar küreselleşme döneminde bir yana atıldı ve bunun yaratacağı toplumsal maliyetler görülmedi. Tabii buna karşılık da sistemin böy-

lesine liberalleşmesi, yani serbest piyasanın bu kadar yaygınlaşması; uluslararası ekonomik sistemin serbest ticarete, sermaye akışlarına dayalı hale gelmesi, zenginlerle fakirler arasındaki gelir uçurumunun da daralacağı koşulları yarattı. 1980 yılında, dünyada yaşayan her beş kişiden biri Çinliydi, Çin’in dünya ekonomisindeki payı da %1 idi. Bugün hâlâ dünyada yaşayan her beş kişiden biri Çinli fakat Çin’in dünya ekonomisindeki payı %14. Satın alma paritesi açısından dünyanın birinci; ticari rakamlarla ikinci büyük ekonomisi. Şimdi böyle bir dünya var. Tabii burada **küreselleşmenin kaybedenleri**, emperyalizm teorilerinde okuduğumuz gibi gelişmekte olan ülkelerin sömürgeleştirilmiş emekçileri değil; refaha almış, orta sınıflaşmış olan gelişmiş ülkelerin işçileri oldu. İki nedenle. Birinci neden -araştırmalara göre başlıca neden bu değil- ticaret ve sermaye akışları neticesinde üretimin büyük bir bölümünün başka ülkelere kaymış olması. Fakat asıl büyük mesele teknoloji. Bana çok çarpıcı gelen bir rakam vereyim. 2016 yılında ABD, 1984 yılındaki imalat sanayii üreti-

minin iki katını ürettiymiş. Yani endeks 1984'te 100 ise bugün 200. Bu 100'den 200'e çıkan endeksi ABD, üçte bir daha az işçiyle ürettiymiş. Üretimin örgütlenmesini köklü bir şekilde değiştirmedığınız takdirde bununla nasıl başa çıkacaksınız? Şimdi kimse bunlarla uğraşmayınca o biriken sıkıntı ve şikayet 2008 kriziyle birlikte zaten bir eşik aştı. 2008 krizinde sadece ABD'de yanılmıyorsam 4 milyon aile kafasının üzerindeki çatıyı kaybetti. Sizi o krediye zorlayanların hiçbirine bir şey olmadı. Ve o zaman sistemi taşıyan orta sınıf dedi ki bu sistem bana vaat ettiği hiçbir ilkeyi yerine getirmiyor. Refah sağlayamıyor, eşit davranmıyor, hakkımı yiyor, sadece ve sadece tepedekilere çalışıyor. 1980 yılında ABD'de tepedeki %1'in gelirden aldığı pay %7. 2007 yılında bu %17'ye, 2012'de %20'ye çıkıyor. Yani aradan geçen 35 yılda ABD'deki %1'in gelirden aldığı pay üç kat artmış. Demek ki birileri de onu kaybetmiş. Baktığınız zaman 30 yıldır geliri sabit olan orta sınıflar söz konusu. İş bulamayanlar, işsiz kalanlar vs... Bu nihayet patladı. Şunun da katkısı oldu sanırım, **milleti savaşa soktunuz**, bir dolu yalan söylediniz, çocuklar öldü, ortada büyük bir felaket var ve hiç kimse bunun da bedelini ödemedi. Yani bir bakıma "bu sistem ha bire kendine yontuyor, biz bunun bedelini canımızla, işimizle ödüyoruz, tepede bu yanlış kararları verenlere hiçbir şey olmuyor. O zaman biz de bu sistemi tümüyle reddederiz" dediler. Tabii bunu yapmak için seçtikleri insan yalandan hiçbir şekilde rahatsız olmayan birisi. Ve nitelikim şimdi sizinle konuştuğumuz sırada bu kişinin kabinesi üç aşağı beş yukarı belli. Ekonomik ve sosyal konularda kendisine oy veren fakir kitlenin haklarını, imkanlarını en fazla daraltacak insanları seçti. **Bütün ciğerci dükkanlarını farklı renkli kedilere teslim etti** diyebiliriz.

“Popülistler sadece demokrasinin liberallik tarafını yok etmekle kalmıyor, demokrasiyi demokrasi yapan en temel şeyi, sizin tercih haklarınızı da reddediyorlar”

Avrupa'da da benzer gelişmeler yaşanıyor. Bir de mülteci krizinin ciddi bir baskısı var. Benzer bir durum Avrupa'da da söz konusu olabilir mi?

Avrupa'da sağın yükselişi çok erken başladı. 2002'de Marine Le Pen'in babası **Jean Mari Le Pen** ikinci tura kaldı ve bütün Fransa bir olup ancak bunu engelleyebildi. O imkanlar da giderek azalıyor. **Geert Wilders**, %25 oy aldı Hollanda'da. Almanya enteresan, çünkü Almanya'da bir türlü aşırı sağcı Nazi benzeri partiler %5'in üzerine çıkamıyorlardı. **Alternative für Deutschland** ise bir anda %15'i bulmayı becerdi ve dikkate alınması gerekiyor. Öte yandan İtalya'daki **Legia Nord** çok matah bir parti değil belki ama Gerth Wilders'in partisi gibi de değil. Buna karşılık **Beppe Grillo**'nun egosu çok yüksek ama söylemi çok da sağcıları mutlu edecek türden değil. İspanya'da **Podemos** zaten sol olarak görüyor kendini, bir de sağcı popülist parti **Ciudadanos** var ama onda da böyle bir nefret söylemine rastlamıyoruz. Buna karşın **İsveç gibi hiç beklemediğimiz bir yerde, Danimarka gibi**

refahın fışkırdığı bir yerde ırkçı partiler müthiş öne geçiyorlar. Bu demektir ki yaklaşık 100-120 senedir alışık olduğumuz merkez partilerin temsil ettikleri siyasi sistem yıkılıyor. 100-120 yıl önce liberal partilerin yerini işçi partilerinin alması gibi, popülist partilerin işçi partilerinin yerini alacağı bir döneme giriyoruz. Bu çok hoş gidecek bir şey olmayabilir ama bir vaka. Bununla nasıl mücadele edeceğinize karar vermeniz gerekiyor.

Popülistler sadece demokrasinin liberallik tarafını yok etmekle kalmıyor, demokrasiyi demokrasi yapan en temel şeyi, sizin tercih haklarınızı da reddediyorlar. Popülist söylem başkalarının gibi değil. Biz bunu artık Türkiye'de iyi anlayacak durumdayız. Popülist lider bütün millet adına konuştuğunu söylüyor ve kendi gibi düşünmeyen kimseyi de millettten saymıyor. Trump, "Ben kazanırsam meşrudur bu seçimler, kazanmazsam bilmiyorum" dedi.

İşte bu yüzden Türkiye'yi özel olarak ayırtırmanın gereği yok. Yani her ülke kendi simgesel söylemiyle ve kendi kodlarıyla benzer şeyleri yapıyor. ABD'de Trump çıkıyor, "ben temsil ediyorum" diyor. Hindistan'da birisi çıkıyor "millet benim" diyor ve ahlaki bir savunma yapıyor. Diyor ki benim gibi düşünmeyen ya da benden olmayan, milletin bir parçası değildir. Her yerde bu böyle. Bu da tabii müthiş kutuplaştırıcı. Bırakın liberalliği, demokrasi olmanın temel unsurlarını ortadan kaldıracak bir şey. Çünkü o zaman seçime gerek kalmayacak. Seçim olmadığı zaman da demokrasiden bahsedemeyiz.

Bu, rehavet ve sistemin çelişkilerini görmemede **seçkinlerin** gösterdiği körlük. Hillary Clinton 1,8 milyon daha fazla oy aldı. Amerikan seçim sisteminin ilginçlikleri nedeniyle kaybetti. Duyuyoruz ki, mesela çok kritik bir eyalet olan Wisconsin'e gitmemiş, Michigan'ı, Pensilvanya'yı

çantada keklik görmüş. ABD’de 50 eyalet var, bütün seçim aslında 11-12 eyalet üzerinden dönüyor. Geri kalanların ne sonuç vereceğini zaten biliyorsunuz. Şimdi böyle bir durumda ve Bernie Sanders’ın adaylığıyla nelere duyarsız olduğunuzun düşünüldüğünü bu kadar net bir şekilde gösterirken, söyleminizi kimlik söyleminden sınıf söylemine kaydıramıyor, kendi tabanınızı hareketlendirecek olan bir siyasi platformu daha güçlü bir şekilde ortaya koyamıyorsanız, kaybedersiniz. Hillary Clinton çok bilgili, becerikli, çalışkan biri olsa da en zayıf adaydı. Parti de bu rehavetle davrandı, demografi bizden yanadır diye düşündü. Bütün bu hatalarla 6 milyon Demokrat seçmenin oy vermeye gitmediği söyleniyor. Ve toplumun kahir ekseriyeti, yani alt sınıfları bütün sisteme isyan etti, bence okumuş beyazların bir kısmı da biraz “Amerika beyazlarıdır” saikiyle hareket etti. Yani Amerikan seçiminin kültürel, sınıfsal, ırk ayrılığı boyutları var. Bütün bu açılardan değerlendirilmesi gerekir ama genelde bir kalıba uyuyor: Ahlaki bir argüman, milleti ben temsil ederim anlayışı.

Bu gelişmelerin uluslararası anlaşmalar üzerine etkisi ne olur? Sür-

dürülebilir Kalkınma Hedefleri’ne ulaşma ya da Paris Anlaşmasının gereklerini yerine getirme yönünde atılan adımları sekteye ugratır mı? Yoksa popülist söylemler olarak kalırlar mı?

Trump Pasifik Ötesi Ortaklık Anlaşması’nı lağvedeceğim, imzamızızı çekeceğim dedi. Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP), yani Avrupa ile yapılacak benzer bir anlaşma mevta demektir. Paris Anlaşması için de aynı şeyi söyledi. Bütün bunlar ABD’nin koruyucusu olduğu liberal uluslararası sistemin de artık çözülmekte olduğunu gösterecek. Bu tabii birinci derecede Avrupa’yı vurur. Avrupa artık 2. Dünya Savaşı’ndan beri almış olduğu Amerikan güvenlik şemsiyesinden yoksun kalabilir. Bu böyle olacak mı, yoksa hayatın gerçekleri, ABD’deki yerleşik çıkarlar, kurumlar Trump’ı dengeleyecekler mi, bunu ancak yaşayarak göreceğiz. Ama dışişleri bakanı tercihi bile en azından başlangıçta Rusya ile herhangi bir şekilde kapışmayı istemediğini gösteriyor. Bu da Çin ile kapışmayı göze aldığını da düşündürülebilir insana. Bunları göreceğiz. Benim daha fazla önemseydiğim şey şu. **George W. Bush** 11 Eylül ile ABD’nin kendi kurmuş olduğu

“Trump’ın küresel ısınma, sürdürülebilir büyüme konularını ciddiye alacağını düşündürecek hiçbir şey yok. Exxon’un başı dışişleri bakanı, iklim değişikliğine inanmayan biri EPA’nın başkanı”

dünya sisteminin bütün kurallarını çiğnedi, kurumlarını hiçe saydı. Aslında kendi hegemonyasını devam ettirecek olan şartları yıktı. Bundan dolayı ABD prestij olarak, gücünün meşruiyeti olarak büyük bir zarar gördü. Obama’nın tarihsel işlevi bir taraftan Bush’un bıraktığı büyük ekonomik enkazı ve ABD’nin dünyadaki konumunu bir şekilde toparlamaktı. İkisini de büyük ölçüde yapmaya çalıştı, yaptı da. Suriye nedeniyle dünyada olmayabilir ama içeride alternatif enerjiye verilen destek, eğitimde biraz ilerleme sağlanması, sağlık sigortası vs. Ve eğer Kongre düzgün bir Kongre olsaydı belki daha fazla şey de yapılacaktı. Şimdi Trump gelecek ve Obama’nın Kongre’nin muhalefeti nedeniyle ancak başkanlık kararı olarak uygulayabildiği pek çok şeyi artık başkanlık kararı olarak uygulatmayacak. Kanun olmadıkları için de bunları feshetmek kolay. Ve hiçbir kural tanımadığını da gösterdiğine göre uluslararası sistemle daha da fazla oynayacak. Bu durumda ben Trump’ın tarihsel rolünün Amerikan gücünü Bush’tan daha beter zayıflatmak olacağını sanıyorum. Şu andaki tavrına, seçtiği insanlara bakınca içeride en başta kendisine büyük umutlarla oy verenleri çok zorlayacak bir tercihte bulunacak.

Aslında şu anda da sosyal, ekonomik, siyasal anlamda zamana yayılmış bir yıkım yaşıyoruz gibi. Bunun ardından nasıl bir düzen gelebilir?

Dediğiniz türden büyük dönüşümler

savaş sonucu gerçekleşti. Açıkçası ben bunun olmayacağını düşünüyordum ama olsa Asya'da olur diye düşünüyordum. Almanya eski Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in yeni yayımlanan bir yazısını okudum. Fischer konuyu bildiğini varsaydığım birisi ve bunun Avrupa'da da çıkabileceğini söylüyor. Ben Avrupa'da demografik nedenlerle savaş çıkmaz inancındaydım ama Fischer gibi birinden bunu okuyunca da biraz kanım dondu. Obama çizgisinde devam edebilseydi dünya... Çünkü Obama içeride daha sosyal demokratımsı Amerika, dışarıda da Amerika'yı her yere müdahil olmaktan alıkoyan, büyük hakaret görme pahasına alıkoyan bir tavır temsil ediyordu... Göreceğiz.

Trump'ın **küresel ısınma, sürdürülebilir büyüme** gibi konuları ciddiye alacağını bize düşündürecek hiçbir şey yok. Exxon'un başı dışişleri bakanı, iklim değişikliğine inanmayan biri EPA'nın başkanı.

Trump bir taraftan, ya biz Amerika'yı her yere müdahil olmaktan çıkaracağız diye geldi ki bunda samimi olduğunu düşünüyorum. Unutmayın, Afganistan ve Irak savaşlarının maliyeti şimdilik 3 trilyon dolar. Öte yandan kendine öyle bir ulusal güvenlik ekibi kurdu ki, bu adamların geri çekilen bir ABD'nin ulusal güvenlik ekibi olmaları bana kolay gelmiyor. O zaman düşmanlar hangileri olacak diye bakıyorum. Başlangıçta Rusya'nın olmayacağı anlaşılıyor. Geriye üç alternatif kalıyor. Biri Çin'le kapaşma. İkincisi İŞİD ve benzerleriyle mücadele. Bu tabii biraz hayaletlerle mücadele anlamına geliyor. Karşıda bir devlet yok ve Obama döneminde İŞİD'in devletleşme süreci durduruldu, şu anda da yok edilmeye çalışılıyor. Bence heybedeki asıl büyük turp: İran. Dünya, bölge ve Türkiye açısından Trump'ın vereceği en önemli karar İran ile yapılan anlaşmayı ne yapacağı.

“Küreselleşmenin kaybedenleri, emperyalizm teorilerinde okuduğumuz gibi gelişmekte olan ülkelerin sömürgeleştirilmiş emekçileri değil; refaha alışmış, orta sınıflaşmış olan gelişmiş ülkenin işçileri oldu”

Gözden geçireceğiz dedi zaten...

Dedi, fakat savunma bakanı olarak seçtiği James Mattis anlaşmaya çok karşı çıkmıştı ama şimdi bu anlaşma fena değil diyor. Körfez ülkeleri anlaşmaya karşı çıkmışlardı fakat bakıyorlar ki bu İran'ı nükleer programından uzaklaştıracak. İsrail'de bile güvenlik aygıtları anlaşmanın devamından yana. Netanyahu ve onun sağcı koalisyon partnerleri daha çatışmacı. İsrail pozisyonu da Trump'ın düşüncesinde etkili olabilir. Orada ne yapacağı bana en önemli tercih gibi geliyor. Belki hakikaten anlaşmayı muhafaza eder fakat İran'ın kolunu kanadını kırmak için birtakım işler çevirmeye çalışırsa o zaman da İran'da Mayıs'ta yapılacak başkanlık seçimleri büyük önem taşıyor. Ruhani devam edebilecek mi, yoksa sertlik yanlıları bu durumdan yararlanarak iktidara mı gelecek, göreceğiz.

Türkiye'yi daha da fena günler bekliyor diyebilir miyiz?

Rusya ile iyi anlaşan bir ABD durumunda Türkiye'nin Rusya'yı diğerlerine karşı bir koz olarak kullanma imkanları azalır. Buna karşın İran ile savaşılacaksa ya da İran'a yönelik sert bir tutum takınılacaksa Türkiye ABD açısından yararlıdır. Ama o zaman da Türkiye'nin sadece İŞİD ile değil, diğer bütün cihatçı gruplarla olan mücadelede çok ciddi olduğunu bu ekibe göstermesi gerekecektir. Yani Türkiye'nin çok nüanslı hareket etmesi gerekecek, bizim de Türk dış politikasında son

zamanlarda en az rastladığımız şey nüanslı davranış oluyor maalesef.

Ülkeler kendi içlerindeki güvenlik meseleleri, mülteciler, ekonomik sorunlar nedeniyle sürdürülebilir kalkınma hedefleri ya da Paris Anlaşması'nın gereklilikleri yönünde vaat ettikleri taahhütleri yerine getiremeyeceklerse, diğer aktörlere mesela STK'lara nasıl bir rol düşebilir?

Geçtiğimiz 20 yıl bize şunu gösterdi ki STK'lar devletin desteğini almadığı takdirde bir şey olmuyor. Obama Kopenhag'daki fiyaskonun ardından epey uğraştı, Paris işini iyi halletti. Ama ABD'nin, Paris Anlaşması'ndan çekiliyorum dediği bir dünyada ne Hindistan'ı, ne Çin'i hiçbir şeye ikna edemezsiniz. Maalesef o bakımdan Paris Antlaşması eğer insanlık açısından gerçekten bir son şans idiye, son şans barında barmen olarak Trump'ın bulunması hepimiz açısından kötü oldu.

Türkiye bütün bu çizdiğiniz tablo da ne yapabilir?

Türkiye kendine biraz çeki düzen vermediği takdirde hence coğrafyası dışında gücünün görel olarak azaldığına tanık olacağız hep birlikte. Türkiye'nin artık “yumuşak güç” diyebileceğimiz bir unsuru da kalmamış olacak. Müslüman bir ülkede farklı kimlikleri birleştirerek demokratik bir rejim olabiliyor diyemiyorsunuz. Ekonomi şahlandı diyemiyorsunuz. Dünya ile ne kadar yapıcı ilişkiler kuruyor diyemiyorsunuz. Dolayısıyla geriye kalıyor coğrafyanız, ordunuz.

Hep bu söyleniyor zaten...

Ama dışarıyı artık bunu ciddiye almıyor. Türkiye'nin kendisinin söylemesine gerek yoktu, 2011'e kadar doğru ya da yanlış dünyanın bakışı buydu. Bunun da Türkiye'ye sağladığı bir takım avantajlar vardı ama bunlar kaybedildi.

Marakeş'ten Sonra, Bonn'dan Önce

2017 yılı iklim değişikliği ile mücadelede önümüzü görebilmek için belirleyici bir yıl olacak. Almanya, COP23'ün yanı sıra aynı zamanda dönem başkanlığı üstlendiği G20'yi de ağırlayacak. Zirve, Donald Trump'ın dünya liderleriyle ilk defa buluşacak olması ve iklim politikaları açısından kritik bir role sahip. Almanya, G20 başkanlığında iklim politikalarını G20 Zirvesi gündem maddeleri arasına sokmuş durumda. Bu açıdan COP23'e de özel önem verecekleri şimdiden netleşti. Almanya'da 2017 yılında düzenlenecek seçimlerin, COP23'ü gölgede bırakmamasını umuyoruz.

 R. Ünal SAYMAN, REC Türkiye Direktörü
Dursun BAŞ, REC Türkiye Uzmanı

İklım konferanslarını her zaman konferans öncesi oluşan atmosfer, konferans süreci ve konferans sonrası etkiler bütünü olarak ele almak gerekiyor. COP21'de, konferans öncesinde oluşturulan atmosfer, Paris Anlaşması'nın imzalanacağını gösteriyordu. Nitekim öyle de oldu. Paris Anlaşması'nın imzalanması da akabinde iklim değişikliğiyle mücadelede ivmelenme sağladı. Paris sonrasında devam eden olumlu hava içerisinde anlaşma beklenenden çok daha hızlı bir şekilde yürürlüğe girdi, bu kapsamda 2020 sonrası için yol haritası çalışmaları tahminlerden önce başladı. Gezegen için hayati olan bu süreçte vakit kaybedilmemesinin sevindirici olduğunu söyleyebiliriz. Paris'in bulutu biraz aralanıp, COP22 Marakeş'e doğru ilerlerken, ABD'de seçilecek başkanın küresel iklim müzakerelerine etkisi ana gündem maddesiydi. Konferans günlerine denk gelen başkanlık seçimini bildiğimiz gibi iklim değişikliğiyle mücadele karşıtı politikalarıyla bilinen **Donald Trump** kazandı. Bu durum tüm önemli iklim aktörleri üzerinde şok etkisi yarattı. Marakeş Konferansı'nda beklenti, Paris Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin detayların netleşmesi yönündeydi. Ülkelerin finansal desteklerinin daha belirgin hale gelmesiyle yıllık **100 milyar doların** üzerine çıkması hedeflenen iklim fonlarında ilerleme sağlanması umuluyordu. Biraz da ABD seçimlerinin etkisiyle bu konularda kayda değer bir ilerleme sağlanamadı. **Çıkan karar**, çalışmaların 2017'de devam etmesi ve 2018'de karar alınması şeklinde takvimin belirlenmesi oldu. Konferansın ana çıktısı olan **Marakeş Duyurusu**, azaltımların ölçülmesi ve doğrulanması, iklim finansmanı, teknoloji geliştirilmesi ve transferi gibi konuları da içerecek şekilde atılan ve atılacak adımların şeffaflığı konularında çağrıda bulundu.

İşbirliği Girişimleri Arttı

Marakeş'te de birçok yeni çoklu anlaşma yapıldı. Bu açıdan, belki de Marakeş'in en önemli artlarından biri işbirliği girişimlerinin artması oldu. Burada önemli bir konu, bu oluşumlarda "uyum" bileşeni varlığının artması. Uzun dönemde, ulusal katkılardaki uyum bileşeninin de gözden geçirilmesine dair kararların çıkması muhtemel görünüyor. Hükümetler dışındaki diğer birçok paydaş (yerel yönetimler, kent birlikleri, özel sektör inisiyatifleri ve benzeri çoklu anlaşmalar ve koalisyonlar), sayısı 100'e yaklaşan kapsamlı oluşumlar içerisinde kayda değer hedefler belirledi ve taahhütte bulundu.

Artık Marakeş geride kaldı ve önümüzde Almanya'nın Bonn şehrinde düzenlenecek olan **COP23 Konferansı** var. Bonn, iklim müzakerelerini takip edenler için simgesel şehirlerden biri. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) Sekreteryası'na ev sahipliği yapan şehirde daha önce iki kere COP düzenlenmişti.

Dünya Liderleriyle Buluşma

2017'nin bir diğer önemi, Almanya'nın sadece COP23'ü değil, aynı zamanda dönem başkanlığını üstlendiği G20'yi de ağırlaması. **G20 Zirvesi**, Trump'ın dünya liderleriyle ilk defa buluşacak olması ve iklim politikaları açılarından kritik bir role sahip. Almanya, G20 başkanlığında iklim politikalarını G20 Zirvesi gündem maddeleri arasına sokmuş durumda. Bu açıdan COP23'e de özel önem verecekleri şimdiden netleşti. Almanya'da 2017 yılında düzenlenecek seçimlerin, COP23'ü gölgede bırakmamasını umuyoruz.

Trump'ın seçilmesine tekrar geri dönecek olursak, yeni statükonun ABD'nin müzakere pozisyonunu etkileyeceği aşikâr. ABD'nin iklim değişikliğiyle mücadelede yavaşla-

Konferansın ana çıktısı olan Marakeş Duyurusu, azaltımların ölçülmesi ve doğrulanması, iklim finansmanı, teknoloji geliştirilmesi ve transferi gibi konuları da içerecek şekilde atılan ve atılacak adımların şeffaflığı konularında çağrıda bulundu.

ması, diğer gelişmiş ülkelerin özellikle finansman ve teknoloji transferi desteklerini de yavaşlatması bekleniyor. Biz bu etkinin sınırlı kalacağını düşünüyoruz. Öncelikle ABD kompleks bir sisteme sahip. 50 eyaleti bulunan ülkede, Kaliforniya gibi büyük eyaletlerin önemli etkisi bulunuyor. Kaliforniya'da eyalet düzeyinde çıkarılan bir mevzuat, diğer eyaletler için örnek teşkil ederken, özel sektör için de bir eşik değer oluşturuyor. Benzer şekilde ABD şehirleri iklim değişikliğiyle mücadelede önemli inisiyatifler geliştirmeye başladılar. Yukarıda da değerlendirildiği üzere, iklim değişikliğiyle mücadelede hükümet dışı aktörlerin etkisinin arttığı bir döneme giriyoruz.

Paris Sürecinde Türkiye

Türkiye, Marakeş'te, tarihinin belki de en aktif COP katılımını gerçekleştirdi. İlk olarak, çeşitli paydaşların kullanımına açık bir toplantı salonunda Türkiye'den projeler ve iyi uygulama örnekleri paydaşlara sunuldu. Sunumlar sırasında yeteri kadar yabancı izleyiciye ulaşıldığını düşünmüyoruz, ancak bu bir öğrenme süreci olarak ele alınmalı. İkinci olarak, konferansın ilk gününde **Başmüzakereci Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar** Türkiye'nin Yeşil İklim Fonu'ndan faydalanma talebinin konferans gündemine alınmasını sağladı. Konferans sırasında bir sonuç alınmadı ve konu COP23'e sarkıtıldı. Türkiye ile benzer nü-

fus ve gelişmişlik seviyesindeki ülkelerin bu fondan yararlanma hakkına sahip olduğunu biliyoruz. Türkiye'nin iklim fonlarından daha fazla yararlanması için mevcut ulusal katkısını daha ileriye taşıması müzakere gücünü arttıracaktır.

Bilindiği üzere Türkiye, Paris anlaşmasını Nisan ayında hızlı bir şekilde imzaladı ama halen mecliste onaylamadı. 2017 yılında iklim değişikliğiyle ilgili Türkiye'nin ana gündem maddesi **Yeşil İklim Fonu'na erişim ve Paris Anlaşması'nın mecliste onaylanması** olacak gibi görünüyor. Türkiye'nin Paris Anlaşması'nı onaylaması, iklim değişikliğiyle mücadele kararlılığını göstermesi yanında, önümüzdeki dönemde anlaşmanın detaylarının belirleneceği Paris Anlaşması toplantılarına (CMA) dahil olabilmesi açısından önemli. Bu iki büyük sürecin yanında Türkiye'nin, uzun yıllara yayılacak iklim değişikliğiyle mücadele sürecini daha iyi yönetmek için, **düşük karbonlu kalkınma plan ve politikalarını** geliştirmeye devam etmesi ve uygulamaya geçmesi, ilgili uzman sayı ve kapasitelerini artırması gerekiyor. **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı** 2017 yılında konuyla ilgili şu an ihale aşamasında olan büyük bir AB projesi başlatacak. Merkezi düzeyde diğer bakanlıkların ve yerel düzeyde belediyelerin katılımlarının da artması önemli. Özel sektörün **itibar yönetimi ve kurumsal sosyal sorumluluk** kapsamında iklim değişikliğini önemseyeceğini görüyoruz. Salım azaltım hedefleri koymaları ve müzakere süreçlerini daha fazla takip etmelerini önemli buluyoruz.

Son olarak Türkiye'nin seragazi salımlarında enerjinin payı %73 seviyesinde. Türkiye'nin odak noktasının enerji sektörü olması gerektiğini rahatça söyleyebiliriz. Enerji tasarrufu, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji payının artırılması üçlü bir misyon olarak kabul edilmeli.

“Sıkıntıların Çözümü İçeride Kapanmakta Değil, Dünya Vatandaşlığı Kimliğinde”

“Küreselleşmeyi Pandora’nın kutusuna benzetmek mümkün” diyor Türkiye Etik ve İtibar Derneği Kurucu Genel Sekreteri Tayfun Zaman ve ekliyor: “Açıldığında dünyaya saçılan gelir eşitsizliği, adaletsizlik, vahşi kapitalizm uygulamaları ile mücadele etmemizi sağlayacak tek umut olan etik de aynı sandığın içinden çıktı; sosyal ve kültürel küreselleşmenin özü olan etiği ve sorumlu dünya vatandaşlığı kavramını tekrar o kutuya sokmak ise mümkün değil.”

 Barış DOĞRU

2016 yılı bir hayli çalkantılı bir yıl olarak tarihe geçti. Dünyada küreselleşme karşıtı bazı hareket ve söylemlerin yükseldiği görülüyor. Brexit ve Trump iki bariz gösterge ama hem Avrupa hem de birçok gelişmekte olan ülkede “izolasyonist”, içekapanmacı veya anti küreselci diyebileceğimiz siyasal akımlar güç kazanıyor. Ancak insanlığın geleceği için temel eğilimler her zaman ulusüstü, uluslararası mekanizma ve hareketlerden geliyor. Siz, TEİD Kurucu Genel Sekreteri olarak bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bu sorunuza cevap verebilmek

için gelin, 300 yıllık kapitalizm ve globalleşme sürecinin ana duraklarına uğrayacağımız bir yolculuk yapalım...

Klasik politik ekonominin başlangıcı sayılan Adam Smith’in *Milletlerin Zenginliği* eseri ile başlayan birçok çalışma, bizlere serbest piyasa ekonomisi ve kapitalizmin temel dinamiklerini anlatmaya başlayalı 300 sene oldu. Elbette klasik ekonomi geleneğinin diğer önemli figürlerini unutamayız ancak bir etik (ahlak felsefesi) profesörü olması ve ekonomik çıkarım ve teorilerinde bu felsefe dalının izlerine rastlıyor olmamız Smith’i bu cevabın da kalbine yerleştiriyor.

Ekonominin görünmez elinin doğru çalışabilmesi ve rekabetin, bir anlamda Darwinist etkisini etkin gösterebilmesi için etik pahasına yaşanacak vahşi bir kapitalizmin değil, etik ile güçlenen sorumlu

bir kapitalizmin yaşanıyor olması gerekiyor.

Her ne kadar serbest piyasa ekonomisi teorileri günümüzden 300 sene öncesine dayansa da modern ekonomi tecrübemizin 2. Dünya Savaşı’nın bitimi ile günümüz arasındaki 70 yıla sıkışmış olduğunu gözden kaçıramayız. Ve bu 70 yıldaki kapitalizm maceramızın içine, biri deregülasyon, biri global olmak üzere iki ekonomik kriz, bir ultra regülasyon, iki uluslararası yolsuzlukla mücadele sözleşmesi sığdırdık ve hâlâ “**sorumlu kapitalizm**” idealimizden, dolayısıyla sağlıklı bir küreselleşme pratiğinden çok uzağız. Bu durumun, tüm dünya halklarına bir başarısızlık hissi verdiğini söylemek sanırım yanlış olmaz.

Başarısızlık hissi ile yuvarlanmaya başlayan bu kartopunun bir güvensizlik çığna dönüşmesi ve

ekono-politik dinamikler üzerine kurulmuş uluslararası paktlara karşı bir reaksiyon ile sonuçlanması kaçınılmazdı.

Durum tespitini böylece yaptıktan sonra sorunuza, sevgili dostum ve akıl hocam **Aziz Yardımlı**'dan bir alıntı ile cevap vermeye gayret edeceğim: "Ekonomik olarak, küreselleşme, bütün bir yeryüzünün tek bir pazar biçimini kazanması anlamına gelir. Toplumsal olarak, küreselleşme, yurttaş toplumunun evrensel toplum modeli olarak gerçekleşmesi, dünya toplumlarının tek bir toplumun, yurttaş toplumunun karakterini kazanması demektir. Kültürel olarak, küreselleşme, kültürel - çoğulculuğun eksiksiz uygarlık düzleminde ortadan kaldırılması, gerçek insan değerleri düzleminde tüm kültürlerin eşit ölçüde yüksek, eş deyişle ideal olarak türdeş yapılar kazanmasıdır." (Küreselleşme ve İş Etiği, Aziz Yardımlı, *INmagazine*, Sayı 3)

Küreselleşmeyi reddetmek ve içe kapanmanın getireceği riskler; küreselleşmeyi idealine yaklaştırmak mücadelesi sırasında yaşanacak hayal kırıklıkları karşısında o kadar büyük; bu yenilgi ile ortaya çıkacak yeni dünya, sosyal ve kültürel küreselleşmenin getirebileceği zenginliklerden o kadar mahrum ki izolasyonist yönelimi anlamak benim için mümkün değil.

Küreselleşmeyi Pandora'nın kutusuna benzetmek mümkün. Açıldığında dünyaya saçılan gelir eşitsizliği, adaletsizlik, vahşi kapitalizm uygulamaları ile mücadele etmemizi sağlayacak tek umut olan etik de aynı sandığın içinden çıktı; sosyal ve kültürel küreselleşmenin özü olan etiği ve sorumlu dünya vatandaşlığı kavramını tekrar o kutuya sokmak ise mümkün değil. O bakımdan, son birkaç yılın sıkıntılarını içe kapanarak değil, liberalizm yerine aklın ve sorumlu dünya vatandaşlığı kimliğinin

"Başarısızlık hissi ile yuvarlanmaya başlayan kartopunun bir güvensizlik çığına dönüşmesi ve ekono-politik dinamikler üzerine kurulmuş uluslararası paktlara karşı bir reaksiyon ile sonuçlanması kaçınılmazdı"

gereğince yaşanacağı ekonomik küreselleşme için çabalamaya devam ederek çözebileceğimizi düşünüyorum.

2016 yılında yolsuzluğa karşı kurumsal dünyadaki mücadelede gerçekleşen en önemli değişim sizce neydi? Sanırım çoğu ülkedeki birçok değişik standardizasyonu bir araya getirecek yeni bir standardizasyon ortaya çıktı... ISO37001 için, yolsuzlukla mücadele standartlarına hükmedecek bir yeni çıta diyorsunuz. Bizim dergimizin ana yayın politikası ve hattı olan "Sürdürülebilirlik" çalışmaları için nasıl bir etkiye sahip bu yeni standart?

Yolsuzluk öyle kötü bir manzara ki hangi pencereden bakarsanız bakın etkisinin dünya için yıkıcı olduğunu görmemek mümkün değil. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dakikada 21 çocuğun ölenebilir sebeplerden öldüğü, 1 milyar insanın hayatlarında hiç elektrik görmeden yaşayıp öleceği dünyada yolsuzluğa ödenen para, Dünya Bankası verilerine göre takribi 1,3 trilyon dolar. Aynı kaynaklar, yolsuzluğun gelişmekte olan ekonomilerdeki iş yapma maliyetini %20 kadar artırdığını söylüyor. Yani ister sürdürülebilirlik perspektifinden ister sorumlu bir dünya vatandaşı perspektifinden, isterseniz de ekonomik verimlilik arayışındaki bir şirket perspekti-

finden bakın, yolsuzluk sizi ürkütüyor olmalı.

Prof. Djordjija Petkoski, 2010 yılında, Etik ve İtibar Derneği'nin ilk zirvesinde yaptığı konuşmada "Yolsuzlukla olan savaş, sadece yolsuzlukla mücadele ederek kazanılmaz; başarıyı getirecek sadece yasalar ve yasaklar değil sorumlu kurumsal dünya vatandaşlığı uygulamalarının tarifi ve teşviki olacaktır" demişti.

Kurulduğumuz günden beri biz de, Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin bu kimliği kazanmak için etik riskleri nasıl yönetmesi gerektiğiyle ilgili bilgi üretmek ve ülkemize bu alanda literatür ve veri kazandırmak üzere çalışıyoruz.

İş etiği risklerinin etkin yönetimi ise ancak etkin bir "**Etik ve Uyum Programı**" ile mümkün. ISO 37001 bu programın, gelişmiş dünyanın hukuki normlarına ve iş yapma ideallerine uygunluğu ile ilgili bir standart. Yani OECD ve Birleşmiş Milletler yolsuzlukla mücadele sözleşmeleri ve bu alandaki FCPA (Amerikan Yurtdışında Rüşvetin Engellenmesi Yasası), Sapin II (Fransa Yolsuzlukla Mücadele Yasası) veya UKBA'nın (İngiltere Yolsuzlukla Mücadele Yasası) tanımladığı "Etik Şirket" kimliğine sahip olmak için şirket içerisinde kurulması gereken mekanizmaları işaret ediyor. İdeal bir etik ve uyum programını ise "Şirketin riskleri ile uyumlu ve makul" sıfatları ile tanımlıyor. Bu standardın bir diğer özelliği de şirketlere tedarik zinciri ve üçüncü taraf risklerini yönetmekle ilgili de sorumluluk getirmesi. Böylece her şirket ticari ilişki içinde bulunduğu tüm şirketleri etkileyen bir etik ve uyum programı tasarlayıp yönetmeye yönlendiriliyor. Bu bakış açısının, bir küresel iş etiği kültürü oluşmasında ciddi bir kaldıraç olacağı inancındayım.

“Bu Dönemin Merhemi, Etik ve Uyum Olacak”

Dünya ekonomisinin yeni bir sistem arayışında olduğu apaçık ortada. Avrupa Birliği'nin global rekabette geride kalmasıyla tetiklenen süreçte **Brexit**'in önemli bir sinyal olduğunu değerlendirmek gerekiyor. Ancak bu sadece bizim yakın olduğumuz coğrafyanın verdiği bir sinyal. Dünyadaki çeşitli merkezlerde de benzer mesajlar ortaya çıkıyor. ABD'nin politikalarının sonucunda Donald Trump'ın seçilmesi de bir sonuç olarak değerlendirilmeli. Aynı şekilde Güney Kore'deki siyasi istikrarsızlık, Çin ve Japonya'daki ekonomik durgunluk, petrol kaynaklı Suudi Arabistan ve etki alanı mücadelesi, Rusya'nın Ortadoğu müdahillliği gibi farklı sinyalleri bu resmin içerisinde değerlendirmek gerekir.

Bunları sonuç hanesine yazacak olursak, sebepleri de düşünmekte fayda var. En temel sebep, serbest piyasa ekonomisinin teknolojik gelişmeler ile birlikte boyutunun ölçülemezliği artırıyor. Dünyadaki doğal kaynakların da hızla tüketilmesine yol açan endüstriyel yakınsaklık, ortaya mega şirketler çıkarttı. Bu şirketlerin boyutları algıları zorlar hale geldi.

Çokulusluluktan Çok Paydaşlılığa

Tüketici kısmına geldiğimizde ise, artık tüketiciden çok bir taraftarlık, paydaşlık ilişkisinden söz etmek gerekiyor. Bu çok önemli bir evrimleşme süreci. Şöyle ki, dünya son 60 yıl içerisinde önce “Milli Şampiyon” denen ve kuruldukları ülkeyle anı-

lan şirketleri gördü. Daha sonra ise sermaye hareketleriyle çokulusluluğu tanıdık. Mevcut durumda ise herkesin paydaşı olduğu düşünülen şirketler dünya ekonomisinde hakim duruma geldi. Sorun ise, bu perspektifte, **milliyet kavramının işlevselliğini gün geçtikçe kaybetmesi**. Ancak milletlerin etkilerinde, özgül ağırlıklarında bir değişiklik yaşanmadı. UBER'in kimi ülkede dahiyane, kimi ülkede ise emekçi düşmanı yaftasını alması bu sebeptendir. Örnekleri çoğaltabilirsiniz. Bu gidişat içerisinde hesaplanamaz hale gelen neydi peki? Yasaklandığı ülkelerde UBER kullanamamam ve serbest olduğu ülkelerde tepe tepe kullanmamın hangi global etik nosyon ile açıklanmaya çalışılmasında ki karmaşıklık mı?

Her ne kadar tüm insanlık tarihine teşmil edilebilecek olsa da son 60 yıl açısından değerlendirdiğimizde bu gelişmeler insanlığın doğal süreçteki gidişatı olarak kayda geçmelidir. Kimse bir yanlıştan söz etme hakkına sahip değildir. Ancak ve ancak yasalara karşı gelebilirsiniz böyle bir sistemde. Bu da milli bir olgudur. Regülasyon sorunudur. Bu sorun önemli bir çekişme zemini peydahladı. Önce yasalar üzerinde etki yapma mücadelesi kızıştı; à-la-carte bir demokrasi anlayışı gelişti; daha sonra ise profesyonel siyaset kavramı ortaya çıkarak “toplum” ile siyasetçi arasındaki aksı daha da açtı. Baba-oğul veya karı-koca başkanlık gibi “*system error*”ler ortaya çıkmaya başladı. “**ABD'nin bir devlet sistemi var, başkan kim olmuş, fark etmez**”

söylemi bu gidişatın sonucudur. Yani milli çıkarlara karar veren ve oy/vergi verenlerden farklı karar alıcılar mı var? Bir şey değişmeyecekse niye seçim var, niye başkan var? Bu kendi kendini çürüten varsayımı biz bir turnusol kağıdı olarak değerlendirip fikirlerimize manivela yapabiliriz. Son 15 yılda, bu aks açılma süreci dörtlünel hızlandı ve dünyadaki gelir adaletsizliği boyut atladı. Bu süreçte, hayatları boyunca elektrik kullanma şansı olmayan 1 milyar insanın üzerine hayat maliyeti artan, sigortasız sokağa çıkamayan ve üç kuruşluk kahveye 33 kuruş vermek zorunda kalan kitleler eklendi. Bu gidişat ise kendine özgü liderlik profilleri ortaya çıkardı ve “**millileşmeyi**”, “**kabuğuna çekilmeyi**” bir güvenli liman olarak sunmaya başladı. Son derece doğal bir sonuç.

Peki, tüm bunlar yaşanırken kurumsal etik ve uyum kavramları zarar görür mü? Tam aksine. Hatta eksik kaldığımız tarafı ön plana çıkaracağı için merhem olacağı bile düşünülebilir. Eksik kaldığımız taraf ne idi? Sadece yasalara uymanın aklanmak için yeterli olduğu bir sistem... Bir gün gelecek GE veya Microsoft'un CEO'su da seçimle başa gelmek zorunda kalacak. Çünkü o şirketler herkesin. İşte o zaman, Volkswagen, Wells Fargo gibi mega ciroların yaptığı uyumsuzluklar ABD'de suç, Almanya'da serbest olamayacak ve daha ağır müeyyidelerle karşılaşılacak.

Mevcut durumda ise, yukarıda özetlediğim sistem içerisinde hata yapılmaması mucize bence...

Dr. M. Fevzi TOKSOY
Rekabet Uzmanı, ACTECON
Danışmanlık

IRENEC 2017

7. ULUSLARARASI

%100 YENİLENEBİLİR ENERJİ KONFERANSI

18-20 MAYIS 2017

www.irenec.org

%100 Yenilenebilir Enerjiye Küresel Geçiş Nasıl Hızlandırabiliriz?

Toplumların, ülkelerin ve bölgelerin %100 yenilenebilir enerjiye geçişi ancak çözüm tarafında olan yerel, ulusal ve bölgesel hükümetlerle gerçekleştirilebilir.

Enerji alanındaki yeşil çözüm, mevcut en iyi teknolojilerin kullanıldığı akıllı şebekelerin, yenilenebilir enerji depolama sistemlerinin ve enerjinin son kullanım verimliliğinin entegrasyonu ile %100 yenilenebilir enerji hedefine ulaşılmasıdır.

Türkiye Yenilenebilir Enerji Birliği (EUROSOLAR Türkiye), birliğin vizyonu doğrultusunda %100 yenilenebilir enerjiye geçişin teknik, ekonomik ve siyasi boyutlarının ve sanayide, mimaride, ulaşımda ve eğitimde hayata geçme yollarının tartışılacağı uluslararası bir platform yaratmak için her yıl IRENEC Uluslararası %100 Yenilenebilir Enerji Konferansı'nı düzenlemektedir.

IRENEC 2017 Konferansımızda sizi de aramızda görmek isteriz.

İstanbul'un Altın Tepesi
**MALTEPE
BELEDİYESİ**
www.maltepe.bel.tr

**YILDIRIM ENERJİ
HOLDİNG A.Ş.**

**YENİLENEBİLİR
ENERJİ BİRLİĞİ**

**EUROSOLAR
Türkiye**

Neye Rağmen Kalkınmak?

Dünya Yeşil Binalar Konseyi (WGBC) üyesi olan ÇEDBİK, kurulduğu 2007 yılından bu yana yeşil binaların Türk yapı sektöründe bilinirliğinin artması ve yaygınlaşması için eğitimler, yeşil bina kılavuzlarının geliştirilmesi çalışmaları yapıyor; bu konularda kamu, özel sektör kurum ve kuruluşları ve STK'larla işbirliği geliştiriyor. Çevre dostu binalar konusunda dünyadan ve Türkiye'den gelişmeleri de EKOIQ sayfalarına taşıyorlar.

— Selçuk ÖZDİL, ÇEDBİK Yönetim Kurulu Başkanı

Ekonomik büyüme eşittir kalkınma şeklinde tek boyutlu, ekolojik ve toplumsal sınırları göz ardı eden sürdürülemez modelin artık tarihin çöplüğüne atılması şart. Dünya kapalı bir sistem, dışarıdan sadece güneşten enerji alıyor. Ancak bugünkü ekonomik faaliyet dediğimiz hemen her şey kısıtlı kaynakları tüketmekle ilgili ve biz bu etkinliklerin büyümesini kalkınma olarak tanımlama basitliğine saplanmış durumdayız. Sorulması gereken: “Kalkınmak nedir? Nasıl kalkınmalıyız? Şimdiki şekliyle kalkınma bireylere sağlık, mutluluk, refah getiriyor mu?” olmalı.

Kalkınma tanımlarının çarpık sonucu olarak Türkiye’de de **proje fetişizmi** var. Biyoçeşitliliğin, ekolojik rezervin ne olduğuna bakan yok. Enerji üreteceğiz, maden çıkaracağız, yollar, köprüler, havaalanları yapacağız ve kalkınacağız. **Ekolojik yıkım** olsa da, yerelde insanlar yaşam haklarını savunmak için dirense de bu proje çılgınlığı sürecektir, üstelik var olanların kötü sonuçlarından da ders almayan bir **eko-cehaletle**. Tek hedef büyümek! Neye rağmen? O baraj, yol, enerji santrali, köprü yapılıncaya ne olacak? Ekonomik göstergeler büyüme gösterince insanların mutluluğu ve refahı artacak mı? Ağaçları sökerek yapılan kömürlü santral **insanları daha sağ-**

lıklı yapar mı? Şehirler yaşanabilir, trafik sürdürülebilir hale gelir mi? “Her proje yapacağımız yere zeytin dikmişler!”, “Orada ağaç yok, uzun uzun otlar var” diyen yöneticiler konuşmadan önce ekoloji konusunda bir iki satır bilgi aldılar mı, biyosfer nedir öğrendiler mi? Değersizleştirmeye çalıştıkları, tahrip olacak alanların ekolojik, yaşamsal değerlerini hiç sorguladılar mı? Yaptıkları kazanç ve büyüme hesaplarının doğru ve tam olmayabileceğini bir durup düşündüler mi hiç? 10 yıl sonra çocuklarına, torunlarına yaptıkları işleri gururla anlatabilecekler mi? Bu soruları soran, yeni modellerin tanımlarını yapan düşünürler, bilim ve iş insanları var ve bu derginin sayfalarından da sizlere sesleniyorlar ama geç olmadan yönetenlerin de bu sesleri duymalarında yarar var. Kalkınma modellerinin **ekoloji, toplum, ekonomi** sıralamasıyla, birbirinin içinde yer alan halkalar olduğunu kabul eden yaklaşımın orta-uzun vadede daha çok iş yaratacağı, ülkeleri daha ileri götüreceğine dair sayısız ulusal ve uluslararası çalışma var. Üstelik böyle bir düzeltmenin iklim değişikliğinin önüne geçmek, sonuçlarını hafifletmek gibi yaşamsal bir sonucu da olacak. Çocuklarımızın geleceğine dair etik sorumluluk duyan ve duymak isteyenlere duyurulur.

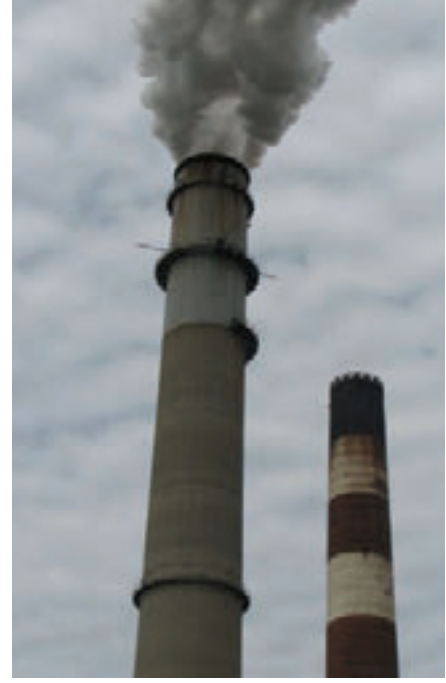
Türkiye’de Değişim Yavaş

Bakanlığın Türkiye’nin özel durumu nedeniyle yükümlülük altına sokulması yanlış olur görüşüyle Marakeş COP22 toplantılarına giden Türkiye ekibi aradığını bulamadı. Türkiye mevcut azaltım hedeflerinin ötesine geçebilmek için finansal destek almak istiyor ama pek tabii daha az gelişmiş olan ülkeler kendileri için ayrılmış fonları paylaşmak istemiyorlar.

Marmara Belediyeler Birliği’nin düzenlediği Akıllı Belediyecilik seminerinde döngüsel ekonomi konusunda Türkiye’nin Avrupa’nın gerisinde olduğu belirtildi. Avrupa’nın ilerlemiş ülkelerinde %80, ortalamada %40 olan evsel atıkların geridönüşümü Türkiye’de sadece %10-12 kadar. İş bizlere düşüyor, çöpü azaltıp atıkları kaynakta ayırmalıyız.

Türk iş çevrelerinde gönüllü olarak yıllık CDP karbon ve su ayakizlerini raporlayan şirket sayısı az da olsa artmaya devam ediyor. Su raporlarının sunulduğu toplantıda hem konuşmacıların hem de dinleyicilerin çoğunluğunun kadın olması bir yandan sevindirici, diğer taraftan erkek azlığı düşündürücüydü.

Geç de olsa rüzgar ve güneş ilk kez kalkınma planlarına girdi. Ancak bu kararların yetersiz ve geç olduğunu söylemek yanlış olmaz...

Yeşil Binalar Dünyasından...

Bina Teknolojileri

Karbon salımlarının büyük bir kısmını yaratan binalar konusunda teknolojik gelişmeler sürüyor. **Tesla** duvar tipi akü sistemlerinden sonra PV çatı kiremitlerini tanıttı. **ABD**'de güneş panelleri ile akü kullanımının arttığı, böylelikle evlerin kendine yeterli hale gelme yolunda ilerlediği rapor ediliyor. **Belçika**'da binaların çatılarına enerji harmanlayacak araçlar yerleştirilmesi projesi geliştiriliyor. İtalya'da üçboyutlu yazıcı üreten bir firma, kerpiç çamuru benzeri malzemeyle çift cidarlı deneysel ev üretmeyi başardı. **McKinsey** danışmanlık, müşteri odaklı tasarım ve firmaların kendi aralarında yapacağı işbirlikleriyle döngüsel ekonomiyi geliştirebileceklerini ve bu yolla kullandıkları enerji ve kaynaklardan daha fazla faydalanabileceklerini raporladı.

Türkiye 8. Sırada

Türkiye sürdürülebilir bina tasarım ve inşaatında uluslararası liderliğini koruyor. USGBC (Amerikan Yeşil Binalar Konseyi), Türkiye'nin dünyada **LEED sertifikası** alan ilk 10 ülke arasında 8. olduğunu açıkladı. İlk 10 ülke listesi ABD dışında dünyada sürdürülebilir bina tasarım, yapım ve işletmesi alanında önemli gelişmeler elde eden ve LEED sertifikalı yeşil binalara olan uluslararası talebin artmaya devam ettiği ülkeleri öne çıkarıyor. Bu yıl Türkiye

brüt 4,78 milyon metrekare LEED sertifikalı bina alanıyla dokuzuncu sıradan sekizinciliğe yükseldi. Türkiye'de LEED sertifikalı toplamda brüt **22,38 milyon metrekare** alana sahip olan 772 proje var.

ÇEDBİK Çalışmaları Hız Kesmiyor

Avrupa'nın en geniş katılımlı, kapsamlı bina iyileştirme projesi **H2020-Build Upon** çalışmaları, iki toplantı ile devam etti. 12 Ekim'de İstanbul'da Finans Çalıştayı; 3 Kasım'da İzmir Yapı Fuarı alanında Farkındalık Çalıştayı yapıldı. Her iki toplantının sonuçları davetli katılımcıların deneyim ve görüşlerini paylaştıkları ilginç raporlarda derlendi. Ocak ayında yapılacak Kapanış Toplantısı'nın yer ve zamanını ÇEDBİK duyuru kanallarından ve web sitesinden takip edebilirsiniz.

Dünya Yeşil Binalar Konseyi ve **Avrupa Ağı ERN** ile ortak çalışmalarımız sürüyor. Aralık ayı başında yapılan toplantıda H2020-Build Upon projesinin ilerleyişi ve devamındaki projeler tartışıldı. 14 Ekim'de Letonya ve 8 Aralık'ta Finlandiya Yeşil Binalar Konseylerinin Finans Çalıştaylarında Türkiye'de elde ettiğimiz çıktılarını paylaştık. Katkılarımız ilgi çekti. 8 Aralık'ta Brüksel'de düzenlenen Horizon 2020 yeni projeler tanıtım ve tanışma toplantısında da faydalı görüşmeler gerçekleştirdik.

28-29 Kasım'da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından düzenlenen **Enerji Verimliliği Danışma Kurulu** toplantısına katıldık.

İMSAD tarafından düzenlenen, bizim de düzenlenmesinde doğrudan rol alarak destek verdiğimiz **SBE 2016 Kongresi** de başarıyla tamamlandı. Kongre çıktıları İMSAD web sitesinden izlenebilir. Kongre sonunda düzenlenen çalıştay sonuçları da yakında rapor olarak yayınlanarak ilgili kuruluşlara iletilecek.

1 Aralık'ta Garanti Bankası **Sürdürülebilirlik ve Risk Yönetimi Çalıştayı**'na katıldık. 11-12 Kasım'da UDDER tarafından düzenlenen **Uygunluk Değerlendirme Sempozyumu**'nda Yeşil Bina sertifikasyonu açısından ÇEDBİK Konut Kılavuzu'nu anlattık. 15 Kasım'da **Yeşil Okullar Komitemiz** toplandı ve Boğaziçi Üniversitesi Yapı Kulübü öğrencilerinin komite ile işbirliği içinde çalışmasına karar verildi. 6 Aralık'ta GÜNDER tarafından düzenlenen **Solar-TR** Konferansı'nda Konutlarda Güneş Enerjisi Faydaları ve ÇEDBİK Konut Programı konulu bir sunum yaptık.

Bütüncül bir Yaklaşım Şart

WRI tarafından 26 Ekim'de Sapanca'da düzenlenen **Yaşanabilir Şehirler Sempozyumu**'na ve 27 Ekim'de Eskişehir'de **Binalarda Enerji Verimliliği** toplantısına katıldık.

arak görüş ve önerilerimizi paylaştık. Yaşanabilir şehirler için tek tek yeşil binalar yapmanın yeterli olmayacağını, bilimsel verileri doğru okuyup anlayabilen, ileriye görebilen liderlerin kentlilerle birlikte kenti daha yaşanabilir, iklim değişikliği koşullarına dayanıklı hale getirecek bir vizyon sağlayan stratejiler ve politikalar üretmesi gerektiğini, bu politikaların tüm paydaşların karşılıklı kazanacağı planlara dönüştürülmesi ile mümkün olduğunu ifade ettik. Bu akışı rotasında tutacak pusula-

nın ise insan ve gelecek odaklı, uzun erimli, karşılıklı sevgi ve güvene dayalı bütünsel bakışlı bir yaklaşım olduğunu anlattık. Dünyada başarılı örneklerin böyle olduğunu, tepeden inme dayatmacı kararlarla başarılı olunmayacağını söyledik. Bugün şahit olduğumuz binasal dönüşümün kısa zamanda kentleri boğacağı yönünde görüş alışverişi yaptık. Binaların tek başına değil, yerleşimler içinde bütünsel ele alınarak, yerel ağlar içinde enerji verimli ve enerji üretken hale getirmenin daha iyi so-

nuçlar vereceğinin altını çizdik. Sadece binaları işletirken değil, yaparken de kullandığımız enerjinin yani gömülü enerjinin, bütünsel tasarım ve malzeme seçimiyle azaltılması gerektiğini, ÇEDBİK Yol Haritası'na uygun olarak bu yönde çalışmalar yaptığımızı anlattık. Türkiye'de bina ve yerleşimlerin üretiminde belediyeler, mal sahipleri, yerel, genel yönetimler, yükleniciler arasında parçalanmış sorumluluk ve karar alma zincirleri nedeniyle sağlıklı ve uzun erimli sonuçlar alınmadığı konusunda görüş birliği olduğu saptamasını yaptık.

Ekolojik Alarm Zilleri Çalmaya Devam Ediyor!

- ABD merkezli ulusal kar ve buz bilgi merkezinden verilen bilgiye göre 2016 Kasım ayında normalin üstündeki hava sıcaklıkları ve rüzgarın etkisiyle son 30 yılın verileri incelendiğinde Kuzey ve Güney Kutuplarındaki buzulların erimesi rekor düzeyde. Kutup buzullarından Hindistan büyüklüğünde bir alan yok olmuş durumda.
- Anayasasında doğa hakları bulunan ve çok zengin biyoçeşitliliğe sahip Amazon yağmur ormanları, And Sıradağları ve Galapagos Takımadaları'nı sınırları içinde bulunduran Ekvador sonunda baskılara dayanamayıp Amazon ormanlarının en el değmemiş bölgesinde petrol sondajlarına başladı.
- Amerikalı bilim insanları Dakota'daki petrol sondaj sahalarından büyük miktarda metan sızıntısı olduğunu belirlediler.
- Dünyada son 20 yılda doğal alanlar %10 azaldı.
- Tundra alanlarındaki bitkileri tozlaştıran bir sinek türü iklim değişikliği nedeniyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Doğa alanları yok oldukça hayvanlar da yok oluyor. Bilim insanları doğal alanların kaybı nedeniyle yaşamları tehdit altında olan canlıları başka yerlere taşıyarak kurtarmaya uğraşıyorlar.
- İklim değişikliğinden en kötü etkilenen ülkelerden olan Filipinler'de, İnsan

Hakları Komisyonu iklim değişikliğinin neden olduğu insan hakları ihlallerine dair dünyanın ilk soruşturmasını yürütüyor. Greenpeace de dahil 14 örgüt soruşturmaya katkıda bulunuyor. Büyük petrol ve maden üreticilerinin de aralarında bulunduğu en yüksek karbon salan 47 kuruluş hakkında duruşmalar Nisan 2017'den itibaren internetten dünyaya açık olarak yapılacak.

- İyi haber; Kanada arı ölümlerinin kesin nedeni olan tarım zehirini yasaklamaya karar verdi. Bayer bu karara karşı çıkacağını bildirdi.
- İyi haber; Global Fishing Watch adlı girişim dünyanın tüm denizlerinde tüm balıkçılık etkinliklerinin izlenmesini ve denetlenmesini sağlayacak bir web sitesi geliştirdi ve kullanıma açtı.

Ve Dahası...

Konut Kılavuzu Komitesi değerlendirme ve denetçilerin eğitimi ve tanıtım eğitimleri için çalışmalarını yürütüyor. 2020 yol haritamıza uygun olarak Mevcut Binalar ve Yerleşimler için iki yeni Kılavuz Komitesi de çalışmalarını sürdürüyor. Komitelere katkı vermek ve destek olmak isteyen üyelerimizi ve sektör profesyonellerini bu toplantılara davet ediyoruz.

18-19 Ekim tarihli İsveç Yeşil Bina Konseyi'nin düzenlediği kongrenin ilgi çeken içeriğini ÇEDBİK web sitesinde özetledik. Yeşil binalar ve yerleşimler konusunda son gelişmelerinin tartışıldığı iki günde 20 oturum, 72 konuşmacı ve 500'den fazla katılımcının tartıştığı ana başlıklar: Bina ve Çevre Sertifika Sistemleri, Yapı Malzemeleri, Sağlık ve Çevre, Bina Yenileme ve Enerji Verimliliği, Kentsel Gelişim ve Akıllı Şehirler şeklindeydi.

Yeşil Binalar, sertifika sistemleri ve ÇEDBİK Konut tanıtım seminerlerimiz de yoğun olarak sürüyor. Samsung 19 Mayıs Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Işık Üniversitesi, Eskişehir İnşaat Mühendisleri Odası geçtiğimiz haftalar içinde ulaştığımız yerler arasında.

Gelecek sayıda buluşana kadar esen kalın!

ÖLÇÜM
ATIK AYIRMA
KENTSEL
TEMİZLİK
KATI ATIK
BİYOGAZ
MEKANİK
ARITMA
ATIK
YÖNETİMİ
GERİ
DÖNÜŞÜM
ATIK TOPLAMA
ATIK GAZ
SOĞUTMA SULARI
KİMYASAL
ARITIMI
PROSES SULARI
ARITMA ÇAMURU
SUSUZLANDIRMA
GERİ KAZANIM

AVRASYA'NIN LİDER
ÇEVRE TEKNOLOJİLERİ FUARI

13. ULUSLARARASI GERİ DÖNÜŞÜM,
ÇEVRE TEKNOLOJİLERİ VE
ATIK YÖNETİMİ FUARI

16-19
MART
2017

TÜYAP, İSTANBUL

rewistanbul.com

KATI ATIK

ATIK SU

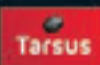

ATIK GAZ

YEŞİL ENERJİ

Organizasyon

İLERİ
ARITMA
ARAÇ ÜSTÜ
EKİPMAN
MEMBRANLAR
KANAL TEMİZLEME
CADDE TEMİZLİK
ANALİZ
OTOMASYON
ÇEVRE
TEKNOLOJİLERİ
SU VE
ATIK SU
YEŞİL ENERJİ
KOMPOST
İKİNCİL HAMMADDE
ATIK BERTARAF
TIBBİ ATIK
HAVA
KİRLİLİĞİ
TOPRAK KİRLİLİĞİ
GÜRÜLTÜ KİRLİLİĞİ

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ) DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR.

İş Dünyası İklim Değişikliğiyle Mücadele için Bir Arada!

2015'te açıklanan ve sürdürülebilir kalkınma konusunda küresel bir çerçeve çizen BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine (SKH'ler) ulaşılabilmesi için tüm aktörlere olduğu gibi iş dünyasına da önemli bir rol düşüyor. SKD olarak bu rolü tanımlamak ve iş dünyasına bu konuda rehberlik edecek çalışmalar gerçekleştirebilmek için 2016 başında üye ve paydaşlarımızın katılımıyla bir atölye çalışması yaptık. Bu atölye sonucunda odaklanacağımız alanları ortak akıl yoluyla belirledik: Düşük karbon ekonomisine geçiş ve verimlilik, sürdürülebilir sanayi ve döngüsel ekonomi, sürdürülebilir tarım ve gıdaya erişim, sosyal içerme ve kapsayıcılık. Bu dört odak alanı kapsamında 2016 boyunca birçok çalışma gerçekleştirdik. Bunların sonucunu; TÜSİAD ve Global Compact Türkiye ile "**4 odak alanında 4 konferans**" olarak planladığımız etkinlik serisi oldu.

Bu etkinlik serisinin ilkini 5 Aralık'ta Sabancı Center'da gerçekleştirdik. Düşük karbon ekonomisi odak alanıyla bağlantılı olarak "İklim Değişikliğiyle Mücadele ve Özel Sektör" temasıyla düzenlediğimiz, iş dünyasının ve STK'ların yoğun katılım gösterdiği konferansta; SKH'ler çerçevesinde iklim değişikliğiyle mücadele konusunda iş dünyasının rolünü ele aldık. Konferansta çok değerli konuşmalar yapıldı, önemli bilgiler verildi.

Terör, Göç ve İklim Değişikliği

TÜSİAD Yönetim Kurulu Üyesi Metin Akman'ın açılışını yaptığı konferans; T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı ve İklim Değişikliği Başmüzakerecisi Prof. Dr.

Mehmet Emin Birpınar'ın iklim değişikliği ve Marakeş'te düzenlenen İklim Zirvesi (COP22) hakkındaki konuşmasıyla başladı. Birpınar, dünyanın karşı karşıya olduğu en önemli üç tehdit terör, göç ve iklim değişikliği olduğunu belirterek iklim değişikliğinin özel sektörün de içinde yer aldığı bir mesele olduğunu ifade etti. Türkiye'nin 1992'de yapılan müzakere görüşmelerinde kendi isteğiyle EK1 ve EK2 listelerinde yer almasının tarihi bir hata olduğuna dikkat çeken Birpınar, bu hatayı düzeltmek için Türkiye'nin uzun yıllar uğraş vermesi gerektiğini söyledi. İklim değişikliği müzakerelerine gelişmekte olan, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler olmak üzere üç grubun yaklaşımını da özetleyen Birpınar, Türkiye'nin şu an azaltımdan sorumlu ülkeler arasında yer almamasına rağmen "**artıştan azaltım**" politikasını benimsediğini, bu konudaki taahhütlerin gerçekleştirilebilmesinin ise uluslararası finans mekanizmalarına erişim olduğunu vurguladı. Paris ve Marakeş'teki zirvelerde Türkiye'nin

bu talebinin kabul edilmediğini, bu nedenle Paris Anlaşması'nın henüz TBMM onayından geçmediğini belirtti.

Enerji Verimliliği ve Teknolojik İlerleme

Konferans, Prof. Dr. Erinç Yeldan'ın "**Ekonomi Politikaları Perspektifinden İklim Değişikliğiyle Mücadele Raporu**"nu tanıtan sunumuyla devam etti. Yeldan, iklim değişikliğiyle ilgili içinde bulunduğumuz dönemi "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli imkan ve kabiliyetler" olarak tanımlayarak, sıcaklık artışının devam etmesi durumunda yeni bakteriler, tarımsal hasılda düşüş, sağlık ve üretkenlik sorunları gibi birçok sorunla karşılaşılacağını belirtti. Halihazırdaki küresel emisyonların 400 milyon gigaton olduğunu kaydeden Yeldan, yerküre sıcaklığının, hedeflendiği gibi 2 derecenin altında kalabilmesi için 17,5 gigatonluk bir açık olduğuna dikkat çekti. Yeldan, iş dünyası açısından bu konuda en büyük fırsatın enerji verimliliği ve teknolojik ilerle-

Konca Çalkıvık
İş Dünyası ve Sürdürülebilir
Kalkınma Derneği
Genel Sekreteri

me olduğunu; Türkiye'nin ise karbon yoğunluğunu azaltma yönündeki küresel eğilime katılması gerektiğini, yenilenebilir enerji yatırımları ile ulaşımda demiryolu ve kombine yöntemlere geçişin Türkiye açısından fırsat sunan alanlar olduğunu söyledi.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve İş Dünyası Bakış Açısı oturumunda konuşan BM Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Mukim Temsilci Yardımcısı **Atıla Uras**, Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH) ile Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini (SKH) karşılaştırarak BKH sürecinde çok yol kat edildiğini fakat yarım kalan konular olduğunu, bunların ilk 5 SKH olarak yeniden ele alındığını belirtti. 7, 8, 9, 12 numaralı SKH'lerin doğrudan özel sektörü ilgilendirdiğini ifade eden Uras, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi (WBCSD) tarafından geliştirilen **SDG Compass** çalışmasının özel sektörün kendilerine uygun hedefleri belirleyip ölçüm yapabilmelerine olanak sağladığını söyledi. Uras aynı zamanda UNDP Türkiye olarak özel sektörün SKH'lerle ilgili hazırlığını ve ihtiyaçlarını araştı-

ran bir rapor hazırlayacaklarının da müjdesini verdi.

Asıl Mesele İşbirliği

Aynı oturumun diğer konuşmacısı ise Bölgesel Çevre Merkezi (REC) Türkiye Direktörü Rıfat Ünal Sayman idi. Sayman, özel sektörün SKH'lere bakış açısını ortaya koymak amacıyla yaptıkları **CEO Algı Araştırması**'nın sonuçlarını paylaştı. Buna göre; ankete katılan şirketlerin iklim değişikliğiyle mücadele politikalarını benimsemelerinde en önemli motivasyon "itibar yönetimi" olurken, bu şirketlerin sadece %9'u önümüzdeki beş yıl içinde iklim değişikliği kaynaklı finansal kayba uğrama ihtimalinin yüksek olduğunu düşünüyor.

Konferansın kapanış oturumu TÜSİAD Yönetim Kurulu Üyesi Metin Akman moderatörlüğünde, SKD Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Canan Ercan Çelik ve Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Seçkin'in katılımıyla gerçekleşti. Başkanımız Çelik, SKD olarak iş dünyasında geniş ve etkisi

yüksek bir tabanı temsil ettiğimizi belirterek SKH'lere yönelik çalışmalarımızı anlattı. Özellikle binalarda, taşıtlarda ve sanayide enerji verimliliği; dögüsel ekonomiye yönelik çalışmalar ve bu kapsamda Davos ödüllü uluslararası bir proje olan **Materials Marketplace**'in Türkiye'de başlatılması; **şeffaflık ve sürdürülebilirlik raporlamasının** önemi ve derneğimizin bu konudaki faaliyetlerinden bahsetti. Seçkin ise REC Türkiye tarafından yapılan CEO Algı Araştırması sonucuna değinerek sürdürülebilirliğin artık itibar yönetimi olarak değil, bir gereklilik olarak görülmesini arzuladığını belirtti.

Etkinliğin partnerlerinden biri olarak katılımın ve ilginin yüksek olması, iş dünyasının iklim değişikliğiyle mücadele konusunda artan farkındalığının bir işareti olarak yorumluyoruz. SKH'lerin hayata geçirilmesi için hem iş dünyasının sorumlulukları hem de iş dünyası için birçok fırsat olduğu her fırsatta dile getiriliyor. Buradaki asıl mesele ise, konferansta da vurguladığımız gibi, **işbirliği**. SKH'lerin "Hedefler İçin Ortaklıklar" diyen 17. maddesini, adından da anlaşılacağı üzere bir hedeften ziyade diğer hedefleri gerçekleştirmeye yönelik etkili bir yöntem olarak görebiliriz. Bu nedenle, bu etkinliğimizin devamı niteliğinde üç konferans daha düzenleyerek kadın istihdamı ve fırsat eşitliği, sürdürülebilir sanayi ve dögüsel ekonomi, sürdürülebilir tarım ve gıdaya erişim konularını ele alacağız. Türkiye iş dünyasının artan farkındalığını etkiye dönüştürmek yolunda çalışmalarımız 2017'de de SKH'ler çerçevesinde ilerlemeye devam edecek.

AB İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin Çevre ve İklim Karnesi

Kasım ayında Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan 2016 İlerleme Raporu, Türkiye'nin çevre başlığı altında "hazırlık evresinde" olduğunu belirtiyor. Raporda çevresel konularda ve iklim değişikliği ile mücadelede bazı gelişmeler takdirle karşılansa da atılması gereken adımların hızlanarak devam etmesi gerektiğinin altı çiziliyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürütülen, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen "Türkiye'nin Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi Mekanizmasına Destek için Teknik Yardım Projesi"(TASK-GHG) Teknik Ekip Lideri Yardımcısı Gamze Çelikyılmaz, raporu EKOIQ için değerlendirdi.

 Gamze ÇELİKİYILMAZ,
TASK-GHG Projesi Teknik Ekip Lider Yardımcısı

9 Kasım 2016'da Avrupa Komisyonu tarafından Türkiye'nin 2016 İlerleme Raporu yayımlandı. Temel çerçevesi Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyeliği yolunda attığı adımların değerlendirilmesi olan raporun önemli bölümlerinden birini de çevre ve iklim değişikliği konusunda Türkiye'deki gelişmeler oluşturdu. AB ve üye ülkeleri iklim değişikliği ile küresel mücadele, sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması gibi konularda uluslararası arenada öncü bir konuma sahip. Bu nedenle aday ülkelerin bu konulardaki çalışmalarını dikkatle irdeleniyor ve değerlendiriliyor. Kasım ayında yayınlanan Türkiye İlerleme Raporu'nda genel olarak Türkiye'nin çevre başlığı altında "ha-

zırlık evresinde” olduğu belirtiliyor. Çevresel konularda ve iklim değişikliği ile mücadelede bazı gelişmelerin takdirle karşılandığının, ancak atılması gereken adımların hızlanarak devam etmesi gerektiğinin altı çiziliyor. Bazı konularda gözle görülür bir gelişmenin olmadığı veya hukuki değişikliklerin uygulamaya tam olarak yansıtılmadığı da raporun çıktıkları arasında görülmüyor.

“Çevre”miz Ne Durumda?

Raporda, çevre konusunda genel olarak gerekli müktesebatın bazı alt konularında hazırlıklar yapıldığı belirtiliyor. Ancak örneğin kamuda oluşan ÇED yönetmeliğinin etkin şekilde uygulanmadığına dair kanının devam ettiği, çevresel konularda bilgi erişimini garanti altına alan Aarhus Konvansiyonu'na uyum sürecinin başlatılmadığı, Stratejik Çevre Etki Değerlendirme Direktifi'ne uyum sürecinin beklemekte olduğu gibi önemli görülen eksiklikler hatırlatılıyor. Ayrıca stratejik öneme sahip projelerin ÇED raporundan muaf olmalarını sağlayan yeni ÇED yönetmeliğinin Türkiye'yi AB müktesebatından uzaklaştırdığı yorumuna da yer veriliyor. Raporda çevre

alt başlığında yapılan değerlendirmeleri konulara göre özetleyecek olursak:

Atık yönetimi: Türk müktesebatı AB müktesebatı ile çoğunlukla uyumlu ancak uygulama ve yaptırımların, özellikle atık yönetimi ve endüstriyel kirlilik konularında hayata geçirilmesinde zayıflık söz konusu. Atık artıma tesislerinin AB standartlarına yaklaşma süreci devam ediyor; ayrıştırma, geridönüşüm ve tıbbi atık bertarafı konularında kapasite artışı var. Buna karşın, atık ayrıştır-

Çevre ve iklim değişikliği konusunda raporun tavsiyelerinin önemli bir kısmı Türkiye çevre müktesebatının AB müktesebatına uyumlaştırılmasının yanında, yürürlüğe giren kanunların doğru bir şekilde uygulanması, bilgiye erişim ve şeffaflık konularına önem verilmesi, kamu kurumlarındaki teknik kapasitenin artırılması ve yeni politikaların mevcut politikalarla entegre edilmesi konusunda önlemleri içeriyor.

manın geliştirilmesi, katı atık alanlarına gönderilen biyoçözünür atık miktarının azaltılması gibi önlemler üzerinde daha fazla çalışılması gerekli. Bunlara ek olarak AB'nin Atık Çerçeve Direktifi'nde belirtilen yerel ve bölgesel atık yönetim planı çalışmasına henüz başlanmamış durumda; geridönüşüm ve atık azaltımı konularında finansal destekler çok sınırlı kalıyor.

Hava kalitesi: Türkiye'deki mevcut müktesebatın (özellikle dış ortam hava kalitesi, emisyon ve uçucu organik bileşik-VOC tavan ulusal değerleri) AB müktesebatı ile uyumlaştırılması gerekli. Hava kalitesinin izlenmesi için ulusal bir sistemin kurulmuş olması ve bölgesel sistemlerin hazırlanması ise olumlu gelişmeler.

Su kalitesi: AB Su Çerçeve Direktifi'ne uyum henüz tamamlanmamış durumda. Sınır ötesi su konularında Türkiye tarafından komşu ülkelerle görüşmeler başlatılmış ancak görüşmeler henüz erken aşamada. Su kalitesi standartları, nitrat kirliliği ve sel yönetim planları konularında AB müktesebatı ile uyum kısmen gerçekleştirilmiş.

Doğa koruma: Mevcut Türkiye müktesebatı AB müktesebatına

uyumlu değil; Natura 2000 bölgeleri belirlenmemiş, bunun için gerekli kurumsal altyapının oluşturulması gerekiyor. Özellikle hidroelektrik santralleri ve maden ocaklarına yapılacak yatırımlarda doğa koruma prensiplerine uyulması ve potansiyel Natura 2000 bölgelerinin belirlenmesi şart.

Endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi: Pek çok AB Direktifi ile uyum henüz başlangıç seviyesinde. Seveso II Direktifi ile uyum büyük oranda gerçekleşmiş ancak Seveso III ve endüstriyel emisyonlar konusunda uyum henüz başlangıç aşamasında. AB eko-etiket yönetmeliği, VOC Direktifleri'ne uyum da bekleme aşamasında.

Kimyasallar: Tehlikeli kimyasal maddelerin ve kalıcı organik kimyasalların (POP) ithalat ve ihracatında kayıt, değerlendirme ve yetkilendirme gibi konularda uyum süreci bekleme aşamasında. Biyosit müktesebatı yürürlükte ancak uygulama 2020'ye ertelenmiş durumda.

Gürültü: Hukuki altyapı oldukça ilerlemiş, gürültü haritası oluşturma ve yerel gürültü aksiyon planları hazırlama süreci başlamış.

İklim Değişikliği ile Mücadele

AB'nin 2016 yılı Türkiye ilerleme raporunda iklim değişikliği konusu geçmiş yıllara göre artan bir şekilde ele alınıyor. 2016 raporunun iklim değişikliği alanında en göze çarpan değerlendirmeleri ise şöyle:

AB'nin 2030 yılı için geliştirdiği İklim ve Enerji Çerçeve Politikası'na geçiş yönünde Türkiye'de bir karar alınmamış. Ayrıca Türkiye'nin hazırladığı Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı, bazı sektörlerde emisyon azaltımı sağlamayı hedefliyor; ancak bu stratejiler özellikle enerji gibi sektörler için geliştirilmiş stratejilerle çelişiyor. İklim değişikliğinin diğer sektörel politikalara entegrasyonu henüz oldukça zayıf.

İklim değişikliğine uyum konusunda Ulusal İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi taslağı hazırlanmış ancak bu taslağın yasal zemini ve uygulaması bulunmuyor.

Türkiye'nin özellikle iklim değişikliği ile mücadelede politika ve önlemler geliştirebilmesi için emisyon azaltımı konusunda kamu kurumlarında teknik kapasite artırılmasına ihtiyaç var.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (BMİDÇS) yükümlülüklerinin yerine getirilmesi konusunda Birinci ve İkinci İki Yıllık Rapor, Ulusal Bildirim ve Ulusal Envanterin sunulması gibi yükümlülükler yerine getirilmiş. Ancak Türkiye'nin **Paris Anlaşması**'ni meclisten geçirerek ulusal olarak belirlenmiş katkı beyanında (NDC)

İlerleme Raporu'nda stratejik öneme sahip projelerin ÇED raporundan muaf olmalarını sağlayan yeni ÇED yönetmeliğinin Türkiye'yi AB müktesebatından uzaklaştırdığı yorumuna yer veriliyor.

belirttiği taahhütleri yerine getirmesi gerekiyor.

Türkiye'nin iklim değişikliği ile mücadelede şeffaflık konusunda AB'nin ulusal çapta **seragazi izleme** mekanizmasına uyum hazırlıkları devam ediyor. Buna ek olarak arazi kullanımı, arazi kullanım değişiklikleri ve ormancılıktan (LU-LUCF) kaynaklanan emisyonların hesaplanması kuralları konusunda da AB kararına uyum gerekli. Sera Gazı Emisyonlarının Takibi'ne Dair Yönetmelik yürürlüğe girse de tam uygulama 2019'da gerçekleşecek.

Ulaştırma sektöründe azaltım konusunda AB Yakıt Kalitesi Direktifi'ne uyum sağlanmış olmasına rağmen uygulamanın tam gerçekleştirilmesi için daha fazla çaba sarf edilmesi ge-

reliyor. Ayrıca, AB'nin yeni araçlar için emisyon standartları konusundaki yönetmeliğine de uyum çalışmaları başlatılmalı.

Ozon tabakasını incelten maddeler konusunda müktesebat uyumu tam gerçekleşmemiş durumda; benzer uyum çalışmaları florlu seragazları konusunda da yapılmalı. Ayrıca Türkiye'nin **karbondioksitin jeolojik depolanmasına** yönelik AB Direktifi'ne geçiş planı hazırlaması gerekiyor.

Tüm bu değerlendirmeler ve tavsiyelerde özet olarak Türkiye'nin:

- Atık yönetimi, endüstriyel kirlilik ve su konularındaki müktesebatının AB müktesebatına tam uyum sağlanması ve ÇED müktesebatının doğru şekilde uygulanmasının sağlanması,
- Halkın karar alma mekanizmalarına daha aktif şekilde katılması, ilgili çevresel bilgiye ulaşma hakkı ve iklim değişikliği ile mücadelede

şeffaflık konularındaki AB müktesebatına uyum sağlaması,

- Paris Anlaşması'nı meclisten geçirerek taahhütte bulunduğu katkıları yerine getirmesi gerekiyor.

Görüldüğü gibi çevre ve iklim değişikliği konusunda raporun tavsiyelerinin önemli bir kısmı Türkiye çevre müktesebatının AB müktesebatına uyumlaştırılmasının yanında, yürürlüğe giren kanunların doğru bir şekilde uygulanması, bilgiye erişim ve şeffaflık konularına önem verilmesi, kamu kurumlarındaki teknik kapasitenin artırılması ve yeni politikaların mevcut politikalarla entegre edilmesi konusunda önlemleri içeriyor. Bu da bizlere sadece kanunların AB'ye uyumlaştırılmasının çevre ve iklim değişikliği konularındaki politikaların AB ile uyumlu bir şekilde uygulanması için yeterli olmadığını; bir politikanın başarıya ulaşabilmesi için halkın bilgilendi-

rilmesi ve bilinçlendirilmesi, uygulayıcı kurumlarda teknik ve idari kapasitenin artırılması, insan kaynağı, diğer politikalarla entegrasyon gibi pek çok boyutun değerlendirilmesi gerektiğini bir defa daha hatırlatıyor.

Özellikle iklim değişikliği konusundaki tüm tavsiye ve uyarılar, AB'nin küresel iklim değişikliği ile mücadele konusuna verdiği önemi bir kez daha vurguluyor, Türkiye'nin BMİDÇS kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesinin AB üyeliği için elzem olduğunu bizlere hatırlatıyor.

Baskı Artıyor

Paris Anlaşması, beklentilerin aksine, rekor denebilecek bir çabuklukta pek çok ülke tarafından onaylanarak 2016 yılında yürürlüğe girdi. Dolayısıyla Türkiye'nin Paris Anlaşması'nı onaylama süreci sadece AB'ye girmek için değil, aynı zamanda uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesi ve ileride gerçekleşecek Paris Anlaşması Taraflar Toplantıları'na taraf ülke olarak katılabilmesi için de önem teşkil etmeye başladı.

Elbette AB'nin İlerleme Raporu'nda, Türkiye'nin Paris Anlaşması'nı onaylamamasının Türkiye'nin bazı özel koşulların kabul edilmesine bağlı olduğu; gelişmiş/gelişmekte olan ülke ayrımının daha net bir biçimde ortaya konulması ve Türkiye'nin Yeşil İklim Fonu'ndan yararlanması gerektiği gibi talepleri yer almıyor. Bu nedenle rapordaki değerlendirmeler bu çerçevede yorumlanmalı. Ancak farkında olmalıyız ki hem AB, hem de BMİDÇS taraflarının, yükümlülüklerini yerine getirmesi konusunda Türkiye üzerindeki baskısı artıyor ve artmaya devam edecek. Bu nedenle Türkiye en kısa zamanda içinde bulunduğu duruma kalıcı bir çözüm getirerek uluslararası arenada hakkını aramaya devam etmeli. ○

Hem AB, hem de BMİDÇS taraflarının, yükümlülüklerini yerine getirmesi konusunda Türkiye üzerindeki baskısı artıyor ve artmaya devam edecek. Bu nedenle Türkiye en kısa zamanda içinde bulunduğu duruma kalıcı bir çözüm getirerek uluslararası arenada hakkını aramaya devam etmeli.

Biz de “Kışları Koruyalım”

Yaz aylarındaki sıcaklık artışları ve orman yangınlarının yanı sıra, iklim değişikliğinin etkisini en büyük ölçüde gösterdiği alanlardan biri kış mevsimi ve kış sporları. Kışların kısılması konusunda bilinç oluşturmak için, aralarında Norveç, İsveç ve Finlandiya'nın da bulunduğu altı ülkede “Kışları Koruyalım” kampanyası başlatıldı. Merkezi Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de bulunan EKOenerji şirketinin gönüllü çalışanlarından Merve Güngör, kampanya bileşenlerinden Salla Kayak Merkezi'nin işletmecisi Kari Koskimaa ile yaptığı röportajı EKOIQ için kaleme aldı.

 Merve GÜNGÖR, EKOenerji

İklım değişikliğinin gelecekte Türkiye üzerindeki etkileri pek çok sektörü tehlikeye sokacak boyutta. Yaz aylarındaki sıcaklık artışları ve orman yangınlarının yanı sıra iklim değişikliğinin etkisini en büyük ölçüde gösterdiği alanlardan biri, tahmin edeceğimiz üzere kış mevsimi ve kış sporları.

2007 yılının başında Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yayınlanan iklim değişikliğine dair bildiride, 2100 yılına kadar Türkiye'deki kar kalınlığında 20 cm'ye varan azalma öngörülüyor. Çalışmalar gösteriyor ki 1°C'lik sıcaklık artışıyla

Avusturya'da kar sezonu 73 gün kısılarken, 2°C'lik artışla İsviçre'deki 1500 rakımlı tesislerin kar güvenirliliği %63 azalıyor. Ülkemizdeki kayak merkezleri yüksek rakımlarda kurulu olsa da bu, sıcaklık artışının etkilerinden azade olduğumuz anlamına gelmiyor. Uludağ'da normalde dört ay süren kayak sezonu, 2016 yılında uzaması beklenirken kar kalitesindeki düşüş sebebiyle iki aya indi örneğin. İklim değişikliği hakkında bilinçli, az sayıda insan ve kuruluşun çabalarına rağmen fosil yakıtlar kullanmaya devam edersek hava sıcaklığının ve kar yağışının kestiri-

lemeyeceği, bunun turizm ve başka yatırımlar açısından pek çok kayıplara yol açacağı günler bizi bekliyor. Kışların kısılması konusunda bilinç oluşturmak için, aralarında Norveç, İsveç ve Finlandiya'nın da bulunduğu altı ülkede “Kışları Koruyalım” kampanyası başlatıldı. Kış sporları ve dağlarıyla meşhur Avusturya da kışları korumak için kampanyanın

Kışların kısılması konusunda bilinç oluşturmak için, aralarında Norveç, İsveç ve Finlandiya'nın da bulunduğu altı ülkede “Kışları Koruyalım” kampanyası başlatıldı. Kampanyanın Finlandiya ayağı, Finlandiyalılara projeyi tanıtmak için Helsinki'de, 4-6 Kasım 2016 tarihlerinde kış sporu tutkunlarının bir araya geldiği Skiexpo ve Boardexpo fuarındaydı.

aktif olduğu ülkelerden. İskandinavya gibi soğuk bir bölgede kışları koruma bilinci oluşması, kış sporcularının bu konuda hassasiyet gösteriyor olması ve böyle bir kampanyaya destek vermesi dikkatimi çekti. Keşke biz de Türkiye’de bu bilinçle hareket ederek kışlarımıza sahip çıkabilsek diye düşünmeden edemedim.

Kampanyanın Finlandiya ayağı, Finlandyalılara projeyi tanıtmak için Helsinki’de, 4-6 Kasım 2016 tarihlerinde kış sporu tutkunlarının bir araya geldiği **Skiexpo** ve **Boardexpo** fuarındaydı. Helsinki’nin en büyük fuar merkezlerinden olan Messukeskus’ta çocuklar için aktivitelerden kayak merkezlerine, kış sporu malzemelerinden seyahat acentalarına ve özel giyim malzemelerine kadar pek çok ilgi çekici stant kurulmuştu.

Kışları Koruyalım kampanyası Finlandiya ayağı, iglo şeklindeki standıyla fuarda yer aldı. Kampanya Fransa, Avusturya, Norveç, Finlandiya ve İsveç’te faaliyette. Kayak merkezleri, kış sporu yapanlar ve yenilenebilir enerji üreticileri bu kampanyaya katılarak karbon ayakizlerini azaltmak için bir araya geliyor ve bu gidişata dur demek için harekete geçiyorlar. Kampanyanın Finlandiya’daki yüzü, 2014 yılı Sochi Olimpiyatları’nda gümüş madalya alan Enni Rukajärvi.

Lapland’daki Salla **Kayak Merkezi**, projeye destek veren ve kışları korumak için yenilenebilir enerji kullanmaya başlayarak karbon ayakizini azaltan spor merkezlerinden. Orada kayak öğretmenliği yapan ve merkezi işleten **Kari Koskimaa** ile Salla Kayak Merkezi standında konuşma şansı buldum. Kışları Koruyalım kampanyası, yenilenebilir elektrik kullanmak ve EKOenerji tercihi üzerine biraz sohbet ettik. Kampanyanın tanıtım videosunu merak ederseniz buradan izleyebilirsiniz: <http://www.pelastetaantvet.fi/en/>

“Lapland’da Ocak ayında hâlâ çok soğuk günler geçiriyoruz, sıcaklık -30 ve -40 dereceleri geçebiliyor. Ama burada, güney Finlandiya’da farkı görebiliyorsunuz, 20 yıl önceki kışlar gerçekten çok daha uzundu. Yani eğer böyle giderse 20 yıl sonra burada çok büyük sıkıntılar olacak”

Kışları Koruyalım kampanyasının tanıtım videosunu gördüm, çok üzücü... Geçen yıl Finlandiya’nın bazı bölgelerinde kar olmadığını duydum.

Evet, güney Finlandiya’da bu problem oluyor, geçen yıl (2015) Aralık ayında da bu sorun vardı. Ben Lapland’da yaşıyorum ve kayak merkezini işletiyorum. Orada hâlâ bolca kar var, ama ileride de olması, karın kasımdan nisan sonu veya mayısa kadar kalması için bir şeyler yapmalıyız.

Bazı Finlandiyalılarından kışların artık eskisi kadar soğuk olmadığını duydum. Çocukluklarında -30 veya -40 derece olan soğukların şimdi -5’e, -10’a düştüğünü söylediler. Bu çok büyük bir değişim.

Çok büyük bir değişim. Lapland’da Ocak ayında hâlâ çok soğuk günler geçiriyoruz, sıcaklık -30 ve -40 dereceleri geçebiliyor. Ama burada,

güney Finlandiya’da farkı görebiliyorsunuz, 20 yıl önceki kışlar gerçekten çok daha uzundu. Yani eğer böyle giderse 20 yıl sonra burada çok büyük sıkıntılar olacak. Bu yüzden her kayak merkezinin ve hatta kayakçıların, müşterilerimizin de bireysel olarak özellikle EKOenerji tercih etmelerini umuyorum.

Başka ülkelerden müşterileriniz oluyor mu, Finlandiya çevresinden veya güney ülkelerinden?

Avrupa ve Britanya’dan müşterilerimiz oluyor, Hollanda, Almanya, İtalya... Tabii ki Ruslar da Finlandiya’ya geliyor. Bazen Çinliler... Dünyanın her yerinden diyebiliriz.

Aşağı yukarı her Finlandiyalının kros kayağı yapabildiğini ve şehirlerdeki parklarda, donmuş göllerde hep kayak yolları olduğunu duydum. Finlandiya’da insanlar kış sporlarına gerçekten bu kadar ilgi gösteriyor mu?

Evet, tabii ki. Biz Finlandiyalılar kış insanlarıyız. Herkes değil tabii ki, ama genel olarak böyle. Kışlarımız uzun geçiyor, en azından uzun geçiyordu. Mesela 20 yıl kadar önce herkes kros kayaklarıyla kayak yapmayı biliyordu, ama bugün daha az insan yapıyor. İnsanların ilgisi artık o kadar da fazla değil.

Peki kişisel olarak snowboarding ve kayak yapamayacak olsanız, bu kadar sevdiğiniz bir şeyi yapamamak sizin için ne anlama gelirdi? Bunu kayak merkezi işleten biri olarak değil, kişisel olarak ne hissedeceğinizi merak ettiğimden soruyorum.

Kar bulamasam ölürdüm herhalde! Yılım dört mevsimini de seviyorum ama kışların olmayacağını düşünmek korkunç bir fikir. Bu yüzden Kışları Koruyalım projesiyle berabere ve daha çok insanın, daha çok şirketin aynı tercihi yapacaklarını umuyorum. ○

Kalkınmanın Sürdürülebilirliği ve Diğer Önemli Bazı Şeyler...

Çevrenin ekonomi üzerindeki ve ekonominin çevre üzerindeki etkileri iktisadi kalkınma literatürünün, üzerinde çok daha fazla durmaya başladığı konular haline geldi. Fosil yakıt tüketiminden geridönüşüm ekonomisine, iklim değişikliğinden doğal ve teknolojik afetlere kadar pek çok konu, bu kapsamda konuşulmaya, tartışılmaya, araştırılmaya devam ediyor. Politikalar şekillendirilirken ne kadar **“yeşil”**, ne kadar **“çevreci”** oldukları önemli hale gelmeye başladı. Bu tartışmalar şekillenir ve derinleşirken göze çarpan temel bir durum var ki o da çevresel konular hakkındaki çalışmaların ne kadar objektif ve analitik olduğu. Taraflar kendi açılarından bakmaya,

kârlılık ve rekabetçilik ölçüsünde **“çevreci”** olmaya devam ettiği sürece bu konuları popüler kültür ve gündem olarak ele almayı sürdürmenin ötesine geçemeyiz. Tıpkı yenilik (ya da popüler ifadeyle inovasyon) konuşmaktan yapmaya fırsat bulamadığımız gibi, çevresel etkileri itibarıyla üretim ve tüketim konusunda konuşmaya devam etmekle birlikte harekete de geçmeye başlamak gerekiyor. İktisadi kalkınma kültürden demokrasiye, demografik yapıdan sürdürülebilirliğe kadar pek çok boyutu olan karmaşık bir süreç. Bu sayı itibarıyla, 2017 yılı boyunca bu sayfalarda sizlerle paylaşılacak olan yazılar iktisadi kalkınma literatürü-

nün güncel tartışma konularından birine, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutu üzerine odaklanacak şekilde tasarlandı. Çevrenin odak noktasını ise doğal ve insan-kaynaklı teknolojik afetlerin iktisadi kalkınma üzerindeki etkileri oluşturacak. İklim değişikliklerinin tetiklediği afetlerin dünya ekonomisi üzerindeki etkisi her geçen gün artıyor. Doğal afetlerin %80'e yakını hava ile ilişkili olarak ortaya çıkıyor ve başta az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olmak üzere yoğun etkiler oluşturuyor. Kırılganlığın düşük gelirli ülke gruplarında yoğun olmasının sebebi, bina stokunun zayıf inşasından altyapıdaki yetersizli-

Dr. Murad TİRYAKIOĞLU
Afet Bilinci Derneği Genel
Koordinatörü
murad@tiryakioğlu.org

ğe kadar çeşitlilik arz eden birçok faktöre bağlı olarak şekilleniyor. Rottach (*tarihsiz:13-14*) tarafından kaleme alınan **Afet Riski Azaltım Kılavuzu'nda** da altı çizildiği gibi, afetten zarar görebilirliğin bir sebebi olarak yoksulluk hem tek tek haneler hem de ulusların tümü için geçerli olabilir. Sıklıkla doğal afetlerden etkilenen ve dolayısıyla sınırlı finansal kaynaklarını kazançlı ekonomik ve teknolojik programlardan zarar gören altyapıyı onarmaya veya vatandaşlarına dağıtmaya ayırmak zorunda olan ülkeler, ekonomik olarak geri kalmış ülkeler. Yoksul insanlar ve ülkeler, halihazırda ve ileriye dönük temel ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmak zorunda oldukları için faydaları ancak uzun vadede görülen tedbirleri alabilecek durumda değiller.

2015 yılı İnsani Gelişme Raporu, doğal afetlerin (iklim değişiklikleri ve endüstriyel kazalarla birlikte) özellikle kadınlar, engelliler, göçmenler, azınlıklar, çocuklar, yaşlılar ve gençler için önemli düzeyde kırılganlık oluşturmakta olduğuna dikkat çekiyor. Bu kırılganlık yoksullukla doğru orantılı olarak artıyor ve şiddeti daha fazla oluyor.

İklim değişikliklerinin de etkisiyle sayıları ve şiddetleri artmaya başlayan afetler konusunda bireysel, böl-

gesel, toplumsal ve küresel düzeyde farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması, karşılaşılması muhtemel afetler öncesinde-sırasında ve sonrasında izlenecek davranışların ve geliştirilecek-uygulanacak politikaların etkinliğini artıracaktır.

Neler Öğreniyoruz?

Dünyanın her neresinde ve her ne şiddette yaşanırsa yaşansın afetler politika yapıcılar için de bu konuyu takip eden araştırmacı, akademisyen, teknokrat ve bürokratlar için de pek çok uyarıcı derse işaret ediyor.

Bunlardan ilki sıklıklar ve şiddetleri artmaya devam eden afetlerin ortaya koyabileceği iktisadi ve toplumsal etkilerin yeterince farkında olmadığımız yönünde. Örneğin 2011 yılında yaşanan Büyük Doğu Japonya Depremi'nin ekonomik maliyeti 235 milyar dolar düzeyinde gerçekleşti. 2005 yılında ABD'de yaşanan Katrina Kasırgası'nın ekonomik maliyeti 125 milyar dolar, 1995 yılında Japonya'da yaşanan Kobe Depremi'nin maliyeti ise 100 milyar dolar düzeyinde. Türkiye'nin 1999 yılında yaşadığı Marmara Depremi ise 12 ila 19 milyar dolarlık bir kayba neden oldu. İkinci en önemli ders, **kırılganlığın yoksullukla birlikte artmasına karşın yıkımın çok daha şiddetli olduğu bu bölgelerde**

yapılanmanın çok uzun süreli ve maliyetli olması. Düşük gelirli ülkelerin olağanüstü durumlarda, finansal hareket kabiliyetinin daha da kısıtlanması bu ülkelerin kalkınma çabalarını zorlaştırıyor ve geciktiriyor. Öte yandan zengin dünyanın, yoksul bir ülkede yaşanan yıkımı unutması, yardımların azalması çok da uzun sürmüyor ve bu acı gerçek çok da dile getirilmiyor. Ve bu ülkeler kaçınılmaz olarak yoksulluk ve zarar görebilirlik kısır döngüsüne hapsoluyorlar. **Son ders** ise ekonomik ve politik gündemin hem doğal afetleri hem de insan kaynaklı (teknolojik) afetleri ve ortaya koyacağı kısa-orta ve uzun vadeli etkileri dikkate almaması. Bireysel olarak insanın ve dolayısıyla işgücünün yaşam kalitesinden mikro düzeyde firmaların iş sürekliliğine kadar çok boyutlu ve uzun süreli etkileri dikkate alan bir planlama için konunun sürekli gündemde olması ve hazırlık kapasitesinin yüksek tutulması gerekli.

Diğer Bazı Önemli Şeyler...

İktisadi kalkınma açısından eğitim, sağlık, nüfus ve nüfus hareketleri, mali kaynakların sürekliliği, ekonomik krizler, istihdam ve işsizlik, enflasyon, gelir dağılımı eşitsizliği ve teknolojik yenilik kapasitesi gibi pek çok önemli konunun yanında diğer bazı önemli şeyler olarak adlandırılabilir **ekolojik krizler, küresel ısınma, iklim değişikliği ve afetler**, gündemde olması gerekenden daha az yer alıyor ancak beklendiğinden çok daha şiddetli etkiler ortaya koyuyor.

2015 yılı İnsani Gelişme Raporu, doğal afetlerin (iklim değişiklikleri ve endüstriyel kazalarla birlikte) özellikle kadınlar, engelliler, göçmenler, azınlıklar, çocuklar, yaşlılar ve gençler için önemli düzeyde kırılganlık oluşturmakta olduğuna dikkat çekiyor. Bu kırılganlık yoksullukla doğru orantılı olarak artıyor ve şiddeti daha fazla oluyor.

Ekmek Elden Su Gölden Gelmeyecek

Arap coğrafyası yavaş yavaş sınırlı su kaynaklarının sonunu görmeye başladı. Özellikle Basra Körfezi'ndeki ülkeler ekonomilerini çeşitlendirmek, su kaynaklarını daha verimli kullanmak için birbiri ardına iddialı programlar ilan ediyor. Bu programlara sosyal girişimcilerden STK'lara, gazetecilerden kamu ve özel sektör temsilcilerine geniş bir katılıma ihtiyaç duyuyor. 28-29 Kasım tarihlerinde Ürdün'ün başkenti Amman'da düzenlenen AMWAJ Forum, bu katılım zincirinin oluşturulmasında ciddi bir adım olarak öne çıktı.

 Berkan ÖZYER

“Ürdün dünyanın en su yoksunu beş ülkesinden biri”. “Arap bölgesi dünya nüfusunun sadece %5'ini oluşturmaya rağmen 2014'te bütün dünyadaki mültecilerin %57,5'ine ev sahipliği yaptı”. Ürdün'ün başkenti Amman'da su odaklı iki günlük forum boyunca en sık tekrarlanan iki cümle bunlardı. Adı maalesef kriz, çatışma, iç savaş, demokrasi eksikliği, genç işsizliği gibi kavramlarla neredeyse özdeşleşen bir coğrafya, farklı aktörlerin bir araya gelip çözüm üretmesine hiç olmadığı kadar ihtiyaç duyuyor.

Revolve Media tarafından PepsiCo desteğiyle 28-29 Kasım tarihlerinde düzenlenen **AMWAJ Forum**, tam da bu sebeple 40'tan fazla ülkeden şirketleri, girişimcileri, gazetecileri, STK'ları bir araya getirdi. 260'ın üzerinde katılımcının yer aldığı forumda amaç en iyi uygulamaları paylaşarak Ortadoğu için sürdürülebilir bir geleceği tartışmaktı.

Etkinliğin onur konuğu -ilerleyen sayfalarda ayrıca bir röportajı yer alan- Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri'nin gençlik konulu özel temsilciliği makamının ilk ve mevcut sahibi Ahmad Alhendawi'ydi. Konuşmasında vurgu, bölgedeki genç işsizliği üzerineydi. **BM Arap İnsani Kalkınma Raporu**'nun (Arab Human Development Report 2016) Beyrut'ta açıklanmasından tam bir gün öncesine denk gelen konuşmasında Alhenda-

wi, 2020'ye kadar bölge devletlerinin en az 60 milyon genç istihdamı yaratması gerektiğinin altını çizdi. (Ciddi bir incelemeye değer olan raporda daha pek çok çarpıcı veri yer alıyor.)

Ekonomik Dönüşüm ve Siyasi Katılım

Avrupa Birliği (AB) Ürdün Büyükelçisi Andrea Matteo Fontana ise sürdürülebilirlik adına sorunlarına çözüm üretmeye çalışan Ürdün'ün iki önemli projesinden ve bu projeler için AB'nin sunduğu fonlardan bahsetti. Bunlardan ilki ülkenin 3600 MW'lık mevcut şebeke kapasitesine 2020'ye kadar yenilenebilir kaynaklardan 1000 MW ek kapasite sağlayacak **Yeşil Koridor Projesi** oldu. Proje "sadece Ürdün'ün değil, bütün Ortadoğu'nun en büyük güneş enerjisi projesi" olarak tanıtılmıştı. İkincisi ise geçmişi hayli eskiye giden ancak hazırlık aşaması son aylarda hızlanan **Ölüdeniz Projesi** oldu. Hızla kurumakta olan **Ölüdeniz'i Kızıldeniz'le** birleştirecek kanal projesinin sadece Ürdün'ün değil, hem İsrail'in hem de Filistin'in su ihtiyacına önemli bir katkı sunması umuluyor.

Brookings Doha Center Direktörü Dr. Tarık Yousef ise sorunlara siyasi ve ekonomik perspektiften baktığı konuşmasında sorunların temelinde ekonomik dönüşüm ve siyasi katılım ihtiyacı olduğunu belirtti ve bu iki nedenden ötürü şiddet, mezhepçilik, küreselleşme korkusu ve popülizmin yaşandığını kaydetti.

Özel Sektörün Henüz Oynamadığı Rol

Etkinliğin ilk gününde **Sorumlu İş Pratikleri ve Sosyal Girişimcilikteki Trendler** ile **Akdeniz Çevresinde Su** başlıklı iki ayrı raporun da tanıtımı yapıldı. İlkini hazırlayıcılarından Ahead of the Curve'dan Dina Sherif, özel sektörün bölgede henüz kullanılmamış en büyük kay-

Revolve Media tarafından PepsiCo desteğiyle 28-29 Kasım tarihlerinde düzenlenen AMWAJ Forum, 40'tan fazla ülkeden şirketleri, girişimcileri, gazetecileri, STK'ları bir araya getirdi. 260'ın üzerinde katılımcının yer aldığı forumda amaç en iyi uygulamaları paylaşarak Ortadoğu için sürdürülebilir bir geleceği tartışmaktı.

nak olduğunu hatırlattı ve oynaması gereken rolü henüz oynamadığı uyarısını yaptı. Sherif ayrıca özel sektörün atacağı adımlar esnasında şeffaflık ve dürüstlük çağrısında bulundu. PepsiCo MENA Kurumsal İlişkiler Direktörü Noha Hefny ise firmanın sürdürülebilirlik programları çerçevesinde Latin Amerika'da dört ülkedeki nehir havzalarındaki su seviyesinin artırılması için başlattıkları yedi yıllık 3 milyon dolar bütçeli projeden bahsetti. Hefny ayrıca artıma çabalarıyla 2006'dan bu yana dünya genelinde 9 milyon kişiye temiz su sağladıklarını ve kendi operasyonel su kullanımlarında %26 verim artışı gerçekleştirdiklerini kaydetti.

İkinci raporsa Akdeniz ve Arap coğrafyasındaki altı farklı ülkeden gözlem yazılarına ve iki genel değerlendirme yazısına yer veriyor. Raporun editörü olan su uzmanı gazeteci

Francesca de Chatel ayrıca düzenlenen gazetecilik oturumunda "klişe bir tespit gibi gelse de suya gereken önem hâlâ verilmiyor" dedi. 2006-2010 yılları arasında Suriye'de çalışan ve dolayısıyla bölgeyi de hayli yakından tanıyan Chatel, su odaklı gazeteciliğin önündeki **sekiz engeli** şöyle sıraladı:

- Suyun hayatın, siyasetin, ekonominin pek çok alanıyla ilişkisinden kaynaklı karmaşıklık;
- Devlet verilerinin ya güncel olmaması ya da farklı birimlerin verilerinin çelişmesinden kaynaklı veri doğruluğu;
- Yanlış haberlerin çok kısa sürede, özellikle sosyal medyada yayılıp doğru kabul edilmesi;
- Özellikle yeraltı suyu gibi konularda yetersiz kalan kısa vadeli değerlendirmeler;
- Su konusunun bölgedeki ülkeler için hassas bir konu olmasının

sonucunda hikayeleri tek taraftan yazmanın oluşturduğu objektiflik sorunu;

- Gazetecilerin su konulu yazılarını yayımlamaları noktasında çoğunlukla bu konuya ilgisi sınırlı olan editörlerini ikna etmesindeki zorluk;
- Genel bir problem olmakla birlikte sosyal medya çağında konuyla ilgili klişe fotoğraflar ve vurgulardan sıkılan okuyucunun ilgisini canlı tutmak;
- İçerik, saha gezileri, derinlemesine araştırma için basın-yayın kuruluşlarından bütçe elde etmek.

Dönüşüm için Sosyal Girişim

Etkinliğin ikinci gününde ise program **sürdürülebilir kalkınma** doğrultusunda faaliyet gösteren özel sektör ve girişimcilik üzerineydi. En ilginç bölümse kuşkusuz bölgenin dört bir yanından sosyal girişimcilerin yarıştığı **Sosyal Etki Ödülleri** oldu. Girişimciler kurulan pazar alanında fikirlerini ve çalışmalarını hem yarışma jürisine hem de forum katılımcılarına anlattı. Forumun sonunda açıklanan sonuçlara göre **Mısır**'da hurma ağacı atıklarından

Etkinliğin ikinci gününde program sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda faaliyet gösteren özel sektör ve girişimcilik üzerineydi. En ilginç bölümse kuşkusuz bölgenin dört bir yanından sosyal girişimcilerin yarıştığı Sosyal Etki Ödülleri oldu.

el yapımı geleneksel ürünler tasarlayıp üreten ve böylece yerel bir ekonomi oluşturan **Napata** birincilik ödülü kazandı. Alüminyumdan yapılan meşrubat kutularına geridönüşüm uygulayan **Tunus** merkezli **Green Alafco** ikinci ve görme engellilere etraflarındaki yapıları anlamada yardımcı olan **Lübnan** merkezli **Pathfinder** uygulaması üçüncü oldu.

Sosyal girişimciler üzerindeki bu vurgu bölgenin ihtiyacı olan ekonomik dönüşümün temel mantığını da özetliyordu. BM Arap İnsani Kalkınma Raporu'na göre 15-29 yaş arası nüfus bölgenin %30'unu, 30 yaş altı kesimse %60'ını oluşturuyor.

Büyük bir fırsata dönüşebilecek bu verinin karşısına 2014'te bölgedeki genç işsizliğinin küresel ortalamasının iki katının üzerinde (sırasıyla %29,73 ve %13,99) olduğu gerçeği eklenince dönüşüm ihtiyacı karar alıcılara kendini daha çok hissettiriyor. Zaten bir yandan da petrol, doğalgaz, uluslararası yardım gibi tek bir kaynak üzerine kurulu ekonomik sistemleri tanımlamak için kullanılan **"rantiye devlet"** tabirini on yıllardır layıkıyla taşıyan bölge ülkeleri de bu ihtiyacın farkında. Saudi Vision 2030, Abu Dhabi Vision 2030, Bahreyn Economic Vision 2030, Qatar National Vision 2030 ve Oman: 20/20 Vision gibi ulusal planlamalar da bunu gösteriyor. Ekonomilerini çeşitlendirmeye çalışan devletlerin genç nüfusunu istihdama yönlendirmekten, bunun yanında su kaynaklarını verimli kullanmaktan ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmekten başka çaresi yok. Mevcut tablo, aktörlerin Ortadoğu'daki karar alıcılardan dönüşüm talebinin daha da güçleneceğini ve uzun vadeli düşünebilenlerin bu talepleri cevapsız bırakmayı göze alamayacağını gösteriyor.

“Sorunların Çözümü Yine Arap Dünyasında”

BM Genel Sekreteri'nin Gençlikten Sorumlu Özel Temsilcisi Ahmad Alhendawi, Arap İnsani Kalkınma Raporu'nun Beyrut'ta tanıtımından bir gün önce AMWAJ Forum'a onur konuğu olarak katıldı. Alhendawi, Arap coğrafyasındaki sorunlara çözümün ancak yine bu bölgeden gelebileceğini belirtiyor

Konuşmanızda bölgenin, çözümün anahtarına sahip olduğunu söylediniz. Bu çözümü nasıl tanımlarsınız? Karşımızda tarihinin en genç nüfusuna sahip olan bir bölge var. Genç nüfusa yaptığı yatırımla gelişmekte olan ülkeden gelişmiş ülke sınıfına geçen **Asya Kaplanları** sayesinde genç nüfusun sağlayabileceği değişimi biliyoruz. Ayrıca bu bölge doğal kaynak, sermaye, insan yeteneği ve potansiyeli açısından çok zengin. Kronik sorunları bir kenara bırakırsak tanık olduğumuz çatışmaların çoğu bölge içindeki aktörler arasında yaşanıyor. Bunlar, bölgede oluşan ve ancak bölgede çözülebilecek sorunlar. Son beş yılda her şeyin iyice yoldan çıktığını, bölgenin şiddet ve **kaosa** sürüklendiğini görüyoruz. Genç nüfus neredeyse bir yük, sorun olarak görülüyor. Oysa bölge için fırsat olmalı. Bu yüzden “çelişkiler **bölgesi**” diyorum. Sorunların bütün çözümü yine burada. Bu kendiliğinden olmayacak tabii. Rejimlerin, devletin, şirketlerin, sivil toplumun insan potansiyeline düşük yatırım yaparak ilerleyemeyeceğimizi anlaması gerekiyor.

Aktörlerin tavrını nasıl görüyorsunuz?

İnsan bazen aktörler durumun farkına varana kadar kaç fırsatın daha kaçmasına tanık olacağını düşünüyor. Bütün bölgeyi tek bir parça olarak görmek haksızlık olur tabii,

bazıları diğerlerinden daha iyi hareket ediyor. BM olarak hazırladığımız **Arap İnsani Kalkınma Raporu (AHDR)** ile bir uyanma çağrısı yapıyoruz. Atılması gereken adımlara yönelik daha bilimsel tartışmalar için bir yol öneriyoruz. Genç bir Arap olarak bölgedeki bunca acıyı görmekten ötürü çok üzgünüm. Bu bölge başkalarının el uzatmasını bekleyen değil, kendisi el uzatan bir bölge olmalı.

Raporun çıktılarını özetleyebilir misiniz?

Maalesef Arap gençliğine dair çok karanlık bir gerçekliğe ışık tutuyor. Araplar dünya nüfusunun %5'i olmasına rağmen geçen sene **mülteci nüfusunun yarısını** oluşturdu; küresel genç işsizlik oranı %14 iken Arap coğrafyasında %30'a yakın; kadınların üçte ikisi işsiz ve iş için umudu yok; korkarım önümüzdeki 10 yılda dört Arap'tan üçü güvenlik sorunu olan bölgelerde yaşayacak. Korkunç bir seyahat sorunu var. Bir Arap'ın 23 Arap ülkesini ziyaret etmesi için ortalama 18 vize gerekiyor. Bunlar çok somut veriler. Buna rağmen umudumu kaybetmiyorum. Bölgeye her ziyaretimde yetkililere, görüştüğüm insanlara “Umudunuzu kaybedemezsiniz, bunun bedeli çok ağır olur,” diyorum.

Somut ne gibi adımlar öneriyorsunuz?

Raporda bir model öneriyoruz. Genç-

lerin sadece hayatta kalmasını değil, refaha ulaşmasını sağlayacak bir çevre öneriyoruz. Bu; iyi bir yasal çerçeve, barış ve güvenlik, gençlere yönelik daha iyi fon yapıları, istihdamı merkeze koymak, insan haklarına saygı duyan siyasi katılım süreçlerini içeriyor. Gençlerin sadece protesto ettikleri değil, seçilebildikleri ve söz hakkı sahibi olabildikleri bir kamusal ortam öneriyoruz. Yeni nesle yatırım yapmalıyız. Gençlerin neden heveslerinin kaçtığını farkındayım. Çünkü çoğu ülkede kamu kurumlarında temsil sahibi olmaları hoş karşılanmıyor. Ama böyle etkinliklere gelip Arap gençliğinin katılıma ne kadar istekli olduğunu da görüyorsunuz. Bu yüzden bölge için iyimserliğimizi koruyorsunuz.

Bu biraz da küresel bir sorun sanırım. Gençlik her yerde potansiyelini yansıtabilecek kanallar arıyor.

Kesinlikle. Gençlerin politikadan anlamadığını söyleyemezsiniz, sosyal medyada siyasi konuları ne kadar tartıştıkları biliniyor. Online katılımda sorun yok, çünkü gençler kendi yollarını üretiyorlar. Ama sorun siyasi kurumların onlar için cazip hale gelmesinde. Gençlerin siyasetten anladığı ve siyasi süreçlerin gerçekten nasıl işlediği arasındaki ayrım genişliyor. Bence gençleri daha fazla dahil eden **demokrasi 2.0'**ı nasıl elde edeceğimiz konusunda ciddi bir tartışma var.

“Su Savaşından Çok Daha Acil Konular Var”

AMWAJ Forum’da tanıtılan Water Around the Mediterranean Raporu’nda Akdeniz ve Arap coğrafyasından su hikayeleri verilerle, derin analizlerle bir araya getirildi. Raporun editörü Francesca de Châtel ile bölgenin su sorunlarına dair genel çerçeveyi konuştuk.

Öncelikle raporu kısaca tanıtabilir misiniz?

Rapor, Akdeniz ve ötesinde odaklanıyor; Arap dünyası ve Akdeniz diyebiliriz. 2013’teki bir önceki rapor, bir tema etrafında hazırlanmıştı ancak bu sefer ülkeler üzerinden ilerlemeyi seçtik. Görece daha tematik olan iki bölümü, altı ülkeden altı hikaye takip ediyor. Her yazı o ülkeden bir gazeteci tarafından yazıldı. Ve onları nasıl yazmak istedikleri konusunda özgür bıraktım. **Sedeer el-Showk**, Fas’ta tarımla uğraşan ailesinin su kıtlığından dolayı yaşadığı değişimleri kişisel bir yazıyla aktarıırken **Fatjona Mejdini** yazdığı yazıda su bolluğu bulunan Arnavutluk’ta hidroelektrik projeleriyle nasıl başa çıktığını anlatıyor. Yani her hikayenin farklı özellikleri var ama genel olarak görsel olarak da ilgi çeksinler diye hepsine pek çok harita, fotoğraf eklemeye çalıştık. Sanırım genel olarak -Arnavutluk hariç- sorunlar farklı olsa da su kıtlığı, problemlerin temeli oluşturuyor.

Genel bir açıdan ortak sorunları nasıl görüyorsunuz?

Suudi Arabistan’la ilgili yazı görece daha uzun ve pek çok başlığa bakıyor ama başlıca odaklardan biri tarım. Son yıllarda azalsa da hâlâ suyun %88’i tarımda kullanılıyor ve bunlar tamamen yenilenemeyen yeraltı suları. İlginç bir şekilde İspanya’da da benzer sorunlar var. İspanya’nın güneyindeki yoğun tarım, yarı-kurak ve

yılda 300 mm yağmur yağan bir bölgede uygulanıyor. Çöl ortamında salatalık yetiştiriliyor örneğin. Su kıtlığından ötürü çiftçiler de mutlu değil. Yeraltı su kaynaklarını tüketiyorlar ve daha fazla su talep ediyorlar. Ama doğanın sınırlarına ulaşıldı. Belki de artık başka ürün yetiştirmeleri ya da genel olarak hiç yetiştirmemeleri gerekiyor. Doğal koşulları göz önünde bulunduran tarım yapısına göre ve yeraltı suyuna sonsuz bir kaynak gözüyle bakmadan üretim yapmak lazım. Çünkü kaynaklar sonsuz değil.

Karar alıcıların bu sorunlara yaklaşımını nasıl görüyorsunuz?

Ülkeye göre değişiyor, ama mesela şu an Suudi Arabistan’ı incelemek için çok ilginç bir dönem. Çünkü çölün ortasında **su-yoğun tarım** sürdüremeyeceklerinin farkına varıyorlar, buğday üretimini tamamen sonlandırdılar mesela. Domestik kullanım için yeni fiyatlandırmalar yapıyorlar, değişimler yaşanıyor. Diğer bölgelerde değişimler daha düşük oranda. **Mısır**’da konu kirlilik ve kentsel kullanımdı. Bunun çözülmesi çok zor gözüküyor. Çünkü kirliliğin sebeple-

rinden biri Nil kanallarında yapılan yasadışı balık çiftçiliği. Kapandıktan üç hafta sonra yeniden yapılıyor. Yolsuzluk sorunu da var. Ve karar alıcılar aldıkları kararları uygulamakta sıkıntı yaşıyorlar. Bence bu da bölgede yaygın bir sorun.

Suyun haber başlıklarına ancak felaket senaryolarıyla, savaş uyarılarıyla çıkabildiğini eleştiriyorsunuz sık sık. Ancak bu rapor konuyu diğer açılardan da gösteriyor.

Evet, bunun ötesine geçmeye çalışıyoruz kesinlikle. Çünkü su savaşları konusu biraz eski hikaye, 25 yıldır olacağı söyleniyor ama hiç yaşanmadı. Su savaşlarına karşı ortak argüman şöyle söylüyor; su konulu çatışmalar, anlaşmazlıklar olabilir. Küçük grupların kasabalarında su paylaşımına dair çatışmalar olabilir ve oldu da. Ama iki ulusal ordu su yüzünden savaşa girmeyecek. Su ancak diğer pek çok savaş gerekçesinden biri olabilir. Ama mesela Türkiye Fırat suları için Suriye’yle savaşa girmeyecektir. Mevcut çatışmaların başında bile Türkiye’nin anlaşmalara uygun davranacağına dair verdiği bir garanti vardı. Savaş vurgusu bir bakıma başlık çıkarmanın kolay yolu. Konunun çok daha önemli ve acil tarafları var. Su savaşını biraz soyut bir kavram ama halihazırda yaşadığımız **yoğun kirlilik**, kötü yönetim, **su israfı**, **kötü tarım politikaları**... Bunların hepsi şu an bir şeyler yapabileceğimiz, konuşmamız gereken konular.

Kızların Eğitim Sorununa Sinemayla Çözüm

Girls Rising hareketi 2013 yılında hazırladıkları, dokuz ülkeden dokuz genç kızın hikayesine yönelik bu filmle dünya çapında büyük ses getirmişti. Kızların eğitime erişimini artırmaya çalışan bu hareket ünlülerin desteğini arkasına alarak karar alıcılar, yerel örgütler, bireysel gönüllülerden oluşan büyük bir ağı harekete geçirebilmişti. Bir filmle insanlara aradıkları ilhamı sunan bu hareket şimdi Ortadoğu'ya yönelik yeni bir yapım hazırlığında. Girls Rising Ortadoğu danışmanı Nicole Hewitt'e yeni çalışmalarını sorduk.

için kızların eğitimine yönelik eğitim araçları hazırladık, 10 milyon öğretmene yönelik bir eğitimi yeni tamamladık. Ama Ortadoğu'da en büyük sorun, Türkiye'den bildiğiniz gibi, **mülteci konusu**. Şimdi sadece Ortadoğu'ya yönelik yeni bir film yapacağız. Şu an erkeklere göre daha fazla çocuk mülteci var ve eğitime erişimleri yok. Biz de baskıyı artırıp bunun değişmesini sağlamak istiyoruz.

Bunun için bir rehberiniz var mı?

Bir rehber yok, bizim sadece mesajı iletmemiz gerekiyor. Bir saatlik bir film yapacağız; Suudi Arabistan, mülteciler, kızlar ve spor konusu, eğitim ve eşit temsil gibi konularda bir film hazırlayacağız. Bu filmler çok ilgi çekiyor. Hazırladığımız film CNN tarihinde en çok izlenen film oldu. Ve o Liberya ve Fas üzerineydi. Bu kadar ilgi çekeceğini kim tahmin ederdi? Cisco, Intel, HP, Pepsi gibi firmaların yaptıklarımızla ilgilenmesinin bir sebebi var. Yardıma ihtiyacı duyuyorlar.

Neye ihtiyaçları var sizce?

Hâlâ erkek egemen bir dünyada yaşıyoruz. Gelir adaletsizliği var, kadın CEO sayısı daha az, siyasette daha az kadın var. Ama bence artık kadınlara yatırım yapmanın gücünü fark ediyorlar. Mikro-lending, mikro-leasing, mikro-finansla kadınların başardıklarını gördük, borçlarını

daha çok ödüyorlar. Kadınların ailelerine daha çok yatırım yaptığı biliniyor. Şirketler siyasetin değiştiğini, iş yapma tarzlarının girişimciliğe doğru değiştiğini görüyorlar. Bu yüzden de bizi çağırıp kadınların eğitimi konusunda yardımlarımızı istiyorlar. Değişime ilham vermek için sadece filmi göstermemiz bile yetebiliyor.

Bu bölge için spesifik zorluklar görüyor musunuz?

Zorluk, fırsat demektir.

Suudi Arabistan'a neden odaklanıyorsunuz?

Bence Mısır hariç diğer bütün Arap ülkeleri **Suudi Arabistan'a** yetişmeye çalışıyor. Ve bu yüzden Suudi Arabistan'daki başarı hikayelerini de göstermek istiyorum. Ülkede erkeklerden daha fazla kadın eğitim görüyor, %91 okuma-yazma oranı var. 80 bin kadının toplandığı, kadınlar için dünyadaki en büyük kampüse sahipler. Yani kimsenin haberdar olmadığı bir şekilde yüksek eğitimli kadınlar var, ama iş bulamıyorlar. Diğer bütün ülkelerdeki filmler, sekiz yaşındaki kızların çalışmaktansa eğitime yönelmeleri için. Bu modeli tersine çevirmek istiyoruz. Bunun için de çok doğru bir zamandayız. Çünkü Veliiaht Prens Muhammed bin Nayif liderliğinde **Suudi 2030 Vizyonu** ile yürütülen girişimler bunun için.

Girl Rising ile yaptıklarımızı ve Ortadoğu'daki hedeflerinizi anlatabilir misiniz?

Girl Rising, kızların eğitime erişimini artırmak ve iş pazarında eşit temsile ulaşmalarını sağlamak için yöntem olarak hikaye anlatıcılığını kullanan küresel bir eğitim hareketidir. Yaptığımız filmlerde Meryl Streep, Cate Blanchett, Anne Hathaway gibi Oscarlı kadın oyuncular, Alicia Keys gibi isimlerden destek alıyoruz ve mesajı duyurmak için onların sesini kullanıyoruz. Örneğin Hindistan'da ünlü oyuncu Freida Pinto'dan destek aldık ve başbakanın ilgisini çektik. Onun açtığı yolda özel şirketler, okullar, tanınmış insanlar kızların sınıfları doldurması için yardımcı oldu. Hindistan'da 30 milyon öğretmen

Su Kıtlığına Çözüm Arıtma Olabilir mi?

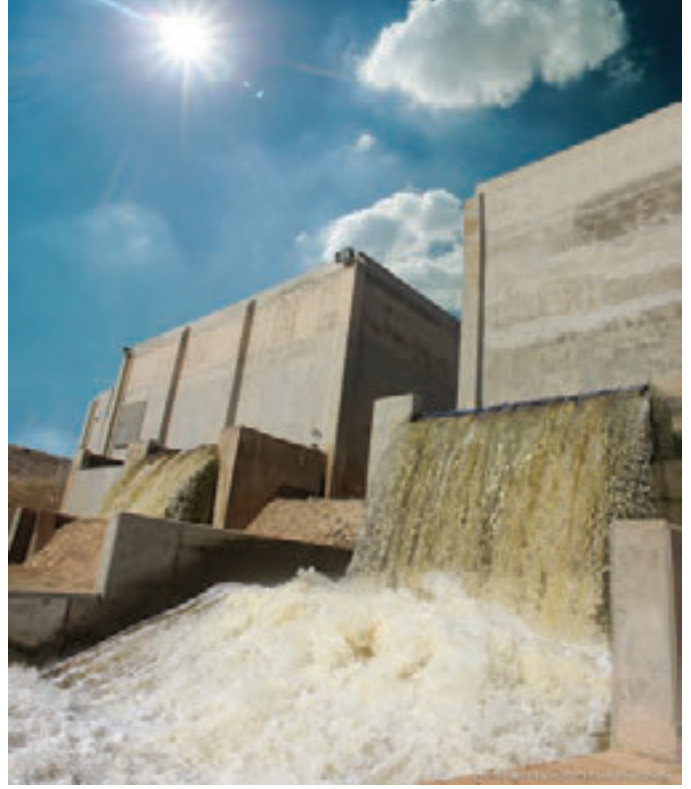
Ürdün'ün medarı iftiharını As Samra Atık Su Arıtma Tesisi, ülkede arıtılan suyun %70'ine ev sahipliği yapıyor. Hem kendi elektriğini üreterek hem de ülkenin su ihtiyacının ciddi bir kısmını karşılayarak ilham veren bir işletme modeli sunuyor.

Bir seyir terasından izlemek için ilginç bir manzara. Ürdün'de arıtılan atık suyun %70'i karışmada uzanan tesiste arıtılıyor. Başkent Amman'ın yaklaşık 30 kilometre kuzeyindeki As Samra atık su arıtma tesisi o kadar büyük ki, bütün tesis görülebilirsin diye bu seyir terası hazırlanmış. As Samra ülkedeki en başarılı kamu-özel sektör işbirliği projelerinden biri olarak gösteriliyor. Tesisin tarihi esasında yaklaşık 35 yıl öncesine gidiyor. Bölgede öncelikle 1985'te atık su dengeleme havuzu inşa ediliyor, ancak kısa sürede kapasite aşılınca devlet buraya bir arıtma tesisi yapma kararı alıyor. Yıllar süren kaynak arama sürecinin sonunda Ürdün Devleti, ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) ve

bir banka konsorsiyumu ile tesis 2003-2008 yılları arasında inşa ediliyor. Ancak Suriye İsyanı arkasından gelen mülteci akımı ile birlikte tesis tekrar ihtiyacı karşılayamamaya başlayınca kapasite genişletme projesi başlatılıyor. 2012'de başlayıp 2016'da tamamlanan 225 milyon dolarlık proje yine kamu ve özel sektör işbirliğiyle gerçekleştiriliyor. Mali kaynaklardan en önemlisi ABD'nin bağımsız devlet ajansı The Millennium Challenge Corporation (MCC) tarafından karşılanırken işletme ise 25 yıllığına The Samra Plant Company (SPC) adlı bu tesis için kurulan şirkete veriliyor. Bu sürenin sonundaysa ek bir ücret olmaksızın tesis Ürdün devletine devredilecek. SPC'deyse ABD'li Mor-

ganti ve Infilco Degremont; Fransız Suez Environment şirketlerinden temsilciler bulunuyor.

AMWAJ Forum kapsamında yapılan bu saha gezisinde görüştüğümüz uzmanlar **yap-işlet-devret** modelinin tesisin başarısındaki temel sebeplerden biri olduğunu belirtiyor. Bu büyük tesis, dünyanın suyu en kıt olan ülkelerinden Ürdün'ün su ihtiyacının %10'unu karşılıyor. Dolayısıyla su arıtmanın yanında tesisin ciddi pek çok faydası da bulunuyor. Arıtılan su öncelikle Zarka Nehri'ne, oradan da Kral Talal Barajı'na taşıyor. Bu süreç boyunca nehir etrafındaki çiftçilerin **tarlalarını sulama** için gerekli ihtiyacını da karşılıyor. Bu hem tarım hem de bölgede yaşayan insanların sağlığı açısından

Su arıtmanın yanında tesisin ciddi pek çok faydası da bulunuyor. Arıtılan su öncelikle Zarka Nehri'ne, oradan da Kral Talal Barajı'na taşınıyor. Bu süreç boyunca nehir etrafındaki çiftçilerin tarlalarının sulama için gerekli ihtiyacını da karşılıyor.

önemli bir durum, çünkü nehrin havzası ülkenin en yoğun bölgelelerinden birini oluşturuyor. Arıtma tesisi yapılmadan önce çiftçiler nehirde yeterince arıtılmamış suları kullanıyormuş. Bu durum da hem ürünlerin kalitesini hem de insanların sağlığını tehdit ediyormuş. Ancak bugün uluslararası standartlara uygun temizlikte su verildiği için bu sorun ortadan kalkmış. Ayrıca bu temizlik nehirdeki canlı hayatının da gelişmesine ciddi katkı sağlamış. Uzmanlar nehrin restorasyonunun Ürdün hükümetinin de önceliklerinden biri olduğunu aktarıyor.

Su Sürekli Analiz Ediliyor

İşletme modelinin tesisin kalitesinin de garantisi olduğu belirtiliyor. MCC Ürdün Direktörü Alex Russin, tesiste arıtılan suyun Ürdün devleti-

ne satıldığını ve devletin de suyun kalitesine göre ödeme yaptığı için ödemeleri kısmak üzere sürekli analizler yaptığını söylüyor. Üstelik birden çok bakanlık tarafından analiz yapılıyor. Dolayısıyla su hem tesisten çıkmadan hem de çıktıktan sonra konunun farklı aktörleri tarafından test ediliyor. "Gelen suya sınıai atık karışmıyor mu" sorusunu ise Russin "Ürdün'de ağır sanayi yok ki" diye cevaplıyor. Dolayısıyla suya ağır metal karışmadığı, karışsa bile ölçümlerde çıkmayacak kadar düşük oranda kaldığı kaydediliyor. Tesisin bir diğer önemi enerji kullanımında ortaya çıkıyor. Elektrik ihtiyacının %80'ini kendisi karşılayan tesis sadece %20'sini ulusal şebekeden alıyor. Elektrik iki şekilde üretiliyor: Atıklardan elde edilen metan gazı sayesinde ve hidroelektrik ile.

Tesis için Amman'dan yaklaşık 30 kilometre uzunluğunda aşağı doğru eğimli bir boru hattı inşa edilmiş ve atık su bu eğim sayesinde basınç kazanıyor. As Samra'da borulara takılan türbinlerle atık su gelir gelmez elektrik üretmeye başlıyor. Bu sayede de yılda 300 bin ton CO₂ tasarrufu yapılıyor.

As Samra tesisi, yerel finansman kaynaklarının sınırlı olduğu, acil ihtiyaçla karşılaşılan durumlar için gerçekten ilham verici bir proje. Üstelik büyük bir artısı var ki, tesisteki incelemelerimiz boyunca gözümden, daha doğrusu burnumdan kaçmadı. Elektrik üretiminde kullanılan metan gazını tutma sistemi sayesinde, tesisteki kötü koku da oldukça düşük seviyede. Yolunuz buraya düşecek olursa diye belirtiyim, siz yine de bir parfüm kokusu beklemeyin tabii. ○

Sürdürülebilirlik Raporlaması Eforları “Sürdürülebilir mi”?

Sürdürülebilirlik yoluna giren kurumlar ilk adımlarını sürdürülebilirlik raporlaması ile atıyor. Peki bu yaklaşım sürdürülebilirlik gündemini ilerletmek açısından ne derece etkin? Sürdürülebilirlik raporlama çalışması hangi açılardan faydalı? Sustineo Sürdürülebilirlik İş Platformu Kurucu Ortağı Gülin Yücel bu sorulara yanıt arıyor...

 Gülin YÜCEL, Sustineo Sürdürülebilirlik İş Platformu Kurucu Ortağı

Sürdürülebilirlik yolculuğuna girmiş olanlar için, bu sürecin özellikle Türkiye’de uygulanan şekliyle, başlangıç noktası sürdürülebilirlik raporlaması yapmak. Kurumlar hangi alanlarda ilerleme kaydetmek istediklerini yüksek seviyede belirleyip, o alanlarda kurum içerisinde geliştirdikleri projeler veya uygulamalar ile veri yapılarının oluşmasına, buradan da başlangıç noktasına göre nasıl ilerlediklerine bakıyorlar. Ve sürecin bir sonucu, bazen hedefi olarak da, sürdürülebilirlik raporu çalışmaları ortaya çıkıyor.

Bu yaklaşım, sürdürülebilirlik gündemini ilerletmek açısından ne derece etkin? Gelinen noktada tartışılması gereken gerçek konu bu.

Sürdürülebilirlik raporlama çalışması hangi açılardan faydalı?

- Kurum içerisinde sürdürülebilirlik konusuna dikkat çeker; bilincin oluşmasına ve yaygınlaşmasına yöneliktir.

- İş birimlerinin veya fonksiyonlarının bu konuya katkısını bekler; pro-

jeler ve uygulamalar ile hedeflere yönelik çalışmalarına ve bu sayede metriklerin oluşmasına yol açar.

- Bir ölçümleme sisteminden genel olarak bekleyeceğimiz faydayı sağlar: “Ölçülen yapılır” felsefesini devreye sokar; çabayı ve dikkati çeker; gelişmeyi gözaltına alır; organizasyonun davranış şeklini yönlendirir. Öte yandan bu sürecin belirli zorlukları da vardır. 1990’larda bu raporların yazılmaya başlanmasından beri, finansal verilerin yanı sıra insan sermayesine, toplumsal katkıya, çevresel duyarlılığa etkisi olacak verilerin bir şirketin değerlendirilmesine ne ölçüde etki edebileceği ve yorumlanması gerekliliği tartışılıyor. Örneğin, aynı sektörde iki şirketin fiyat-kazanç getirilerini karşılaştırmalı okumak oldukça kolaydır; nispeten daha basit bir karşılaştırma şeklidir, sonuçlar aynı dip rakama bakılarak karar verilir.

Sürdürülebilirlik performansı değerlendirirken ise 100 kadar metriğin içerisinde şirket performansını

gerçekten doğru tespit edebilecek olanları ayırtmak başlı başına bir zorluktur. Bu alanda önemli bir mukayese platformu **Corporate Knights**'ın Ekim 2014 tarihli **Measuring Sustainability Disclosure** (Sürdürülebilirliğin Saydamlığını Ölçümleme) araştırmasına göre, dünyada listelenmiş şirketlerin sadece %3'ü şu temel sürdürülebilirlik metrikler üzerinde raporlama yapıyor: Enerji (%40'ı), seragazi emisyonları (%39'u), su (%25'i), atık (%23'ü), bordro (%59'u), çalışan sürekliliği (%12'si), kaza oranları (%11'i).

PWC'nin Ocak 2014'te yayınladığı **Fit For the Future** (Geleceğe Uygunluk) raporuna göre ise, görüşülen 1244 CEO'dan %74'ü finansal olmayan etkilerin ölçülmesi ve raporlanmasının uzun dönemli başarıları olduğunu söylemiş; ancak sadece %25'i bu ölçümlemeyi yaptıkları bahsetmiş.

İş Modellerine Entegrasyon

Sürdürülebilirlik raporlamalarının katma değeri ve yöntemleri, sürdürülebilirlik gündemi olan şirketlere ne değer kattığı ciddi olarak sorgulanıyor.

Bu noktada, **MIT Sloan Management Review**'da, Aralık 2016'da

yayımlanan, eğitimci-danışman CB Bhattacharya ve Unilever CEO'su ve Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi Başkanı Paul Polman'ın imzasını taşıyan **Sustainability Lessons From the Front Lines** (Ön Safardan Sürdürülebilirlik Dersleri) adlı araştırma yön verici. Raporla sürdürülebilirlik raporlama faaliyetlerinin mevcut şekilleri ile "sürdürülemez" olduğu söyleniyor. Çevresel ve sosyal endişelerin iş modellerine entegre edilebilmesi için ise şu bakış açıları öneriliyor:

■ **Sürdürülebilirlik herhangi bir değişim hareketi değildir:** Genelde değişimler, iç ve dış finansal verimlilikleri artırmak ile ilgilidir. Sürdürülebilirlik ise, insanlar, gezegen

Sürdürülebilirlik ölçüm ve raporlamalarına nasıl başlamalı veya nasıl ilerletmeliyiz?

Burada soruyu sürdürülebilirlik gündemimizin kurumumuza, gezegen ve insanlara kattığı değeri nasıl ölçeriz diye sormak daha yerinde olacaktır. Çünkü ölçüm ve raporlamalar bir amaç değil, sürecin organizasyonun ilerlemesini destek verecek araçlardır.

ve kâr (3P-**People, Planet, Profit**) dengesine bakar; tüm paydaşlar için değer yaratmaya odaklıdır. Amacı ve felsefesi önemlidir ve şu soruyu sormayı gerektirir: "Yaptığımız şeyi niye yapıyoruz?"

■ **Tüm değer zincirine bakılmasıdır:** Gezegen (karbon, su ve atık ayakizleri) ve insan (çalışma koşulları) boyutunda şirket operasyonlarına bakmak yetersizdir; tüm değer zincirine bakılmalı ve iş modelinde pazarlama ve tedarik zinciri bütünsel olarak ele alınmalıdır.

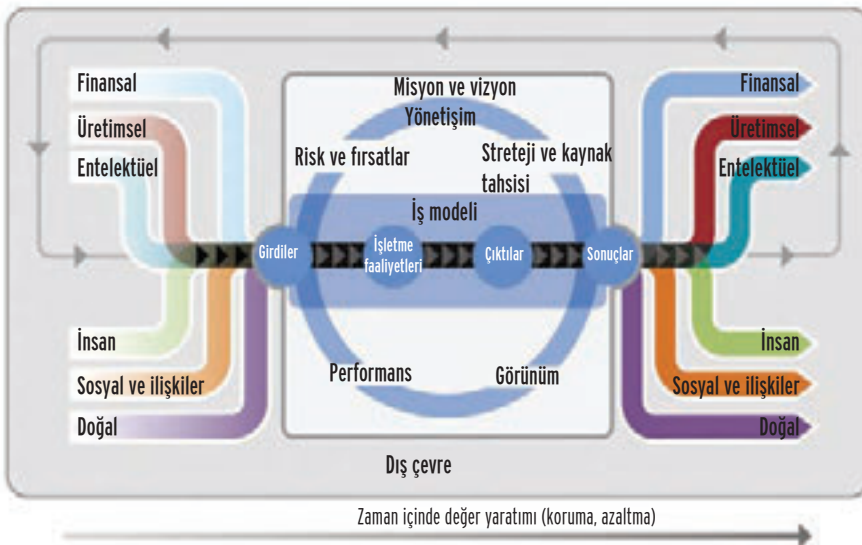
■ **Sürdürülebilirlik yönetim kurullarında öncelik olmalıdır:** Yönetim kurulları sürdürülebilirlik gündemine sürekli bakmalı ve gündemin ilerlediğini gözetmelidirler. Eğer bu beceri içeride yoksa dışarıdan bu konuda bilgili kurul üyeleri getirilmelidir. (Unilever ve IBM'de bu konuda önemli faydalar sağlanmıştır).

■ **Kararsızları etkilemek önemlidir:** Sürdürülebilirlik konusuna genelde üst yönetim ve gençlerin katılımı söz konusudur. Ancak özellikle orta kademedeki kararlıların konunun içine çekilmesi önemlidir. Net hedefler koymak ve tüm organizasyonu sorumlu tutmak önemlidir.

■ **Sürdürülebilirlik herkesin iş tanımında olmalıdır:** Tüm iş birimleri ve fonksiyonlar için bu sorumluluğun izdüşümü olmalıdır.

■ **Rekabet alanı iş birlikçilikleri ile yeniden tanımlanmalıdır:** Bunlar büyük değişimlerdir ve tüm endüstri tanımlarının değişmesini gerektirir. Bu yolda kimse yalnız başaramaz. Bir CEO'nun rakibine dediği gibi, "Derece üzerinde rekabet edelim; termometre değil" sözü, sektörel rekabete bakış açısının ne denli değişmesi gerektiğini vurgular.

Bu gereklilikleri destekler şekilde, standartlar da bu doğrultuda gözden geçirilme çabasında: Sosyal ve çevresel değerler önceliklendirme (**materiality**) tanımları ile birleştirilmeye çalışılıyor. Sustainabi-

RAPORLAMA

Seçilen raporlama yöntemi, o kurumun kendi sektöründe nasıl bir sürdürülebilirlik gündemi yarattığının maddesellik içinde ortaya konmasına yardımcı olmalıdır.

lity Accounting Standards Board (SASB) ve International Integrated Reporting Council (IIRC) bu alanda önemli çalışmalar yapıyor. SASB, endüstriler seviyesinde karşılaştırma yöntemleri sunmaya çalışırken IIRC, entegre raporların finansal sermayeye ek olarak üretilmiş sermaye, entelektüel sermaye, sosyal sermaye, insan sermayesi ve doğal sermaye ile altı farklı boyutta analiz edilmesinden bahsediyor.

Benzer şekilde, Türkiye’de oldukça sık kullanılan bir sürdürülebilirlik raporlama standardı olan GRI, Ekim 2016’da yaptığı duyuru ile 2018’den itibaren **GRI Standartları**’na geçerek daha küresel, odaklı ve esnek olma niyetini ortaya koyuyor.

Dünya borsaları seviyesinde bir inisiyatif olan ve içerisinde Borsa İstanbul’un da bulunduğu 16 üyelik Sustainable Stock Exchanges Initiative (SSE) yatırımcı, regülatör ve kurumlar için sürdürülebilirlik (ESG) değerini artırıcı bir öğrenme platformu olmayı hedefliyor.

Standartlar konusunda bir başka boyut ise, Birleşmiş Milletler Küresel Kalkınma Hedefleri’nin kurumlar bazında raporlamalarının nasıl yapılması gerekliliği. Burada da farklı bakış açıları gelişiyor.

Başlamak ve İlerlemek

Peki bu durumda sürdürülebilirlik ölçüm ve raporlamalarına nasıl başlanmalı veya nasıl ilerletmeliyiz?

Burada soruyu sürdürülebilirlik gündemimizin kurumumuza, gezegen ve insanlara kattığı değeri nasıl ölçeriz diye sormak daha yerinde olacaktır. Çünkü ölçüm ve raporla-

Corporate Knights’ın Ekim 2014 tarihli Measuring Sustainability Disclosure (Sürdürülebilirliğin Saydamlığını Ölçümleme) araştırmasına göre, dünyada listelenmiş şirketlerin sadece %3’ü yedi adet temel sürdürülebilirlik metriği üzerinde raporlama yapıyor.

malar bir amaç değil, sürecin organizasyonunun ilerlemesine destek verecek araçlardır.

Sürdürülebilirlik gündeminin kattığı değeri raporlama belirlemez, sadece paylaşılması için ortam yaratır. Raporlamanın amacı, kurumun uzun dönemli bakış açısı kapsamında tüm paydaşları ve gezegen/insan/kâr bakış açısıyla nerede olmak istediğini belirten **hedeflerine** göre hangi noktada olduğunun belirtilmesidir.

Seçilen raporlama yöntemi, o kurumun kendi sektöründe nasıl bir sür-

dürülebilirlik gündemi yarattığının maddesellik içinde ortaya konmasına yardımcı olmalıdır.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri, sadece devletlerin değil, tüm kurumların odağında olmalıdır.

Konuya bakışı şu özetle bitirmek istiyoruz:

■ Sürdürülebilirlik, kurum kültürünün bir parçası olduğunda fayda yaratır.

■ Sürdürülebilirlik stratejik bir bakış açısıdır

■ Sürdürülebilirlik yönetim vizyonu ve sahipliği temel itici güçtür. Bu sayede konu bir ekibin kişisel eforunun ötesine geçer ve kurum için değer yaratır.

■ Her stratejik inisiyatif gibi, liderlik tarafından sahiplenilmesi kritiktir. Süreç, sürdürülebilirlik hedeflerinin bir vizyon etrafında uzun vadeli olarak belirlenmesi, önceliklendirilmesi ve projelendirilmesi ile maksimum faydayı sağlar.

■ Seçilen yöntemlerin bu yapıyı sağlama ve uygulamada önemi vardır. Yapılan her bir çalışma ve proje amaca uygun yapılmalı ve ne fayda sağlayacağı planlanmış olmalıdır; ölçümlenmelidir.

■ Sürdürülebilirlik yönetim sisteminin parçası olmalıdır; uzun dönemli bakış açısının desteklediği bir yapısı bulunmalıdır

■ Raporlama bir amaç değil, sürecin doğal bir sonucudur. ○

Özgür ÖZTÜRK

ozgur.ozturk@akcansa.com.tr

Gübreye Dönüşen Gıda Atıkları, Güneş Enerjisiyle Çalışan Otomobil, Süt Sektörüne Döngüsel Yaklaşım...

Beşiktaş Belediyesi Organik Gübre Üretiyor

Beşiktaş Belediyesi restoranlardan topladığı gıda atıklarını kompostlaştırarak parklarda kullanmak üzere organik gübreye dönüştürüyor. WWF-Türkiye ile birlikte yürütülen proje ile yılda 6 ton gübre elde ediliyor. **Kapalı sistem kompost cihazları** yardımıyla gerçekleşen proje için belediye, ilçe genelinde cihazların yerleşimine 2015 yılında başladı ve ilk kompost cihazı Ulus Parkı civarına konuldu. Cihaza konan yemek atıklarının üç-dört hafta süresinde çürümesiyle kompost oluşuyor, bu kompost toprakta kullanılmak üzere gübreye dönüşüyor. Cihazda bulunan bir biyofiltre koku oluşumunu engelliyor. Proje sayesinde atıkların geri kazanılması ile yılda 36 ton karbondioksit salımının önüne geçiliyor. (Haber: Deniz Aytekin)

Yeşilist@Yesilist

<https://t.co/10g16EN4TA>

Süt Sektöründe Döngüsel Ekonomi Uygulaması

Süt sektörü dünya çapında milyarlarca insana hem yaşam kaynağı oluyor, hem de besin sağlıyor. Sektörün önünde aşılması gerekli sorunlar için ise döngüsel ekonomi prensipleri önemli fırsatlar getiriyor. Gerçek bir döngüsel ekonomi pratiği, sektörde yenileyici etki yaratarak **besin-su-karbon-atık çevrimini** kapatıp biyoçeşitliliği artırıyor, arazi kullanımını optimize ediyor ve çiftçinin gelirini garanti altına alıyor. Hollanda'da **süt sektörü inovasyon** konusunda lider ve süt sektöründe çalışan çiftçiler döngüsel ekonomiye geçişte çok kilit rol oynuyorlar. **Bu geçiş süreci** üç önemli aşamadan oluşuyor: Birincisi otlatmanın iyileştirilmesi (biyolojik ve teknolojik yaklaşımla arazi verimliliğinin artırılması hedefiyle), otlatmanın yay-

gınlaştırılması (biyolojik prosesler ve organik tarım yardımıyla) ve ileri teknoloji çiftçiliğe geçiş.

Circle Economy@circleeconomy

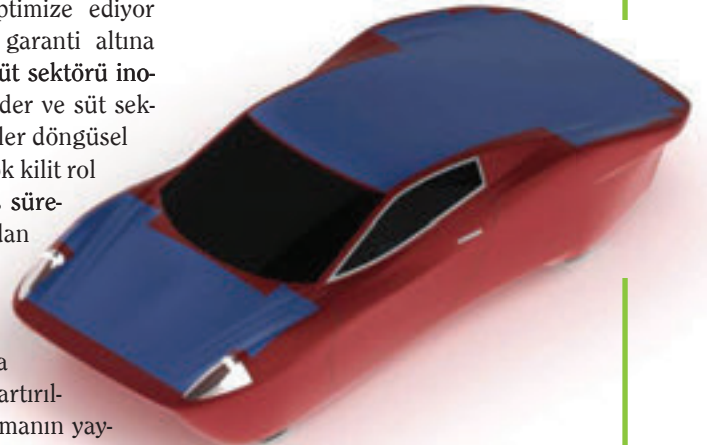
<https://t.co/WTAATE8NPq>

Güneş Enerjisi ile Çalışan Otomobilde Evrim!

Gelecek yıl yapılacak "World Solar Challenge" a yetiştirilmeye çalışılan güneş enerjili otomobil dünyada ticari üretim yapılması hedeflenen, karayoluna çıkma izni alacak ilk model olacak. Darwin-Adelaide arasında toplam 3000 km sürecek yarış için hazırlanan prototip full pil şarjı ile güneşsiz bir havada karayolunda 110 km süratle 400 km'ye kadar yol alabilecek. Formula 1 araçları gibi hafif ve ekstra güçlü malzemeden üretilen araç iki kişilik olacak şekilde tasarlandı. Yaklaşık fiyatı 250 bin dolar olacak araç için şimdiden siparişler verilmeye başlanmış bile...

CECHR@CECHR_UoD

<https://t.co/edYfNH02Ti>

Türk İş Dünyası İklim Değişikliğine Nasıl Yanıt Veriyor?

Almanya Büyükelçiliği'nin finansal desteğiyle REC Türkiye tarafından yürütülen "Türk İş Dünyasının İklim Değişikliğine Yanıtı" projesi sonuçları, Aralık ayında COP22 Değerlendirme Toplantısı'nda kamuoyu ile paylaşıldı. İlki daha önce yine REC Türkiye tarafından hazırlanan, Türkiye'deki büyük şirketlerin iklim değişikliği mücadelesini ortaya koyan, alanındaki tek ulusal çalışma. Çalışma sonuçlarında şirketlerin konuya yaklaşımlarında öne çıkan en önemli iki bulgu şunlar oldu: i) Şirketlerin iklim değişikliği ile mücadeledeki pozisyonlarını itibar yönetimi ile ilişkilendirmeleri ii) Kamu sektörünün daha fazla öncü rol oynaması ve iyi yönetişime ihtiyaç duymaları. Proje temel çıktısı olan anket sonuçlarını, REC Türkiye Direktörü R. Ünal Sayman ve REC Türkiye uzmanları Dursun Baş ve Gözde Odabaş EKOIQ için değerlendirdi.

*R. Ünal SAYMAN,
REC Türkiye Direktörü
Dursun BAŞ,
REC Türkiye Uzmanı
Gözde ODABAŞ,
REC Türkiye Uzmanı*

REC Türkiye olarak, özel sektörün iklim değişikliği ile mücadelede lider rol üstlenmesi ve kapasite geliştirmesi için, kurulduğumuz günden bu yana birçok proje yürüttük. Projelerimizde ve İklim Platformu etkinlikleri kapsamında, özellikle, CEO ve genel müdür düzeyinde özel sektör temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen konferans, panel, yuvarlak masa toplantıları düzenliyoruz. Önümüzdeki süreçte, REC Türkiye olarak özel sektördeki iklim değişikliği ile mücadeledeki boşlukları gözetenek Paris Anlaşması ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda öncelikli yeni projelerimiz olacak.

Son çalışmamız olan, "Türk İş Dünyasının İklim Değişikliğine Yanıtı" projesinde, özel sektörün genel durumunu, yürüttüğümüz anket çalışması ile yeniden tespit etme ve değişimi görme şansımız oldu. Temasa geçilen şirketlerden 57 tanesi çalışmaya katılmaya gönüllü oldu. Toplam 54 büyük şirketten büyük

oranda CEO/Genel Müdür düzeyinde yanıt aldık.

Şirketlerden gelen yanıtların sayısal analizlerini yaparak kapsamlı bir değerlendirme ile bulguları raporlaştırdık. Rapor temel olarak; verilerin detaylı analizini ve sonuçların yorumlanmasını içeriyor. Raporumuzun nihai halini Ocak ayı içerisinde tüm paydaşlarla paylaşacağız.

Çalışma sonuçlarında şirketlerin konuya yaklaşımlarında öne çıkan en önemli iki bulgu şunlar oldu: i) Şirketlerin iklim değişikliği ile mücadeledeki pozisyonlarını itibar yö-

Şirketler

Temasa geçilen şirketlerden 57 tanesi çalışmaya katılmaya gönüllü oldu.

Toplam 54 büyük şirketten yanıt alındı:

🌱 54 şirketin 33 tanesi Fortune500 ve/veya ISO500 listelerinde yer alıyor.

🌱 12 tanesi BIST Endeksi'nde listelenmiş. (BIST Endeksinde toplam 43 şirket var.)

🌱 %61'i anketi CEO/Genel Müdür adına dolduruldu.

netimi ile ilişkilendirmeleri ii) Kamu sektörünün daha fazla öncü rol oynaması ve iyi yönetişime ihtiyaç duymaları. Şirketlerin stratejileri ve operasyonlarında iklim değişikliği ile mücadele için öne çıkan yaklaşım ise sürdürülebilir üretim ve çevresel etkilerin yönetilmesi. Uzun dönemli salım azaltım hedeflerine dayalı stratejiler henüz istenen düzeye ulaşmış durumda değil. Ölçme ve raporlama ile şirketler seragazi salımlarını takip ederken, azaltım hedeflerinin daha da yaygınlaşması şirketlerin kendine biçtiği temel rol olarak tespit edildi.

Temel Bulgular

2014 yılındaki ilk CEO Anketi çalışmamızdan bu yana geçen iki yılda, özellikle Paris Anlaşması'nın kabulünü takiben özel sektörün iklim değişikliğine yaklaşımındaki temel değişim; iklim değişikliğinin kurumsal sosyal sorumluluk bağlamından kurumların itibar yönetimi gündemine girmiş olması. İtibar yönetimi dışında, şirketler iklim değişikliğinin şirketler üzerindeki etkilerini sırasıyla; Yasal Düzenleme, Yeni İş Fırsatları ve Doğrudan Etki olarak belirtiyor. Şirketlerin iklim değişikliği farkındalığı artarken bu konuda attıkları adımların daha bilinçli ol-

duğunu söyleyebiliriz. Her ne kadar farkındalık yüksek de olsa, yeni iş fırsatlarına bu farkındalık aynı oranda henüz yansımış değil.

Şirketler bir yandan iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik finansal zorlukların üstesinden gelmeye gayret ederken, diğer yandan iklim değişikliğinin süregelen etkilerini hissettiğini belirtiyor. Önümüzdeki 5 yıllık süre içerisinde iklimsel riskleri yüksek olarak şirket sayısı bir önceki döneme kıyasla daha yüksek çıktı.

İklim Stratejisi Geliştirme

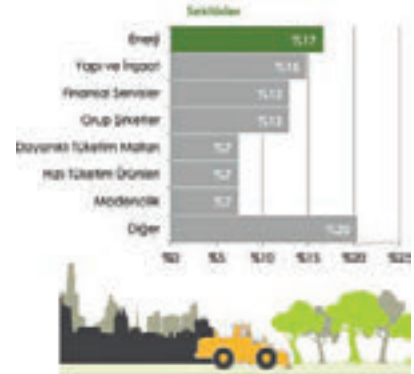
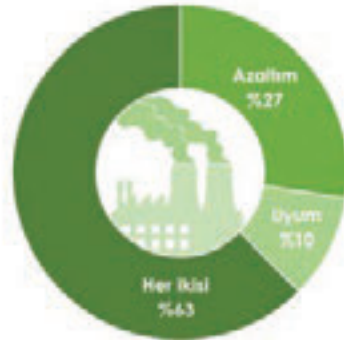
İklim değişikliği özelinde bir strateji geliştirilmesi konusunda temel sorumluluğun çoğunlukla CEO ya da genel müdürde olması önemli

sonuçlardan biri. Az sayıda şirketin doğrudan iklim değişikliği ile ilgili stratejisi bulunurken, iklim değişikliğini de kapsayan stratejiler yaygın durumda. Şirketlerin, stratejilerindeki hedeflerin hem azaltım hem de uyum odaklı olduğu görülüyor.

Şirketlerin iklim değişikliği stratejisini uygulamasının en önemli nedeni ise iklim değişikliği etkilerinde de öne çıkan **itibar yönetimi**. İtibar yönetiminin öne çıkmasında, şirketlerin iklim dostu-çevre dostu olma motivasyonunun yüksek olması ana neden olarak gösterilebilir.

Araştırma sonuçlarında, şirketlerin iklim değişikliği stratejilerinin temelinde yer alan başlıca unsurlar, "operasyonlardan kaynaklanan çevresel etkilerin yönetilmesi" ve "su ve

İklim Değişikliği Stratejinizin Ana Hedefi

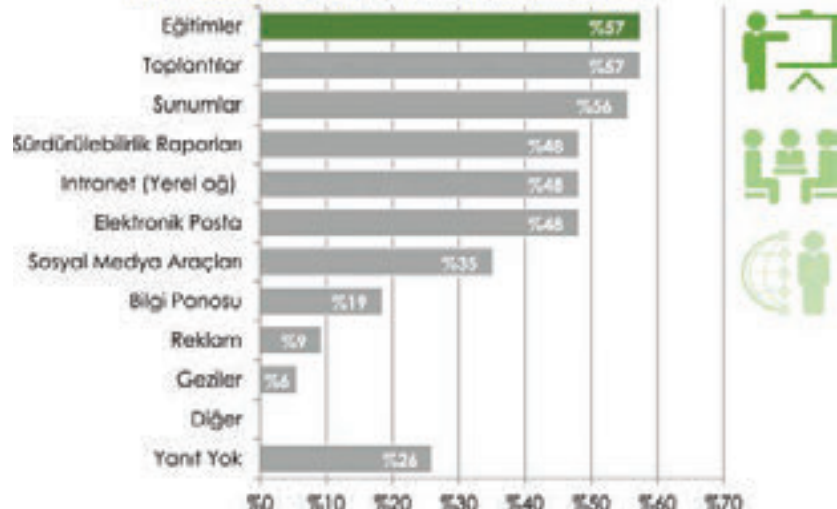

Anket Yapısı/İçeriği

Anket çalışması, Türk iş dünyasının durumunu aşağıdaki dört ana konuda ortaya koyacak şekilde yapılandırıldı:

- İklim değişikliğinin etkilerini anlama ve farkındalık seviyeleri,
- Özel sektörün bu konudaki gelecek öngörülerini, stratejilerini ve eylem planlarını,
- Ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini,
- İklim değişikliği ile mücadelede özel sektörün rolü ve kamu yönetiminden beklentileri.

İletişim amacıyla hangi yöntemler kullanılmaktadır?

enerji tüketimleri ile atık maddelerin azaltılması” olarak ortaya çıkıyor. Diğerleriyle karşılaştırıldığında bu seçeneklerin, doğrudan operasyonlar sırasında ve sonucunda oluşan olumsuz etkileri asgari düzeye indirmeye yönelik önlemler olduğu anlaşılıyor. Doğrudan etki azaltma- risk azaltma cevapları düşük oranda kalıyor, dolayısıyla uyum faaliyetlerinde ilerlemeye ihtiyaç var diyebiliriz. Eğitim programları, çalışanların gönüllü katılımının sağlanması, tedarikçi seçme kriterleri gibi daha dolaylı araçlar, takip eden unsurlar.

Ölçme ve Raporlama

Ankete katılan şirketlerin yarısına yakın bir kısmında sürdürülebilirlik departmanı kurulmuş durumda ve yarısından fazlasında ise sürdürülebilirlik raporu hazırlanıyor. Bu oranlar 2014 yılı ile kıyaslandığında artış gösterirken, sürdürülebilirlik raporu hazırlayan şirket sayısının beklenenin altında kaldığı görülüyor. Bazı şirketlerin, sürdürülebilirlik raporu yerine yıllık faaliyet raporu hazırladığını da belirtelim.

Araştırmaya katılan şirketlerin büyük çoğunluğu iklim değişikliği stratejisi uygulamalarının etkilerini kilit performans göstergeleri (KPI'lar) aracılığı ile ölçümediğini belirtiyor. Şirketlerin yarısı KPI'ları bağımsız denetimle kontrol ettiriyor. Beklenildiği üzere ölçümlenen KPI'lar arasında enerji tüketimi ilk sırada yer alırken, su ve elektrik tüketimleri, CO₂ salımı, araç yakıt tüketimleri ve diğer salımlar (SO₂, NO₂) takip eden diğer KPI'lar.

Paris Anlaşması'nı takiben özel sektörün iklim değişikliğine yaklaşımındaki temel değişim; konunun kurumsal sosyal sorumluluk bağlamından kurumların itibar yönetimi gündemine girmiş olması.

SAYISAL BULGULAR

Farkındalık ve Algı

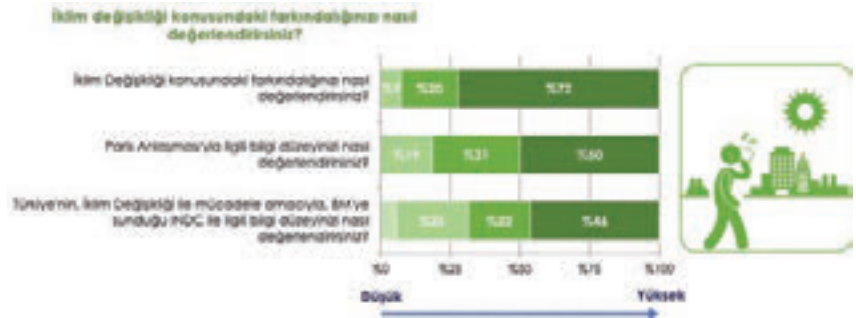
- Şirketler iklim değişikliği farkındalıklarının yüksek olduğunu düşünüyor,
- %39'u sürdürülebilirlik departmanı kurmuş ve %56'sı sürdürülebilirlik raporu yayınlıyor,
- %9'u önümüzdeki beş yıl içinde iklim değişikliği kaynaklı finansal kayba uğrama ihtimalini yüksek olarak değerlendiriyor,

Strateji

- %74'ü iklim değişikliğini stratejilerinin bir parçası haline getiriyor,
- %67'si “operasyonlardan kaynaklanan çevresel etkilerini yönetmeyi” ve “su ve enerji tüketimleri ile atık maddelerin azaltılmasını” amaçlıyor,
- İklim değişikliği özelinde bir strateji geliştirilmesi konusunda temel sorumluluk çoğunlukla CEO ya da genel müdürde,
- Strateji iletişimi çoğunlukla sürdürülebilirlik raporu aracılığı ile yapıyor.

Ölçme

- %69'u KPI'lar aracılığıyla şirketin iklim değişikliğine etkisini ölçüyor,
- %83'ünün ölçtüğü enerji tüketimi KPI'lar arasında ilk sırada yer alırken, şirketlerin %69'u CO₂ salımlarını ölçüyor.

İklim Değişikliği Stratejilerinizin ana unsurları nelerdir?

Azalan Doğal Kaynaklar ve Çevre Sorunları

Araştırmaya göre şirketlerin iklim değişikliği stratejisi geliştirmesinin arkasında yatan en önemli neden "azalan doğal kaynaklar ve çevre sorunlarına dikkat çekmek". Strateji geliştirmiş olan şirket sayısının iklim değişikliğinden finansal olarak etkileneceğini düşünen şirket sayısından fazla olması, şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk bilinciyle konuyla ilgili adım attıklarının göstergesi.

İletişim

İlk anket çalışmamıza kıyasla şirket içi strateji iletişimi artmış durumda. Araştırmaya katılan şirketlerin büyük bir bölümünde, stratejilerin kurumun her seviyesinde çeşitli araçlar kullanılarak iletişiminin yapılması, şirketlerin iklim değişikliği konusunu tabana yayma çabasının olduğunu gösteriyor. Ancak halen konunun tüm birimler tarafından yeterince sahiplenildiği söylenemez. Bunda, şirket bünyelerinde sürdürülebilirlik birimlerinin daha yeni yeni kurulmasının ve yarısına yakınında da bu birimlerin henüz olmamasının rolü olabilir. İklim değişikliği konusunun kurumsal yapının tüm birimlerine sızması için bu birimlere daha çok rol düşüğü söylenebilir.

İş Dünyası Kamudan Öncülük Bekliyor

Araştırmaya katılan şirketlerin büyük bir bölümü özel sektörün iklim değişikliğinin etkilerini yönetmede önemli bir rolü olduğuna inandığını belirtiyor. Özel sektörün iklim değişikliğinin etkilerini yönetmedeki temel rolü olarak şirketler, "seragazi salım azaltımı yapma" ve "iklim değişikliğine uyuma destek olma"

üzerinde yoğunlaşıyor. İklim değişikliğini yönetmede özel sektör çok büyük oranda kamu sektörünün karar alma süreçlerine kendilerini de katmasını isterken, yasal düzenleme ve vergi indirimleri de diğer öne çıkan beklentiler. Özetle, özel sektör kamudan lider ve yol gösterici bir rol üstlenmesini bekliyor.

Kritik Rol Üst Yönetimlerde

2014 yılı değerlendirmemiz ile karşılaştırıldığında, daha fazla şirketin iklim değişikliğini iş yapış biçimleri ve stratejilerinde dikkate alarak hareket ettiğini gördük. Bu farkındalığı daha da artırmak için şirketler, uluslararası müzakereleri yakından takip ederek ikili ve çoklu anlaşmalardaki varlıklarını artırmalı ve ulusal düzeyde politika yapım süreçlerinde kamuyu destekleyen projelerde yer almalı. (TÜSİAD'ın "Ekonomi Politikaları Perspektifinden İklim Değişikliğiyle Mücadele Raporu" bu açıdan iyi bir örnek.) İklim değişikliği ile mücadelede birbirinden öğrenme ve tecrübe paylaşımı için sektörel birliklerin de iklim konusunu çalışma programlarına daha fazla oranda almasını da önemli buluyoruz. Şirketlerdeki çevre ve/veya sürdürü-

rülebilirlik birimleri strateji geliştirmede rol sahibi olsa da beklendiği üzere kritik rol üst yönetimlerde. İklim değişikliği ile mücadelede fırsatların değerlendirilmesi, yeni teknoloji geliştirme ve yeni iş yapış biçimlerine yatırımların artmasında belirleyici kararların CEO'lar/genel müdür düzeyinde olduğunu görüyoruz. Şirketlerin kilit performans göstergelerindeki ölçme ve raporlama performanslarında da ilerleme sağlandığını ikinci raporumuz ortaya koyuyor. Şirketler çevre/iklim dostu şirket profilini destekleyecek ve rekabet avantajı sağlayacak bilimsel temelli azaltım hedeflerini artırmalı. Riskleri ölçme ve değerlendirmede daha fazla çalışmanın ve projenin desteklenmesi iş dünyasının ödevleri arasında olacaktır.

Bu süreçte gözlemlediğimiz en önemli sonuç: bu tip raporlama ve çalışma sonuçlarına olan yüksek ilgiydi. Ayrıca, değerlendirmemizde iş dünyasının önemli aktörlerini üst düzey seviyede içerdiğimiz için proje ile şimdiden farkındalık artırmaya hizmet ettiğimizi bilmeleri sevindiriyor. Anketimize katılan tüm şirketlere destekleri için tekrar teşekkür etmek isteriz. ○

Turizmciler “Sürdürülebilir Gelecek” İçin Buluştu

Turizm sektörünün sürdürülebilir geleceğine yön veren **Greening Hotels / Yeşillenen Oteller** Sertifikası Bilgilendirme Semineri, 5 Aralık'ta Eskişehir'de düzenlendi.

Türkiye Otelciler Birliği (**TÜROB**), turizm sektörünün geleceği için global turist tercihleri ve verimli kaynak yönetimi gibi işletmeleri kârlılığa götüren bir iş modeli hedefliyor. Bu hedef doğrultusunda Bureau Ve-

ritas ve Sürdürülebilirlik Akademisi işbirliği ile oluşturulan Greening Hotels / Yeşillenen Oteller Sertifikası'nın Anadolu Bilgilendirme Semineri'nin ilki SKAL işbirliği ile Eskişehir SennaCity otelde gerçekleşti. Seminerde sürdürülebilir turizm için nasıl daha kârlı ve daha yeşil otel nasıl olunabileceği ve turizmde sürdürülebilirliğin önemine dikkat çekildi.

Gıdanın Geleceği Bu Platformda!

Nüfus artışı ve hızlı sanayileşme dünyamızdaki kaynakları tüketirken, şehirlere kayan nüfusun yeterli beslenebilmesi için 2050 yılında, gıda üretiminin %60 oranında artırılması gerekiyor.

Türkiye'de iklim değişikliği, biyoçeşitlilik, su, kaynak yönetimi, gıda güvenliği, erişim ve alışkanlıklar gibi tehditler ve ihtiyaçların sonucu olarak, Sürdürülebilirlik Akademisi ve Türkiye Gıda Sanayii İşverenleri Sendikası (**TÜGİS**) öncülüğünde, Sürdürülebilir Gıda Platformu (SGP) kuruldu.

Sürdürülebilirlik Akademisi Yönetim Kurulu Başkanı Murat Sungur Bursa, her yıl düzenledikleri konferanslarda sürdürülebilir gıdaya dikkat çektiklerini belirterek konuyla ilgili şunları söyledi: “Gezegene-mizin mevcut kaynakları sonsuza kadar harcama şansı ve lüksü yok. Gerekli önlemler alınmaz ise gıda üretebilme kapasitemiz riske girecek, biyoçeşitlilik kaybolacaktır. Bu tehditler ve ihtiyaçların sonucu olarak Sürdürülebilirlik Akademisi ve Türkiye Gıda Sanayii İşverenleri Sendikası (**TÜGİS**) öncülüğünde Sürdürülebilir Gıda Platformu (SGP) kurulmuştur. Sektörün yapısını esas alan ve tüm paydaşlar ile işbirliği yapacak, sürdürülebilir gıda ekseninde gelişim modelleri or-

taya koyan, bu gelişime yön veren, değişim için yol haritaları oluşturan tüm kurumları, Sürdürülebilir Gıda Platformu'na üye olmaya davet ediyoruz.”

Konu ile ilgili bilgi veren **TÜGİS Yönetim Kurulu Başkanı Necdet Buzbaş** da; “İklim değişikliği şu an kamu sağlığını, gıda ve su güvenliğini etkilemektedir. Hepimiz sorunun bir parçasıyız ve hepimiz çözümün de bir parçası olmalıyız. Günümüzde şirketler, 21. yüzyılın gerçekliğini dikkate alarak rollerini gözden geçirmeli, ticari tasarımlarını yeni baştan kurgulamalıdır. Sağladıkları kâr, şirketin sürdürülebilirliği yanında geniş bir sosyal misyonu da finanse etmelidir. Gıda Platformu'nun amacı özetle; günümüz ve gelecek nesiller için sağlıklı,

güvenilir ve sürdürülebilir gıda sistemleri değişimini ve dönüşümünü gerçekleştirmek için çalışmaktır” dedi.

Gıda Platformu, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Türkiye'nin 10. Beş Yıllık Kalkınma Planını da sahiplenerek “Sürdürülebilir Gelecek İçin Sürdürülebilir Gıda” ilkesi doğrultusunda, iş dünyasına yönelik aksiyon planları oluşturmak amacıyla kuruldu. İzlenecek yöntemlerin belirlenmesi ve sektörün bu hedefleri temel alması, yol haritasının oluşturulması için özel sektör, kamu, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve diğer tüm işbirliği yapacak kurumlarla değişime yön verecek.

Ayrıntılı bilgi için: <http://surdurulebilirgidaplatformu.org/>

2017

SUSTAINABLE BRANDS
ISTANBUL

The Bridge To Better Brands

11 ÜLKE İLE BİRLİKTE, YERİNİZİ ALIN...

Register
Now!

APRIL 20 - 21 / ISTANBUL

swissôtel THE BOSPHORUS
ISTANBUL

Platin Sponsor

We create chemistry

İletişim: sbi@surakademi.com
www.sustainablebrandsistanbul.com
/SürdürülebilirMarkalar /sbistanbul

Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Rapor!

IIRC geçtiğimiz yıl ilkini organize ettiği konferansın ikincisini Uluslararası Kurumsal Yönetim Ağı (ICGN) işbirliğiyle Aralık ayında Londra'da gerçekleştirdi. Takip eden hafta da Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) ve KPMG Denetim Komitesi Enstitüsü işbirliğiyle bir bilgilendirme toplantısı gerçekleşti. Konferansların öne çıkan mesajlarını ve Türkiye'deki konuyla ilgili gelişmeleri, Sercom Danışmanlık kurucusu, TKYD ve TEİD üyesi Elif Özkul Gökmen EKOIQ okurları için kaleme aldı.

 Elif ÖZKUL GÖKMEN

iş dünyası kurumsal raporlamada yeni bir döneme hazırlanıyor zira yatırımcılar, sadece finansal verilere dayalı raporlama çerçevelerinin şirketlerle ilgili yatırım kararı alma noktasındaki yetersizliğini konuşuyor. Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin (IIRC) 2013 yılında yayınladığı Entegre Raporlama Çerçevesi de bu kapsamda şirketlere rehberlik yapmak amacıyla hazırlandı.

Uluslararası iş ve yatırım dünyasının liderlerinin ve standart belirleyicilerinin bulunduğu **Uzun Dönemli Değer Yaratmak İçin Diyalog - Sermaye Piyasaları Üyeleri Arasında Köprü Kurmak** isimli konferans 30 ülkeden 400'e yakın katılımcıyı ağırladı. Konferans konuşmacıları

arasında yatırımcı tarafında Newton Asset Management, CalSTRS, Schrodgers, Florida State Board of Administration ve BlackRock'ın yanı sıra iş dünyası tarafında Brezilyalı Itaú Unibanco, İngiliz Interserve, Alman SAP, Japon Eisei, Hintli Tata Steel ve Amerikalı Microsoft gibi şirketler yer aldı.

ICGN Direktörü Kerrie Waring, kapsamlı raporlamanın daha fazla şeffaflık sağlamanın şirketleri daha güçlü ve dirençli kılacağına; bu yaklaşımın paydaşların şirketlerin gelecekteki risk ve fırsatlarını anlamalarına ve yatırımcıların da daha fazla bilgiye dayalı karar vermelerine yardımcı olacağına inandıklarını belirtti. IIRC'nin yeni CEO'su Richard Howitt ise entegre raporlamanın iş dünyası ve yatırımcılar arasındaki diyalogu güçlendirmede önemli bir araç olacağını ve entegre raporlamanın 21. yüzyılda kurumsal yönetim ve uzun vadeli değer yaratma konusunda bir referans noktası olmasını hedeflediğini söyledi.

ICGN ve IIRC'nin konferansla bir-

likte yayınladığı ortak bildirge sermaye piyasaları katılımcıları için pratik öneriler içeriyor;

- Şirketlerin; uzun vadeli değer yaratmak için uzun vadeli (10-20 yıl) strateji, performans, yönetim ve görünüm sunmaları,
- Yatırımcıların; şirketlerin değer yaratma sürecindeki her unsura proaktif ilgi göstermeleri.

Her iki kurum da konferans boyunca sürdürülebilir iş ve yatırım ortamı için uzun vadeli bakış açısını cesaretlendirici mesajlar verdiler.

Türkiye'de Entegre Raporlama

Henüz somut rapor örnekleri olmasa da Türk şirketlerin de entegre raporlamaya ilgisi son dönemde artmaya başladı. Entegre Raporlama Türkiye Ağı işbirliğiyle KPMG Denetim Komitesi Enstitüsü ev sahipliğinde 15 Aralık 2016'da İstanbul'da gerçekleşen **Sürdürülebilirlik ve Ötesi: Entegre Raporlama** isimli toplantıyı Türk iş dünyasından 150'nin üzerinde katılımcı izledi.

KPMG Denetim Komitesi Enstitüsü Başkanı Şirin Soysal, KPMG Tür-

Henüz somut rapor örnekleri olmasa da Türk şirketlerin de entegre raporlamaya ilgisi son dönemde artmaya başladı

kiye Risk Yönetimi Danışmanlığı Bölüm Başkanı Hakan Aytekin ve KPMG İspanya Risk ve Uyum Hizmetleri Bölüm Başkanı Jose Luis Blasco Varquez'in zengin içerikli sunumlarının ardından, moderatörlüğünü Entegre Raporlama Türkiye Ağı Başkanı Prof. Dr. Güler Aras'ın yaptığı bir panel gerçekleşti. "**Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Neden Entegre Raporlama?**" isimli panel, entegre düşünce ve raporlamaya geçiş süreci ile ilgili yerel tecrübelerin paylaşılması açısından oldukça ilgi çekiciydi.

Schneider Electric Türkiye Genel Müdürü Bora Tuncer, **şirketin genel merkezi tarafından bu yıl ilk kez hazırlanan** entegre raporun şirket için önemli megal trendlere odaklanarak hazırlandığını ve şirketin farklı paydaşlar için yarattığı değere raporda yer verildiğini belirtti. Tuncer, raporun iç iletişiminin önemini **özellikle** vurguladı.

TSKB Genel Müdür Yardımcısı **Çiğdem İcel**, finans sektörünün ilk sürdürülebilirlik raporunu hazırlamış olmanın bankanın iş modelinin konuyla bağlantısı sebebiyle doğal bir süreçte gerçekleştiğini ve bu

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC)

2010 yılında kurulan IIRC'nin 800'e yakın üyeden oluşan ayında UN Global Compact, Küresel Raporlama Girişimi, Dünya Bankası, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), Dünya Ekonomik Forumu ve uluslararası faaliyet gösteren birçok şirketin temsilcileri, akademisyenler ve yatırımcılar da yer alıyor. Bugün dünyada 1000'in üzerinde firma entegre raporlamaya geçiş yapmış bulunuyor.

kapsamda önemli bir yol kat etmiş olmalarının entegre raporlamaya geçişlerini çok kolaylaştırdığını belirtti.

Garanti Bankası Proje Finansmanı ve Sürdürülebilirlik Birimi Yöneticisi Derya Özet Yalgı, 2008'den bu yana bankanın entegre raporlama yapmaya karar vermesine sebep olan etkenleri özetledi. Sürdürülebilirlikle ilgili bugüne dek yaptıkları çalışmaların ve oluşturdukları şirket kültürünün entegre raporlamada kendilerine kolaylık sağladığını ve kullandıkları bilgilerin %95'inin bu süreçte toplanmış olduğunu belirtti. Ayrıca, önceliklendirme (*materiality*) analizinin raporlamanın en önemli adımlarından biri olduğunu vurguladı.

Yeminli Mali Müşavirler Odası (ACCA) Türkiye Başkanı Filiz Demi-

röz, ACCA'nın son beş yıldır entegre rapor hazırladığını ve her rapordan sonra gerçekleştirdikleri paydaş katılım toplantılarında aldıkları geri bildirimler sayesinde raporlarının evrim geçirdiğini belirtti. IIRC eğitim ortaklarından biri olarak entegre raporlamaya yönelik online eğitim modülleri geliştirdiklerini ve hem başlangıç hem de uygulayıcılar için tasarlanan eğitim içeriklerinin 2017 yılının ilk yarısına kadar tamamlanacağını belirtti.

Tüm bu paylaşımların arasında Prof. Dr. Güler Aras'ın verdiği pratik bilgiler ve açıklamalar da bu keyifli panelin etkinliğine müthiş katkıda bulundu. Toplantının kilit temalarını; yatırımcı güveni yaratma, uzun vadeli değer yaratma, kapsayıcı ve sürdürülebilir sermaye piyasalarına geçiş ve entegre düşünme (*integrated thinking*) olarak özetleyebiliriz. ○

Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA)

Entegre raporlama ve entegre düşünceye ilişkin ulusal düzeyde farkındalığı artırmak, kurumların kapasitesini geliştirmek ve iyi uygulamaların paylaşılmasını sağlamak amacıyla faaliyetlerini yürüten ERTA bu doğrultuda ulusal ve uluslararası düzeyde kamu, özel sektör, sivil toplum ve akademik

kuruluşlar ile işbirliği yaparak hedeflerini gerçekleştiriyor. ERTA; Prof. Dr. Güler Aras başkanlığında, TÜSİAD, Borsa İstanbul, TKYD, SKD, IIRC Türkiye Büyükelçisi, Argüden Yönetişim Akademisi, Global Compact Türkiye, entegre raporlama pilot firmaları olan Garanti Bankası ve Çimsa tarafından 2016 yılında kuruldu.

Su Kaşifi Programında 3.Dönem!

11 ülkede uygulanan Su Kaşifi programı, çocuklarda su bilincini artırmayı amaçlıyor. Türkiye'deki yürütücülüğünü Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danışmanlığı'nın üstlendiği programın üçüncü dönemi başlarken, iki yıldır doğrudan 5000'den fazla öğrenciye, dolaylı olarak da yaklaşık 30 bin kişiye ulaşılarak 500 olimpik havuz suyuna eşdeğer su tasarrufu sağlandı.

Uluslararası Birinci Türkiye'den

Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danışmanlığı'nın Türkiye'deki yürütücülüğünü üstlendiği, Su Kaşifi programında üçüncü dönem başladı. 8-14 yaş grubu öğrencilerin suyla ilgili farkındalığını artırmayı amaçlayan program, HSBC Su Programı tarafından destekleniyor ve İngiltere merkezli uluslararası bir STK olan Global Action Plan (GAP UK) öncülüğünde 11 ülkede uygulanıyor. Program kapsamında öğrenciler suyla ilgili eğlenceli, heyecanlı aktiviteler gerçekleştirerek okullarında ve yaşadıkları toplumda su sorunları üzerine ortak eylemde bulunuyor.

Su Kaşifi, ülkemizde iki yıldır 200'e yakın ilkokul ve ortaokulda uygulandı ve bu okulların Su Kaşifi ekiplerindeki 5000'den fazla öğrenci; kendi okulları, aileleri ve çevrelerinde su bilinci oluşturmak için çeşitli projeler geliştirdi. Sadece öğrencilerde değil, yerel toplumda da önemli etkiler yaratan program

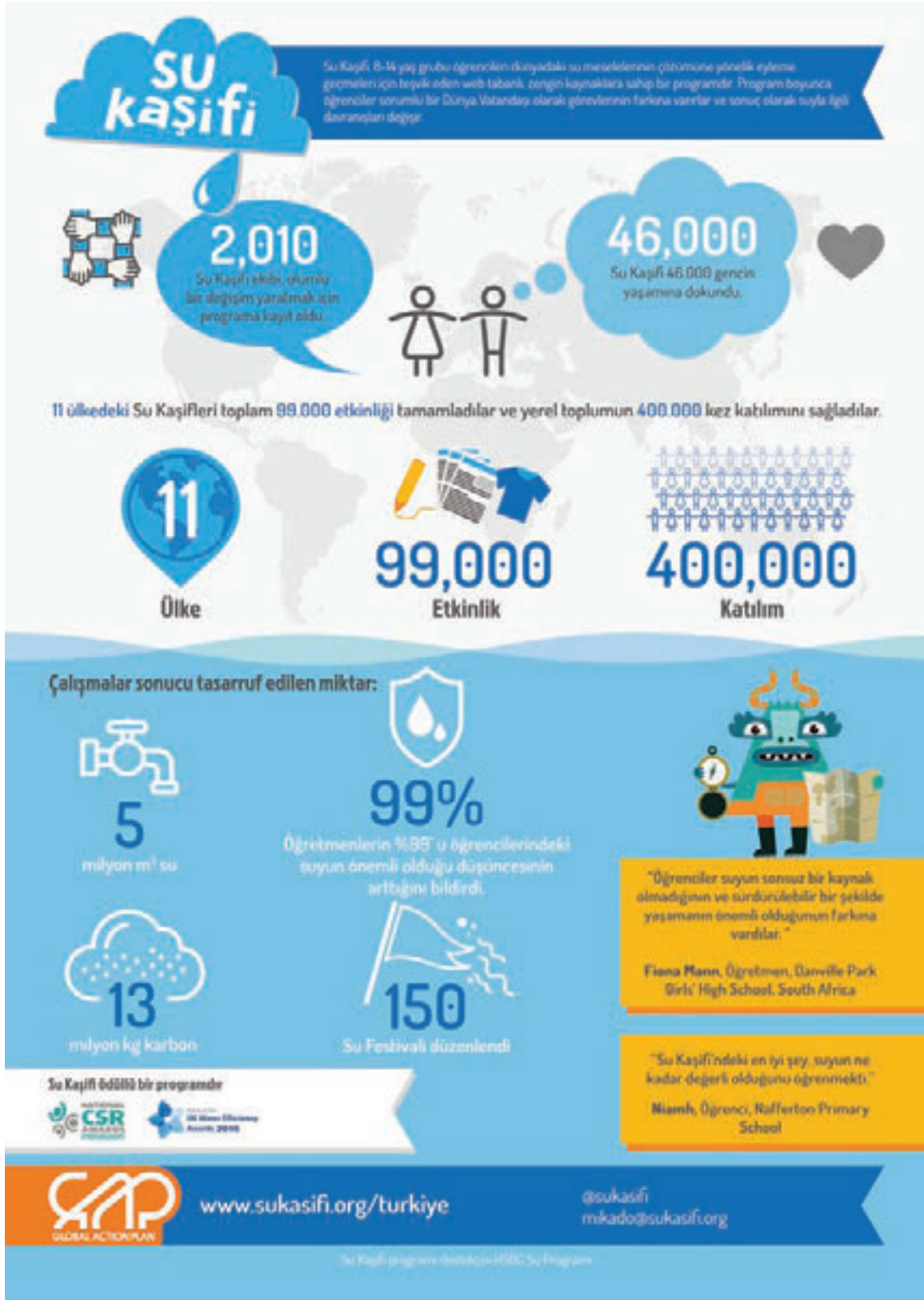
yaklaşık 30 bin kişiye ulaşarak, iki yılda 1.200.000 m³ (500 olimpik yüzme havuzunun suyuna eşdeğer) su tasarrufu sağladı.

Program üçüncü yılında, tüm Türkiye'den ilkokul ve ortaokulların katılımına açık, hemen kayıt olmak için: www.sukasifi.org/kayit-ol *Su Kaşifi ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşmak ve okulların program dahilinde gerçekleştirdikleri çalışmalarını incelemek için: www.sukasifi.org/turkiye www.facebook.com/sukasifi*

25 Ekim 2016'da HSBC'nin Londra'daki genel merkezinde düzenlenen Su Kaşifi Uluslararası Kutlama Etkinliği'nde Türkiye'yi, Su Kaşifi programının ikinci dönem ülke birincisi İzmir Buca Şerif Tikveşli İlkokulu temsil etti. Güney Afrika'dan Bermuda'ya, İngiltere'den Polonya'ya 100'ün üzerinde katılımcının yer aldığı etkinlikte her ekibin Su Kaşifi yolculuklarıyla ilgili paylaştığı hikayeler ve ardından jürinin seçimi ile Su Kaşifi'nin ikinci yılında uluslararası şampiyon Türkiye oldu. Yarışmanın ikincisi İrlanda olurken farklı dallarda ödüller de verildi. Toplumsal Etki ödülü Fransa'ya, Değerler Ödülü İtalya'ya ve Su Tasarrufu Ödülü Güney Afrika'ya gitti. İspanya ise mansiyon ödülü aldı.

İki Yılın Sonunda, Uluslararası Su Kaşifi Programının 11 Ülkedeki Etkisi

Dr. Uygur Özesmi
Change.org Doğu Avrupa
Batı Asya Direktörü

Fıstık mı? Çimento mu?

Tarımsal arazilerin gitgide azaldığı, tarımsal üretimin ise yetmediği bir zamanda yaşıyoruz. Bu duruma birden düşmedik. Her **karar anı** bizi bu duruma biraz daha yaklaştırdı. Her bir kararla bu adımların bizi nereye götürdüğüne baktığımızdaysa önümüzde karanlık bir tablo duruyor. Hem biz hem de çocuklarımız için...

Bu yanlış yöne doğru atılan adımlar, doğaya ve geleceğimize mal olan kararlar artık daha belirgin oldu. Bunun nedeni sadece artmış ve hızlanmış olmaları değil, aynı zamanda ve belki daha önemlisi bu konuda harekete geçmeye karar veren yürekli insanlar. Bu insanlar artık change.org gibi örgütlenme araçlarını etkin bir şekilde kullanıyor ve haberleri sosyal medya aracılığı ile yaygınlaştırıp görünür kılıyor. Kim derdi ki Urfa'nın bir köyünde, köylünün ağaçlandırma için hazineye bağışladığı araziler bir inşaat şirketi tarafından oymaya kalktığında, ülkenin her yerine bu talanın haberi yayılsın ve binlerce insan buna karşı duruş sergilesin. Artık bu mümkün, ancak yeterli değil! Önemli olan bu kampanyaları başlatanların bir araya gelerek kamu kuruluşlarının yerel halkı ve doğayı koruyacak kararları almalarını sağlayacak bir birliktelik ve etki sağlamaları. "Fıstık mı? Çimento mu?" gibi yanıt belli olan soruların artık sorulmak zorunda olmadığı bir anlayışın oturmasını elbirliğiyle sağlamak gerek. O zaman belki en azından karanlık tabloya doğru atılan adımları durdurabilir, sonra da enerjimizi doğa ve insanla barışık bir geleceği ve ekonomiyi nasıl yaratacağımıza odaklar; adımlarımızı, kararlarımızı aydınlık ve yeşil bir tabloya çeviririz.

Change.org'da Kampanya Başlatmak İçin Ne Yapmak Gerekir?

www.change.org sitesine girin, **Kampanya Başlat** kutucuğuna tıklayın; aşağıdaki soruların olduğu formu doldurun, **Kurallar** bölümünü dikkatlice okuyun; sonra isterseniz fotoğraf veya video ekleyip kampanyanızı başlatın.

- 1- Başlatacağınız kampanya kime yönelik? Biliyorsanız birey, kurum ya da hükümet organının adı ve varsa e-posta adresini yazın.
- 2- Muhataplardan ne talep ediyorsunuz?

change.org

- 3- Bu kampanya sizin için neden önemli? Bir başka deyişle, insanlar bu kampanyaya neden destek vermeli?

İmzalarla birlikte siteye giren herkes kampanyanızı görebilir; her imza veren de kendi sosyal medya hesaplarından arkadaşları ve takipçileriyle paylaşabilir. Kampanyanızın muhatabına ilk imzalayan 50 kişinin imzasını içeren bir e-posta gider. Sonrasında da düzenli olarak kampanyanızın durumuna dair bilgilendirme e-postaları iletilir.

Fıstığın Çimentooya Karşı Mücadelesi

Didem Rastgeldi Demircan, Türkiye'nin fıstık üretim merkezi olan Şanlıurfa'da Limak tarafından kurulması planlanan çimento fabrikasına karşı change.org üzerinden kampanyasını başlattı. Rastgeldi Demircan ve imzacıları, Limak çimento fabrikasının, tarımın yoğun olarak yapıldığı bu verimli bölgede bulunan mera arazisini, çimento hammaddesi olan killi kireçtaşı ve marn ocağı olarak kullanmasına karşı mücadele ediyor. Bir sivil toplum kuruluşu çalışanı olan Rastgeldi Demircan ve yerel gazetede köşe yazarı olan Yusuf Sabri Dişli bu ayki kampanya konuklarımız. Siz de imzalamak için change.org/cimentofabrikasinahayir adresini ziyaret edebilirsiniz.

Kampanyanızı başlatmanıza neden olan durumu anlatabilir misiniz?

Didem Rastgeldi Demircan

(D.R.D): Babam Şanlıurfa'nın merkeze bağlı Tülmen köyünden. Şu an farklı yerlerde yaşıyor olsak da her sene köyümüze gidiyoruz, fıstık hasadımızı yapıyoruz, akrabalarımızı ziyaret ediyoruz. Neredeyse tüm akrabalarımızın o bölgede fıstık bahçeleri var ve o bölgede yaşayan birçok kişi için fıstık, ailelerinin tek gelir kaynağı. Bu sene Urfa'dan döndükten sonra bir akrabamız sosyal medyada Limak'ın köylerimizin yakınındaki mera arazisinde **taş ocağı** açmak istediği haberini paylaştı. Taş ocaklarının buldukları bölgedeki tarımı etkilediğini, verimi düşürdüğünü biliyordum. Bu ülkede yanlış politikalarla tarım zaten çok zarar gördü. İklim değişikliği sebebiyle de tarımsal üretim ve gıdaya erişim önümüzdeki dönemde büyük risk altında. Bu sebeplerle var olan tarımsal üretime sahip çıkmamız gerektiğini ve fıstık bahçelerinin hemen yanına açılmak istenen taş ocağına karşı bir şey yapmamız gerektiğini düşündüm. Zaten sivil bir inisiyatif yerelde çalışmalar yapmaya başlamıştı. Ben de ulusal düzeyde kamuoyu oluşturmak ve bu için peşini bırakmayacağımızı

göstermek için change.org'da bir kampanya başlatmaya karar verdim.

Böyle bir taş ocağının yapılması Şanlıurfa için ne anlama geliyor? Fıstık üretimini nasıl etkileyecektir?

D.R.D: Limak'ın bu bölgede bir çimento fabrikası var. Açmak istediği taş ocağı ise bu fabrikaya kuş uçuşu 3-4 km mesafede. Fabrikasına bu kadar yakın bir taş ocağı, Limak'ın kârlılığını ciddi oranda artıracak. Bu yüzden de o alan çok iştahını kabarttı. Halbuki o alan, köylerin ortak mera arazisiydi ve köylüler tarafından Orman Bölge Müdürlüğü'ne ağaçlandırılması için hibe edilmişti. Yani arazi aslında köylününü. Sadece bu bile özel sektöre peşkeş çekilmesini engellemeliydi. Ama tabii bu gerçek Limak'ın bu arazinin mera vasfından çıkarılması ve Hazine adına tescil edilmesini istemesini engellemedi, çünkü söz konusu olan maliyetlerin azaltılması ve kârın artmasıydı. Ne yazık ki kamu kurumları da **kamu yararı** karşısında özel sektörün kârlılığını seçti ve olur kararı verdi.

Yusuf Sabri Dişli (Y.S.D):

Kırkpınar dağı olarak adlandırılan yer yaklaşık 5 milyon ağaçlık fıstık ormanlığının tam ortasında bir ada şeklinde duruyor. Burada ocağın yapılmasıyla birlikte özellikle

de doğu yönünde bulunan fıstık ağaçları, marn ocağı çalışmaları esnasında çıkan tozdan etkilenecek. Çalışmalardan çıkan toz ağaçların verimliliğini önemli ölçüde azaltacak. Ağır tonajlı kamyonlar çalışacak, bu kamyonlar için yollar açılacak, bu yollar da muhtemelen yine fıstık ağaçlarının sökülmesiyle oluşturulacak. Kırkpınar, 40 tane küçük pınarı olan bir dağdır, adını bu pınarlardan alır. Bir damda yedek su deposu düşünün, aynen o deponun işlevini görür, kuraklıkta bu depo devreye girer. Ayrıca uzmanlar coğrafi konumu sebebiyle klimatolojik bir işlev gördüğünü de söylüyorlar. Bu dağ, kuzeyden Urfa'ya doğru uzandığınızda Gölpınar Ormanı'nın da içinde bulunduğu üç büyük tepeden biridir. Bu tepelerden biri orman, diğeri ağaçlandırılıyor, geriye Kırkpınar dağı kalıyor. Yaşlı köylüler arasında bu dağın yağmur çektiğine inanılıyor; bulutlar Kırkpınar tepesinden gelirse "yağmur yağar" diyorlar. Sıcak bir iklime sahip olan Urfa için bu dağ bir nevi klimadır. Bu kadar işlevi olan Kırkpınar dağı taşlanırsa işlevini kaybeder. Doğa verdiğini yavaş yavaş geri alır.

Konuyla ilgili hukuki süreç başladı mı? Ne noktada?

Y.S.D: Hayır, henüz başlamadı çün-

kü ÇED raporunun sonucunu bekliyorduk. ÇED raporu olumlu sonuçlandı; şimdi artık dava açma zamanı. Avukat arkadaşlarımız çalışmalarına başladılar.

Yerel halktan ve STK'lardan, yapılması planlanan taş ocağıyla ilgili geri dönüş aldınız mı?

Y.S.D: Yerel halktan destek istenilen düzeyde henüz değil, daha aktif katılımlarını beklerdik. Ama yine de destek alıyoruz.

D.R.D: Özellikle yerel gazetelerde haber epey yer buldu. Bu, kamuoyu oluşturulmasında katkı sağladı. Change.org kampanyasıyla da hem yereldeki hem de yerelde yaşayan ama bağları devam eden birçok insan durumdan haberdar oldu. Kampanya sayfasından da desteklerini iletiler, ayrıca kampanyanın duyurulmasında çok destek oldular. Bundan sonra hukuki süreçle ilgili yerel halkı bilgilendirme çalışmaları yapmamız ve mümkün olduğunca çok kişiyi bu sürece dahil etmemiz gerekiyor.

Change.org'da kampanya açmaya nasıl karar verdiniz?

D.R.D: Change.org'u uzun süredir takip ediyorum. Birçok kampanyaya da imzacı olarak katıldım. Tüm kampanyalarda olmasa da çevre ile ilgili önemli birkaç kampanyada olumlu sonuçlar alındığını gördüm. Mesela Antalya Geyikbayırı Tırmanış Bölgesi'ne verilen maden arama ruhsatı iptal edildi, İztuzu kumsalındaki işgalciler tahliye edildi. Özellikle ulusal düzeyde kamuoyu oluşturulması konusunda change.org'un önemine inanıyorum. Bu sebeple kampanya başlatmaya karar verdim. Tabii asıl amacımız kamu kurumları üzerinde yeterince baskı oluşturarak dikkatlerini çekmek ve bu kararlarından geri dönmelelerini, köylünün olan mera arazisinin köylünün yararı için kullanılmasını sağlamak.

Yetkililerle irtibata geçme şansınız oldu mu? Oldu ise, nasıl bir geri dönüş aldınız?

Y.S.D: Yerel düzeyde yetkililere olayın vahametini anlattık. Geri dönüşler olumluydu aslında, ama bir de baktık ki ÇED raporu onaylanmış.

D.R.D: Ulusal düzeyde ne yazık ki henüz böyle bir şansımız olmadı. Yusuf Bey'in de söylediği gibi ÇED raporunu bekliyorduk, bundan sonra bizim de çalışmalarımız yoğunlaşacak.

Kampanyada 2000'in üzerinde imza var, nasıl geri dönüşler aldınız?

D.R.D: 250, 500 derken imzacı sayısı şu an 2700'ü geçmiş durumda. Özellikle sosyal medya üzerinden ciddi bir bireysel destek geldi. Urfa'nın yerel gazetelerinin dışında ilerihaber.org, kuzeyormanlari.org gibi kanallarda da kampanyamız yer buldu. Kampanyadan haberdar olanlar destek vermek için ne yapabiliriz diye sormaya başladılar.

Mücadele anlamında bundan sonraki süreci nasıl görüyorsunuz?

Y.S.D: Önce hukuki yolları zorla-

yacağız. Urfa'da daha önce benzer bir olay Kabahaydar'da vuku buldu. Hukuki yollar ile demokratik haklarımızı sonuna kadar kullanacağız. Yasal yollar tükendiğinde **Kabahaydar** ve **Humarkesen** köylerinde olduğu gibi köylü devreye giriyor ve asla merasını kaptırmıyor. Çimento fabrikası ve çimento ihtiyacı bu ülkenin gerçeği; mutlaka kaynak alanlar bulunmalı. Ama Limak veya başka bir şirket, maliyeti düşürme uğruna doğanın yaşamsal stratejik yerlerini heba etmemeli. Bizim endişemiz kentimizdir. Bu nedenle yetkililer ve halk bu mücadelede yer alan arkadaşlarımızın samimiyetine inanıyor, güveniyor. Siyasiler halk arasında vücut bulan bu tür girişmelerden pay çıkarmaya kalktıklarında olay sulanıyor, samimiyet tükeniyor. Biz bu hareketin sivil hareket olarak kalmasından yanayız.

D.R.D: Bundan sonrası için hukuki süreçle beraber kamuoyu oluşturma çalışmalarını devam ettirmek istiyoruz. Ayrıca yerel halkı gelişmelerle ilgili bilgilendirerek etkilenecek olan tüm kesimleri ortak mücadele için harekete geçirmek istiyoruz.

ExpoGeothermal

4. JEOTERMAL ENERJİ TEKNOLOJİLERİ VE EKİPMANLARI FUARI

12-13-14 OCAK 2017

İSTANBUL FUAR MERKEZİ - YEŞİLKÖY

Demos Fuarcılık ve Organizasyon A.Ş.
Tel: +90 212 288 02 06 * Fax: +90 212 288 02 10
info@demosfuarcilik.com.tr * www.demosfuarcilik.com.tr

İSTANBUL FİYATLARI EKİM AYINDA 1000 DİŞİTİMİNDE GÜÇLENMİŞTİR. © 2016

Küresel Enerji Sektöründen İyi Haberler

✍ Gökçe VAHAPOĞLU ŞAHİN, vahapoglu@fas.harvard.edu

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) Dünya Enerji Görünümü (World Energy Outlook) adlı raporunun 2016 versiyonunu Kasım ayında yayımladı. Rapor, 2015 verisinin yanı sıra, ülkelerin Paris Anlaşması'nda verdikleri sözleri baz alınarak hazırlanan senaryolar ile 2040 yılı için öngörüler de paylaşıyor. Rapor ayrıca, her sene olduğu gibi, yenilenebilir enerji için fırsatlar ve zorluklar, enerji verimliliği, enerji güvenliği, fosil yakıtların risklerinin nasıl yönetildiği gibi konuları da içeriyor. Raporadaki en değerli bilgiler ise, ülkelerin 2 derece artış hedefine ne kadar yaklaştıkları ya da uzak kaldıklarını açıklayan bölümde yer alıyor.

Rapora göre, 2015 yılında enerji kaynaklı karbon salımı artışı tamamen hız kesti. Buna enerji verimliliği sayesinde küresel ölçekte %1,8 oranında düşen enerji yoğunluğu ve yenilenebilir enerji gibi temiz enerji kaynaklarının yaygınlaşması sebep oldu. 2015 yılında ayrıca, temiz enerji kaynaklarına yapılan yıllık yatırım 1,8 trilyon dolar seviyesine çıkarken, fosil yakıt sübvansiyonları 2014'teki 500 milyar dolar seviyesinden 325 milyar dolar seviyesine düştü. 2015 yılında yenilenebilir enerji, küresel ölçekte şimdiye kadarki en büyük büyüme seviyesini gerçekleştirdi. Fosil yakıtlarda ise en büyük tüketim artışı bir önceki yıla göre %50 artış ile doğalgazda oldu.

Raporda yapılan öngörülere göre, 2040 yılında, çoğunluğu Sahraaltı Afrika'da olmak üzere, yaklaşık 500 milyon kişinin elektriğe erişimi olmayacak. Bu rakam günümüzde 12 milyar seviyesinde. 2040 yılında, yeni enerji kapasitesinin yaklaşık %60'ı yenilenebilir enerji kaynaklarından gelecek. Ayrıca 2040 yılında, yenilenebilir enerji kaynakları ile elektrik üretimi hiçbir sübvansiyona ihtiyaç duymadan sektörde rekabetçi konumda olacak. Bunun nedeni ise; fotovoltaiik güneş panelleri maliyetlerinin %40 ila 70 arasında; rüzgar enerjisi maliyetlerinin ise %10 ila 25 arasında düşecek olması.

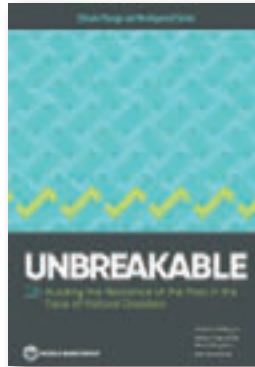

Kaynak: <http://www.iea.org/Textbase/npsum/WEO2016SUM.pdf>

Yoksulları Doğal Afetlerin Etkilerinden Korumak Mümkün

Dünya Bankası ve Küresel Afet Azaltma ve Düzeltme Birimi Kasım ayında "Kırılmaz: Yoksullar için Doğal Afetler Zamanında Dayanıklılık Yaratmak" (Unbreakable: Building the Resilience of the Poor in the Face of Natural Disasters) adlı bir rapor yayımladı. Rapor, doğal afetlerden etkilenme ile yoksulluk arasındaki ilişki sanıldığından çok daha çarpıcı. Varlıklı kişilere kıyasla, doğal felaketlere karşı daha dayanıksız evlerde yaşayan yoksullar aynı zamanda tarım ve çiftçilik gibi hava koşulları nedeniyle kolayca zarara uğrayabilecek sektörlerden para kazanıyorlar. Bu da doğal felaket zamanlarında hem evlerini hem de kazançlarını tamamen kaybetmelerine sebep oluyor.

Doğal afetler yıllık yaklaşık 520 milyar dolarlık bir tüketim kaybına sebep olurken, her yıl 26 milyon kişiyi yoksulluk sınırına sürüklüyor. Örneğin 2013 yılında Filipinler'de oluşan tayfun faciası 1 milyon Filipinliyi evsiz bıraktı, 1 milyon kişi yoksulluk sınırına geriledi ve ulusal ekonomileri 12,9 milyar dolar zarara uğradı.

Rapora göre, hedefe yönelik dayanıklılık programları yoksulları olumsuz hava koşullarından korurken, etkilenen ülke ve toplumlara yılda 100 milyar dolar seviyesinde katkı sağlayabilir. Rapor, önerilen "dayanıklılık politikası" yoksulların aşırı hava olaylarını daha az zararla atlatalmaları için erken uyarı sistemleri, bireysel bankacılığa erişimin iyileştirilmesi, sigorta politikaları ve kamusal çalışma programları gibi sosyal koruma sistemlerini kapsıyor. Rapor, aynı zamanda hükümetlere altyapıda ve su seviyesini kontrol etmek üzere kritik yatırımlar yapmaları ve daha uygun toprak kullanımı ile bina düzenlemeleri üzerinde çalışmalarını öneriliyor.

117 ülke baz alınarak hazırlanan raporda, bu politikaların faydalarının toplamda yıllık 100 milyar dolar ekonomik katkı sağarken, yoksulların doğal afetlerden etkilenmelerini %20 oranında düşürmesi bekleniyor.

Kaynak: <https://www.gfdr.org/unbreakable>

Etki Yatırımı Geridönüşleri ve Beklentileri Artışta

Küresel Etki Yatırım Ağı (GIIN) tarafından Aralık ayında yayımlanan **Etki Yatırımcılığı Eğilimleri: Büyüyen bir Endüstrinin Kanıtı (Impact Investing Trends: Evidence of a Growing Industry)** adlı rapora göre, etki yatırımcıları son üç yılda belirgin bir büyüme gösterdi. Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

- 2013-2015 yılları arasında, incelenen etki yatırımcılarının varlıkları ve sermaye hacimleri yılda ortalama %18 seviyesinde artış gösterdi.
- Yatırımcıların %95'i finansal geridönüşlerin, beklentilerinin seviyesinde veya üzerinde olduğunu bildirdi.
- Yatırımcıların %98'i etki beklentilerini karşıladıklarını veya geçtiklerini beyan ettiler.
- Yatırımcıların dönen varlıklarının %60'ı gelişmekte olan ülkelerdeydi.
- Dönen varlıkların en büyük çoğunluğu mikrofinans, diğer finansal servisler, enerji, gıda ve tarım sektörlerindeydi.

Kaynak: https://thegiin.org/assets/GIIN_Impact%20InvestingTrends%20Report.pdf

Her Eğilimde bir Hayır Vardır

Küresel danışmanlık firması EY Kasım ayında **Mega Eğilimler 2016: Bozulmanın İyi Tarafı** (*Megatrends 2016: The Upside of Disruption*) adlı bir rapor yayımlayarak 2016 yılına damga vuran ve geleceği şekillendirecek küresel eğilimleri mercek altına aldı. Raporda teknolojik ve iş modeli inovasyonlarıyla küresel eğilimleri kendi faydamıza çevirmek üzerine değerli görüşler mevcut. Rapor sanayi, yapay zeka, robotlar, güçlenen müşteriler, kentleşme, sağlık ve gezegenin kaynakları gibi ana temalar üzerine kurulmuş.

Gezegenin kaynakları teması altında inovasyon sayesinde gezegenimizin kaynak kıtlığı yerine kaynak zenginliği yaşamasının mümkün

olup olmadığı irdeleniyor. Rapora göre, dünya nüfusu 2015 yılında dünya kaynaklarının 1,6 katı kadar tüketim gerçekleştirdi. Bu tüketim miktarının 2030 yılında iki gezegen seviyesine çıkması öngörülüyor. 2050 yılında 9,7 milyara ulaşması beklenen dünya nüfusu nedeniyle kaynaklar üzerindeki baskılar daha da artacak. İklim değişikliği nedeniyle yükselen ısı, 2100 yılına kadar küresel gelirlerin %23 oranında azalmasına sebep olacak. Bu bilgilerin ışığında, 2016 yılına damga vuran eğilimler şu şekilde:

● **Büyüyen politik irade:** Hükümetler iklim değişikliğini kısıtlamak ve karbon salımlarını nötralize etmek için bir araya gelerek COP21 anlaşmasını imzaladı. Bu, küresel anlamda enerji kullanımı ve gelişimi için önemli bir adım.

● **Yenilenebilir enerjinin yükselişi:** Düşen maliyetler sayesinde yenilenebilir enerji en hızlı büyüyen enerji kaynağı oldu. 2014 yılında yeni oluşan enerji kapasitesinin yarısını oluşturan yenilenebilir enerji kaynaklarının, 2040 yılına kadar tüm küresel kapasitenin %50'sinden fazlasına denk gelmesi öngörülüyor.

● **Doğalgaza geçiş:** Düşük maliyeti, düşük karbon özelliği ve yeni ihracat tesisleri sayesinde doğalgaz, 2035 yılına kömürü geçerek en büyük enerji kaynağı olacak.

● **Kurumsal enerji ve kaynak optimizasyonu:** Yenilenebilir enerji kaynaklarının kurumsal olarak kullanımı sadece Fortune500'e dahil olanların değil, diğer şirketlerin de optimizasyon stratejilerine girdi.

● **Küresel enerji ve su piyasası reformu:** 30'dan fazla ülke enerji ve su piyasalarında reforma gidiyor. Bu reformların çoğu temiz enerji üretiminin artmasını ve kaynak verimliliği inovasyonlarının devreye girmesini teşvik ediyor.

Kaynak: http://cdn.ey.com/echannel/gl/en/issues/business-environment/2016megatrends/001-056_EY_Megatrends_report.pdf

Yeşil Ekonomi için “Geri Kazanım”

Malzeme, enerji geri kazanımı, sürdürülebilir kalkınma alanında dünyanın en geniş katılımı fuarlarından Ecomondo, 2016’da 20. kez İtalya’nın Rimini kentinde düzenlendi. 8-11 Kasım tarihlerinde gerçekleştirilen fuarın teması “Döngüsel Ekonomi”ydi. Türkiye’den 80’in üzerinde kurum temsilcisinin katıldığı fuarı EKOIQ olarak biz de izledik.

 Nevra YARAÇ

Bu yıl 20. kez düzenlenen **Ecomondo Uluslararası Malzeme ve Enerji Geri Kazanımı ve Sürdürülebilir Kalkınma Fuarı**, geri kazanım ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında dünyanın en geniş katılımı fuarlarından biri. 8-11 Kasım 2016’da İtalya’nın Rimini kentinde gerçekleştirilen fuarın ana teması Avrupa’da geniş uygulama alanları bulmaya başlayan “Döngüsel Ekonomi”ydi. Eşzamanlı düzenlenen Key Energy ve su endüstrisine yönelik bilgiler, projeler ve yeni teknolojilerin yer aldığı Global Water Expo da oldukça ilgi çekti.

Atıkların kaynağa dönüşmesi ve teknolojik inovasyon alanlarına odaklanan fuar, çevre koruma teknolojileri, yenilenebilir enerji ve su teknolojileri sektörlerindeki uluslararası katılımcı ve ziyaretçileri bir araya getirdi. AntExpo koordinas-

yonunda gerçekleştirilen Türkiye organizasyonunda, aralarında ÇEVKO, GEKSANDER, TUDAM, OSTİM gibi kurum temsilcilerinin de bulunduğu 80’in üzerinde katılımcı yer aldı.

1200 şirketin katılımıyla 113 bin

metrekarelik devasa bir alanda gerçekleşen, yüzlerce konferansın ve 4500 toplantının yapıldığı fuar, önceki yıla göre %2 artışla 106 bine yakın ziyaretçiyi ağırladı, bunların 11 bini yurtdışındandı. Konferanslar ve workshop’lar döngüsel ekonominin benimsenmesiyle ilgili teknolojik, yasal, ekonomik ve inovasyona ilişkin uygulamaları ortaya koydu. Ancak çoğu konferansın İngilizce çeviri seçeneğinin olmaması, İtalyanca bilmeyenler için bir dezavantajdı.

Türkiye’den Katılımcılar Memnun

Fuarın düzenlendiği Rimini Fiera’nın başkanı Lorenzo Cagnoni, geçen 20 yılda İtalya’nın yeşil ekonomi alanında sıra dışı performansına tanıklık ettiklerini, bunu dünyaya yaygınlaştırmak için Brezilya’da olduğu gibi bu yıl Çin’de de bir fuar düzenleyeceklerini söylerken Türkiye’den katılımcılar da fuarın kendileri için verimli geçtiğini belirtiyor. Çevre Etki Değerlendirme projeleri ve çevre mühendisliği konusunda danışmanlık veren **Eko-**

norm Genel Müdürü Fethi Oytun Gürsoy, fuar ziyaretlerinin amacının mühendislik ve danışmanlık hizmeti verdikleri müşterilerine tavsiye ettikleri teknoloji ve bilgi anlamında kendilerini yenilemek ve sundukları hizmetin kalitesini artırmak olduğunu söylüyor. Bu amaç doğrultusunda fazlasıyla geniş alanlarda İtalyan ve diğer ülke üreticileri ile görüşmelerini, fuar organizasyonunun oldukça tatmin edici ve profesyonel olduğunu; birçok yabancı kuruluşun Türkiye’de iş yapma isteklerini dile getirdiğini ve firmalar ile görüşmelerini de ekliyor.

Convex Proje Mühendislik Danışmanlık şirketinden yönetici Murat Gökçe de fuarı ziyaret amaçlarının biyogaz ve biyokütle alanlarında görüşmeler yapmak olduğunu söylüyor: “Halihazırda bazı İtalyan firmalarıyla çalışıyoruz, farklı firmalarla tanışmak ve çalıştığımız firmalarla birkaç görüşme yapmak için geldik, fuar verimli geçti”. Biyogaz alanında Türkiye’de mevzuatla ilgili beklentiler olduğunu ve piyasanın tam olarak açılmadığını belirtiyor Gökçe: “Aslında potansiyel çok büyük ama gerçekleşmiyor. Belediyenin topladığı atıkların belki ihaleye çıkarılarak verilmesi bir yöntem olabilir, böylece belediyenin yaptırımıyla yatırımcı kendini daha güvenli hissedebilir. Başka çözümler de üretilebilir. Teşvikler biraz daha yukarı çıksa daha iyiye ulaşacak. Teknolojide bir sorun yok, çözülmüş, sadece altyapısının hazırlanması lazım.”

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Genel Sekreteri Cem Ferda Tunçer, Ecomondo’yu tüm sektörün bir arada olduğu faydalı bir fuar olarak değerlendirirken organizasyonu da başarılı bulduğunu söylüyor. Aynı zamanda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nda uzman mühendis olarak görev yapan Tunçer, döngüsel ekonomi konusunda Türkiye’nin iyi bir konumda olduğunu altı-

nı çiziyor ve şöyle devam ediyor: “Burdayken diğer ülkelerden gelen misafirlerle de sohbet etme imkanı buldum. Birçoğu bizim yıllar önce geldiğimiz noktaya yeni gelmiş durumdalar. Tabii bazı firmalar temel noktaları halledip artık tasarımı farklılaştırma noktasına gelmişler. Biz atık yönetiminde hem bakanlık olarak hem mevzuat anlamında çok güzel şeyler yaptık. Sektörde de çevre mühendislerinin rolü gitgide artıyor ve buna çok ihtiyaç var. O anlamda bu gibi fuarlara hem sektörün hem bakanlığın hem sektörde çalışan meslektaşların katılmasında fayda var diye düşünüyorum.” Ancak belediyelerin, karar verme noktasında olanların daha fazla katılım göstermesinin de önemli olduğunu vurguluyor Tunçer: “Çünkü atık yönetimi bir sistem kurmaktan geçer.

1200 şirketin katılımıyla 113 bin metrekarelik devasa bir alanda gerçekleşen, yüzlerce konferansın ve 4500 toplantının yapıldığı fuar, 106 bine yakın ziyaretçiyi ağırladı, bunların 11 bini yurtdışındandı. Konferanslar ve workshop’lar döngüsel ekonominin benimsenmesiyle ilgili teknolojik, yasal, ekonomik ve inovasyona ilişkin uygulamaları ortaya koydu.

Bir kere kurdum deyip vazgeçebileceğiniz bir şey değil. Bu bir yaşam tarzı.” Geridönüşüm konusunda Türkiye’deki eksiklik ise ona göre denetim; tehlikeli atık endüstrisinden kaynaklanan atıkların yönetimi de çok önemli. Tunçer, artık firmaların buna özen gösterdiğini, özellikle Türkiye’de faaliyet gösteren çokuluslu firmaların bu konuda hassas olduğunu da sözlerine ekliyor. Atığın faydasız bir çıktı değil, bir değer olduğundan hareketle bu alanda çalışan firmaların sayısının artması, tabii oluşan düzenlemelerin ve denetimlerin etkinleştirilmesi sürdürülebilir kalkınma için kuşkusuz kaçınılmaz. Ecomondo, katılımcılarına ilham vermek, işbirliği olanaklarına kapı açmak için bu yıl 21. kez 7-10 Kasım’da düzenlenecek. Bilgi için: www.ecomondo.com ○

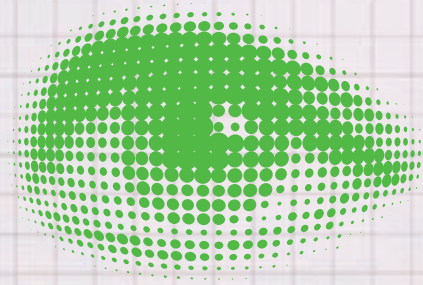
Muğla'nın Mentеше İlçesi'nde iki dağ keçisini katleden üç kişilik bir av çetesi suçüstü yakalandı. Dağ keçisi katillerine avladıkları iki keçi için 48 bin lira para cezası kesildi.

Katkılı ekmeğin üretiminin tehlikelerini anlatan Türkiye Ekmek Üreticileri Federasyonu Genel Başkan Yardımcısı Selim Açıık, halk sağlığının korunması için **organik ekmeğin** üretimine geçilmesi gerektiğini belirtti. Ülkede her yıl ortalama kişi başı 150 kilogram ekmeğin tüketildiğini belirten Açıık, "Bunu nüfusa göre hesaplırsak, her gün 37 milyon adet 250 gramlık somun ekmeğin üretiliyor demektir. Tüketilen ekmeklerin hammaddesi olan unlara katkı maddeleri un sanayicileri tarafından katılmakla birlikte, içerisine fırınlarda üretim aşamasında ayrıca ekmeğin katkı maddesi ilave edilerek satışa hazır hale getirilmektedir. Bu katkı maddelerinin hammaddesi olan enzimler ise yurtdışından temin edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü ve diğer sağlık kuruluşları, konuya sık sık dikkat çekmekte, ekmeğin üretiminde organik üretimin şart olduğunu kamuoyuna açıklamaktadırlar. Biz, tüm bu uyarıları kulak arkası ederek içerisinde hangi enzimlerin yer aldığını bilmediğimiz ekmeğin üretimine devam etmekteyiz" dedi.

Ekolojik gıdanın adreslerini bir araya getiren **%100 Ekolojik Pazarlar** (<http://ekolojikpazar.org/>) internet sitesi açıldı. Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin yerel yönetimlerle işbirliği ile açtığı pazarlara dair ayrıntılı bilginin yer aldığı sitede, ekolojik pazar müşterileri organik ürün sertifikası, ürünlerin üretim yeri ve üreticisine dair bilgilere ulaşabilecekler.

Dünyanın en uzun boylu memelisinin sayısının son 30 yılda %40 azaldığı ortaya çıktı. Uluslararası

GÖZÜMÜZDEN

KAÇMAYANLAR

%100 Ekolojik Pazarlar internet sitesi açıldı; Arjantin'de hayvanat bahçesi kararı; hava kirliliği yüzünden her yıl 600 bin çocuk hayatını kaybediyor...

 Gözde İVGİN

Doğayı Koruma Birliği (IUCN) **zürafaların** neslinin tükenebileceği uyarısında bulundu. IUCN, zürafaları, risk altındaki canlıları sıraladığı "kırmızı listeye" aldı. 1985'te sayıları 155 bin civarında olan zürafaların sayısının 2015'te 97 bine kadar düştüğü belirtiliyor.

Bursa'da 1100 ağacın kesilmesine başlandı. **Bursa merkez ilçede bulunan Acemler eski askeri bölge**, 1. derece sit alanı olmaktan çıkarıldı ve bölgedeki ağaçların 100 kadarı kesildi. Milli Savunma Bakanlığı'ndan Sağlık

Bakanlığı'na devredilen arazide, hastane yapılması planlanıyor. Change.org'da başlatılan kampanyada, "Desteklerinizle kalan 1000 ağacı kurtaralım" çağrısı yapıldı.

Rize Valisi Erdoğan Bektaş, **Ayder Yaylası**'nda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın himayesinde, TOKİ aracılığıyla kentsel dönüşüm ve değişim projesinin çalışmalarına başladığını bildirdi.

Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu, Türkiye'deki 89 **ıçme suyu barajında** geçen yıl %51,1 olan doluluk oranının, bu yıl %29,2'ye düştüğünü bildirdi. Bakan, en kötü kuraklık koşullarına göre hiç su gelmemesi durumunda İstanbul'da dört ay yetecek kadar su olduğunu açıkladı.

Dünyada nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan ve uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınan **su samurları** ve **benekli semenderler** yeniden görüntülendi. Dersim'in Çemişgezek ilçesinde bulunan Tağar Çayı'nda görüntülenen yavru su samuru, yine doğaya bırakıldı.

Doğayla iç içe yaşayan **Anadolu köylüsünün bilgeliği** bilimsel olarak da ispatlandı. Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü'nden orman yüksek mühendisi Ayhan Serttaş başkanlığında, akademisyenlerin de bulunduğu yedi kişilik ekip tarafından "Ay'ın Değişik Evrelerinde Kesilen Kızılçam Emvallerinin Böcek, Fungus Kolonizasyonu ile Odun Dayanıklılığı Bakımından Belirlenmesi" başlıklı proje 2012 yılında başlatıldı. Projede, Anadolu köylerinde yaşlı insanların, "Ay'ın yenisinde yapılan işten hayır gelmez", "Dolunay'ı bekle, bereketini gör", "Ay'ın yenisinde olur börtü böcek, eskisinde olur bökrek çörek", "Kesme odunu Ay büyürken, kırk

koyunu küçülürken” gibi sözlerin doğruluğu ilk kez bilimsel olarak araştırıldı. Projeye, nesilden nesle aktararak günümüze kadar gelen bu inanışlara bilimsel bir ışık tutulacak.

Utah Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Koç Üniversitesi ve Kars KüzyeDoğa Derneği’nden biyologlar, 27 gramlık **büyük kamışçın kuşunun** her sene Afrika ve Ortadoğu’daki 17 ülkeyi dolaştığını tespit etti. Kamışçın kuşunun yaklaşık 11 bin kilometrelik serüveni, sadece ayağına takılan 1 gram ağırlığındaki coğrafi konumlama cihazı sayesinde kayıt altına alındı. Büyük kamışçınlar, Türkiye’de göçü takip edilen ilk ötücü kuş türü ve en küçük canlı oldu.

Bozcaada’nın bakir iki koyu **Sulu-bahçe** ve **Habbele**’nin kiralınması öngören ihale iptal edildi. Adanın tüm kesimleri tarafından kabul görmeyen ihaleye karşı hem adalılar, hem de tüm Türkiye’deki ada sevdalıları sosyal medya kampanyası ve change.org imza kampanyası ile yüzbinlerce kişiye ulaştı.

Tokat’ta, gönüllü turizm elçisi Fatma Esin Tuna’nın sonbaharda düşen **yaprakların süpürülmemesi** için belediyeye verdiği dilekçe kabul edildi ve şehir merkezinde bulunan parklarda dört gün boyunca yapraklar süpürülmedi. Aynı uygulamanın Turhal ilçesinde de yapıldığını aktaran Tuna, “Köpeğim ‘Rocky’ ile birlikte parka geldim ve oyun oynuyoruz. Yetkililere teşekkür ediyorum” diye konuştu.

Brezilya Amazonları’nda, modern insanla henüz hiçbir teması olmayan bir kabile, havadan çekilen bir dizi fotoğrafla bir yıldan daha uzun bir süre sonra görüntülenebildi. Moxihatetema kabilesinin son gözlemlendiği günden bu yana, kabileye

iki yeni ailenin eklendiği görülüyor. Kabileye iki adet daha sazdan çatı eklenmesi, henüz dış hastalıklarla tanışmadığının bir göstergesi olarak yorumlanıyor.

Kurak geçen yaz mevsiminin ardından Çanakkale’de barajlar boşalırken, su seviyesinin iyice azaldığı **Behramkale Regülatör Göleti**’nde çok sayıda balık telef oldu. Sazanlar, akıntıya karşı yüzerek hayatta kalabilmek için mücadele verdi.

Arjantin mahkemelerinde hayvanat bahçeleriyle ilgili tarihi bir karar alındı. Mahkeme, hayvanat bahçesine kapatılan bir şempanzenin cansız bir nesne olmadığına, “insanların haklarına haiz” olduğuna karar verdi. Kararda, hayvanat bahçelerinin hayvanların doğal tabiatlarında yaşama hakkına aykırı olduğu da belirtildi.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı istasyonlarının verilerine göre, 90 olması gereken metreküp başına hava kirletici partikül madde miktarının İzmir’de hava kalitesinin “sağlıksız” düzeyin bir alt kademesi olan “hassas”ta olduğu belirtildi. Uzmanlara göre kirlilik kalitesiz yakıt kullanımı ve sanayileşmeden kaynaklanıyor.

Dünyanın en yaşlı dev pandası Jia Jia, 38 yaşında Hong Kong’da hayatını kaybetti.

ABD’nin Kuzey Dakota eyaletinde

yapımı süren **Dakota Access Petrol Boru Hattı**’nın yapımı durduruldu. ABD ordusunun sivil işler bölümü yardımcı sekreteri **Jo-Ellen Darcy** verdiği demeçte boru hattı için alternatif yollar araştırıldığını açıkladı. Açıklamadan boru hattının tamamının değil, Ohae gölünün altından ve Standing Rock kabilesinin topraklarından geçmesi planlanan kısmının durdurulduğu anlaşılıyor. Petrol boru hattının Standing Rock (Dikilen Kaya) Siyu kabilesinin su kaynaklarını tehdit etmesi ve Kızılderililerin kutsal yerlerinden geçmesi nedeniyle kendilerine “su koruyucuları” adını veren kabile mensupları, 200’den fazla yerli kabilenin ve çevrecilerin desteğiyle, Mayıs ayından beri direnişi sürdürüyordu.

NASA’nın yayınladığı, 1980’lerden bu yana Kuzey Kutbu’ndaki **buzların erime oranlarını** gösteren video, küresel ısınmanın etkilerini bir kez daha gözler önüne serdi. Buz denizinin küçüldüğünü ve kütlesini kaybettiğini kaydeden NASA, bunun atmosfer için daha büyük bir risk haline geldiğini ifade etti.

Yerel hareketlerin mücadelesi sonucu Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR), İzmir **Aliaga**’da yapmayı planladığı kömürlü termik santral dan vazgeçti.

UNICEF **hava kirliliği** yüzünden her yıl 600 bin çocuğun hayatını kaybettiğini açıkladı. Havayı kirleten faktörlerin başında motorlu araç ve sanayi emisyonları geliyor.

Kaynaklar: Independent, www.bodrumaktif.com, Sputniknews, Bianet, Deutsche Welle Türkçe, BirGün, Onedio.com, Cumhuriyet, diken, DHA, T24, Zete, Vatan, Hürriyet, Yeşil Gazete, Gazete Karınca, Kuzey Ormanları Savunması

Homo Deus Yarının Kısa Bir Tarihi

Yazar: Yuval Noah Harari
Çeviren: Poyzan Nur Taneli
Yayınevi: Kolektif Kitap, Aralık 2016

Uzun zamandır çok satanlar raflarından inmeyen *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens* kitabıyla insan türünün dünyaya nasıl egemen olduğunu anlatan Yuval Noah Harari, *Homo Deus*'ta çarpıcı öngörülerıyla yarınımızı ele alıyor. İnsanlığın ölümsüzlük, mutluluk ve tanrısallık peşindeki yolculuğunu bilim, tarih ve felsefe ışığında incelediği bu çalışmasında, insanın bambaşka bir türe, Homo deus'a evrildiği

bir gelecek kurguluyor. Yola "önemsiz bir hayvan" olarak çıkan Homo sapiens, tanrılar katına ulaşmak uğruna kendi sonunu mu hazırlıyor? Homo sapiens nasıl oldu da evrenin insan türünün etrafında döndüğünü iddia eden hümanist öğretime inandı? Bu öğreti gündelik yaşamımızı, sanatımızı ve en gizli tutkularımızı nasıl şekillendiriyor? Bunlar ve daha birçok sorunun yanıtı, kitapta...

Küresel Yönetişim

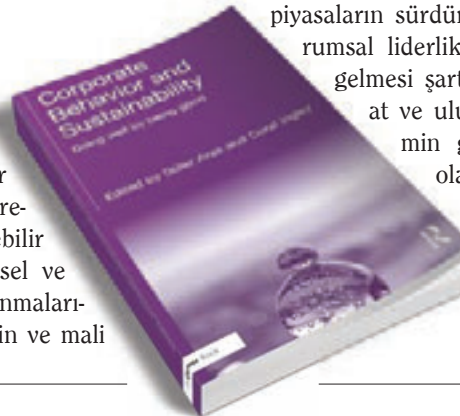
Yazar: Timothy J. Sinclair
Çeviren: H. Hande Orhon Özdağ
Yayınevi: İKÜ Yayınevi, Kasım 2016

Küresel ısınma, terörizm, finansal krizler, iklim değişikliği, güvenlik, toplumsal cinsiyet gibi sorunlar karşısında hükümet, lider ya da birey olarak tek bir mekanizmanın karar aldığı zamanlar geride kaldı. **Küresel sorunlar** karşısında hükümetlerin, iş dünyasının, STK'ların ve bireylerin kolektif karar almaları artık bir ihtiyaç. Peki, bu noktada günümüzün en çok tartışılan başlıkları arasında yer alan "yönetişim" bir çözüm olabilir mi? Doç. Dr. Timothy J. Sinclair, "yönetim" ve "yönetişim" kavramlarının kuramsal ve uygulama boyutunda ne ifade ettiğinden yola çıkarak "küresel yönetişim"i mercek altına alıyor. Buradan hareketle kavramın anlamını ve hayattaki karşılığını farklı kuramsal görüşlere göre tartışıyor.

Kurumsal Davranış ve Sürdürülebilirlik: İyi Olarak İyi Yapmak (Corporate Behavior and Sustainability: Doing Well by Being Good)

Editörler: Güler Aras, Coral Ingley
Yayınevi: Gower, Ekim 2016

Sorumlu olmayan kurumsal davranış, sadece paydaşları uzun vadeli getirilerden mahrum bırakmıyor toplumun tamamı için ödenmesi gereken bir bedel yaratıyor. Sürdürülebilir iş, kurumların pozitif sosyal çevresel ve ekonomik sonuçlara katkıda bulunmalarını güvence altına alıyor. Ekonominin ve mali

piyasaların sürdürülebilir ve dirençli olması için kurumsal liderlikte radikal değişikliklerin meydana gelmesi şart. Entegre raporlama, yasal mevzuat ve uluslararası standartlar ise bu değişimin gerçekleşmesinde önemli faktörler olacak. Editörlüğünü Güler Aras ve Coral Ingley'in yaptığı bu kitapta uzmanların kaleminden çıkan makaleler sürdürülebilir iş stratejisi geliştirmek için bir yol haritası niteliğinde.

Coca-Cola İçecek 2015 Sürdürülebilirlik Raporu Yayınlandı

Sosyal, çevresel ve etik alanlardaki uygulamalarımızı ve performans sonuçlarımızı GRI G4 raporlama ilkelerine uygun olarak hazırladığımız 2015 Sürdürülebilirlik Raporumuz ile paydaşlarımızın bilgisine sunuyoruz.

2015
Sürdürülebilirlik Raporu

Azalan tarım alanlarının artan besin ihtiyacını karşılamasını sağlayan kimya yaratıyoruz.

Büyüyen nüfusla birlikte besin ihtiyacı da artıyor. Herkesin dengeli beslenmesini sağlayabilmek için, gıda üretiminde ve tedarik zincirinde yaşanan çeşitli zorlukların çözümünü üretiyoruz. İhtiyacı olanlara daha çok gıdanın ulaşmasını sağlayabiliriz. Çünkü BASF'de biz kimya yaratıyoruz.

Vizyonumuz hakkında detaylı bilgi için wecreatechemistry.com adresini ziyaret edin.

 BASF
We create chemistry